

הישיבה המאחדת-שעים-יוש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"א בתמוז התש"ן (4 ביולי 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הצהרת אמונים של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי

זה נוסח ההצהרה: אני מתחייב — צריך להיות מתחייבת, אבל בנוסח המקורי כתוב "מתחייב", ולכן אחזור על הנוסח המקורי — אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

תמר גוז'נסקי:
מתחייבת אני.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מאחל לך הצלחה. מרגע זה את חברת הכנסת. שיהיה לך כל טוב ובהצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:
הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע, על-פי סעיף 43(א) לחוק-יסוד: הכנסת, שעם התפטרותו של חבר הכנסת חופיק טובי, תבוא במקומו לכנסת הגברת תמר גוז'נסקי מהחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. בהתאם לסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, אני מזמין את הגברת תמר גוז'נסקי לעלות לכמה.

הגברת גוז'נסקי, אקרא לפניך את הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואת תשיב: מתחייבת אני.

ב. שאלות בעל-פה

2. מתוך ראיית המחויבות של מערכת הביטחון לאפשר לחיילות דתיות להתגייס לשירות חובה, צה"ל רואה עצמו מחויב לאפשר להן לשרת תוך שמירה על מסגרת של אורח חיים דתי.

3. מנהל האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך פנה לצה"ל, ובקשתו נתקבלה לאחר עיון בה.

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גדות.

גדעות גדות (הליכוד):
כבוד השר, אני מוקיר את כנותך ואת יושר התשובה. אני חושב שמן התשובה עולה, שאכן יש כאן דבר חריג, שמן הדין לטפל בו.

דומה שלא תיפגע שעה משערות ראשן של אותן כנות יקרות אם תעשינה גם הן את עבודתן של הכנות האחרות, שהרי מה יש באותו תפקיד כדי לפגוע ביכולתן לשמור על אורח חייהן הדתי? אינני מבין את העניין.

אודה לך אם תיתן לי תשובה. אולי זו תשובה שצריכה להינתן על-ידי שר הדתות, אבל מאחר שאתה אמור לתת את התשובה, אני מבקש את התייחסותך לעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, אחרי — לחבר הכנסת יוסי שריד.

שבח וייס (המערך):
אדוני שר הביטחון, אני מצטרף לברכות של חבר הכנסת גדות ומאחל לך הצלחה בתפקידך. זו לא הפעם הראשונה שאתה משמש בתפקיד, ואני מקווה שתצליח.

בהודמנות זו אני רוצה לשאול אותך, האם נוסף על המקרה הזה יש בכלל הפליות כלשהן, וזאת מתוך הנחה שהכנות הדתיות המתגייסות באמת כתום לב והן

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, נחזור לעבודת היום-יום. הסעיף הבא בסדר-היום — שאלות בעל-פה. שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 306 של חבר הכנסת גדעות גדות, בנושא: שירות מורות חיילות בגשרי הירדן במהלך הקיץ. חבר הכנסת גדות, בבקשה.

306. שירות מורות חיילות בגשרי הירדן במהלך הקיץ גדעות גדות (הליכוד):

אדוני שר הביטחון, ברשות היושב-ראש, אבקש לחרוג מהתקנון ולברך אותך על תפקידך. אם אינני טועה, זו הופעתך הראשונה בקדנציה זו כשר הביטחון בכנסת, הלא כן? אני מבין שלא. מכל מקום, ברכותי המאלפות עם מינויך לשר הביטחון.

ועתה לשאלתא. נוכח הפרסומים, כי צה"ל החליט שמורות חיילות חילוניות המשרתות בבתי-ספר שדה תשרתנה במהלך הקיץ פרק זמן של שלושה שבועות בגשרי הירדן, בבדיקה גופנית של מבקרות פלשתיניות, בעוד המורות החיילות הדתיות, המשרתות גם הן בבתי-ספר שדה, תהיינה פטורות ממשימה זו, ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים הללו אכן נכונים?
2. מדוע הוחלט שהמורות החיילות הדתיות תהיינה פטורות מהשירות בגשרי הירדן?
3. מאיזה גורם באה הפנייה לקבלת הפטור האמור?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:
קודם כול, תודה על הברכות, חבר הכנסת גדות, ידידי הוותיק.

התשובה על השאלתא:

1. הפרסומים נכונים.

שר הביטחון מ' ארנס:
אלה שאלות נוספות, ואני כבר עניתי לחבר הכנסת גדות
מי הוא הגורם ומי האיש אשר פנה למשרד הביטחון.

גדעון גדות (הליכוד):

אלי דיין (המערך):
זה סתם — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אתם שאלתם שאלה נוספת. תאפשרו לשר
לענות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם אתם מכבדים מצפון של בחורה דתית, למה לא תכבדו
מצפונה של בחורה שלא רוצה לעשות את העבודה הזאת, לא
רוצה לעשות אותה מטעמים מצפוניים?

שר הביטחון מ' ארנס:
יש פה שאלות נוספות רבות כל כך שאינני שומע אותן.

היו"ר ד' שילנסקי:
נאפשר לכולם להוציא את המרץ. כולם נרגעו. כבוד השר,
אתה יכול להמשיך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה עניין רציני מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:
מי אמר שזה לא רציני? מאחר שהוא רציני, צריך לאפשר
לשר לענות.

שר הביטחון מ' ארנס:
גם אני מתייחס לנושא הזה כאל נושא רציני מאוד. אם
יתברר שהמדיניות שאנחנו נוקטים תביא לכך שמספר הבנות
הדתיות אשר תחלטנה לשרת בצה"ל ילך ויגדל, אני מניח שכל
השואלים יסכימו שאנחנו נוקטים את המדיניות הנכונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, לא, במפורש לא.

שר הביטחון מ' ארנס:
אז לא כולם.

קריאות:
— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
בחורה שהחליטה שהיא הולכת לשרת בצבא צריכה
לעשות כל עבודה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
נכון, אחרת הרבנים יקבעו — — —

קריאות:
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, זמנו של השר חס. אדוני השר — — —

קריאות:
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני השר, זמנו חס. אם אתה רוצה להוסיף עוד משפט
אחד, אתה יכול להוסיף.

ראויות לכל ברכה: שהדבר לא ייראה, חלילה, כקנטור. הן
יוצאות דופן במחנה, יוצאות דופן לטובה.

האם יש איזו מדיניות של הפליות שאינן קשורות לעניין
הדתי המובהק, ואם כן — האם אתה מתכוון לגרום לכך שלא
תהיינה הפליות כאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני שר הביטחון, אני לא מאחל לך הצלחה כתפקידך,
כי כבר איחלתי לך.

אתמול כתבתי לך מכתב בעניין שחבר הכנסת גדות העלה
עכשיו במליאה.

לא הבנתי מדברייך, האם אתה מתכוון להעביר את רוע
ההחלטה. אני אומר "רוע ההחלטה", כי מנין הגיע הסיפור הזה
גם לעיתונים וגם אלינו? הורים של הבחורות האלה פשוט
שמעו מהבנות שלהם שנעשה מעשה שלא ייעשה; הוא לא
ייעשה בשום מקום והוא בוודאי לא ייעשה בצבא. חיילות
מאותה יחידה, שבה 100 חיילות בסך הכול, 50% מהן
חילוניות, 50% דתיות, הולכות לשרת בגשרים, בלאו הכי אין
מדובר במלאכה — אפשר לומר שאין ברידה וצריך לעשות את
המלאכה הזאת, אבל בסך הכול מדובר במלאכה שבוודאי
איננה קלה, ולאנשים רבים מאוד יש ככלל רתיעה מלעשות
אותה, ואז פתאום מסתבר שאת המלאכה הקשה הזאת עושות
רק חילוניות ולא עושות אותה דתיות.

אפליה כזאת לרעה בתוך הצבא, על בסיס של חילוניות
ודתיות באותה יחידה, הרי זה דבר בלתי נסבל לחלוטין. מה
שהייתי רוצה לשמוע ממך זה לא שזה נכון, אלא שזה נכון
עכשיו וזה לא יהיה נכון מחר.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:
לשאלתו הנוספת של חבר הכנסת גדעון גדות — אינני
יכול לפרט כאן. כל הפרטים אינם מוכרים לי, אבל נדמה לי
שהבעיה שאנחנו עומדים מולה וגם הדרך לפתרונה מוכרת
לחברי הכנסת, ואני חושב שלא צריכה להיות פה מחלוקת
כלשהי.

כידוע, בת דתית יכולה שלא לשרת בצה"ל אם היא
מצהירה שהיא דתית. המדיניות שלנו — אני מניח שכל חברי
הכנסת, ובוודאי הרוב המכריע, שותפים לה — היא לפעול
להרחבת מספר הבנות הדתיות אשר תשרתנה בצה"ל ולא
תשתמשנה באפשרות להשתחרר מהשירות הזה על בסיס דתי.
לכן, לדעתי, צריך לבוא לקראתן, ואפילו לפנים משורת הדין,
לנקוט צעדים שמטרתם לגרום לכך שהשירות של בנות דתיות
בצה"ל ילך ויתרחב. זה מה שעומד מאחורי אותה מדיניות.

גדעון גדות (הליכוד):

מה זה פוגע — — —

שר הביטחון מ' ארנס:
היתה טענה שזה פוגע, ואם יש אפשרות — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במה זה פוגע?

אלי דיין (המערך):
איזו אישיות דתית קבעה את זה?

2. העלות הכוללת של מינהלת ההסדר היא: מ"1 בנובמבר 1987 עד 31 במרס 1988 — 723,000 שקל; מ"1 באפריל 1988 עד 31 במרס 1989 — 2 מיליונים ו-426,000 שקל; מ"1 באפריל 1989 עד 31 במרס 1990 — 2 מיליונים ו-576,000 שקל; מ"1 באפריל 1990 עד סוף יוני — הערכה, כי השנה עוד לא הסתיימה — 600,000 שקל. סכום זה כולל הוצאות שטר עבודה, רואי-חשבון, עורכי-דין, רכב, חקירות, דיור, שירותי משרד וכל מה שכרוך בפעילות של מינהלת ההסדר.

3. מינהלת ההסדר בצפת כוללת שלושה עובדים ומטפלת ב-42 יישובים בגליל, ב-49 יישובים בגולן ובבקעה, ב-23 יישובים בארנונית — בסך הכול 114 יישובים.

מהיישובים הכלולים בהסדר 46 יישובים לאחר שיפוט ואישור, מהם 28 סיימו ביצוע ו-18 בביצוע הבנקים. 56 בהכנת חומר לקראת שיפוט, 12 לא בטיפולים.

4. בפועל מרבית ההסדרים נעשים על בסיס פרטי ברוב חלקי הארץ, והמשמעות היא, שהמינהלת מטפלת בהכנת 26,000 הסדרים פרטיים, כאשר מהם כבר נשפטו 12,000 הסדרים.

אני רוצה להוסיף, שכאשר נכנסו למשרד, הקמנו ועדה הבדוקת אלטרנטיבות למצב הקיים. לדוגמה, ועדת-רכיד לא הביאה בחשבון את החובות לסוכנות היהודית, ויש לזה השלכה על יכולת ההחזר גם בהסדרים פרטיים. כל זה נבדק עכשיו בצורה יסודית, בלי לעכב את התהליכים. ואני מקווה שנגיע למסקנות שיקלו את ביצוע ההסדר מצד אחד, ולא יחריבו את החקלאות מצד שני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שאול עמור.

שאול עמור (הליכוד):

אני רוצה להודות לכבוד שר החקלאות על התשובות הענייניות והרציניות.

אנחנו שומעים דבר מחריר, שרק ההוצאות של מינהלת ההסדר מסתכמות. לפי חשבון שעשיתי כרגע, בסכום של כ-7 מיליוני שקלים עבור פקידים ורכבים ונסיעות, כאשר לא מזמן חוקק חוק חדש בכנסת, שרוב חברי הכנסת תמכו בו, חוק הגליל, והנה אנחנו שומעים עכשיו שאין שום העדפה אזורית.

אני שואל את שר החקלאות, כמי שצריך לתת על החוק הזה עכשיו וליישם אותו וגם כמי שתמך בחוק כחבר הכנסת: האם אין מקום היום ליישם את החוק כדי להציל חבל ארץ כה חיוני זה, חבל הגליל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחרי — לחבר הכנסת אברהם בורג.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני שר החקלאות, אני מברך אותך על כניסתך לתפקיד ומאחל לך הצלחה.

שמחתי לשמוע את הודעתך, כי בדעתך לבדוק מחדש את הסדר הקיבוצים והסדר המושבים, ואני מקווה — כדי לשפר אותם לטובה. האם תוכל להבטיח לנו, שבדיקה זו לא תגרום עיכוב נוסף בביצוע ההסדרים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת בורג.

שר הביטחון מ' ארנס:

קודם כול אני רוצה להציע לאותם חברי כנסת שיש להם מה לומר בנושא הזה — לא שאלה, אלא מה לומר — שיציעו הצעה לסדר-היום בכנסת, ואשמח לענות להם.

לשאלתו של חבר הכנסת וייס, האם ידוע לי על אפליית — במרכאות או שלא במרכאות — נוספות: לא ידוע לי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כאילו אלה בחורות, שלחלק מהן יש מצפון ולחלק מהן אין מצפון. יש בנות שלנו שלא רוצות — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר הביטחון. שר החקלאות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 307 מאת חבר הכנסת שאול עמור, בנושא: הסדר המושבים. חבר הכנסת שאול עמור, בבקשה.

307. הסדר המושבים

שאול עמור (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר החקלאות, בנושא הסדר המושבים, רצוני לשאול:

1. מה הוא מספר המושבים שהצטרפו להסדר המושבים וסיימו את כל ההליכים הקשורים בהסדר, ומה הוא חלקם מתוך כלל המושבים בארץ הזקוקים להסדר?

2. מה היא העלות הכוללת של מינהלת הסדר המושבים מיום הקמתה ועד היום, והאם עבודת המינהלת וההסדר המוצע מתאימים לפתרון אמיתי של בעיית המושבים?

3. מה היא העלות הכוללת של מינהלת ההסדר האזורית בצפת, מה הוא מספר המושבים שסיימו את כל ההליכים ומה חלקם מכלל המושבים שבטיפול מינהלת אזורית זו?

4. האם ברעת השר לפעול לפתרון אמיתי ולמתן תנאים מיוחדים ועדיפים למושבים באזור בעייתי זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, השאלות היו רבות ובסך הכול יש לך שלוש דקות לתשובה.

שר החקלאות ר' איתן:

זה כולל את השאלות הנוספות?

היו"ר ד' שילנסקי:

השואלים שאלות רבות בשאלתא בעל-פה צריכים לדעת, שהתשובות תהיינה קצרות, אבל אצל השר הזה הן בוודאי תהיינה מאוד ענייניות.

שר החקלאות ר' איתן:

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שאול עמור,

1. 433 יישובים בהסדר המושבים. 200 יישובים כלולים בתוכנית ההסדר שאושרה על-ידי כל השותפים: בנקים, משרד האוצר, משרד החקלאות והסוכנות. במחציתם, כלומר כ-100, סיימו כל החברים את ביצוע ההסדר וקיבלו שחרור מהבנקים. בשאר המושבים הופנו החברים לבנק לביצוע, וכל חבר שסיים ביצוע קיבל כתב שחרור מהערכות.

קצב ביצוע ההסדר בבנק הוא על בסיס פרטי, כלומר, מי שבא לבנק מנהל משא-ומתן והקצב נקבע בין שניהם.

150 יישובים בתוכנית בשלבי הכנה סופיים לקראת שיפוט ואישור. 68 יישובים אין בעבורם פתרון בכלים הקיימים בהסדר. 15 יישובים אינם זקוקים להסדר.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, ראשית, ברכות לאדוני השר.

נוקטים סנקציות לגבי הון חוזר להתיישבות העובדת ככלל, ואומרים: מי שלא נכנס להסדר, לא ייתנו לו הון חוזר. ואנחנו בפתיחת עונת הגידולים בחממות לייצוא, ואם לא נגיע אחת להסדר בנושא ההון החוזר, יכול להיות שחלק מהיישובים, או מהמגדלים, יחמיצו את עונת הייצוא הקרובה, וזה יכול להיות אסון כבד, והבנקים לא ירוויחו מזה גרוש אחד.

כל הנושא הזה הוא בטיפול, ואני מקווה שנגיע להסדר עם הבנקים, לגבי איזו צורה של אפשרות למתן הון חוזר. מאחר יש לי פגישה עם ראשי הבנקים, זו פגישה ראשונה מתוך סדרה של פגישות בנושא הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום.

קריאה:

יש עוד שאלות בעל-פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הן תבואנה לאחר ההצעות לסדר-היום. שלוש הצעות לסדר-היום לשר הביטחון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, האם אפשר להעיר על כך?

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כאשר הנהיגו את השאלות בעל-פה, היה נדמה שהכוונה היא שכתחת הישיבה, בשעה 11:00, תרוכזה השאלות בעל-פה, וזה יהיה אירוע פרלמנטרי מיוחד. ואנחנו הולכים ושוחקים את זה משבוע לשבוע על-ידי פיזורן של השאלות בעל-פה גם בימי כנסת אחרים וביום רביעי גופא בכל מהלך היום. אני חושב שזה מאבד קצת מטעם הדבר, מה גם שחברי הכנסת אינם יודעים למצוא את העיתוי המדויק, שבו השאלות שלהם תעלה על סדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מסכים עם חבר הכנסת צבן. הדבר הזה בטיפול לשם סידורו. אני ביקשתי עוד השבוע להודיע לכל השרים, שיביאו בחשבון שלא לקבוע שום פגישה בימי רביעי. אומנם הם אומרים: קבעתי את הפגישה לפני שבועיים, אבל השרים צריכים לדעת שבימי רביעי קובעים שאלות בעל-פה והצעות דחופות לסדר-היום. לכן הם אינם יכולים לקבוע שום פגישה בימי רביעי. העניין הזה יתוקן, ויוקדע על כך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון, אבל אילו הייתי יכול לתת לשרים איזו פינה בכנסת לשבת בה, היה לי יותר קל לעמוד על שלי. כאשר השר מתרוצץ כל היום ויושב על ספסל בפרוודור — אני רואה שרים יושבים על ספסל בפרוודור ומשוחחים עם אנשים — קשה לי ללחוץ עליהם. נקווה שאתגבר גם על בעיה זו, ויהיה קל יותר.

בעניין המושבים ומצוקתם וחוק הגליל, שהעלה חבר הכנסת לפני, ברצוני לציין אגב המצוקה של יישובי הצפון, שקיימת מצוקה לא פחותה, אולי אף אינטנסיבית יותר — ולא כאן המקום לפרט — של היישובים והמושבים במטה הרייזורה. אינני רוצה להביא כאן דוגמאות של יישובים הסמוכים ל"קר הירוק", לשעבר בחבל-עדולם ובמקומות אחרים, אבל ללא ספק, מצב החובות מביא לכך שיש חובות ל"מקורות", חובות המביאים לסגירת משקים, משקים שעדיין לא הצליחו להיכנס להסדר, וכתוצאה מכך מתייבשים שדות ומטעים. עלויות האינפיאדה ונזקי הקרה של השנים האחרונות מוסיפות על כך, ובסופו של דבר יוצרות מצב, שחוק הגליל, שחוק לגבי אזור ארץ אחד, מפלה פעמיים לרעה אזור אחר, אזור הרייזורה, שבאופן מסורתי היה צמוד בכל תנאיו למה שניתן לגליל.

ברצוני לשאול את כבוד השר, האם יש בדעתו להשקיע אינטנסיביות מיוחדת ושימת לב מיוחדת להשוואת התנאים של היישובים במצוקה באזור מטה הרייזורה לתנאי יישובי הגליל, כפי שציין בתשובתו לאחר הכנסת עמור?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

העלות של מינהלת הסדר המושבים, כשרק הוקמה, הוערכה ב-4 מיליוני שקלים. או הייתי חבר הכנסת, לא הייתי במשרד. וכשהם באו אלינו, לכפר שלנו, ושאלנו אותם, כמה הם עולים, הם אמרו: 4 מיליוני שקלים, 2 מיליוני שקלים בישביל להכין את ההסדר, ו-2 מיליונים בישביל להשגחה. אמרנו להם: וזה על חשבוננו, בטח, הא? הם אמרו: בטח, אלא על חשבון מי? עכשיו זה התנפח.

כבר קיימתי כמה פגישות, אתמול היתה האחרונה שבהן, עם המינהלת, על כל הפרטים שמוכרחים לקבל טיפול מיידי, מתוך מגמה של רביזיה ובדיקה מחדש.

חוק הגליל טיפל ביישובי הצפון כמגזר מסוים ובצורה מסוימת, וההסדר מתחשב במצבם של יישובים על-פי יכולת ההחזר שלהם. על-פי זה נקבעה צורת ההסדר הפרטנית, כלומר מול המתיישב ולא מול האגודה. הדבר נכון גם לגבי הנושא שהעלה חבר הכנסת בורג ויישובי ההר כאן, באזור ירושלים. יישובי חבל-עדולם אינם יישובי חבל-ההר, אבל יש להם בעיות אחרות. אנחנו מטפלים בהם, והם מקבלים את כל הטיפול שמגיע להם, ומגיע להם בנושאים מסוימים לא פחות מאשר ליישובי הגליל. מטפלים בהם.

נושא סגירת המים, אני מטפל בו אישית. בכל פעם שהיה איום בסגירה או סגור את המים, הסרנו את האיום הזה והגענו להסדרים עם "מקורות", שלא יפגעו בגידולים, אם הם רכינתיים, כמו עצים, או אחרים, בגלל אי-תשלום חובות של מים.

הבדיקה — לשאלה של חבר הכנסת שפט — לא מעכבת ולא עיכבה את התהליך של ההסדר. יש פה בעיה, שהבנקים

ג. הצעה לסדר-היום

האינתיפאדה

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 3368, בנושא:
האינתיפאדה — של חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה 30 חודשים בוערת אש בשטחים, והאינתיפאדה, אשר לכשה צורה ופשטה צורה, נמשכת ללא הרף. במשך 26 חודשים, מאז פרצה האינתיפאדה ועד היום שבו ונפלה הממשלה, היינו עדים לפיתוחה ההדרגתי של תיאוריית מיגור האינתיפאדה. תיאוריה זו פותחה על-ידי הליכוד ועל-ידי דוברי הימין האחרים.

השר אריק שרון, ועוד נשוכ ונוכזי אותו אחר כך, היה המבקר הראשי של מערכת הביטחון, וטענות בלתי פוסקות בפיו על כך שפלשתינים מרימים ראש, מדיניות התגובה הצבאית לוקה, רופפת, וארץ-ישראל, כדבריו, נתונה בסכנה יומיומית.

כל מה שעשה יצחק רבין כשר ביטחון כדי לתת מענה על ההתקוממות היה בבחינת בלתי מספיק, חסר תגובה, מעמיד בסכנה את ביטחון ישראל וכיוצא באלה בעיני דוברי הליכוד.

האם תוכל בכנות, כבוד שר הביטחון, לבשר לכנסת על תוכנית כלשהי למיגור האינתיפאדה? האם תוכל לתאר לנו כאן אותם שינויים דרמטיים הנעשים כעת להורדת האלימות בשטחים?

זה ארבעה חודשים אין המערך בממשלה, בשלושה מהם ניהל ראש הממשלה אישית את מערכת הביטחון, ובחודש האחרון אתה שר הביטחון, ואנחנו, עם ישראל, יושבים, נועצים מבטנו בשעון החול, חולשים דף אחר דף מיומן השנה ושואלים את עצמנו: נו, האם הליכוד כבר מיגר את האינתיפאדה? מגור ימגר הממגר, אמרו לנו, ומוציאים ממגורותיו או ממגורותיו את תוכניות המיגור, כך חשבנו, יבוא לציין גואל.

אבל, אדוני שר הביטחון, אתה סירת בחודש שעבר, ביום 19 ביוני, בעזה, ובמהלך סיור שם נשאלת: מה בדעתך לעשות בעניין האינתיפאדה? ואתה ענית: אתפלא אם מסקנותיה היו זהות לאלו של רבין — כך נכתב בעיתונות. וכשנשאלת: האם בדעתך לתת הוראות לחיסול האינתיפאדה? ענית לכתבים: לא אמרתי את זה.

יום קודם לכן, כך נמסר, נפגשת עם צמרת צה"ל, וההתרשמות של האלופים, כפי שבאה לידי ביטוי בעיתונות היומית, היתה: שר הביטחון איננו מתכוון ואיננו מדבר על מיגור או על חיסול האינתיפאדה. אם כך, שר הביטחון, מה ככוונתך לעשות?

כבוד היושב-ראש, לאט לאט, בישרו כלי התקשורת, הולך ומתבהר מסך הערפל סביב תוכניותיו של השר משה ארנס בשטחים. ארנס הולך על הגנה אישית, כך אמרו לנו. הוא איננו דורש מצה"ל ששום אבן לא תעוף, אבל הוא כהחלט רוצה ששום אבן לא תרוצץ גולגולת. ולפיכך יש להתרכז בהגנה על המתנחלים. זו גישה הגיונית, כבוד השר, ואני מקבל אותה.

אליקים העצני (התחיה):

זו גישה פסולה?

חגי מירום (המערך):

אבל רצוי אולי, חבר הכנסת העצני, שתתייחס לאריאל, לעמנואל, לכרכה, לאלוף-מורה, כמו למוצבים צבאיים, או כאל יישובי קיפוד. ניתן היה לחשוב כי אולי גם יציידו את התושבים שם בקסדות כדי שתימנע פגיעה בראשיהם, ואני בעד מניעת פגיעה בראשיהם.

כעת התבשרנו כי השר מקים משמר אזרחי בשטחים. בצה"ל מקוים, כך נאמר לנו, שהליכה עם הפנים למתנחלים תיגמר בשלום. הם זוכרים את ימי כפל-חארת, אבל מתפללים שהקמת המשמר האזרחי בשטחים תסייע לארנס לבלום לחצים פוליטיים עתידים, והצבא נותן לשר גיבוי בחזית הפוליטית הקשה שבפניה הוא ניצב. רוצה לומר: בעצם אין הצעות מיגור חדשניות לאינתיפאדה, אבל נשקלים אמצעי מיגור האריקפאדה, או השרוניפאדה.

היום הופץ בשטחים, כבוד השר, מדרוך לטרוריסט היהודי. הנה אני מחזיק אותו כאן לפני. אני מבקש עוד מעט, כבוד השר, שיעבירו אותו לעיון. במדרוך הזה, אשר כתוב בראשו "להיות עם חופשי בארצנו — הגנה פעילה", אני קורא שנכתב: לצורך זה התכנסנו, צוות רב-תחומי ועתיר ניסיון, במגמה להדריך את המתנחלים; זה נשמע כאילו: התכנסנו אנו, נציגי מועצת העם, ומה מציעים שם אנשי מועצת הטרור הזאת? הם מציעים, בנושא נשק צה"לי, למשל: רצוי שכל אחד יצטייד ברובה סער קצר מסוג M-16. והם כותבים שיש חשש שנעשה לו רישום בליסטי, ולפיכך ככל הוצאת נשק מהנשקיה צריך לטשטש את טביעות האצבע על הרובה. הם מדברים על פרק מיוחד שקוראים לו: טשטוש סימני ירי, ובפרק הזה, כבוד השר, הם כותבים: אם בידך קליע רגיל, נסר בו כמשור כדול קטן שני חתכים בצורת פלוס. גם זה גורם לפיצול הקליע ולטשטוש סימני הקנה בקליע. וכך אנחנו רואים הוראות מהור-אות שונות כיצד לא להיתפס. יש פרק מיוחד המורה כיצד לא להיתפס. יש פרק מיוחד בעניין אי-זיהוי מכונית, ואין ללבוש מדי צה"ל כדי שיחשבו שהצבא ביצע את הטרור הזה.

אני מבקש, ברשותך, אדוני יושב-ראש הכנסת, אם אפשר להעביר לכבוד השר את הנייר הזה, כדי שיוכל להתייחס לדבריו וגם לראות בעיניו את המסמך — בבקשה.

אליקים העצני (התחיה):

אתה לוקח את החוברת ועושה באמת מה שהם רוצים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני יכול לומר, שבשום מקום לא יודעים מהעניין הזה.

חיים רמון (המערך):

גם על המחחרת לא ידעתם.

עמיר פרץ (המערך):

זרע פורענות — — — זאת היתממות, חבר הכנסת פורת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לנואם להמשיך בדבריו. בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

חגי מירום (המערך):

לא. אני מבקש, אם אפשר בסוף.

חגי מירום (המערך):
אני מסיים, אדוני.

— — —
מעת שחתמתם באפסנאות על תושבי השטחים,
אתם אחראים לכל אובדן ציוד ונפש. ושום טופס 65 ושום
טופס 1995 לא יעזור לכם לצאת זכאים מן המשפט ההוא. ואם
אתה ער לכך — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חגי מירום, אני איאלץ להפסיק את פעולת
המיקרופון.

חגי מירום (המערך):
— — — שמא תשקול הכנת תוכנית למיגור החישוביאה
ולפריצת הדרך — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מירום.

אני מבקש לסגור את המיקרופון.
(המיקרופון שעל דוכן הנואמים נותק)

חגי מירום (המערך):
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש, אל תאלצו אותי לעשות את זה.
אי-אפשר אחרי עשר דקות — עברה עוד דקה, מתחילים עוד
נאום. יש זמן מוגבל.

אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח לראות שחבר
הכנסת מירום לוקח את תפקידו החדש כאופוזיציונר במלוא
הרצינות, ומגיע לו ציון לשבח על חריצותו. אני רואה שהוא
עוקב בהתמדה, ברצינות ובחריצות אחרי כל פגישה שאני
מקיים ואחרי כל מוצא פי, כוחן את העיתונות יום יום. אבל, אני
חייב לומר לו דבר שאני — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את הציון נותנים בסוף שנה, אדוני.

שר הביטחון מ' ארנס:
כבר מגיע לו, בהתחלה. אנחנו רוצים להמריץ אותו
להמשיך בפעילות חרוצה זו, אבל אני חייב לומר לו דבר שאני
מניח שהוא ידוע לו. לא כל מה שכתוב בעיתון הוא נכון,
ומרבית הדברים שהוא ציטט כאן על פגישות שלכאורה היו לי
ודברים שאמרתי ותוכניות שעליהן הצהרתי אינם נכונים כלל.
איני יודע אם זה מאכזב אותו או משמח אותו. בהזדמנות אני
מוכן לומר לו בדיוק מה כן אמרתי ומה לא אמרתי.

חגי מירום (המערך):
כבוד השר, אסתפק אם תאמר מה אתה מציע.

שר הביטחון מ' ארנס:
תשמע את הכול. ובוודאי, דברים שהופיעו בעיתונות על
שיחות שהיו לי עם צמרת צה"ל אינם נכונים. הצמרת של צה"ל
איננה מרליפה לעיתונות את תוכן ההתייעצויות שלה אתי —

קריאה מספסלי המערך:
בעיקר לא בריכוכבא.

אני מבקש ממך, כבוד השר, לחקור ולמצוא את מפיצי
הכרוז. הכרוז הזה הוא כרוז של אנשי "חמאס" יהודים. זה דבר
שלא יתואר, וזאת תוצאה ישירה של הנכונות לתת שם משמרות
אזרחיים שלנו. שאלו אותי מה רע כזה, והנה אנחנו רואים את
כל הרוע במלוא התגלמותו.

כבוד השר, השבוע, כך התבשרנו, נפגשת עם שר
המשטרה ודנתם בביטחון של מה שמכונה: "ישובי קו התפר". זו
הפעם הראשונה שאני שומע את הביטוי "קו התפר".

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
קו ירוק.

חגי מירום (המערך):
"קו התפר" הזה הוא כנראה "הקו הירוק", ואודה לך,
כבוד השר, אם תבחר לנו מה ממשעות המונח "קו התפר".

בדין נפגשת עם שר המשטרה לדון בעתיד יישובי קו
התפר, מפני שהם סובלים כל הזמן מהעדר גבול. אני אודה לך,
אדוני שר הביטחון, אם תאמר לנו כאן, האם יש תוכנית להקים
שם גדר ראויה, להכין דרך פטרולים ולתת הגנה צבאית
ליישובי קו התפר. "הקו הירוק" לשעבר.

אבל, גולת הכותרת בשבוע האחרון, חבר הכנסת לנדאו,
היתה הפגישה עם האלוף בריכוכבא. האלוף בריכוכבא נושא
עמו בחביו תוכניות מיגור אינתיפאדיות כאלה ואחרות, והוא
בא להיפגש עם שר הביטחון. הרכה גדולות ונצורות לא שמענו
שם, אבל שמענו דבר חשוב שלא ידענו אותו. אומר האלוף
בריכוכבא: ככל שעובר הזמן, המצב לרעתנו. כאמת גילוי
מדהים.

השבוע, כבוד שר הביטחון, בישרו טורי הרכילות על זוג
נאהבים חדש פה בכנסת. זה התחיל כמו אהבה בסתר ופרץ
כרומן לוהט. חבר הכנסת מיכאל איתן, מנכ"ל חברת הממגר,
יחד עם חבר הכנסת יוסי שריר, מנכ"ל חברת המדקר, תובעים
ועדת חקירה לאחריית הדרג המדיני לחריגות בשטחים. כותב
חבר הכנסת איתן: בימים אלה עומדים קצינים בכירים למשפט
ומצטברות עדויות רבות, שלפיהן פעלו הקצינים לפי הנחיות
שר הביטחון יצחק רבין, ולכן — אומר חבר הכנסת איתן —
"לא יעלה על הדעת שאחריית הדרג המדיני שנתן את ההוראה
לא תיבדק כלל". יוסי שריר קולט את מיכאל איתן לתוך "שלום
עכשיו" — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חגי מירום, זמןך תם.

חגי מירום (המערך):
אני כבר גומר, אדוני היושב-ראש. הוא קולט אותו
ל"שלום עכשיו", וזאת פשוט עדלאידע הקשורה לנעשה
בשטחים.

אליקים העצני (התחיה):
אז מה אתה רוצה מהשר הזה?

חגי מירום (המערך):
אדוני שר הביטחון, האם אתה ער לכך, שוועדת החקירה
שאכן תקום ביום מן הימים תטפל גם בראש הממשלה וכך? כי
מעת שקיבלתם את האחריית לממשלה, למשרד הביטחון,
לצבא — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מירום, אני רואה שאתה מתחיל נאום חדש.
אני מבקש לסיים.

תומך בו. חבר הכנסת מירום, אתה במחנה של רבין או במחנה פרס?

אברהם בורג (המערך):
אנחנו עובדים על זה.

חיים רמון (המערך):
זה תלוי בתשובה שלך. הוא העלה את ההצעה כדי להחליט.

חגי מירום (המערך):
אשקול את העניין הזה אחרי שאשמע את תשובתך.

שר הביטחון מ' ארנס:
לא תיארתי לעצמי שיש לי השפעה כה גדולה על תוצאות ההתמודדות במפלגת העבודה.

נכון שאני הצהרתי, חבר הכנסת מירום וחברי הכנסת, שאחד היעדים העיקריים שלי במדיניות לגבי השטחים הוא הבטחת שלומם וביטחונם של התושבים, יהודים וערבים. ואני אומר בכל גילוי הלב, גם אם זה איננו משמח את חבר הכנסת מירום, שלהערכתי, לאחר שבדקתי את המצב, יש מקום לשיפורים. ואני מקווה ששיפורים גם יהיו.

אני יודע שלפחות חלק מאנשי המערך אינם תומכים בתושבים היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אני זוכר ולא אשכח את דברי שר הביטחון לשעבר, קודמי, יצחק רבין, אשר אמר, אם אינני טועה — עמנואל, אריאל ושלומיאל, ובמילים אלה ניסה לאפיין את 80,000 האזרחים הישראלים אשר גרים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אני לא אפתיע את חבר הכנסת מירום אם אומר: אינני שותף לדעה הזאת ולא לזלזול הזה. לדעתי אין כל מקום לעמדה הזאת, ונרמה לי שכל שר ביטחון, לרבות קודמי, נשא באחריות לשלומם ולביטחונם של אזרחי ישראל אלה, אשר חיים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

אינני יכול להבין הסתייגות כלשהי מהקמת משמר אזרחי ביישובים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הוקמו יחידות של משמר אזרחי בכל יישוב ישראלי כנגב, בגליל, במרכז הארץ, ואינני יכול להעלות על דעתי הסתייגות כלשהי, מדוע הדבר הזה לא ייעשה גם באריאל וגם במעלה-אדומים. והדבר הזה אומנם ייעשה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את הצעתו של חבר הכנסת מירום מסדר-היום.

היור"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. הצעה אחרת לחבר הכנסת בורג, מהמקום. יש לך דקה אחת.

אברהם בורג (המערך):
אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, כהרגלו או שלא כהרגלו עושה לו שר הביטחון החדש חיים קליים. שואלים אותו מה תוכניתו לגבי האינתיפאדה מכאן ואילך, והוא מטיח באינתיפאדה שהיתה. שואלים אותו מה היא מדיניותו לגבי הגנה על תושבים יהודים, והוא אומר: תראו, הורגים ערבים. ברמז אומרים לו: דעתנו — —

היור"ר ד' שילנסקי:
מה שאלתך? אתה נואם.

אברהם בורג (המערך):
— — שההתייבבות היא מכשול לשלום, והוא אומר: אחס נגד המתיישבים. ובכל הדברים האלה מנסה שר הביטחון

שר הביטחון מ' ארנס:
— — ולכן לא הייתי נותן אמן כלשהו בדברים האלה, חבר הכנסת מירום, ובדוודאי לא הייתי מבסס הצעה לסדר-היום בכנסת על ציטוטים מסוג זה.

גם דבריו לגבי אותו מסמך, לכאורה מחתרתי, שאינני יודע אם הופץ, אבל שמעתי עליו הבוקר ב"קול ישראל" — אינני רואה כל מקום בדברים על מסמך זה להצעה לסדר-היום המופנית לשר הביטחון. אם יש לחבר הכנסת מירום חשדות או חששות כלשהם, אני מציע שיפנה למשטרת ישראל, ואני מניח שאם החששות האלה מבוססים, משטרת ישראל תיכנס לפעולה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לך אין חששות בעניין הזה?

חגי מירום (המערך):
גם כשאמרו על המחתרת, אמרתם שאין שום דבר.

חיים רמון (המערך):
השר נסים אמר שהמחתרת היא רק בראש של יוסי שריד.

שר הביטחון מ' ארנס:
חבר הכנסת מירום, היות שאני נמצא בקדנציה השנייה שלי כשר הביטחון, דווקא בנושא הזה שכרגע הזכרת, אם תדבר את העיתונות ואת הנתונים תראה שתצטרך לחזור כך ואולי אפילו לבקש סליחה. אני מציע שתעשה את זה.

בכל מקרה, היות שחבר הכנסת מירום הוא כנראה מתעניין-צמוד בנושא האינתיפאדה, התפלאתי שהוא לא הזכיר תופעות שהן אולי מהחמורות ביותר של האינתיפאדה הזאת. מאז נכנסתי לתפקיד, מראשית יוני, נרצחו 11 פלשתינים על-ידי פלשתינים.

אברהם בורג (המערך):
למה לא מנעת את זה?

שר הביטחון מ' ארנס:
אולי אביא רק שתי דוגמאות. למי שלא שמע: אולי יש כאלה שלא רוצים לשמוע. ב־18 ביוני, בשעות הבוקר המוקדמות, נתגלתה גופתו של לוטפי סלאח איבראהים חאלף מהכפר בורקין בנפת ג'נין. גופתו היתה תלויה על עץ כמטע וזיתים סמוך לכפר. ב־20 ביוני, בריפח, תמים עבדול רחמן סאלם אל-חמיידה, נלקח מכיתו בשעות הלילה על-ידי רעולי פנים ולא חזר. גופתו נמצאה באחד הפרדסים באזור רפיח. אתמול, בכפר אינא, באזור חברון, במלחמה ממש בין פלשתינים לפלשתינים, נהרגו שלושה תושבי הכפר ונפצעו תשעה. כמעט שלא עובר יום שאיננו רואים — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מתי זה היה?

שר הביטחון מ' ארנס:
באינא, אתמול. כמעט שלא עובר יום שארגוני טרור, רוכס קשורים באש"ף, מנסים להפעיל משטר של טרור ולרצוח תושבים פלשתינים באזור.

אני מניח שלא צריך להזכיר לחבר הכנסת מירום ולעמיתיו שהאיש אשר טיפל באינתיפאדה ב־30 החודשים האחרונים איננו אחר אלא האדם שהיום מתמודד על ראשות מפלגת העבודה. ולכן, אם יש לחבר הכנסת מירום ביקורת כלשהי על הצורה שבה טופלה האינתיפאדה, אני חושב שהוא צריך להפנות את הביקורת הזאת לאותו איש — אני חושב שאתה גם

הנושא. היתה הצבעה, והתוצאה היתה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. איזה הצבעה אתה רוצה עכשיו?

היו"ר ד' שילנסקי:

הצבעתי מי בעד דיון במליאה ומי נגד דיון במליאה.

גדעון גדות (הליכוד):

אבל ההצעה הוסרה.

דוד ליכאי (המערך):

ההצבעה הזאת לא היתה נכונה, צריך לחזור על ההצבעה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, מנסים לגנוב פה הצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת. אין עוד שאלות. מי שפסקתי לא מוצאת חן בעיניו, יש סדרים בכנסת. חבר הכנסת גדעון גדות, תירגע. ייתכן שהחלטתי לא נכון — החלטתי, גמרנו.

גדעון גדות (הליכוד):

מהי פסקתך?

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אנחנו מצביעים מי בעד הסרת הנושא — — —

גדעון גדות (הליכוד):

אתה כבר הצבעת על הסרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גדעון גדות.

יהושע מצא (הליכוד):

על מה הצבענו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מכולם להוריד ידיים, אני מבקש מכולם לשבת. מי שלא ישב, לא יצביע.

גדעון גדות (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גדעון גדות, אחר כך אתה תתרגז.

עכשיו אני מצביע. מי שהוא בעד ועדה, מצביע בעד; מי שהוא בעד הסרה, מצביע נגד. הלוח מופעל. זו הצבעה מס' 2.

ה-צ-כ-ה

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדה — 30

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 33

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שההצעה הורדה מסדר-היום.

קריאות:

— — —

לעשות את הדבר הפשוט ביותר שפוליטיקאי רוצה, והוא: למנוע דיון בנושא קריטי כל כך.

ההצעה שלי היא, שהעצתו של חבר הכנסת מירום תועבר לוועדה, על-מנת שתהיה נדונה שם כראוי, ולא בזלזול שהופגן כאן על-ידי שר הביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, בפנינו שתי הצעות: הצעה אחת

— להסיר מסדר-היום: הצעה שנייה — להעביר לוועדה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת חגי מירום ביקש דיון במליאה, הוא לא הסכים לוועדה.

חגי מירום (המערך):

ההצעה שלי — מליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, טעיתי. חבר הכנסת חגי מירום, אתה מסכים לכך שהעצתך תועבר לוועדה?

חגי מירום (המערך):

לא, אני רוצה שהיא תידון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו מצביעים עכשיו מי בעד דיון במליאה ומי נגד. מי שהוא בעד דיון במליאה מצביע בעד; מי שהוא נגד, מצביע נגד. זו הצבעה מס' 1.

ה-צ-כ-ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 24

נגד — 27

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אני מצביע מי בעד דיון בוועדה ומי נגד.

קריאות:

— — —

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

בהצבעה אין מדברים.

גדעון גדות (הליכוד):

שאלה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא מתיר שאלות.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

מה שאלתך?

גדעון גדות (הליכוד):

אתה הצבעת אם לכלול את הנושא או לא לכלול את

ד. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון), התש"ן — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ד' ליבאי)

הנמצא במשמורת שהחיל מופקד עליה, הכה חייל הנמוך ממנו בדרגה או שהתעלל בו בדרך אחרת, דינו מאסר שלוש שנים.

חברי הכנסת, ראשית, האם התעללות של חייל אחד באחר היא עניין של דרגה? האם חייל לא יכול להתעלל באחר בלי שדרגתו תהיה גבוהה יותר? שנית, האם העונש המרבי של שלוש שנות מאסר תואם את חומרת המקרים של התעללות? העבירות מסוגיות כעונות, שרינים עד שלוש שנים מאסר, ופשעים, שעונשם וההתייחסות אליהם חמורים יותר, אני מציע שעבירות ההתעללות תוגדר כפשע, והעונש המרבי יהיה לא שלוש אלא חמש שנות מאסר.

והעיקר, מה קורה אם מייד ובסמוך להתעללות חייל מתאבד? העונש המרבי היום הוא שלוש שנות מאסר. כדי להעמיד את המתעלל לדין על הריגה נדרשת הוכחת קשר סיבתי. הוכחת הקשר הסיבתי במקרים כאלה היא קשה במיוחד. אני הייתי מבקש שנרתיע את המפקדים ונאמר להם, שבהתעללם בחייל או במי שנתון במשמורת כרשותם הם לוקחים סיכון רציני. והיה אם קורבן ההתעללות מתאבד מייד ובסמוך, חוקה שיש קשר מסוים בין ההתעללות לבין התוצאה. לא די בכך כדי להרשיע אותם בהריגה, אבל די בכך כדי להעניש על ההתעללות בחומרה יתירה.

לכן, הצעתי היא שבמקרה כזה, אם התאבד קורבן ההתעללות בעקבותיה ובסמוך לה, דין המתעלל יהיה 20 שנות מאסר. אני חושב שזאת אזהרה. אנחנו, כמחוקקים, שרוצים לקבוע את הנורמות, צריכים לעשות כן.

חברים יקרים, למדתי מנכבדי השר ארנס, שר הביטחון, שבמקביל להצעה שהגשתי, הממשלה מטפלת בתיקון החוק. גם לדעתה החוק אינו מושלם, הוא חסר ויש לתקנו.

פרקטיקה עשינו לנו ככנסת: כעצם העובדה שגם הממשלה מבקשת להגיש הצעת חוק אין עילה מספקת למנוע מחבר הכנסת את יוזמתו שלו. אני מעריך שהצעת החוק של הממשלה היא בוודאי רצינית. אני מוכן — אם היא בשלבי הכנה מתקדמים — להמתין מבחינתי לטיפול בהצעת הפרטית עד שתצטרף אליה הצעת החוק הממשלתית.

לכן ביקשתי מחברי הכנסת להרשות לוועדת החוק והביטחון, או לוועדת החוקה, חוק ומשפט, הוועדה המתאימה לטפל בהצעת חוק זו, לעיין בה ברצינות עם המומחים ולקדם אותה, אם היא תיראה לחברי הכנסת כוועדה. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליבאי, לפני שאתה הולך, איזו ועדה אתה מציע? אני מכין שהעלית את שתי האפשרויות.

דוד ליבאי (המערך):

לעניות דעתי, הוועדה המתאימה היא ועדת החוקה, חוק ומשפט. אם יציע השר ועדה אחרת, משום מה, ניחא לי בכך. מנושא כאן הוא פחות צבאי ויותר חוקתי בהתייחסות לכן מבחינת נורמות משפטיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תנ"ה, הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון), התש"ן — 1990. של חבר הכנסת דוד ליבאי. אבקש מכל הציבור להירגע.

גדעון גדות (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא להפסיק להתרגש. אני ממליץ לכולם לשמוע את חבר הכנסת דוד ליבאי. חברת הכנסת חמר גוז'נסקי, אני רואה שחבר הכנסת רן כהן כבר מקלקל אותך. ביום הראשון, רן?

חבר הכנסת גדעון גדות, לא יפה מה שאתה עושה. ויכוח יש לך אתי, לא עם חבר הכנסת. תקיים אתי את הוויכוח אחר כך. בחיך. תתווכח אתי, גדעון: לא כפנים וזעפות, בחיך. חבר הכנסת גדעון גדות, אתה תסביר לי את זה אחר כך. אבל לא כפנים וזעפות, בחיך.

אני מבקש מהאגף הימני להירגע.

עמיר פרץ (המערך):

מהאגף השמאלי, הנמצא בימין.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מכולם לשבת. מי יודע, ערכוביה: ימין — שמאל, שמאל — ימין.

גדעון גדות (הליכוד):

צריך לשמור על — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גדעון גדות, אתה טרם נרגעת? צריך לשמור על הבריאות. זהו, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחרונה פורסמו מקרים מספר של התעללות מפקדים בחיילים. במיוחד זכה להדרבן מקרה טרגי, שבעקבות התעללות, בסמוך לה, התאבד חייל. חשבתי שעלינו, כגוף המחוקק, ליתן דעתנו על בעיית ההתאבדות המצערת הזאת.

קריאות:

— — —

יאיר צכן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא שומעים.

דוד ליבאי (המערך):

חברי הכנסת, הורים שואלים אותנו, שואלים אתכם, האם אנו עושים כמיטב יכולתנו להגן על הבנים המשרתים בצה"ל בשמירה על חייהם ועל כבודם.

נחתי דעתי על ההגדרה של עבירת ההתעללות בצה"ל ועל מידות העונש הקבועות היום בחוק. חוק השיפוט הצבאי מגדיר כיום, בסעיף 65, את עבירת ההתעללות כך: חייל שהכה אדם

בעקבות גישה זו שולב בתזכיר לתיקון חוק השיפוט הצבאי, המופץ בימים אלה, תיקון לסעיף 61, הדין באלימות של חייל אחד כלפי חייל אחר, בו ייקבע כדלקמן: "חייל שהכה חייל אחר, השתמש כלפיו באלימות או התעלל בו בדרך אחרת, דינו — מאסר שנתיים".

לאור כל האמור לעיל אני מתנגד להצעת התיקון לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955, כפי שהוגשה על-ידי חבר הכנסת ליבאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה רוצה להשיב, חבר הכנסת ליבאי?

דוד ליבאי (המערך):

לא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 33

נגד — 12

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט

הצבאי (תיקון), התש"ן — 1990, לדין מוקדם

בוועדה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 33 נגד 12 הועברה ההצעה לוועדה. מכיוון שלא היתה הצבעה על איזו ועדה, חבר הכנסת ליבאי, אנחנו מעבירים את זה לוועדת הכנסת, והיא שתחליט.

חיים רמון (המערך):

הוא ביקש להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואיש לא התנגד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מקבל את התיקון. היתה הצעה טוטלית להסיר, ברגע שזה לא הוסר, זה עובר לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה.

ה. הצעה לסדר-היום

מורות-חיילות בבתי-ספר שדה

חיילות אלה מבצעות משימות לאומיות חברתיות ברמה מקצועית גבוהה, ברגישות ובמסירות אין קץ. כולן מוסיפות בכך נדבך חינוכי שאין לו תחליף בקרב כל הילדים, בני-הנוער והבוגרים המטופלים על-ידי בתי-ספר שדה. חלק ניכר של מאמצי החיילות מופנה אל בתי-ספר, גני-ילדים ומשפחות בעיירות פיתוח ובשכונות מצוקה, כמו דרום-תל-אביב או ירושלים.

לאחרונה מתנהלת בצה"ל ובמערכת הביטחון עבודת מטה שנועדה לבחון את הבסיס לקיומו של מפעל זה ולגבש החלטות באשר להיקף ולאיתות של החיילות שתוקצנה בעתיד לבתי-ספר שדה, וכן באשר לפריסתן של המורות החיילות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר, בבקשה. לא היתה לי הזדמנות לברך אותך. אני מברך אותך בתפקידך החדש.

שר הביטחון מ' ארנס:

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על-פי הצעת חבר הכנסת ליבאי תורחב הגדרת ההתעללות בסעיף 65 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955, באופן שלהתעללות על-פי הגדרת החוק תיחשב גם ההתעללות של חייל אחד בחייל אחר, נוסף על ההגדרה הקיימת בחוק של התעללות של מפקד בפקודו או בחייל בעל דרגה הנמוכה מדרגתו.

כמרכן ביקש מציע ההצעה לקבוע בסעיף 65 לחוק, כי העונש המרכי בגין עבירת ההתעללות יהיה חמש שנות מאסר, ואם קורבן ההתעללות התאבד, יהיה העונש המרכי שיוטל על המתעלל 20 שנות מאסר.

ב-15 בינואר 1990 דנה ועדת השרים לענייני חקיקה בהצעת החוק של חבר הכנסת ליבאי והחליטה להתנגד לה.

עם זאת הוכנה בצה"ל הצעת חוק לתיקונים שונים בחוק השיפוט הצבאי, הכוללים, בין היתר, תיקון הקובע, שהתעללות של חייל בחייל אחר תיחשב גם היא לעבירה צבאית על-פי חוק זה. הצעה זו תובא בקרוב לדין בוועדת השרים לענייני חקיקה.

בהקשר זה ראוי להדגיש, שלגבי עבירת ההתעללות של מפקד בפקוד קיימת גם היום בחוק עבירה לפי סעיף 65 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955, והעונש הקבוע לצדה הוא שלוש שנות מאסר. התיקון שיוכנס עתה לחוק השיפוט הצבאי יקבע שעבירת אלימות של חייל כלפי חייל אחר, המוגדרת בסעיף 61 של החוק, לא תישא עוד אופי פסי בלבד, ובהגדרתה יכלול גם יסוד ההתעללות. כמרכן מוצע להכפיל את העונש הקבוע לצד העבירה ולהעמידו על שתי שנות מאסר.

לעומת זאת, צה"ל אינו רואה מקום לקבוע עבירה הקשורה בתוצאות התנהגותו של החייל, שכן הטלת אחריות פלילית בשל התאבדות שבאה בעקבות התעללות אינה מוצדקת ואף מסוכנת. אם קיים קשר סיבתי בין ההתעללות להתאבדות, ניתן יהיה להעמיד את המתעלל לדין באישום של הריגה, ואם קשר סיבתי כאמור לא היה קיים בנסיבות המקרה, בוודאי אין מקום להטיל אחריות פלילית כה כבדה, כמצוץ על-ידי חבר הכנסת ליבאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני ניגשים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 3390, של חבר הכנסת מיכה גולדמן, בנושא "מורות חיילות בבתי-ספר שדה", בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני שר הביטחון, לפני שאפתח בדברי אני רוצה לאחל לך הצלחה בתפקידך.

בשנים האחרונות הקצה צה"ל באמצעות משרד החינוך בכל שנה 95 מורות חיילות למשימות חינוך כידיעת הארץ, טבע ואהבת הארץ ומורשתה בבתי-ספר שדה של החברה להגנת הטבע. בשנת 1989 עמדה ההקצאה על 99 מורות חיילות.

על רקע הדוח שהוגש על-ידי מבקר המערכת, נתקבלו חוות דעת משפטיות מהפרקליטות הצבאית ומהיועץ המשפטי למערכת הביטחון. מסתבר שחוק שירות ביטחון אינו מגדיר מה הם התפקידים העשויים להיחשב כשירות ביטחון ומה הם התפקידים החורגים משירות זה. גם חוק-יסוד: הצבא וחוק השיפוט הצבאי אינם מתייחסים לשאלה זו.

לעומת זאת, על-פי המסורת הנקוטה במערכת הביטחון, החל משנת 1951 הוטל על צה"ל לסייע במטלות לאומיות, ובכלל זה מילא צה"ל תפקידי חינוך וקליטת עלייה במיוחד באזורים הרחוקים ממרכז-הארץ או באזורים שיש בהם נוער טעון טיפוח.

על רקע האמור לעיל מתקיימת עתה עבודת מטה במערכת הביטחון לאיתור המקומות שניתן לקיים בהם סוג שירות זה, בהתאמה לחוק שירות ביטחון ולפרשנות שניתנה לחוק זה במשך כל השנים, כדי לקיים את המטרות הלאומיות.

בכוונת צה"ל שלא לפגוע בשירות של מורות חיילות באזורי ספר ופיתוח ובאזורים שבהם יש אוכלוסיית טעונה טיפוח.

כשתסתיים עבודת המטה, אביא את הסיכום בפני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

לאור האמור, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת גולדמן, האם אתה מוכן שהנושא יועבר לדיון בוועדת החוץ והביטחון?

מיכה גולדמן (המערך):

כן, אני מוכן. לפי הצעת השר.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, קיימת ועדה משותפת של ועדת החוץ והביטחון וועדת החינוך והתרבות שאמורה לעסוק בדיוק בסוגיות האלה. אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה משותפת זו.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון, והיושב-ראש שלה יקבע לאיזו ועדה משנה הוא יועבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני חושב שזאת הפרוצדורה שלפנינו, כי זוהי ועדה משותפת ולא מיוחדת. לכן הטוב ביותר כאמת הוא להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, ושם יוחלט היכן הוא יידון. חברי הכנסת, אם כך, לפנינו הצעה אחת בלבד, הצעת השר, להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת גולדמן לוועדת החוץ והביטחון. נא להצביע, הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע

כעת ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוב של 16, ללא התנגדות וללא נמנעים, הועברה

ההצעה לדיון בוועדת החוץ והביטחון, כהצעת השר.

ידוע לי שעבודת המטה טרם נסתיימה, אך כבר עתה מסתמנת בבירור המגמה שתכליתה לצמצם את היקפו של מפעל חינוכי זה. יתר על כן, עד כה הוקצו לשנת העבודה הקרובה 50 חיילות בלבד, לעומת 99 חיילות בשנה הקודמת, וקיים חשש כבד באשר לגורל יתרת החיילות בשנה זו.

כל קיצוץ במספר המורות החיילות משמעותו פחות חינוך, פחות הנחלת ידיעת הארץ ואהבתה ופחות העשרה חיונית לשכבות המצוקה. קיצוץ ניכר משמעותו מכה קשה למפעל רב חשיבות זה וגרימת נזק שיהיה קשה מאוד לתקנו במשך שנים.

אדוני השר, הייתי ממליץ לך, כמי שלמד את הנושא מקרוב ומכיר אותו, לא רק שלא לקצץ אלא להרחיב את המפעל החשוב הזה במורות חיילות נוספות. המורות החיילות מכצעות את משימותיהן בכל בתי-ספר שדה של החברה להגנת הטבע וכן במרכזי לימוד שדה שבעיריות הפיתוח.

נראה, כי אחד הקריטריונים המנחים את צה"ל במגמת הקיצוץ הוא ביטול הקצאת החיילות בבתי-ספר שדה עירוניים או במרכזי האוכלוסייה. זאת, בטענות כי רוב ההדרכה בבתי-ספר עירוניים ניתנת לאוכלוסייה מבוססת המגיעה לבתי-הספר העירוני מכל קצווי הארץ. בערים הגדולות קיים כוח-אדם מקצועי רב ואין הכרח בהקצאת מורות חיילות.

מול טענות אלה חיוני לדעת, שרוב פעילותם של בתי-ספר שדה בערים מכוונת לאוכלוסייה המקומית, ובעיקר לבתי-ספר בשכונות מצוקה, במסגרת פרויקט הרווחה החינוכית של משרד החינוך. גיוס כוח-אדם מקצועי ומיומן בשוק החופשי בערים ייקר מאוד את עלות הפעילות החינוכית הזאת, וכתוצאה מכך תצטמצם ואולי אף תימנע גישה לחלקים מאוכלוסיית המצוקה דווקא. גם כיום מתקשה החברה להגנת הטבע לגייס מדריכים בוגרים בתנאי השכר שהיא מסוגלת להציע להם.

אני יכול לפרט כאן התפלגות של המורות המופנות לבתי-הספר בירושלים או בחיפה. אנו יודעים שבאותם יישובים המורות החיילות מופעלות בעיקר באותן השכונות שלשם יש צורך להפנותן כדי לחזק את הכיוונים שבבתי-ספר שדה תורמים. אנו יודעים שכך נעשה גם בבתי-הספר בערי הפיתוח, באותן שכונות ביישובי השדה או במרכז-הארץ. כדוגמת כפר-יונה, פרדס-חנה, זיכרון-יעקב ואור-עקיבא. בית-ספר שדה בירושלים פועל באותן שכונות שיש צורך לחזקן. בית-ספר שדה בתל-אביב פועל באותן שכונות שיש צורך חיוני וחשוב לחזק אותן.

לכן, אדוני השר, אני מציע שנעשה את כל המאמצים לשמור על מפעל חשוב זה כדי לטפח אותו. אני יודע שיש בעיה ביוורקטית פנימית שהשר מנסה לפתור אותה ולכן בהצעתו אני רוצה לסיים באמרה החקלאית המפורסמת — שנוכל לאכול את הפרי ולא להרוג את השומר. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לשר הביטחון להשיב על ההצעה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול ברצוני להודות לחבר הכנסת גולדמן על האיחולים. אתייחס להצעה שלו לסדר-היום.

בעקבות דוח ביקורת שערך מבקר מערכת הביטחון, הופנתה תשומת הלב לכך, שתפקידים מסוימים שממלאות חיילות המשרתות מחוץ לסדר הכוחות הצה"לי, לרבות חיילות המשרתות במסגרת החברה להגנת הטבע, לא קיבלו, לדעת המבקר, ביטוי מפורש בחוק שירות הביטחון.

ו. שאילתות ותשובות

מעבר למשרדך, לטיפוח צביונו היהודי של הרה"בית? אמרת שעוסקים בזה. אני מבקש לדעת מה הפעולות שעושים למען הטיפוח הזה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

זו תשובה שמצאתי מן המוכן, כנראה, כבר מלפני חודשים, ואני עונה כאן מן המוכן. אני נוטה לחשוב — ועד כמה שידוע לי זה גם נכון — שכל החוכניות תלויות בשלטונות הביטחון, והשיקולים שמנעו עד היום לעשות יותר משנעשה עד כה היו שיקולים ביטחוניים, כך שלמיטב הבנתי הכתובת שאליה צריך להפנות את השאלה היא משרד הביטחון, או אולי שר המשטרה.

גרשון שפט (התחיה):

מתי תיפתח המנהרה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

על זה יש לי תשובה במסגרת שאילתא אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, חבר הכנסת שפט, אתה יכול לשאול רק שאלה אחת נוספת.

1914. תפקוד בית-הדין הרבני בירושלים

חבר הכנסת י' צבן שאל את השר לענייני דתות ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בעקבות כתבה שהתפרסמה בעיתון "ירושלים", בתאריך 26 בינואר 1990, בעניין תפקוד בית-הדין הרבני בירושלים, בשל נסיעתם של דיינים לחוץ-לארץ, ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים בכתבה נכונים?

2. אם כן — מדוע לא פעל השר למניעת נסיעתם של דיינים לחוץ-לארץ שלא בזמן הפגרה?

3. האם מתכוון השר לנקוט הליכים כלשהם נגד הדיינים שנסעו לחוץ-לארץ?

4. האם ידוע לשר על מקרים בהם שמש או שומר החליף בדין את מקומו של אחד הדיינים שנעדר?

5. האם יפעל השר למנוע פעילות של דיינים מחוץ לבתי-הדין, כנדרש על-פי התקנות?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים בכתבה על-אודות נסיעות של ארבעה דיינים לחוץ-לארץ אינם נכונים.

2 — 3. נסיעותיהם של הדיינים לחוץ-לארץ הן באישורו של נשיא בית-הדין הגדול, הראשון לציון, הרכ הראשי לישראל הרכ מרדכי אליהו שליט"א, וחוקה עליו שהוא עשה זאת כדי למלא צורך מסוים.

4. לא.

5. בהחלט כן. הנחיתי את מנהל בתי-הדין להעיר את תשומת לבם של הדיינים לפעול על-פי כללי האתיקה ותקנות הדיינים.

1934. ביקור מנהל הווקף הירדני בירושלים

חבר הכנסת ג' שפט שאל את השר לענייני דתות ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים עכשיו לתשובות על שאילתות המופנות לשר לענייני דתות.

הואיל וגם אותך עוד לא הספקתי לכרך —

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

ברכה חמיר מתקבלת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

— אני מברך אותך עכשיו.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

חן חן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שר הדתות ישיב על שאילתא מס' 1906 של חבר הכנסת גרשון שפט.

1906. הרה"בית

חבר הכנסת ג' שפט שאל את השר לענייני דתות ביום א' באדר התש"ן (26 בפברואר 1990):

בפרסום של משרדך — "דת ומסורת בישראל" — מובא לידעת הציבור, שמשרדך סייע בהנפקת מדליה מוקדשת, כפי שכתוב, "לכותל המערבי, האתר המקודש ביותר לעם ישראל", ובנוסף היא "מנציחה" — — התגלית המדהימה מנהרת המים החשמונאית שנחשפה לאורך חומת הרה"בית.

ברצוני לשאול:

1. אם הכותל המערבי הוא אומנם האתר המקודש ביותר לעם ישראל, מה קדושתו של הרה"בית?

2. מה עושה משרדך למען טיפוח צביונו היהודי של הרה"בית ושימור שרידיו וממצאיו היהודיים של האתר?

3. מתי תיפתח מנהרת המים החשמונאית?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. הכותל המערבי הוא, כידוע, חלקו המערבי של הרה"בית. הוא המקום המקודש ביותר שאליה מתירה הרבנות הראשית לישראל להגיע. אין ספק שקדושת הרה"בית גדולה מקדושתו.

2. לצערי, טרם נקבעה סמכות משרד הדתות על הרה"בית. אציין גם שהרבנות הראשית קבעה סייגים באשר לכניסת יהודים להרה"בית מטעמים הלכתיים.

3. המנהרה נפתחה לביקור הציבור בצורה מבוקרת והדרגתית. עם תום ההכנות הטכניות תיפתח המנהרה לציבור הרחב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שפט.

גרשון שפט (התחיה):

קודם כול, אני מברך את אדוני השר ואני מאחל לך הצלחה בתפקידך.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

חן חן.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני השר, הייתי מבקש לדעת, מתי אומנם תיפתח המנהרה הזאת ומה הם הצעדים שעושים הלכה למעשה, גם

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא, אך מבירור שערותי עולה, כי הדברים אינם מדויקים. המקווה היה סגור זמן קצר בהרכבה מהמתואר בשאלתא, והוא כבר פועל, וכן גם העירוב כבר תקין.

2. כן.

3. לא, אנו סומכים על המועצה הדתית בעניין זה.

4. לא, אך יש מקרים שבהם הרצוי אינו המצוי, והמשרד עושה ויעשה כמיטב יכולתו, במסגרת אמצעי המוגבלים, ויתמודד עם שאלות אלה.

1948. הרי"הבית

חבר הכנסת א' העצני שאל את השר לענייני דתות ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

זה חודשים אחדים לא שמענו דבר בעניין מנהרת החשמונאים, והמעבר עדיין חסום.

ברצוני לשאול:

1. האם המעבר חסום?

2. האם עקב כך מנוע הציבור הרחב מלבקר במנהרה?

3. האם השר עושה לפתיחת המעבר?

4. אם כן — מה?

5. אם לא — למה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. מנהרת החשמונאים פתוחה לציבור, אלא שטרם נפרצה היציאה הצפונית.

2. הציבור אינו מנוע מלבקר במנהרה. הואיל וטרם הסתיימו כל עבודות הפיתוח, כל הביקורים באתר מתקיימים תוך תיאום מוקדם.

3-4. אני פועל כמיטב יכולתי, עם גורמי הביטחון והגורמים המוסמכים, כדי לזרז את מתן האישור לפריצת יציאה נוספת בצד הצפוני של המנהרה.

5. הגורמים המוסמכים טרם נתנו את האישור לפתיחת היציאה הצפונית, ונימוקיהם, כנראה, עמם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אליקים העצני.

אליקים העצני (התחיה):

מי הם הגורמים המוסמכים הללו, והאם נכון שהסיבה היא התנגדות הווקף, זה שמשרד הדתות אינו מכיר בו, אבל הוא מאוד מאוד מצוי בשטח?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

למיטב ידיעתי — וזאת לא מתוך המשרד, אלא מדברים שידעתי עוד קודם לכן — הגורמים הם ביטחוניים מובהקים, ביטחוניים-מדיניים במידה מסוימת, ובעיקר ביטחוניים. אם תרצה יותר פרטים, אשתדל להשיג לך אותם בהקדם.

אליקים העצני (התחיה):

שאלתי בעניין הווקף.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

הודענו שאנחנו לא מכירים בו.

נודע לי שמנהל הווקף הירדני, סאדי ג'עבר, ביקר לאחרונה בירושלים וחזר לדווח לשר שלו, ד"ר עלי אל-פאקיר.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר דבר ביקורו של מנהל הווקף הירדני? האם הביקור סודר דרך משרדך?

2. האם האיש פגש מישהו ממשרדך?

3. מה הן סמכויותיו של הווקף הירדני בירושלים? האם ממשלת ישראל מכירה באופן רשמי בווקף הירדני ובפעולותיו?

4. מה הם המוסדות שהווקף הירדני מטפל בהם?

5. מה הוא סכום הכסף שמעביר הווקף הירדני למוסדותיו בישראל וביש"ע? מי מפקח על כספים אלה?

6. האם ארגונים כמו "הג'יהאד המוסלמי" וה"חמאס" פועלים בחסות הווקף הירדני?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. למשרד לענייני דתות לא היתה יד בביקור הנ"ל, ונודע לנו עליו רק מן העיתונות, כמובן.

2. הנ"ל לא פגש איש מהמשרד לענייני דתות.

3. המשרד לענייני דתות אינו מכיר רשמית בווקף הירדני בירושלים, וזו גם בפועל, כפי שכירתי, עמדתה של ממשלת ישראל.

4-6. למשרד לענייני דתות אין, כאמור, כל קשר עם הווקף הירדני, ועל כן אין ביכולתי להתייחס לשאלות הללו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

לאחרונה מונה פייצל חוסייני לסגן יושב-ראש הווקף. האם אדוני השר חושב שיש לזה השפעות פוליטיות על עניינים דתיים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני שומע את זה לראשונה. אלמד את הנושא, אבדוק אותו, ואוכל להשיב לך ביתר סמכות.

1935. המקווה בג'יבנה

חבר הכנסת מ' גפני שאל את השר לענייני דתות ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

לאחרונה התפרסמו בעיתונים ידיעות על כך שהמקווה היחיד בג'יבנה סגור כבר למעלה משנתיים עקב שיפוצים, והעבודות נמסרו בעלות גבוהה משווה האמיתי. כמו כן, העירוב אינו תקין זמן רב.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים הנ"ל ידועים לשר?

2. אם כן — האם משרד הדתות מפקח על תהליך ביצוע השיפוצים, על עלותם וכדו'?

3. האם רואים חשיבות בהקמת צוות מפקח על המקוואות בארץ ועל שיפוצם?

4. בד בבד, האם מותר להשאיר יישוב ללא מקווה וללא עירוב?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת העצני, רק שאלה אחת נוספת מותרת.

1973. הוועדה הבין-משרדית לפיתוח מבני דת

חבר הכנסת ח' אורון שאל את השר לענייני דתות ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בשנת 1988 הוקמה הוועדה הבין-משרדית לפיתוח מבני דת, שבראשה עומד מנכ"ל משרד הדתות. מאז היו פרסומים שונים בעיתונות שביקרו את דרך עבודתה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא ההיקף הכספי הכולל של הוועדה מאז הקמתה?

2. מה הם מקורותיה התקציביים?

3. מי הם חברי הוועדה, וכמה פעמים הם התכנסו?

4. מה הם הנהלים שלפיהם פועלת הוועדה ומה הם הקריטריונים להענקת התמיכות?

5. מי הם המוסדות שבקשותיהם לתמיכה אושרו ובאילו סכומים (רשימת הנהגים בשנת 1989)?

6. מה הוא הסכום המוקצב לוועדה לשנת התקציב 1990?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההיקף הכספי הכולל של הוועדה מאז הקמתה המחודשת היה כפי שנקבע בחוק התקציב על-ידי הכנסת. בשנת התקציב 1988 — כ-26 מיליון שקלים; בשנת התקציב 1989 — כ-30 מיליון שקלים.

2. המקורות התקציביים נקבעו על-ידי הכנסת בחוק התקציב, בסעיפים המיועדים לנושא בשלושת המשרדים השותפים בוועדה.

3. המנהלים הכלליים של המשרד לענייני דתות, משרד השיכון ומשרד הפנים ונציג האוצר הם חברי הוועדה. מאז תחילת שנת התקציב 1988 נתכנסה הוועדה לכעשר ישיבות עבודה, במליאתה, ולכמה ישיבות נוספות של ועדת משנה.

4-5. מצורפים בזה לעיוןך שלושה נספחים, הנהלים והקריטריונים שלפיהם פועלת ועדת המנכ"לים הבין-משרדית להענקת סיוע בפיתוח מבני דת. נספח 1: חוזר המנהל הכללי של משרד הדתות, סעיף 166: פיתוח מבני דת; נספח 2: הצעה לכינון מינהלת להקמת מבני דת; נספח 3: סיכום דיון בוועדת המנכ"לים, לאישור ההצעה והקריטריונים.

6. כנאמר בהצעת חוק התקציב לשנת התקציב 1990, המונחת על שולחן הכנסת, מיועדים כ-27 מיליון שקלים לוועדת המנכ"לים הבין-משרדית לפיתוח מבני דת.

1989. רחבת הכותל המערבי

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ו באדר התש"ן (13 במרס 1990):

בעיתון "המודיע" מיום ה' באדר התש"ן (2 במרס 1990) פורסם, כי רמת הניקיון ברחבת הכותל המערבי ירודה ביותר, וכי העבודות מתקיימות בשעות התפילה. מתפללים טוענים כי עבודת הניקיון נעשית כרשלנות, ואם בתחילה היו מנקים את הרחבה שלוש פעמים בשבוע, עושים זאת עתה רק פעמיים בשבוע, ללא פיקוח. לדבריהם, הפועלים אינם דואגים לנגב את

הרצפות, והמתפללים נאלצים לרדש בשלוליות מים הגורמות לזיהום הרצפה מחדש.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרד הדתות הפרטים כפי שהתפרסמו?

2. אם כן — מה בדעת משרד הדתות לעשות כדי לשפר את הניקיון ברחבת הכותל המערבי ולמנוע הפרעה למתפללים?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים שפורסמו בעיתון אינם מדויקים.

2. גם עתה עבודות הניקיון נעשות בצורה טובה, עד כמה שהדבר ניתן, והן נעשות תחת פיקוח.

צריך לזכור, כי בכותל מבקרים מיליוני יהודים ושאינם-יהודים במשך כל ימות השנה, וכמעט בכל שעות היום, ולכן מבחינה אובייקטיבית המלאכה קשה. אך למרות האמור לעיל הוריתי לאחראי לכותל לבדוק בחיוב את שיפור הניקיון ברחבת הכותל.

2006. כת פולחנית מיפן

חבר הכנסת מ' פלדמן שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ח בשבט התש"ן (23 בפברואר 1990) פורסם, כי כת פולחנית-מיסטית מיפן, ששמה "ניצ'ין שושר", חזרה לישראל והחלה ללכוד אנשים ברשתה, תוך הפעלת שיטות שרבות מהן נוגדות את חוקי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על פעילות הכת?

2. לאור הגילויים על-אודותיה, האם נעשו צעדים למנוע את התפשטותה?

3. האם יקבל השר את ראש הכת באירוע שייערך באביב בהשתתפות "ראשי הדתות בעולם"?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרדנו אין מידע על הכת הנ"ל.

2. אם אכן יש למישהו חומר מפליל נגד הכת, הוא מוזמן להעבירו לחקירת המשטרה וכן למשרדנו.

3. אין כל כוונה לקיים "אירוע שייערך באביב בהשתתפות ראשי הדתות בעולם", לא עם ראש הכת הזאת ולא בלעדיו, ובינתיים נוכחת גם אתה שלא נערך.

2086. שכנוע עולים לגור בהתנחלויות

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

העיתון "יחד נאמן" מאתמול (רצ"כ צילום הידיעה) טוען, כי משרדך מממן שליחים היוצאים לרוסיה על מנת לשכנע יהודים המתכוונים לעלות לישראל — להתגורר בהתנחלויות.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה, והאם שיגר משרדך שליחים לברית-המועצות?

5. להמשיך ולהפעיל את הוועדה הבין-משרדית גם בשנת תקצ"ב זו, שתיתן פתרונות לבעיות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני השר, אני מצטרף לברכות עם מינויך לשר הדתות, ומאחל לך הצלחה בכל אשר תפנה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
חן חן.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ידוע לי על סגירת המקווה היחיד בקריית ים. בשיחה שהיתה לי עם רב המקום, הרב אברקי, נמסר לי כי אין שום גורם המטפל בעניין. מה עושה משרדך בעניין זה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אשמח ביותר אם הרב אברקי, שבמקרה מוכר לי אישית, יפנה אלי את העניין. ואני אטפל בו בכל המרץ ובכל המהירות.

2089. האזנות ברבנות הראשית
חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

עתה, לאחר גל ההכחשות, מתברר כי הפרסום בעיתון "יום השישי", בדבר גילוי שני מכשירי האזנה ברכנות הראשית, היה נכון.

ברצוני לשאול:

1. היכן בדיוק נתגלו מכשירי האזנה?
2. מי גילה את המכשירים?

3. מדוע חשדו ברכנות הראשית שיש האזנה, והאם נגרם בינתיים נזק כלשהו מהמאזינים?

4. האם יש השערה מי התקין את המכשירים, והאם נכונה הידיעה כי במשרדו של אחד מעובדי הרבנות הראשית נתגלה מכשיר הקלטה, ואם כן — מי הוא העובד?

5. מה בדעתכם לעשות בעקבות פרשה זו, ומדוע לא יועבר הנושא לחקירת המשטרה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
1. לא היו שום הכחשות בנושא האזנות ברכנות הראשית. נתגלו מכשיר אחד בחדר ישיבות ומכשיר שני מחובר לטלפון.

2. את המכשיר גילה חוקר פרטי.

3. ברכנות חשדו בהאזנות עקב רעשים מוזרים בטלפונים. לא נגרם כל נזק מהמאזינים.

4. אין השערה מי התקין את המכשירים, וממילא הידיעה אינה נכונה.

5. הנושא הועבר לטיפול המשטרה, כדבר המובן מאליו, והמשטרה בדקה את העניין ולא מצאה דבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה דיין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני השר, האם ידוע לכבודו מה היתה המטרה של הטמנת מכשירי האזנה במועצת הרבנות הראשית?

2. אם כן — כמה שליחים, מה היא מטרת נסיעתם, מה היא עלותה ומאיזה תקציב היא מומנה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
1. א. הידיעות אינן נכונות: ב. כן.

2. נשלחו 25 זוגות לעריכת סדרי פסח ולסיוע בשיקום הקהילות. אציין שהמשרד לענייני דתות לא מימן לא את הנסיעות ולא את ההוצאות האחרות שהיו כרוכות בהן.

2087. התנכלויות לדיינים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

בעקבות גל של פרסומים, מכתבים אנונימיים והתנכלויות לרבנים ולדיינים בישראל, ברצוני לשאול:

1. האם פועל משרדך בנושא זה?
2. האם ידוע מי עומד אחר המסע המכוון נגד דיינים ורבנים ערים?

3. האם תהיה מוכן לפעול לגילויי שולחי המכתבים האנונימיים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
1. כן, המשרד לענייני דתות פועל ויפעל, בעזרת השם, למען הרם את קרנם של רבני ודייני ישראל בכל אחר.

2. לא, אין המשרד יודע מי עומד מאחורי מסע ההכפשות המצער הזה.

3. תפקיד גילויי שולחי מכתבים אנונימיים הוא על-פי טבעו עניין למשטרה לענות בו. הצעתי לשואל הנכבד לפנות למשרד המשטרה בעניין, ומצדי אשמח לסייע בזירוז הטיפול בעניין.

2088. מחסור במקוואות

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

העיתון "יום השישי" מדווח על סגירת שני מקוואות באור-יהודה עקב תקלה טכנית, כמו כן ידוע לי על מחסור במקוואות בעיירה שדרות.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הזאת נכונה?
2. אם כן — מדוע סגורים שני המקוואות באור-יהודה, ומתי הם יפתחו?

3. האם מצב המקוואות בעיירה שדרות שפיר, והאם די בהם לכל אוכלוסיית העיר?

4. האם ידוע לשר על מחסור במקוואות ברחבי הארץ?

5. אם כן — מה בדעתכם לעשות על מנת לפתור את בעיית המחסור במקוואות ברחבי הארץ?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
1-2. הידיעה אינה נכונה. המקוואות באור-יהודה פתוחים.

3. מצב המקוואות בעיירה שדרות שפיר.

4. כן, אך מחסור זה הולך ומצטמק בשנים האחרונות, מאז כינונה של ועדת המנכ"לים הבין-משרדית לפיתוח מבני דת, זאת כשיחוף פעולה עם משרדי הפנים והשיכון ובראשות המשרד לענייני דתות.

4. האם ידע הרב שפירא כי הגברת פ"כ נתמכת כיום בידו חוגי הקונסרבטיבים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1-4. הרב הראשי, הרב אברהם שפירא, לא שיגר כל מכתב בענייני גיורה של הגברת פאולה כהן, ועל כן כל השאלות הנוספות בטלות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תורה. השר ישיב על שאלתא מס' 2118, של חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, אולי השר יכול לקרוא את התשובה על השאלתא שהתמצתי בדקה אחת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האמת היא, אדוני השר, שחבר הכנסת יאיר צבן היה כאן כל הזמן ויצא לזמן קצר. הואיל ויש לו שאלה נוספת, אני לא מתנגד שתשיב לו גם על השאלתא הקודמת, אם אתה מוכן לכך.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

לחבר הכנסת צבן תמיד נעים להשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לחבר הכנסת יאיר צבן אולי זה תמיד נעים להשיב, אבל לא הייתי רוצה ליצור תקדים. במקרה זה צירוף המקרים מאפשר לעשות זאת, נוסף על הנועם של חבר הכנסת צבן.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

מה טוב שנמזגו השניים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם הנעים והמועיל.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

מה היה מספר השאלתא?

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו היתה שאלתא מס' 1914. אחר-כך תשיב על שאלתא מס' 2118. בבקשה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 1914, ראה עמ' 4368.)

היו"ר מ' וירשובסקי:

תורה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא שמעתי את התשובה על שאלה 4.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אמרת: לא. השאלה היתה: האם ידוע לנו על מקרים שזה קרה? והתשובה היתה: לא. לא ידועים לנו מקרים כאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צבן, גם "לא" הוא תשובה. האם יש לך שאלה נוספת לשאלתא זו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הרב שפירא כבר הסביר, שאנשים רצו לשמוע פעם לקולם של הרבנים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו תשובה מאוד חכמה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני חושב שחבר הכנסת צבן, ברוח הטובה שלו, ענה לנו, אבל למיטב ידיעתי, הם אינם יודעים, שהרי זה היה אולי קצה החוט של העניין. העובדה שאין איש יודע דבר היא סימן שזו תעלומה.

2090. תמיכה במתיבות

חבר הכנסת יא' לוי שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

ככל הידוע לי, יש בתקציב משרד סעיף תמיכה במתיבות, שממנו נהנים כ-12,000 תלמידים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים?

2. מה הם שמות הגופים הנתמכים מסעיף זה ומה הן כתובותיהם?

3. כמה לומדים בכל מוסד ומוסד?

4. אילו מוסדות מקבלים תמיכה גם מגופים אחרים?

5. אילו מוסדות מקבלים סיוע מסעיף אחר בתקציב משרד, מאיזה סעיף, ומה הוא הסכום?

6. האם חלק מהמוסדות עונים על כמה קריטריונים לסיוע משרד?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל מוסדות התורה בישראל לסוגיהם השונים נתמכים מסעיף תקציבי אחר.

2-6. כל מוסדות התורה, המוכרים על-ידי המשרד לענייני דתות, נתמכים על-פי מערכת קריטריונים אחידה להכרה, על-פי סולם תעריפים אחיד ועל-פי מספרי התלמידים בכל מוסד.

2091. הכרה בגיור

חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

עורך-דינה של הגברת פ"כ (שמה המלא מופיע במקור) תובע את רבה של בריטניה, הרב יעקובוביץ, בשל סירובו וסירוב בית-הדין בלונדון, כראשות הרב ארנטריו, להכיר בגיורה שנעשה בישראל. הרב הראשי הרב אברהם שפירא שיגר מכתב, ובו הוא מבחיר כי הגיור שנעשה על-ידי הרב שלמה גורן תקף.

ברצוני לשאול:

1. האם הגיור שנעשה על-ידי הרב גורן בשעתו תקף?

2. אם כן — מדוע הוא רשם שהוא תקף רק בישראל?

3. האם מכתבו של הרב שפירא אינו פוגע בסמכותם של רבני לונדון?

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני השר, ברכתי עם כניסתך לתפקיד.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
תודה רבה.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש לדעת דבר מסוים: כאשר נאמר שהנחונים אינם נכונים, האם הכוונה היא לכך שאין בהם אמת מכול וכול או שיש כאן רק הגזמות? כי התיאור בכתבה הוא קשה מאוד. האם, אדוני השר, לפי הנוהג הקיים דיין הנוסע לחוץ-לארץ צריך גם לקבל רשות של מנהל בתי-הדין הרבניים? ומדוע ניתנו האישורים האלה כאשר המצוקה — התורים בתי-הדין הרבניים הם ארוכים כל כך?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך. מכיוון שמדובר בראשון-לציון הרב הראשי לישראל הרב אליהו שליט"א, המקובל על כולנו לא רק כפוסק גדול, כרב גדול וכאיש נעים הליכות, אלא כאדם חסכן ביותר, זאת אני יודע מקרוב, אזי אם הוא הרשה או התיר את יציאתם — חזקה עליו שיציאתם היתה חשובה לו, ולכן אין מהרהרין אחר מידותיו של רב ראשי לישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

השר ישיב עתה על השאלתה הנוספת של חבר הכנסת יאר צבן, שאלתה מס' 2118.

2118. בתי-הדין הרבני בחיפה

חבר הכנסת י"א צבן שאל את השר לענייני דתות ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

בכתבה שהתפרסמה במקומון "כלבו" בתאריך 16 במרס 1990 נמסר, כי בתי-הדין הרבני בחיפה מתקיימת תורנות קבועה, ובה מחתימים כמה עובדים את כרטיסי העבודה של עובדים אחרים, אשר טרם הגיעו לעבודה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות המופיעות בכתבה נכונות בעיקרן?
2. אם כן — האם מתכוון השר לנקוט הליכים משמעתיים כנגד האנשים המעורבים במקרה?
3. אם לא — מדוע?
4. כיצד מתכוון השר לפעול בנדון?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. הידיעות המופיעות בעיתון אינן מדויקות.

סגן היועץ המשפטי של המשדד לענייני דתות, שהוא גם הממונה על חקירות עובדים, בודק את הדברים בתאום עם עורך-הדין גולדברג, הממונה על המשמעת בנציבות שירות המדינה, והדברים מצויים בעיצומם.

- 2 — 3. אם יהיה צורך בכך, יינקטו גם צעדים משמעתיים.
4. הוריתי למנהל בתי-הדין לברוק את העניין. מנהל בתי-הדין אכן ביקר בבתי-הדין, אסף את כל העובדים ושנן בפניהם שוב את הנהלים ביחס לשעון הנוכחות.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי שאלה נוספת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר, עלי-פי חוק הרציפות אתה נושא באחריות לכל התקופה. השאלתה הוגשה במרס. עברו ארבעה חודשים. מדובר בעובדים שצריכים לשרת ציבור ואינם נמצאים במשרדיהם בבתי-הדין הרבני בחיפה בשעה שהם אמורים להיות שם, אבל כרטיסי העבודה שלהם מוחתמים על-ידי עסקאות עם חבריהם לעבודה. האם ארבעה חודשים לא הספיקו כדי למצות את החקירה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

שוב, כיוון שאני מטפל עכשיו בדבר, אני יכול להבטיח דבר אחד: אם משהו לא הושלם אעשה הכול כדי להחיש את הטיפול. לי ברור, ואני יודע על כך, וכבר שני הרבנים הראשיים שמעו על כך ממני, שהייתי רוצה בעניין זה לנסות ולתקן ככל האפשר. חבר הכנסת צבן, היה סמוך ובטוח שנושא זה יוכה לטיפול המידי ביותר.

2119. בתי-הדין הרבניים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את השר לענייני דתות ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

נוכח פרסומים נגד דיינים ומוסד בתי-הדין הרבניים, ברצוני לשאול:

1. האומנם יש מקרים של דיינים המזלזלים בעבודתם?
2. אם לא — האם מוכן כבודו להורות לפעול בדרכי הסברה כדי לחזק את מעמד בתי-הדין הרבניים בקרב הציבור?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. אני מקווה שלא. המערכת והדיינים פועלים כדי שלא יהיו תופעות חורגות.

אוסף על התשובה שהיתה מוכנה קודם לכן, כי אישית, כמשפטן הרואה בכתבי-המשפט ובבתי-הדין מוסדות החייבים לזכות באמונו המלא והנמשך של הציבור, אעשה, בעזרת השם, כמיטב יכולתי כדי שחריגות או פגמים הקיימים, אם הם קיימים, כתחום זה יבואו על תיקונם בהקדם.

2. אכן הוריתי למנהל בתי-הדין להיערך לפעילות הסברתית נאותה ומקיפה לחיזוק מעמד בתי-הדין בציבור הרחב. אני מעוניין יותר מכול שהאזרחים בישראל הבאים לבתי-הדין הרבניים יצאו מהם בהרגשה, שהם נכנסו למוסד שלא רק עושה צדק אלא גם רואים שהוא עושה צדק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, האם כבודו פועל לזירוז מינוי דיינים חדשים כדי להקל את העומס בבתי-הדין? מתי כבר יהיו סדרי הבחירות לדיינות נאותים, בלי דחיות ועיכובים לא-ענייניים?

למיטב ידיעתי, הבוחנים גמרו את עבודתם בבדיקת הבחירות ונתנו ציונים. מדוע הרב שפירא מעכב את פרסום תוצאות המבחנים? מה בדעת השר לעשות כדי לזרז עניין זה ולמנוע עינוי דין?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

כפי שאמרתי קודם לכן, אדוני חבר הכנסת הרב גמליאל, אני נותן אמן רב בשני הרבנים הראשיים לישראל. נפגשתי ואני עומד להיפגש אתם בכמה נושאים, ביניהם הנושא הזה. אני מאמין שנגיע עד חקרו ונגיע לפתרון משביע רצון. אני מקווה מאוד, שבזמן הקרוב ביותר תהיה בידי תשובה מוסמכת

2196. משלחת של הקהילה המשיחית בארצות-הברית
חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את השר לענייני דתות ביום ה'
בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום ט"ז באייר התש"ן (11 במאי
1990) פורסם, כי הקהילה המשיחית הגדולה בארצות-הברית
פנתה בימים אלו במסע בישראל, הכולל הפצת חומר
מיסיונרי וקירוב לבבות לתנועה המשיחית.

ברצוני לשאול:

1. האם ביקור המשיחיים בישראל נערך בידיעת הממשלה
או העירייה?

2. מה בדעתך לעשות כדי למנוע הפצת חומר מיסיונרי
על-ידי הקבוצה בימי שהותה בישראל?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הביקור שחבר הכנסת הנכבד מתייחס אליו אינו נעשה
בידיעתו או בידיעת עובדי משרד.

2. אם לחבר הכנסת הנכבד יש מידע כלשהו על פעילות
מיסיונרית זו או אחרת העומדת בניגוד לחוק, אני מציע, כי
יזיל להביא מידע זה לידיעתו וכן לידיעת המשטרה והיועץ
המשפטי לממשלה, ומצדי אעשה כל שביכולתי לנקיטת
אמצעים משפטיים הולמים.

2227. סידורי ביטחון בקבר רבי שמעון ברייחא

חבר הכנסת ש' עמור שאל את השר לענייני דתות ביום ה'
בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

נודע לי ממחפלים ששהו בקבר הרשב"י בשבת, ל"ג
בעומר, שתפילת שחרית הופסקה לאחר שנמצאה מזוודה
חשודה. זאת כתוצאה מהעדר פיקוח וסידורי שמירה וביטחון.
כדוגמת אלה הקיימים בכותל המערבי. אנשים נכנסים
ללא בדיקה ביטחונית ומכניסים מזוודות ואף ישנים בקבר
הקדוש.

ברצוני לשאול:

האם אין זה לכבוד המקום לסגור אותו באופן שיאפשר
סידורי ביטחון, תפילה מסודרת ללא הפרעה למתפללים ואיסור
לינה במקום?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

קבר הרשב"י נמצא כמשך כל השנה תחת השגחתם של
השומרים, הסדרנים ומנהל האתר, הפוקחים עין בוחנת על
הנכנסים לאתר. בתאריכים ט"ז באייר, 11 במאי 1990, עד י"ט
באייר, 14 במאי 1990, מועד שבו חל ל"ג בעומר, עובר האתר
לאחריות משטרת ישראל בנושא הפיקוח והביטחון. זאת עקב
בואם של רבבות רבות לקבר ולאיוריו ל"ג בעומר.

אכן היינו שמחים למגר את התופעה של אכילה, שחייה
ולינה ברחבת הקבר, אולם ללא סמכות חוקית קשה מאוד
לאכוף את התקנות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מודה לאדוני שר הדתות.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

על השאלות שהצגת כאן, אבל לא בטרם אשמע את הרב
הראשי שפירא בכל הסוגיה הזאת.

2147. תקנים לאנשי דת במסגדים

חבר הכנסת נ' מסאלחה שאל את השר לענייני דתות ביום ג'
בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

ידוע לך שבמחצית המסגדים במדינת ישראל אין תקן
למואזינים.

ברצוני לשאול:

1. מה בכוונת השר לעשות בשנת התקציב הקרובה בעניין
זה, נוכח דרישות מקרב ציבור מוסלמי?

2. רוב עובדי המסגדים הם כדירוג נמוך, מ" עד י"ז. האם
יעשה השר לשנות את הדירוג?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו הצליח בשנים האחרונות לגרום להכרה ב-214
אנשי דת מוסלמים כעובדי מדינה בחוזה מיוחד. עם זאת, אני
מודע לעובדה שעדיין יש צורך עוד בעשרות אחדות של
משרות, וכיום מתנהלים דיונים בנושא זה בין משרד הדתות
לנציבות שירות המדינה ומשרד האוצר.

2. מתח הדרגות של אנשי השירותים הדתיים הוא
י"ד — י"ז, ולא כפי שצוין על-ידי חבר הכנסת הנכבד, דירוג זה
נקבע על-ידי הנציבות בתחשב באופי העבודה ובהשוואה
לעובדים אחרים במשק.

2193. ועד מנהל לנכסי הווקף ביפו

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ז
באייר התש"ן (22 במאי 1990):

"בידיעות אחרונות" מ-13 במאי 1990 פורסם, שהוקם
ועד מנהל לנכסי הווקף המוסלמי ביפו. כמו-כן מחבר, שוועד
זה הוא ממשלתי-בין-משרדי ובו רוב יהודי ולא מוסלמי.

ברצוני לשאול:

1. כיצד ייתכן שיהודים יהיו בוועד הממונה על נכסים
מוסלמיים?

2. מי קבע את הרכב הוועד המנהל?

3. האם לא הובא בחשבון הרגש הדתי בקביעת הוועד?

4. מה יש בדעת השר לעשות בנושא?

5. האם ישונה הרכב הוועד, או יוחלף?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. טיפול בניהול נכסי ווקף על-ידי גורמים ממשלתיים, אף
אם הם אינם מוסלמים, אינו עניין חדש, אלא כך היה גם
בתקופת המנדט. פנקסי בתי-הדין השרעיים יכולים להצביע אף
על תופעה מצויה הפוכה: דיון ופסיקה בבתי-דין שרעיים
בנושאי הקדש/ווקף של יהודים ונוצרים.

2. מינוי ועד הנאמנים החדש נעשה על-ידי הממשלה.

3 — 5. הוועד החדש ישמח לשחף פעולה עם כל גורם
מוסלמי שיהיה מוכן להשתלב בוועד הנאמנים הקיים ולתרום
תרומה כנה בסוגיה זו. משרדי אף פנה, הן בכתב והן בעל-פה,
לראשי העדה האסלאמית ביפו, והבהיר להם את עמדתנו זו.

ז. שאלות בעל-פה

מקלות, החובה להתרחץ לפני הכניסה לכריכה, איסור כניסה לכריכה לאנשים חולים במחלות מסוימות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חגי מירום, שאלה נוספת. אחריו — חבר הכנסת יצחק לוי.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, ראש העיר צפת צריך לנראה להתכבש על שני דברים. האחד, על כך שהוא משקר, שכן דברים התרחשו בצפת, היה להם פרסום. ראש העיר צפת לא הכחיש אותם אלא מצא הסברים; בין שאר ההסברים אמר ראש העיר, שלאחר שהאחיות עברו דרך כה ארוכה במדבר, סביר שדבקו בהם דברים שיש לבדוקם. את זה הוא לא הכחיש. את זה הוא אמר. לא שמעתי שראש העיר הציע להגיש תביעת דיבה נגד עיתון כלשהו. אם הדברים אינם נכונים, אני מזמין אותו לעשות כן.

במיוחד אני רוצה לבקש ממך, כבוד השר, שמשדרך לא יסתפק כעניין זה בתשובה שקיבלתי כאן. מעבר לשיחת פקיד עם ראש העיר, יתכבד ויבדוק משרדך יותר לעומק. כפי שבדקתי, יש בעיה של אפליית האחיות בכניסה לכריכת השחייה העירונית בצפת. אין זה משנה אם הדברים נעשים מסיבות בריאותיות או ספק-בריאותיות. אסור לנו לתת לתופעה מעין זו להתרחש כלפי העדה האתיופית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי, במסגרת דקה, בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני השר, אני רוצה להצטרף לתמיהה על תשובתך שראש העיר מכחיש. הרי אנשים אמרו את הדברים. או שהוא משקר או שציבור שלם משקר: אחת מן השתיים. זו היתה רק תמיהה, והייתי מציע לך לברוק את העניין. זה לא אחראי מצד איש ציבור להכחיש דברים שאנשים ראו ושמעו והעידו עליהם.

קריאה:

ואם הוא מתחרט?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

יגיד שהוא מתחרט. זה משהו אחר.

דבר שני, הבעיה איננה רק לגבי אחיות, ואני רוצה לשאול, איך אפשר להקפיד שאנשים חולים לא ייכנסו לכריכה? צריך להיות דין אחד לכל אלה שיש חשש לבריאות הציבור בהיכנסם לכריכה. אמרת שבתקנות יש פתרון לדבר הזה, אבל איך עושים את זה בפועל? האם לא רק את האחיות אלא כל אחד ואחד שואלים אם יש לו מחלה מידבקת? ואם לא, למה להיטפל לאחיות? אני חושב שהם חולים יותר, או שאחוז המחלות אצלם גבוה יותר מאשר בקרב האזרחים האחרים, כעיקר לאחר שהם נמצאים תְּקוּפָה די ארוכה בארץ.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין עוד שאלות נוספות. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, היות ששתי השאלות ושתי התמיהות זהות, אשיב על שתיהן חשובה אחת. אני מביע תמיהה על חברי הכנסת חגי מירום ויצחק לוי, כאישי ציבור. אני יכול לומר גם

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים עכשיו לאיפרכיה של שר הפנים. ראשית יש שאלתא בעל-פה לשר הפנים מאת חבר הכנסת חגי מירום, בנושא: עולים מאתיופיה בצפת. בבקשה.

303. עולים מאתיופיה בצפת

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בעיתון "דבר" מיום 1 ביולי 1990 פורסמה כתבה, ולפיה אין מרשים לעולים מאתיופיה להיכנס לכריכת השחייה בעיר צפת ללא הצגת אישור רפואי.

ברצוני לשאול:

1. האם ירוע למשרדך על כך?

2. אם כן — האם יש מניעה רפואית או אחרת, אשר בגינה אין מוזנים את העולים מאתיופיה בזכויות שוות לאלה של עולים אחרים?

3. מה היא עמדת משרדך כעניין זה, וכיצד כדעת משרדך לפעול למניעת תופעות מעין אלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאלתא — — —

קריאה:

לא שומעים אותך.

אריה אליאב (המערך):

תעלה למעלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אליאב, קודם כול, אם הוא יעלה למעלה — זה יהיה לפי הזמנתי. שנית, אני מציע לך, הואיל ויש לנו פרוצדורה, טוב יותר שהמיקרופון יעבוד משופר פרוצדורה. בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

הנני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה מספר 303 של חבר הכנסת חגי מירום.

1. הידיעה, כפי שפורסמה, הובאה לידיעתי. בירור שערך משרדי עם עיריית צפת העלה, שהעירייה וראשה מכחישים מכול וכול את הפרסומים כפי שהופיעו בעיתונות.

2—3. שאלות אלה יש להפנות לגורמי הבריאות והקליטה. מוכן שאין להפלות בין אדם לאדם, ולא משנה מה מוצאו.

זאת ועוד, בצו הסדרת מקומות רחצה, בריכות שחייה מוכרות, התש"ל—1970, יש הוראות מספר המתייחסות לתנאי התברואה. להלן פירוט ההוראות שבגדן: בסעיף 7 לצו נקבע, שניקיון הבריכה וטיב המים יהיו בהתאם לדרישות משרד הבריאות. בסעיף 9 לצו נקבע, שהכניסה לכריכה תחייב מעבר דרך המקלחת. משרד הבריאות פרסם, במסגרת חוק רישוי עסקים, תנאי תברואה לבריכות שחייה. בתנאים אלה יש התייחסות לנושאים הבאים: ניקיון הבריכה וטיב המים,

דבר שני, לגבי ראש העיר צפת ובדיקת משרדו. עם כל הכבוד, ראש העיר צפת העביר אלינו כתבה שבה הוא מכחיש את הידיעה. ראש העיר צפת מכחיש את הדבר. לכן, אדרבה, אם אנשים אחרים חושבים שהוא משקר או אומר דברים שאינם אמת — אני השבתי מעל במת הכנסת וזה נרשם בפרוטוקול בשמו, נרשם שהוא מכחיש — אם יש לכם כלים אחרים לבדוק את העניין, יש לכם היום כל הכיסוי להוכיח שהוא שיקר.

מניסיוני, עם כל הכבוד: לא כל מה שמפורסם בעיתונות זה אוריס ותומים. הדרישה להגיש משפט דיבה ולומר: למה לא הגשתי? — אינה מאשרת שמה שכתוב בעיתון הוא נכון. אינני חושב שיושב כאן משהו מחברי הכנסת שלא פרסמו עליו משהו שהוא חושב שהוא אינו נכון, והוא לא רצה להגיש תביעת דיבה. לכן, על התמיהה גם אני משיב בתמיהה גדולה יותר.

ח. הצעת חוק "מקורות" (פטור מארנונה כללית), התש"ן-1990*

(הצעת חבר הכנסת פ' גרופר)

שלום. לא אכפת לי, אני לא מתערב, תן להם. אני בעד לתת במדינת ישראל. שייתנו שני סגנים, שייתנו ארבעה סגנים, שייתנו.

גדליהו גל (המערך):
שיהיה הפקר.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
שיהיה הפקר, אבל שלא ייקחו את זה מהחקלאים. שייתנו. יש לי הרבה מה לומר על הרשויות המוניציפליות. אדוני השר, בלי לפגוע, נדמה לי שעוד היית צעיר, אולי עוד לפני שנולדת, ואני כבר הייתי ראש מועצה. כשאתה היית צעיר צעיר, אני לא רוצה לומר ילד, אני כבר הייתי ראש מועצה ואכלתי אותה בגדול. אבל בזמני לא נתנו לי משכורת, לא נתנו לי מכונית. עבדתי בהתנדבות. אז, בשנות ה-60, עוד היתה התנדבות במדינה.

יש לי בקשה אחת אליך, אדוני השר: אל תציע להסיר את הצעת. אני מבקש שהצעת תעבור בקריאה טרומית לוועדה, ותווכח שם. לא יהיה זה צודק ולא יהיה זה הוגן אם תציע להסיר את הצעת מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לשר הפנים להשיב להצעה.

שר הפנים א' רדעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא קשור בחברות כמו "מקורות", חברת החשמל, רשות שמורות הטבע ועוד עשרות גופים ציבוריים שנותנים שירות לציבור. יש גם גופים פרטיים שנותנים שירות לציבור, כמו בנקים.

החוק במדינת ישראל אומר, שהמדינה אינה משלמת מסים רק בערי עולים. על-פי החוק המדינה פטרה את עצמה. יש הטוענים שהחוק אינו צודק, שגם המדינה צריכה לשלם ארנונה, כיוון שהארנונה היא תמורת שירותים. אבל אני מדבר על המצב העובדתי.

"מקורות" היא לא מדינת ישראל. "מקורות" מתנהלת כחברת משק סגור, היא צריכה להתנהל כחברה עסקית ומסחרית לכל דבר. במקום לבוא בטענות לרשויות המקומיות ולהגיד: למה הרשויות המקומיות, הנמצאות במצוקה כספית, צריכות לגבות ארנונה מ"מקורות", שהולכת לפשוט רגל או נמצאת במצב קשה — אני לא מכין אותך. אם אכן "מקורות" באמת משרתת ונוחנת שירות ממדרגה ראשונה למדינת ישראל, עליה לבוא לאוצר ולבקש את הכסף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים משאלות בעל-פה להצעות לסדר-היום ולהצעות חוק. אני קורא לחבר הכנסת פסח גרופר להביא הצעת חוק "מקורות" (פטור מארנונה כללית), התש"ן-1990, שסימנה תקנ"ח. על הצעת החוק ישיב שר הפנים.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להסביר מה הביא אותי להציע את הצעת החוק הפרטית שלי בנושא "מקורות".

חברת "מקורות" קיימת מלפני קום המדינה. חברת "מקורות" איננה חברה פרטית אלא ציבורית. הבעלים שלה הם הסוכנות היהודית, חברת העובדים וממשלת ישראל. חברת "מקורות" נותנת שירותים לחקלאי מדינת ישראל. היא מספקת מי שתייה לכלל התושבים במדינת ישראל ומים לתעשייה.

רק בשנים האחרונות, אדוני השר, זה לא היה בשנים קודמות, התחילו לחפש פתאום ברשויות המוניציפליות בכל האזורים בארץ, בכל המועצות, מקורות הכנסה. מקורות כסף, איך לקבל כסף מהציבור. ובכן, אם צריך כסף, אדוני השר, בבקשה, יטילו זאת על תקציב המדינה ולא על שכמם של חלק מתושבי המדינה. את מאות אלפי השקלים שמטילים כמסים על החלק הזה של "מקורות", מטילים על המים. חקלאי, בכל מקום שהוא גר במדינת ישראל, לא צריך לשלם מסים בשביל מועצות מקומיות ואזוריות.

הפלא ופלא, אדוני השר, אתה מכיר זאת היטב, מחוקקים חוקי עזר ואתם מאשרים אותם — על בריכת אגירת מים לחקלאות מטילים מסים כמו על בריכת שחייה. עומד מכון ששטחו 4 מ"ר עם משאבה — מטילים עליו מסים של מאות או אלפים שקלים. מדוע אינך מטיל מסים על כבישי מדינת ישראל? גם הם נותנים שירות לציבור. מדוע לא גובים מסים עבור הכבישים? רק על כבשת הרש? אתה יודע את מצב החקלאים במדינת ישראל. בארון המתים הזה של החקלאות בארץ — לרפוק עוד מסמר אחד?

אני לא רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח איך מתנהלות המועצות, אם יש בזבוז או אין בזבוז; לא דרך החוק הזה. יש לי הרבה מה לומר בנושא הזה. עם הסדרים החדשים שלכם, ראש מועצה, יש לו משכורת מלאה, סגן ראש מועצה — משכורת מלאה, מכוניות לפי התקן. משכורות גבוהות יותר מאשר לחבר כנסת. 500 שקל לחודש — אם אינני טועה — אתה נותן לראשי מועצות למתנות. חברי כנסת שמוזמנים לאלפי שמחות או לאלפי ימי אבל של חברים, צריכים להשתתף על חשבונם

היו"ר מ' וירשובסקי:

תורה. חבר הכנסת גרופר, השר מבקש להסיר הצעת חוק שלך. אם אתה רוצה, אתה יכול להשיב לפני ההצבעה. אני חייב להגן על זכויותיך.

חיים רמון (המערך):

אתה לא חייב לעודד את זכויותי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא לעודד, אבל אנחנו כאן מגינים על האזרחים, ואני גם חושב שצריך להגן על זכויותינו, חבר הכנסת רמון. בבקשה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם יהיה שקט, אני אמשך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אתה מבין, אני קורא לך שיהיה שקט כדי שהשר יוכל להשיב על דבריך. חברי הכנסת, האם אני יכול לבקש שקט.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני, תמיד היושב-ראש צודק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה נכון.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אני רוצה לומר כמה משפטים לחברים. התשובה שלך, אדוני השר, היא לא תשובה משכנעת. מקורות פרנסה לרשויות המקומיות והאזוריות והעיריות, אמרתי כבר קודם לכן — לא על חשבון אזרחים שצריכים לממן את כל מה שקורה בשלטון המקומי.

אמרתי לך אדוני השר, אני לא רוצה להתווכח פה על משרד הפנים.

דן תיכון (הליכוד):

תייקר את המים בגובה הארנונה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תסביר לנו, אם נקבל את החוק, מחיר המים יהיה גבוה יותר או נמוך יותר?

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אני אסביר בכמה משפטים: כל הוצאה נלווית שמטילים על חברת "מקורות" מתבצעת דרך מחיר המים. מה הסברתי? אם ראש מועצה נחמד רוצה שייכנס לו הרבה כסף, הוא קובע היטל על בריכת אגירה של מים, על עשרה דונם, כמו היטל על בריכת השחייה ברחוב גורדון בתל-אביב. ומי מאשר לו את זה? כבוד השר.

עומד לו בניין גבוה בשטח של 4 מ"ר ויש בו משאבה שנותנת שירות לכל הציבור בארץ, ואנחנו מובילים מים מהכינרת לדרום, ומטילים עליו ארנונה. מודל חדש. למה זה לא היה לפני 20 שנה? למה זה לא היה לפני 25 שנה, אדוני השר?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה המשמעות של זה מבחינת שקלים?

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אני אעשה חשבון במחשב. קודם כול תעזור לי להעביר את ההצעה. אף שהשר הציע להסיר את הצעת החוק שלי, חברי הכנסת, אני פונה אליכם אישית. זה לא עניין של קואליציה

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

עד היום מדינת ישראל לא החליטה לתת גם ל"מקורות" את המענקים שאחריה נותן למועצות חדרות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גרופר, אתה העלית את ההצעה שלך.

שר הפנים א' דרעי:

הלוא אנחנו יודעים שזו רק החוליה הראשונה. כבר מונחות על שולחנו בקשות רבות של כל מיני גופים שהזכרתי. אם זה השר שחל שאיים בזמנו להעלות את מחירי החשמל בגלל הארנונה על חברת החשמל; אם זו רשות שמורות הטבע, אשר באמת עושה עבודה יוצאת מן הכלל, ועוד הרבה הרבה גופים אחרים. במצב של תעשייה במצוקה ובתי-מלון במצוקה נשארים האזרחים, והם ישלמו ארנונה תמורת השירותים.

אם לחברת "מקורות" יש בעיות, עליה להתיעל או לבקש כסף, לא על חשבון הרשות המקומית. כבר לפני ארבע שנים, בתוקף תפקידי כמנכ"ל, הוצאתי חוזר מנכ"ל. מיניתי ועדה עם המועצות האזוריות, עם "מקורות" והלכנו לקראת "מקורות" לפני מספר שבועות, לגבי קרקע תפוסה, לגבי צינורות. רק על מכנים ש"מקורות" תופסת כפועל לשימושים, לא הלכנו אתם על-פי החוק היבש.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני השר, זה לא בוצע. היו עשרים ישיבות בכנסת והם בשלהם.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני, אני יכול להגיד לך, שחוזר המנכ"ל מתבצע, לפי מיטב ידיעתי, בכל המקומות. להיפך, באים גופים אחרים ומבקשים אותו חוזר המנכ"ל.

כנסת נכבדה, עם כל הסימפתיה לחבר הכנסת פייסי גרופר ולחלקאים שהוא מייצג גל "מקורות", שבה זה דבר חשוב, לא הרשויות המקומיות ולא הארנונה הן שצילו את "מקורות". עליהם לדעת, כל תמיכה בהצעת החוק הזאת תגרוור אחריה שרשרת ענקית של הצעות חוק כאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גרופר, אני מבקש ממך. השר משיב לך ואתה מתווכח עם חבריך, שבוודאי אין לך ויכוח אתם.

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת גרופר, אני רוצה לשכנע אותך. למה אתה לא משתכנע?

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אפשר לשכנע ברמיזות? החקלאות היא בר-מינן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

היית צריך לפנות לשר הדתות.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

שם נותנים שירותים בלי כסף, וחברה קדישא היא בלי כסף. שם המדינה תופרת על חשבונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גרופר, אני מבקש ממך. קראת את קריאות הביניים, נאמת את נאומך. עכשיו תן לשר להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מסתפק בדברי. על כן אני מציע לכנסת להסיר את ההצעה בצער רב מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

8 — החוק לדיון מוקדם בוועדה

בעד ההצעה להסיר את

22 — הצעת החוק מסדר-היום

3 — נמנעים

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת

חוק "מקורות" (פטור מארנונה כללית).

התש"ן — 1990, נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 22 נגד שמונה ושלושה נמנעים הוסרה ההצעה מסדר-היום.

ואופוזיציה, אני מבקש שתעזרו ותצביעו בעד הצעת החוק הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מבקש להעביר לוועדת הפנים?

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): לפי הנוהג.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, מס' 6. יש הצעה של השר להסיר את הצעת החוק ויש הצעה של חבר הכנסת גרופר להעביר את הצעתו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה ראשונה. נא להצביע. חברי הכנסת, מי שהוא בעד החוק יצביע בעד הצעתו, ומי שהוא בעד הצעתו של השר להסיר את החוק יצביע נגד החוק. ההצבעה היא על החוק.

ט. הצעת חוק כלי הירייה (תיקון מס' 7) (חוברת אכשרה), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

שר הפנים א' דרעי:

חוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כלי ירייה, זה ועדת הפנים של הכנסת.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מסכים שהצעת החוק תועבר לוועדת הפנים של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש הצעה אחת, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה ראשונה. אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

20 — החוק לדיון מוקדם בוועדה

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק כלי הירייה

(תיקון מס' 7) (חוברת אכשרה),

התש"ן — 1990, לדיון מוקדם בוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 20, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום ינמק מהמקום את הצעת חוק ש"כ, הצעת חוק כלי הירייה (תיקון מס' 7) (חוברת אכשרה), התש"ן — 1990.

חבר הכנסת מירום, אולי חסכיר ליושב-ראש מה פירוש חובת אכשרה. אני יודע מה זה אכשרה. אבל מה זה אכשרה, אני לא יודע.

חגי מירום (המערך):

אכשרה זה לימוד.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, מחזיקי כלי ירייה רבים אינם בקיאים בשימוש ובהפעלה של הנשק שברשותם, וכתוצאה מכך מצד אחד נגרמים אסונות, ומצד שני אין יודעים להשתמש בו בשעת הצורך.

ההצעה באה להבטיח שהרוכש כלי ירייה יהיה בעל ידיעה מינימלית במבנה הנשק ובהפעלתו. ההצעה אינה כרוכה בהגדלת מנגנון העוסק בהוצאת רשיונות לכלי ירייה. אם הפעלת החוק תחייב שינויים ארגוניים, יוכל השר, בהתאם לסמכותו, להגדיל אגרות לרישוי כלי נשק, ועל-ידי כך לממן את האכשרה.

אוסף עוד מלה. המניע להגשת הצעת החוק הוא כמה תאונות קשות מאוד, שנגמרו במוות כתוצאה מאי-ידיעת השימוש בכלי נשק ובהיעדר מערכת אכשרה מתאימה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר, מהמקום, אתה מסכים שההצעה תועבר לדיון בוועדה?

י. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון — פרסום הסכמים), התש"ן — 1990**

(הצעת חבר הכנסת א' בורג)

היו"ר מ' וירשובסקי:

(תיקון — פרסום הסכמים) — ינמק מהמקום חבר הכנסת אברהם בורג. בבקשה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושאים הנוגעים לשר המשפטים. הצעת חוק תר"ח, הצעת חוק-יסוד: הממשלה

*נספחות.

**נספחות.

— הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון — פרסום הסכמים);
— הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — תקופת צינון) —

לוועדה, והיא תידון שם, כפי שאמר חבר הכנסת בורג, יחד עם ההצעות שהתקבלו אתמול. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. השר מסכים שההצעה תועבר לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. נא להצביע. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 15

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד:

הממשלה (תיקון — פרסום הסכמים) לדיון

מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 15, ללא הימנעות וללא התנגדות, הועברה ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה.

יא. הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — תקופת צינון)*

(הצעת חבר הכנסת י' שמאי)

חייבים, ואני חושב שאנחנו גם מחויבים, לשמור על מוסד הנשיאות. לכן אם נוצר מצב שנשיא נבחר לתקופת כהונה והוא רוצה להיכנס לחיים הפוליטיים, גם הוא צריך לעבור תקופת צינון. כיוון שהוא מקבל את האהדה הרחבה של כולנו ואת הקונסנזוס.

צריך למנוע מצב פגום, שבו נשיא שרוצה להיכנס לחיים הפוליטיים משתמש בשיקולים פוליטיים. לכן צריך לקבוע שנשיא יהיה מנוע במשך חמש שנים, כתקופת צינון. לאחר שיסיים את תקופת כהונתו, מלקחת חלק בפעילות הפוליטית. אני חושב שבנושא הזה אין חילוקי דעות. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, ההיגיון בהצעתו של חבר הכנסת שמאי הוסבר היטב בדבריו. הרצון והצורך לשמור את מוסד הנשיאות מורם מעל המחלוקות הפוליטיות ברור מאליו.

חשוב שיהיו לנו כמה מוסדות או אנשים שיש לעם אמון מלא בהם. אין ספק שבארץ כמו שלנו, השסועה במחלוקות פוליטיות בנושאים ענייניים קשים, אידיאולוגיים, עקרוניים, השתתפות בפעילות פוליטית בצד אחד של המתרחש הפוליטי במדינה יכולה לפגום באמון הציבור הכללי באדם המכהן כנשיא המדינה.

ההצעה העומדת לפנינו קובעת, שחמש שנים לאחר תום כהונתו, יהיה נשיא המדינה לשעבר מנוע מליטול חלק בפעילות פוליטית, לעמוד בראש מפלגה, או לכהן מטעמה בתפקידים שונים.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, כנסת נכבדה, הצעת החוק הזאת שהונחה על שולחן הכנסת מייד לאחר החלטת הבג"ץ, בנושא פרסום הסכמים קואליציוניים, נועדה להשיג אותן מטרות.

בחוק שהועבר אתמול על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט כלול סעיף דומה לסעיף הזה, ובקשתי היא שהכנסת תאשר את ההצעה הזאת של גילוי הסכמים בקריאה טרומית. אם לא תאשר בסופו של הליך הצעת החוק של ועדת החוקה, תישאר הצעה זו בעינה, ואם תאושר, תצטרף הצעת חוק זו להצעתה של ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, אשיב מהמקום בקצרה. אינני מתנגד להעביר את הצעתו של חבר הכנסת בורג לדיון בוועדה. עם כל הכבוד, ההצעה איננה נראית לנו מושלמת. היא דורשת תיקונים, לא רק לסייעות שהרכיבו ממשלה, אלא גם לאלה שלא הצליחו להרכיב ממשלה; לפעמים גם הסכמים בתוך סיעות. אבל, באופן עקרוני אינני מתנגד להעביר את ההצעה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא הבא: הצעת חוק תר"ן, הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — תקופת צינון) — מאת חבר הכנסת יעקב שמאי. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להגיש תיקון להצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה.

כולנו יודעים, שבחיים הפוליטיים יש ויכוחים שונים. הם טבעיים ולגיטימיים; מפלגה אחת עם מפלגה אחרת, ממשלה עם אופוזיציה. אבל יש דבר אחד שעליו יש קונסנזוס רחב, והוא סביב מוסד הנשיאות וסביב מעמד הנשיא כסמל של עם ישראל ומדינת ישראל כולנו מלוכדים. אנחנו, חברי הכנסת, חייבים לשמור על מעמד הנשיא.

אבל, נתקלתי במשהו שאולי במקרה, או כטעות לא נכלל בחוק-יסוד: נשיא המדינה, והוא הפרדה בין תקופת תום הנשיאות לבין התקופה שבה ירצה אולי הנשיא להשתלב בחיים הפוליטיים.

בכל מוסד רגיל, למשל גם לגבי עובדי המדינה, קיים חוק הבחירות לכנסת. עובד בדרגה ט"ז שירצה להשתתף ולהיות מועמד בבחירות לכנסת צריך תקופת צינון. נכון, נקבעה שם תקופה של 100 ימים. גם חוק מבקר המדינה קבע שמי שהיה מבקר, אסור לו שלוש שנים מתום כהונתו להיות חבר הנהלה של חבר-בני-אדם המנהל עסקים.

לכן, אם אנחנו רוצים באמת לשמור על מוסד הנשיאות, אם אנחנו לא רוצים לפגוע בו, אם אנחנו לא רוצים שיהיה רכב מתפקידנו ומחובתנו לשמור על כבוד הנשיאות. אנחנו

הכנסת תיאור להעביר אליה הצעה זו לדין, תשקול ברצינות, האם ראוי רק בשביל עניין אחד כזה לחקן את חוק-היסוד. אם היא תחליט שכן, תביא זאת לכנסת ותהיה הצבעה. אם היא תחליט שלא כדאי, או שכדאי להמתין עד שיתחשפו כמה תיקונים ולעשות מעשה חקיקה מקיף יותר — גם זאת אפשרות.

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, אינני מתנגד להעברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת שמאי לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה. חברי הכנסת, נא להצביע.

ה צ כ ה

בדד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדין מוקדם בוועדה	15 —
נגד	4 —
נמנעים	1 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — תקופת צינון). התש"ן — 1990, לדין מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ב-15 קולות, נגד 4, ונמנע אחד, הועברה הצעת החוק של חבר הכנסת שמאי לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה.

יב. הצעה לסדר-היום

מניעת ביצוע הריסות בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב

הממשלה ואמר: לכו לשם, קחו לכם את הבתים שהתפנו, ואני נותן לכם החלטה רשמית הקובעת, שאתם לא תפנו מהמקום עד אשר ינתן לכם דיוור חלופי. והממשלה השאירה אותם שם, והם הפכו להיות דיירים וגידלו ילדים, והילדים גרים שם, דור שני, וכבר יש דור שלישי.

במשך השנים התפתחה תל-אביב, והקרקע במקום הפכה להיות הקרקע היקרה ביותר במדינת ישראל. ואז פתאום התחילו להיזכר שכדאי לעשות משהו בעניין. ובשנת 1961, מה שהיתה אז רשות הפיתוח, החליטה לשקם את האזור. באו התושבים ואמרו: אנחנו מבקשים — תנו לנו לגור במקום שלנו, תעשו תוכנית-מאגר, תתכננו, ואנחנו נשקם את עצמנו במקום, נרכוש את האדמות ונבנה.

בא רשות הפיתוח — שאחר כך היתה למינהל מקרקעי ישראל — ואמרה להם: לא, אי-אפשר שאתם תקבלו את האדמות, כי אתם תבנו אחד אחד, אנחנו צריכים לתת את השטח לחברה גדולה שתבנה בתים גדולים במקום, תנצל את התנופה, ותחזק פרק זמן קצר — ואני מדבר על שנת 1961 — כי המקום הזה יהיה לשכונה מפוארת, ואתם תקבלו פיצוי, כי בחוקף החלטה של ממשלת ישראל, והחלטה של מוכר הממשלה בשם הממשלה — אנחנו מכירים בזכותכם לקבל דיוור אקווילנטי במקום.

אני חושב שראוי לנהוג כך. אני חושב שהצעה כזאת יכולה להיות חלק מן החוק.

אני רוצה להעיר שתי הערות. הערה אחת — ההגדרה "פעילות פוליטית" עשויה להיות הגדרה רחבה מדי, חבר הכנסת שמאי. פעילות מפלגתית, אני מבין. פעילות פוליטית יכולה להיות, למשל, חתימתו על כרוז למען עליית יהודי ברית-המועצות. אינני יודע אם אני רוצה לאסור את זה.

יעקב שמאי (הליכוד):
אתה צודק.

שר המשפטים ד' מרידור:

לכן צריך להיזהר שלא להרחיב יותר מדי. ייתכן שרצוי להסתפק באיסור על פעילות מפלגתית ולא על כל מעשה פוליטי, שכמעט שאינו קונטרוברסלי, או שהוא מקובל על הרוב העצום של העם.

הערה שנייה היא זאת, ואני חוזר ומשמיע אותה מדי פעם: אף שאינני מתנגד להעברת הצעה זו לוועדה, אני מציע שחברי הכנסת ינהגו כסכנות וזהירות בתיקון חוק-היסוד. נכון, כינתיים אין אצלנו סדר מיוחד ואין דרישה לרוב מיוחד כאשר מתקנים חוק-יסוד. אנחנו עומדים להציע לכנסת, אני מקווה בקרוב, הצעת חוק-יסוד: החקיקה, שבה נקבע רוב מיוחד לקבלת כל חוקי-היסוד ולתיקונם.

חוקי-היסוד הם, למעשה, היריעות שמהן צריכה להיות מורכבת החוקה שלנו, וחוקה צריכה לשמור על קשיחות מסוימת, על יציבות מסוימת. ולא ראוי בשביל כל עניין — גם אם הוא נכון, אבל איננו מכריע ומשמעותי — לחקן את חוקי-היסוד. זאת הסיבה לכך שאני לא הצעתי הצעה כזאת, הנראית לי נכונה. מכיוון שהדבר הוצע, לא אתנגד להעברתו לדין בוועדה. אני רק מבקש, שוועדת החוקה, חוק ומשפט, אם

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 3347: מניעת ביצוע הריסות בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב — של חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפרשה של גבעת-עמל ב' והאנשים המתגוררים בה החלה בימי הקמת המדינה, כאשר תושבים שגרו בפרברים הדרומיים של תל-אביב, באזורים שגבולו ביפו, הפכו להיות פליטים עם הקמת המדינה ונאלצו לעזוב את מקומות מגוריהם באזור שנקרא אז "אזור הספר". הם כונו אף בשם: קראו להם "פליטי הספר". הספר היה אז דרום-תל-אביב, אזור מנשייה, רחוב הכובשים היום, והאנשים שגרו שם אז נאלצו לחפש דירות ומקומות לגור בהם. כאשר נמלטו הערבים מהכפר ג'מוסין, נתנו להם שלטונות המדינה הוראה: לכו לשם ותגורו שם.

היום, כאשר אנחנו נמצאים בתהליך של קליטת עלייה, אנחנו אומרים שמשדר הבינוי והשיכון צריך לבנות עשרות אלפי דירות ומאות אלפי דירות וצריך לתת משכנתאות, ומדברים על דירות של שלושה חדרים ותשתיות ותנאים. זה מה שאנחנו יכולים לעשות היום. או, כתנאים של מדינה צעירה, כתנאים של מלחמה, מזכיר הממשלה הוציא הודעה בשם

הועברה לוועדת הפנים של הכנסת, ובדיונים בוועדה היתר התארגנות של כמה חברי כנסת. הוקמה ועדת משנה בראשות חבר הכנסת לשעבר אמל נסראלדין. חבריה היו חבר הכנסת וירשובסקי, אנוכי, אני לא זוכר אם היה עוד מישהו — וניסנו להזיז את העניין.

בכל אופן, כשדנקנר הלך להתעניין בשטח, הוא בא ושאל אותי מה קורה שם. אמרתי לו במפורש: אדוני, שלא יעלה על דעתך שאתה תצליח לפנות ולנשל אנשים. בשטח הזה יש זכויות מוקנות לאותו ציבור של אנשים בהסכם של המינהל, בהחלטה של בית-המשפט העליון במדינת ישראל, ושלא תביא בחשבון שום אפשרות אחרת אלא מתן דיור אקוויוולנטי במקום דייריים שגרים שם.

בינתיים העבירו את זה לדנקנר. עכשיו חברת דנקנר מנסה לנצל את המצב ולפנות אנשים בלי לתת דיור אקוויוולנטי במקום. לזכותה היא מייסת מצב עובדתי מסוים, שאנחנו מכירים אותו, והוא שבמקום הזה במשך עשרות שנים לא הוציאו רשיונות בנייה לאיש, כי לא היה אפשר, כי לא היה תכנון במקום.

עכשיו אני שואל אותך, אדוני שר המשטרה, כמייצג הממשלה, לא בתוקף תפקידך כשר המשטרה: איך ממשלת ישראל, שהיא האחראית לפעולות המינהל, כשיש מצב כזה עומדת ורוחצת בניקיון כפיה ולא דואגת לכך שיממשו את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון, שיממשו את ההתחייבויות של המינהל לתושבים, והופכת להיות מכשיר בידי אותה חברה קבלנית לבצע צווי הריסה על-מנת להכריח את התושבים מהמקום, וגורמת לכך שאותו קבלן פרטי יוכל לזכות בספרות בכספים על חשבון אותו ציבור שגר שם ויש לו זכויות?

טכנית, אני מבין. יבוא שר המשטרה ויגיד: יש צווים של בית-משפט, אנחנו הזרוע המבצעת, אנחנו חייבים לאכוף אותם. אבל איפה המינהל? איפה הזרוע השנייה של הממשלה, שיש לה חוזה חתום עם "סולל-בונה"? למה היא לא אכפה במשך 30 שנה את ההתחייבויות של "סולל-בונה", והכול היה בא על מקומו בשלום? זו צדק? זו פעילות חקיקה? אל תדברו בשם החוק, כי אני יודע מה תהיה התשובה: אנחנו מדינת חוק, בית-המשפט פסק צו פיגור, אנחנו חייבים לבצע. זה לא חוק זה לא צדק. המערכת הממשלתית צריכה לעמוד פה עכשיו ולתת תשובה כוללת: צדק לחוזה, צדק לביצוע הליכים ופסקי-דין — אבל לא סלקטיבי. תקיימו גם את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון שקבע שיש להם זכויות, תגנו על הזכויות האלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אתה צריך לסיים. תגיד מה אתה מציע.

מיכאל איתן (הליכוד):

כן. טכנית, מוכן שההצעה היא לדיון במליאה, אבל אני מניח שאפשר יהיה להעביר את המשך הדיון לוועדת הפנים. אני גם מניח, מתוך ידיעה ומתוך שיחות, שאפשר יהיה להגיע להבנה ולהסכמה. בוועדת הפנים התגבשה הצעה לקיים ברורות ולהגיע למצב שתהיה הכרעה של ברורות. איפה הדבר הזה נתקע? הוא נתקע בגלל דבר אחד. דנקנר מבקש, שעוד לפני שתהליך הבוררות ייכנס לתוקפו הם ייתנו התחייבות להעברת כל הזכויות לחברה שלו. אני סבור שאם הנושא הזה יגיע לוועדה, ניתן יהיה להגיע למצב, שהתושבים יסכימו לכך שכתב ההתחייבות להעברת הזכויות יעבור לכורך, והבורר יפעיל אותו, או לא יפעיל אותו, על-פי מה שהוא יחליט.

עשו חוזה עם "סולל-בונה" ונתנו את האדמה ל"סולל-בונה" במחיר סמלי, וכתבו בחוזה עם "סולל-בונה", ש"סולל-בונה" מתחייבת לחנך ולבנות ולתת לתושבים דיור אקוויוולנטי במקום. זה היה ב-1961.

משום מה, מינהל מקרקעי ישראל הוא אחד הגופים שעושה חוזה ולא דואג שיאכפו ביצוע החוזה, כשהוא היה צריך להיות הנהנה מביצוע החוזה. במה? בכך שאכן יקימו במקום שכונה לתפארת וישקמו את התושבים. אבל אף אחד לא פנה ל"סולל-בונה", אף אחד לא לחץ עליהם. והדבר נמשך שנים. השכונה, להזכירם, היא שכונת פיגור. אי-אפשר להקים שם בתים, אי-אפשר להוציא רשיונות בנייה כל זמן שלא יגמרו את כל ההליכים, והאנשים ממשיכים לגור בתנאים לא-תנאים והמשפחות גדולות. ומה הכי טבעי כשיש זוג הורים ויש להם שטח אדמה מגודר — הבן מקים שם לעצמו עוד דירה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

בצדק.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובצדק, מבחינות רבות. האדמה היא אדמה. הזכויות — קבעו שלהורים יש זכויות באדמה. קבעו שיש זכויות, ולא רק בתוקף ההסכם בין מינהל מקרקעי ישראל ובין "סולל-בונה": הפרשה התגלגלה לבית-המשפט העליון, ובבית-המשפט העליון נקבע במפורש, שלתושבים במקום — ובית-המשפט העליון קבע: לא רק אלה שהיו בשנות הקמת המדינה, גם אלה שהיו ב-1961, עת נערך ההסכם עם "סולל-בונה" — לכל התושבים האלה יש זכויות של דיירים, יותר מדיירים מוגנים, על-פי חוק הגנת הדייר, וקצת פחות מבעלות. זאת אומרת, הזכויות היו מוכרות. לאדם יש חלקת אדמה במקום שבו יש לו זכות מוכרת. זכויות הבנייה במקום אמורות להינתן לו. בינתיים הוא מממש בעצמו.

הטיפול נמשך שנים. תוך כדי נבירה בתיקים פגשתי את טביעת האצבעות של חבר הכנסת דאז חיים לנדאו, זכרו לברכה, שבנו עוזי יושב כעת מולי וגם הוא השקיע שעות רבות בניסיונות לפתור את הבעיה, אבל כנראה בתנאים שהיו אז במדינת ישראל היו גופים חסינים מפני ביצוע הסכמים, וטובת אותם גופים היתה חשובה לאין ערוך מפתרון בעיית האזרחים. החברה-הבת של "סולל-בונה", "ב.פ. דיור", נהנתה מאיזו חממה. היה שם דבר מעניין. מינהל מקרקעי ישראל העביר ל"סולל-בונה" לא בחכירה לדורות, כבעלות מלאה, זה היה מין חוזה כזה: לא רק כבעלות מלאה, אלא, כפי שאמרתי, הממשלה לא דאגה לכך ש"סולל-בונה" תבצע את חלקה בחוזה ולא תבעה אותו.

אחרי עשרות שנים "סולל-בונה" נכנסה לקשיים. העבירו את השיטה על "ב.פ. דיור", נדמה לי ל"שיכון עובדים". אחרי-כן, בשלב האחרון, הדבר הזה עבר לאיש עסקים בשם דנקנר, והתושבים נשארו שם כמו אריסים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

כמה שנים זה אצל דנקנר?

מיכאל איתן (הליכוד):

שנתיים. חבר הכנסת בן-מנחם, אני טיפלתי בפרשה הזאת עוד בכנסת הקודמת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אתה לא היית לבד, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא לבד. אני יומתי את ההצעה לסדר-היום. ההצעה

אני רוצה להציע, כדי שהנושא הזה יקבל טיפול מיידי, להעביר אותו לדיון בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ועדת הפנים ואיכות הסביבה?

שר המשטרה ר' מילוא:
ועדת הפנים ואיכות הסביבה. ואז בוודאי אפשר יהיה להזמין לשם את נציגי המינהל, ואם צריך — גם את נציגי "סולל-כונה" ושאר הנציגים הנוגעים לעניין, כדי שהתושבים יקבלו את הטיפול הראוי במקרה זה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני מבין שיש הצעה אחרת של חבר הכנסת אלי בן-מנחם, להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני יכול רק להגיד דבר אחד, שאני אישית מכיר את הבעיה הזאת 24 שנים, 11 שנים כיועץ המשפטי של העירייה, ו-13 שנים כחבר כנסת, כך שהבעיה באמת בשלה לפתרון.

בבקשה, חבר הכנסת בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברי הכנסת, מבחינה טכנית אני חייב להציע הצעה אחרת, ואני מציע כביכול להסיר את הנושא מסדר-היום.

אני חייב להתייחס למה שקורה בגבעת-עמל. לצערי, בשנים האחרונות החוק מופעל בעיקר נגד שכבות מסוימות בעם. ראש העיר תל-אביב, צי"ץ, הודיע לפני חודש —

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מציע שפה תקרא לו שלמה להט. צי"ץ תקרא לו במקום אחר. כאן תקרא לו ראש העיר שלמה להט.

אליהו בן-מנחם (המערך):
טוב, אתה כבר אמרת. הוא אמר בשכונת-פלורנטיין, שלגבי ידידי — הוא מגן עליהם. אבל אלה שנגדו הם איכיו — אתם הוא פועל על-פי החוק. כלומר, יש איזו אפליה בחוק, האנשים החזקים משתמשים בבתי-המשפט; החלשים לא יכולים להגיע לשם.

אליקים העצני (התחיה):

אליהו בן-מנחם (המערך):
החוק בסדר. לכן אני גם בטוח שהשופטים בבתי-המשפט לא יודעים שיש איפה ואיפה בין חזק לבין חלש. ועושים את זה באופן קבוע גם על תושבי כפר-שלם, על תושבי פלורנטיין, נווה-אליעזר ושכונות אחרות, כאשר החוק מופעל לטובת החזקים, והחלשים לא יכולים להתמודד עם זה.

בנושא של גבעת-עמל חבר הכנסת מיכאל איתן ואני חושבים אותו דבר. לדעת, צריך להביא את העניין שוב לוועדת הפנים, ולהקים מחדש ועדה. לא יכול להיות שאנשים כמו דנקנר, ששולטים על הרבה מאוד קרקעות יקרות במדינת ישראל, ינסו באופן קבוע לנשל את החלשים מעל האדמות היקרות ביותר במדינת ישראל. וגבעת-עמל עומדת על האדמות הכי יקרות במדינת ישראל. הולכים לנשל את התושבים משם עם 20,000 דולר, 30,000 דולר, ופוגעים באופן קבוע בחלשים.

אני מציע שאולי נקים פה, לא רק דרך משרד המשטרה, אלא דרך משרד הפנים ואחרים, איזו ועדה שתבדוק את הנושאים האלה, ואולי תמנע השתלטות של מיליונרים על אדמות יקרות שעליהן גרים תושבים חלשים, כדי שתהיה הגנה של הכנסת גם על אותן שכבות חלשות.

בכל אופן, העניין הזה ראוי לבוררות. העניין הזה ראוי לכך, שבטורם תפעיל המשטרה כוח ואלימות על-מנת לבצע בצורה חד-צדדית פתרון סלקטיבי של הפרשה, ימוצו כל ההליכים, לרכות ההליכים כאן בכנסת.

אני מבקש שהנושא הזה יועבר לדיון בוועדה. אני מקווה שבמסגרת דיוני הוועדה נצליח להביא את הדברים לפתרון בדרכי שלום, פתרון צודק והוגן לכל הצדדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

אני חייב להודיע, שלמעשה הנושא הזה נמצא בפני ועדת הפנים של הכנסת כבר זמן רב, כך שבמבחינה זאת, אם יעבור או לא יעבור, זה איננו מעלה ואיננו מוריד.

מיכאל איתן (הליכוד):
יושב-ראש ועדת הפנים אמר שאז הוא סיים, והוא מבקש

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני פשוט רוצה לציין את העובדה הזאת, כי טיפולי הרבה בנושא הזה. העניין מתגלגל בוועדת הפנים זמן רב. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר כאן בהחלטה של בית-משפט להריסה של בנייה בלתי חוקית, כפי שתואר זאת בצדק חבר הכנסת מיכאל איתן. אני רוצה להתייחס בדרכי בעיקר לחובה של המשטרה, שהיא לתת סיוע במקרים של הריסה. כאשר הבקשה מוגשת על-ידי גורם שצריך להרוס; במקרה דנן זו עיריית תל-אביב או מינהל מקרקעי ישראל.

אשר למשא-ומתן שדיבר עליו חבר הכנסת מיכאל איתן, אני יודע היטב את מסירותו ואת עבודתו של חבר הכנסת איתן בנושא זה. אני מכיר פחות את המעורבות של חברי כנסת אחרים, אבל שמחתי לשמוע שרבים היו מעורבים בנושא הזה. גם אני עצמי ביקרתי במקום וראיתי את הבעיות.

אכן, במשך השנה האחרונה, למיטב ידיעתנו, התקיימו גם בכנסת וגם במסגרת ועדת הפנים ואיכות הסביבה פגישות מספר, שבהן נכחו גם אנשי משטרה, היועצת המשפטית של משטרת תל-אביב וקצינים בכירים אשר מכירים את הנושא בתוקף היותם מפקדי מרחב הירקון. בישיבות האלה נדונה בצורה מורחבת הסוגיה כולה, ואף שהדיונים התפרסו על פני שנה תמימה, צו ההריסה לא בוצע על-מנת לאפשר את מיצוי המשא-ומתן.

המשטרה, מטבע הדברים, צריכה לתת סיוע לצוים תקפים, וכך תעשה ככל מקרה שיודקקו לסיוע הזה כדי לשמור על החוק ועל הסדר.

בנושא שחבר הכנסת איתן דיבר עליו לגבי זכויות התושבים, אני חושב שהדרך הנכונה היא לפנות אל מינהל מקרקעי ישראל, או אל השר האחראי למינהל מקרקעי ישראל ולטפל אתו בבעיות הכרוכות בפיצוי מתאים לתושבים, כפי שהגדיר זאת חבר הכנסת איתן. אינני מכיר את פסיקת בית-המשפט העליון, אבל מאחר שנאמר כאן שיש פסיקה כזאת, שיש להם זכויות ויש לפצות אותם על הזכויות האלה, הרי אין שום ספק שצריך לעשות זאת במתכונת המקובלת, והכתובת לצורך זה, כפי שגם אמר בצדק חבר הכנסת איתן, היא לא המשטרה אלא מינהל מקרקעי ישראל, אלה שמחזיקים את הזכויות בקרקע יחד עם התושבים הגרים שם.

— הצעות לסדר-היום: הודעת הממשלה על שינויים בהרכב ועדת השרים לעניין ערי ואזורי פיתוח —

ה צ ב ע

ב	הצעה להעביר את
13 —	הנושא לוועדה
1 —	נגד
אין —	נמנעים
ה	הצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 13 נגד אחד וללא נמנעים הועברה הצעתו של חבר הכנסת איתן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ואני מקווה שהפעם ימצא גואל לבעיה המתמשכת הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, כהצעתו של שר המשטרה. זו הצעה מס' 10.

יג. הודעת הממשלה על שינויים בהרכב ועדת השרים לעניין ערי ואזורי פיתוח

התכנסה והיתה אמורה לאשר אזורי פיתוח זה קרוב לשש שנים?

שר המשטרה ר' מילוא:

אינני בקיא מספיק בתדירות כינוסה של הוועדה. אני רק יכול לומר שההרכב כולו, גם ההרכב שדיברתי עליו כאן, הוא הרכב זמני, מפני שהיום יש לנו בעיה שתיק העבודה והרווחה איננו מאויש. באופן טבעי חייב להיות בוועדה הזאת שר העבודה והרווחה, כי יש לו אחריות מובהקת לאזורי פיתוח. אלא שיושב-ראש הוועדה הוא שר הכלכלה והתכנון, והוא היום גם מתאם פעולות במשרד העבודה והרווחה. לכן המצב הוא, שבאופן זמני זה ההרכב. כאשר יאויש תיק העבודה והרווחה יהיה גם מחזיק התיק, והוא יכהן גם בוועדה הזאת, ואז גם אפשר יהיה, להערכתי, להפעיל את הוועדה מייד ובצורה מתאימה, כפי שחברת הכנסת סולודר ציינה כאן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אבל אני מבין שזאת הודעה שאינה מצריכה דיון ואישור, אלא הודעה "יבשה".

שר המשטרה ר' מילוא:

זו הודעה בלבד, אין צורך להצביע עליה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר המשטרה. זו היתה הודעה מטעם הממשלה. הבאת אותה לא כשר המשטרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לפני שנעבור לנושא הבא, הודעה לשר המשטרה בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם הממשלה, על-פי סעיף 4(ב) לחוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח — 1988, אני מתכבד להודיע לכנסת על השינויים בהרכב ועדת השרים לעניין ערי ואזורי פיתוח.

השרים שלהלן יהיו חברים בוועדת השרים: השר לענייני תרות, שר המשטרה ושר התחבורה.

השרים שלהלן לא יהיו חברים בוועדת השרים: שר החינוך והתרבות ושר העבודה והרווחה.

השרים הנוותרים נמצאים, כמובן, בוועדה במתכונת המקובלת והקיימת, כפי שהוועדה הזאת תפקדה עד כה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שזאת הודעה שאיננה מחייבת דיון או אישור.

שר המשטרה ר' מילוא:

לא, אין על זה דיון.

עדנה סולודר (המערק):

כבוד השר, האם הוועדה הזאת היא הוועדה שזמן רב לא

יד. הצעה לסדר-היום

דוח "בצלם" והשתלבות ישראלים במסע הסברה של אש"ף נגד המדינה

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים לנושא הבא: דוח "בצלם" והשתלבות ישראלים במסע הסברה של אש"ף נגד המדינה — הצעה לסדר-היום מס' 3404, של חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכתיבה הכנסת קורא עם ישראל כשבועות האחרונים את פרשות השבוע של ספר במדבר, הלא הוא מצות סיפור יציאת מצרים והתגבשותו לעם. יש בו רגעים גדולים בחיי עמנו. הנה בני ישראל יצאו מעבדות מצרים וקיבלו את התורה במעמד הר-סיני, ויש חוקים ויש שופטים, והשבטים, מחנה מחנה על דגלו ועל נשיאו, ויש

סדר ומשמעת, וענן השם עליהם יומם כנוסעם, ועמוד האש לילה, והוקם משכן, ולוויים וכוהנים על משמרתם, ויש רוח אלוהים במחנה, ויש גם אספסוף, והפסוק מדבר על האספסוף אשר בקרבו, המתאוננים ומתאווים לכשר, ויש גם המרגלים, נשיאים לשבטיהם, המוציאים את דיבת הארץ אשר תרו אותה רעה, לאמור ארץ אוכלת יושביה היא, ואומרים: ניתנה ראש ונשובה מצרימה, ויש דתן ואבירם שהלשינו על משה שהרג את המצרי שהכה איש עברי וטמנו בחול, והם מסרוהו, ויש קורח וחמישים ומאתים נשיאי עדה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פלדמן, רצית לומר משהו?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כן. חבר הכנסת זאבי שואל אם חבר הכנסת לנדאו רוצה כיפה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ברצון רב אקבל כיפה, אבל בדרך כלל אם אין מצטטים ישירות מן הספר — — —

חיים בר-לב (המערך):

נו. באמת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חמשין בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש קורח וחמישים ומאתיים נשיאי עדה, קרואי מועד ואנשי שם, הקוראים תיגר על ההנהגה הלגיטימית. ומשה, כפי שאומר לנו המדרש, כפי שמספר רש"י, נתרשלו ידיו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם לנו כיום, לאחר שיצאנו מהגלות, אספסוף אשר בקרבנו זקוראי תיגר על ההנהגה הלגיטימית, ואומרי ארץ אוכלת יושביה היא, ומי שמבזים ולועגים למורשת ישראל, מוציאי דיבתנו רעה, ומלשינים כדתך וכאכירם. וההנהגה שבישראל כיום — אף היא נתרשלו ידיה, אינה נלחמת ואינה מוקיעה את התופעות האלה.

יעל דיין מופיעה כעצם הימים האלה על כמה אחת עם פייצל אל-חוסניני בארצות-הברית.

אברהם בורג (המערך):
הופיעה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הופיעה על אותה כמה. שעה שהוא יוצא נגד העלייה, מדברת היא על כך שהזדהות עם מצע הממשלה הנוכחית היא למעשה תמיכה בגזענות.

אליקים העצני (התחיה):

הוא לא רק יוצא נגד. הוא טרוריסט.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמש התפרסמה בעיתון "הארץ" ידיעה על פגישת סגן מזכיר האו"ם, אימה, עם נציגי תנועות המהא. ושם אמר, כי הם הכיעו בפניו את תמיכתם כתביעת ההנהגה הפלשתינית בשטחים, כלשונם: "למען הגנה בין-לאומית לתושבי הגדה והרצועה".

אברהם בורג (המערך):

אז אולי לא היה כדאי להזמין אותו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

הנה ישראלים מומינים זרים להשליט סדר בביתנו. איך כותב עיתון "הארץ"? שזו פנייה ראשונה מסוגה של תנועות השלום הישראליות אל מוסדות האו"ם. מי פונה? "שלום עכשיו", "השנה ה-21", "יש גבול", אותם אנשים כשמות שונים, אותה חטוטרט על גבנו הציוני בלבוש שונה.

יש "נשים בשחור" בצמתים. כל הנשים בישראל יפות —

עמיר פרץ (המערך):

כולם קצינים גבוהים כצה"ל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — הללו מכוערות כיעור אשר לא ידענו כמותו. וכל אלה, בחוץ-לארץ, מספרים כי ישראל היא מדינה שהפכה מחלום לחלום בלהות, שממשלחה גזענית וצמאת דם ואיננה רוצה בשלום. יש מפורסמים בתוכם, כאבא אבן, המספרים כי שמיר שופך שמן על המדורה. יש לא-ידועים בתוכם, עלומי פנים, רעולי פנים, המחלוננים בפני מערכות עיתונים בארצות-הברית, מערכות עיתונים שהפכו להיות מאוזנות יותר, שהנה אין עיתונים אלה ביקורתיים מספיק נגד ישראל. אלה גם אלה עוסקים ופועלים למען לחץ עולמי ולהפסקת הסיוע האמריקני למדינת ישראל, כלשוננו של אבא אבן — לעזור למדינת ישראל לעזור לעצמה.

לפני חודשים מספר, ב־31 בדצמבר, היתה הפגנה שארגן "שלום עכשיו", מסביב לירושלים, מסביב לחומת העיר העתיקה. הוזמנו אליה 1,500 חברי פרלמנט ואישי ציבור מאירופה, שהוצגו בפנינו כאנשי רצון טוב, אוהבי שלום, ידידים ל"שלום עכשיו", לישראל, ידידים אמיתיים לנו. ההפגנה הזאת הסבה נזק כבד למדינת ישראל. לפנינו נערכו סמינריונים להכרת הארץ ולהכרת הסכסוך.

אריה אליאב (המערך):

היא הסבה נזק גם לעין של אחת המשתתפות מאיטליה. גם-כן נזק.

עוזי לנדאו (הליכוד):

נכון. היו הרבה נזקים, ועל כן, לו זה לא נערך, לא היה קורה נזק לא לכאן ולא לכאן.

אבל אחת המשתתפות, חברת פרלמנט איטלקייה, הגברת דאצ'ה ולנט, שהציגה את עצמה כחידה, חזרה מסמינריונים של "שלום עכשיו" וכך היא כתבה ב־16 בינואר בעיתון "אונימנטי". היא כותבת, ואני מצטט: "מדינת ישראל היא בוודאי המדינה הגזענית ביותר בעולם. בדיוק כמו הנאצים דחסו השליטים הישראלים נשים, גברים וילדים במחנות פליטים, בתי-כלא ענקיים, הנשמרים כל הזמן על-ידי חיילים שהורגים את מי שהם רוצים. כמו הנאצים הם מנסים את הגזים שלהם על-ידי כך שהם מכניסים בני-אדם לחדרים בלי חלונות כדי לבדוק מה יהיו התוצאות. כמו הנאצים הם מענים אסירים בכתבי-הסוהר, מעקרים נשים וגורמים לגברים שיהיו אימפוטנטים". ושימו לב לסימול, לטיעון האחרון: "כמה שאני מצטערת כשביל אלה אשר לא שמרו את זיכרון הסולידריות האנושית מתוך העבר העצוב שלהם".

מדוע אני מדגיש את הטיעון הזה? כי טיעון זה, כמו הטיעונים האחרים, איננו טיעון שנובע בחוץ-לארץ סתם מאלי. הטיעון הזה מתחיל בארץ. מתחיל מהיהודים. יש בידי עותק דיווח מהעיתונות על הדברים שנשא חבר הכנסת דדי צוקר כאשר קיבל באטלנטה, ג'ורג'יה, בשם "בצלם", את פרס קרטל לזכויות האדם.

חיים רמון (המערך):

היה לו נאום טוב מאוד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ומה אמר שם חבר הכנסת דדי צוקר? הוא דיבר על בגידה ועל לקח שהיה עלינו ללמוד כיהודים מדוכאי העבר. כל הטיעונים האנטי-ישראלים שמופיעים בחוץ-לארץ נגד המדינה, יסודם כאן בארץ. הכול מעשה ידיו להתפאר.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

ישראל, פיסית. קורא להפעיל לחץ על ישראל, אומר שהיא גוענית — שובר כל קונסנסוס וכל נורמה חברתית מקובלת, והוא יסביר מה ההבדל המוסרי בינו לבין ואנוני.

עמיר פרץ (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, אולי קראת את תגובת "שלום עכשיו" לגבי חברת הפרלמנט מאיטליה? —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני קורא לממשלה ולעומד בראשה להגדיר את קווי הלגיטימיות הציונית במדינת ישראל — —

אברהם בורג (המערך):

— — —

חיים רמון (המערך):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— ולקבוע כי הטיורן הסיקריקי מימין, כמו הטיורן של "שלום עכשיו" משמאל, שניהם כאחד נמצאים מחוץ לקונסנסוס הציוני. אין זה חשוב מה הכוונה, המבחן הוא המעשה.

עמיר פרץ (המערך):

לכית הסוהר.

אברהם בורג (המערך):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שחוצה קוים אל האויב חוצה את גבול הלגיטימיות.

חיים רמון (המערך):

אנחנו שורפים לך דלתות? שרפו לך דלתות? הרגו?

אליקים העצני (התחיה):

— — —

אברהם בורג (המערך):

תציע עונש מאסר על השמאלנים.

אריה אליאב (המערך):

ב"שלום עכשיו" יש מאות אלפים, ובסיקריקים — שלושה-ארבעה.

חיים רמון (המערך):

הסיקריקים שומעים מה שאתה אומר, אחר־כך שורפים דלתות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אם הסיקריקים ישמעו מה שאני אומר, הם ידעו שלדעתו עליהם לשבת בכלא שנים ארוכות.

אברהם בורג (המערך):

גם מי שנפגש עם לוינגר?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמור אתה על מי שנפגש עם נציגי אש"ף שגם הוא צריך לשבת בכלא שנים ארוכות.

חיים רמון (המערך):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שחוצה את גבול הלגיטימיות, אין להכינו, יש להוקיעו. הוא אינו בתוך הקונסנסוס הציוני, הוא מסייע לאויב. "ובערת הרע מקרבך".

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין להם אף אחד משלהם? הכול מהארץ?

עוזי לנדאו (הליכוד):

גי'מס, בסוף.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אין להם אף אחד משלהם?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אחד יש בחוץ־לארץ, אבל אני מדבר על הישראלים, ועוד לא סיימנו בכך.

ישראל נמצאת עכשיו בשעה קשה, היא נלחמת על עצם קיומה. יש אינתיפאדה של ערכים, יש חדאם חוסיין, מתעצם ומאיים, יש מסע תעמולה ערבי ארסי לצייר את ישראל כמפלצת. אבל הקושי הגדול והסכנה הם דווקא מיהודים, שבמעשיהם, בטיפשותם, מעמידים עצמם כפועל, בלי כוונה, לימין תעמולה ערבית, שמטרתה לקעקע את יסודות המדינה הזאת. האינתיפאדה הערבית מסוכנת, אבל מסוכנת פיאָלף ממנה היא האינתיפאדה של "שלום עכשיו".

אני מבקש להדגיש: ברגע זה הוויכוח איננו עם דעותיכם — זה ויכוח לגופו, והוא יתקיים במקום אחר — הוויכוח הוא על מעשיכם.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עוזי, אתה עוד מסוגל לקיים ויכוח לגופו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מסוגל. השאלה היא אם אתם מסוגלים לקיים ויכוח לגופו במדינה, לא בחוץ־לארץ. זאת זירת הוויכוח האמיתית שלנו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה לא מסוגל לנהל ויכוח לגופו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, כדי שיהיה ברור: איש איננו מפקפק בעומק הלב של כל ציוני שיושב כאן בבניין הזה ורוצה בטובתה של המדינה, ובודאי אין איש מפקפק בנאמנותם של מי שמשרתים בצה"ל. אבל בזה אין די.

עמיר פרץ (המערך):

חבר הכנסת לנדאו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, תרשה לי.

גם ואנוני, לשיטתו, נאמן למדינה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בוודאי, צריך תעודת יושר ממך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גם נחום גולדמן, כאשר רצה את טובת המדינה, ביקש מממשלת ארצות־הברית וניסה להשפיע על טרומן שלא להכיר במדינה שאף זה קמה.

אברהם בורג (המערך):

מיכה גולדמן?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, לא — נחום גולדמן.

דעותיהם לגיטימיות, אבל מעשיהם לא היו לגיטימיים. מי שנוסע להיפגש עם אש"ף, מזמין את האו"ם להתערב במדינת

תמונות ההתעללות, עם הפנים המרוטשים, עם הבתים
השרופים?

אברהם בורג (המעריך):

מה זה שייך? מי הגן על זה? זו דמגוגיה זולה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני שואל את "בצלם": היכן החוכרות המיוחדות עם
עדויות הילדים שלהם הנרדפים עלידי כנופיות ההלם?

אברהם בורג (המעריך):

זו דמגוגיה של "החולצות החומות".

עוזי לנדאו (הליכוד):

היכן מגביות "שלום עכשיו" לסייע להם?

עמיר פרץ (המעריך):

"שלום עכשיו" לא שורפים דלתות בבית שלך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

צריך לומר: צריכים אנשי "בצלם" להשיב מדוע דמם
סמוק פחות, מדוע זכויות האדם שלהם אינן זכויות אדם.

מלה אחרונה — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא, חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש שתסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

"שלום עכשיו" והשואל מבטאים תהליך של
דה-ציוניזציה במדינת ישראל. אתם צריכים להחליט מי אתם
— אורי אילן או אורי אדיב, או אתם בדרךכם מן האחד אל
השני.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. תודה לחבר הכנסת לנדאו.

טו. הצעות לסדר-היום

היחס לעצירים קטנים בבית-המעצר בירושלים על-פי דוח "בצלם"

מוחקקים העצירים הערבים הקטנים. יש 12 מיטות ו-45
עצירים. כלילי הופך התא כולו לחדר שינה, ומאחר שאין
מקום לפרוס 45 מזרונים — במלאי יש מזרונים בשפע —
ישנים שלושה עצורים או יותר על מזרון אחד.

"לצפיפות יש גם שני יתרונות" — חבר הכנסת לנדאו —
"הראשון, שקשה לקיים בתנאים כאלה משכבי זכר, השני,
שהעצורים עצמם שומרים זה על זה ומונעים מחבריהם לבצע
ניסיונות התאבדות".

דוח נורא שמשרת את הרעים והגורעים שבאויבינו. כתב
אותו חבר הכנסת אורון? כתב אותו חבר הכנסת צוקר? כתב
אותו "בצלם"? הוא התפרסם בעיתון "על המשמר"? אולי הוא
התפרסם בעיתון "דרך הניצוץ"? אולי הוא התפרסם בעיתון
"פוליטיקה"? לא, חבר הכנסת עוזי לנדאו, הוא התפרסם לפני
שבוע בעיתון משטרת ישראל. כל מה שקראתי פה עכשיו
התפרסם ב"מראות המשטרה". הכותב אינו איש מאלה שמנתי
אותם, אלא מפקח-משנה יוספה הררי, ויש גם צילום של
מפקח דורון רשף.

זה כתב אשמה של "בצלם"? זה כתב אשמה של שונאי
המדינה? זה כתב אשמה של עיתון משטרת ישראל. והדבר
היחיד שיש לך לומר על דוח "בצלם" הוא שאלה משתפי
פעולה עם הגורעים שבאויבינו? אנחנו מדברים על בית-מעצר

עמיר פרץ (המעריך):
את הקצינים הכי טובים אתה רוצה להכניס לבית-הסוהר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מבקש לומר עוד מלה על צלם "בצלם".

הי"ר מ' וירשובסקי:

מלה אחת, אבל אתה צריך לגמור.

אברהם בורג (המעריך):

אתה צריך לגמור, כי אתה מרגיז אותנו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יותר מ-200 ערבים נרצחו מאז החלה האינתיפאדה על-ידי
שלוחי אש"ף, ה"חמאס" וארגוני טרור אחרים על שום היותם
מזוהים עם ישראל בדרך כלשהי. עם חלקם נפגשתי והם בעיני
מי שהחליטו לקשור את גורלם בגורלנו, רוצים בדו-קיום אתנו,
מוכנים לקבל את שלטונה של ישראל ביש"ע, כפי שערכי
ישראל בגליל מוכנים לקבל את שלטוננו שם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הם יהיו שותפים — — — — — ההוא מדורה וההוא מחברון?

עוזי לנדאו (הליכוד):

חלקם שירתו במשטרת יהודה ושומרון, חלקם — במינהל
האזרחי, לטובת אחיהם ולטובת עצמם. דמם הותר, הם נרצחו
באכזריות, התעללו בהם, גווייתיהם הושלכו באין קובר. אני
שואל: "בצלם", אייכה? קול דמיהם זועק מן האדמה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אף אחד לא מגן על זה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היכן הדוחות המיוחדים המופצים בעולם באנגלית עם

הי"ר מ' וירשובסקי:

אנו עובדים להצעות לסדר-היום מס' 3379, 3428 ו-3434
בנושא: היחס לעצירים קטנים בבית-המעצר בירושלים על-פי
דוח "בצלם" — של חברי הכנסת אורון, צוקר ונפאע. ראשון
יעלה את ההצעה חבר הכנסת חיים אורון, אחריו — חבר
הכנסת דדי צוקר, ואחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע. השר
ישיב על כל ההצעות יחד.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שהעלה חבר
הכנסת לנדאו כפי שהוא רשום בסדר-היום של הכנסת הוא:
דוח "בצלם" והשתלכות ישראלים במסע הסברה של אש"ף
נגד המדינה. אבל מדובר בדוח "בצלם", שהתפרסם לפני כמה
ימים, על אלימות כלפי קטנים במעצר משטרה. נדמה לי
שהיה ראוי שחברי הכנסת ידעו מה קורה באותו תחום שבו
עוסק הדוח.

אני רוצה לקרוא קטע מתוך דוח: "צפוף וחם ומסריח
בבית-המעצר בירושלים. אין חוכמות, זכויות העצירים נפגעות
כאן והם מוחזקים בתנאים קשים, אגף הנוער של בית-המעצר
מהווה את עיקר הבעיה. באגף הנוער, ישנם עצורים רבים
המכונים "לדי האינתיפאדה". באגף כולו יש 34 מיטות, אולם
משוכנים שם 90 עצירים. הצפיפות קשה מנשוא בתא שבו

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הבעיה שלך היא בחוץ-לארץ? דוח "בצלם" התפרסם בארץ. אני צריך לספר לך? העיתונאים לא כאן? עוזב את הסיפור הזה על חוץ-לארץ. בחוץ-לארץ ובארץ ובכל המקומות זה אותו דבר.

ומשפט אחרון: לא ראש הממשלה ולא הממשלה כולה ייתנו לנו תעודת הכשר של ציונים. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה עלית פה היום על מדרגה נוספת. אתה רוצה שיקבע מי שיקבע מה הן קבוצות הציונות — ממשלת ישראל. לא יוכוח איריאולוגי, לא התמודדות של עמדות בתוך הציבור, אלא הממשלה חקק. תיתן בנו סימנים ותגיד שאם פרסמנו דוח שנתי אחד, זה עוד בסדר, אבל ארבעה דוחות זה כבר לא בסדר. אם הלכנו למילואים וגם פרסמנו דוח, זה אולי בסדר, אבל אם אנחנו כבר אחרי המילואים זה לא בסדר.

זה לא ילך לכם. אל תתפלא, למרות מה שאתה אומר. שיש מי שמבין את דברך כפשטות. כי מי שמשתף פעולה עם האויב, עושים לו דברים מסוימים. אתה אולי היית רוצה שזה ייעשה במסגרת החוק, על-פי סימנים ותגיד שאם פרסמנו, אבל יש מי שמבין את הרמז עד הסוף. אם ראש הממשלה לא מבצע את מה שעוזי לנדאו ביקש ממנו — אני נאמן יותר מראש הממשלה ואני אבצע את זה בעצמי.

וכך כל פעם יתגלה מטורף אחר, וכל פעם יתגלה מישור, ואתה תגיד: זה לא אנחנו, אני נגד הדברים הללו. אבל כאן זה מתחיל. נכון, אצלנו זה מתחיל כמדה העקרונית וממשך במאבק נגד הכיבוש. ובתוך המאבק נגד הכיבוש יש תפקיד ייחודי לגורם כמו "בצלם", שתפקידו לחשוף את מה שמתרחש. תתמודד עם הדוח הזה על מה שיש בו. אם יש בו מידע לא-נכון, בבקשה. אם יש תשובות האומרות שמה שמופיע בו אינו נכון, נתמודד. הלוואי שיוכיחו שיש בו טעויות.

יש הימנעות מתמשכת מההתייחסות העניינית, מצדך ומצד מי שדוגל בעמדותיך. גם התגובה של משרד המשטרה שמופיעה פה לא פוסלת את כל הדברים האלה שמופיעים כאן. חלק נבדק, חלק ייבדק. בבקשה, שייבדק ויימסר דוח.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת אורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת דדי צוקר להצעה באותו נושא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, "בצלם" פועל עם קבוצה גדולה של חברי כנסת. קבוצת חברי כנסת, חבר הכנסת לנדאו, השותפה היום לקואליציה שלך, קיימה אתו כמה פעולות, וחבר הכנסת לנדאו בא ומעלה היום שאלה מיהו פטריוט. זה בעצם היה כל הנאום שלך. תיכף גם אוכיח לך שלא קראת את החוברת הזאת. ואתה תבוא ותטען שלא רק שמחצית הכנסת הזאת, האופוזיציה, איננה פטריוטית, אלא לשיטתך, גם חלק משותפיך, שעבדו עם "בצלם", הם לא פטריוטים, חבר הכנסת לנדאו.

ואני אומר לך: לא זו בלבד שאני לא זקוק לחותמת הכשרות שלך, אני לא רוצה את חותמת הכשרות שלך. נפיתת שפתיים ארוכה ומתמשכת על חותמת הכשרות שלך. אני לא זקוק לשום חותמת בשביל להיות פטריוט. נפיתה ארוכה.

אני יודע מי הם הפטריוטים. כנראה, אלה שלחשתם על אוזנם כמה דברים והבינו מכם כמה רמזים, סמויים יותר, סמויים פחות. והם כתבו את החוברת — ואלה תלמידים

בתוככי ירושלים. אנחנו מדברים על בית-מעצר שלגביו הופעל החוק הישראלי. אני לא רוצה לדבר עכשיו על "אנצאר" או על בית-המעצר בחברון.

אליקים העצני (התחיה):

וכית-המעצר באבו-כביר טוב יותר? תוסיף גם אותו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא. אתה ושכמותך מעדיפים להתעלם במשך שנתיים וחצי מהתופעות החמורות ביותר, שהן בצד המחלוקת והוריוכוח על האינתיפאדה ועל הדרך לשלום, שאותה אתה אומר לא לנהל. אתה, באופן קבוע ומתמשך, אומר דבר פשוט: אל תשימו ראי, אל תגידו מה קורה, לא בכתיב-המעצר, לא בכתיב-הכלא, לא בהוראות, פתיחה כאש, לא בהכאות, לא בפקודות בלתי חוקיות ולא בפקודות בלתי חוקיות בעליל. אל תגידו שום דבר. כל זה הוא שיתוף פעולה עם האויב, לדעתך. איך אומר חבר הכנסת העצני, שיותר מעל אוזני כל הזמן? — אתם כעצם משתפים פעולה עם האויבים, זה מה שאדם עושים.

חבר הכנסת לנדאו, אף לא אחד מהנושאים האלה נוגע לך. אתה מזכיר לנו בכל פעם למה אנחנו לא מגנים את ההריגה של ערבים בידי ערבים. אבל אנחנו כן גיינו והבענו את עמדותינו, גם מעל הדוכן הזה וגם בפני חברינו וידידינו הפלשתינים. אבל אתה לוקח קשה לי מאוד להתרשם מדמעות החנין שאתה מזיל על הפלשתינים הנהרגים בידי אחיהם אם אתה לא אומר מלה, ואתה לא אומר מלה, על מעשים חמורים ומתמשכים של ישראלים ושל שלטונות המדינה.

הדוח הזה של "בצלם", על מה הוא מדבר? הוא מדבר על שורה של נושאים חמורים מאין כמותם. יש צפיפות גם בכתיב-המעצר אחרים, יש ניסיון מחושב של המשטרה, ואני יודע על כך, להקטין את הצפיפות בתאי המעצר של קטינים. פה מדובר בקטינים. במאמר של המשטרה כתוב על הסכנה של משכבי זכר והתאבדויות. אגב, המספרים המופיעים כמאמר של השוטרים הם חמורים יותר מאלה המופיעים, בדוח "בצלם", והעובדה שיש תלונות חוזרות ונשנות על הכאות, על חקירות המתנהלות שלא כדין בכלל, וכוורדי לגבי צעירים, על שעות חקירה; העובדה שבמשך תקופה ארוכה נמנע מחברי הכנסת לבקר בבית-המעצר הזה — בעיתון של שוטרי ישראל כתוב: "זה מסריח", ואני חושב שחלק מחובתנו הוא כל הזמן להסיר את המכסה מעל המציאות המסריחה הזאת, כי היא הורסת גם אותנו. היא לא רק פוגעת בהם, היא פוגעת גם בנו.

השליחות הכפולה של אנשי "בצלם" ושל כל אלה שעובדים איתם — כן, גם אנחנו — היא לראות לנגד עיניהם כל הזמן, וגם לבדוק ולחזור ולבדוק, מה קורה בשטחים הכבושים, אבל גם לא לתת מנוחה לחברה הישראלית ולהגיד: יש פה דגל שחור תהליך בקביעות ומתנוסס כל הזמן מעל החברה הישראלית כולה. אין לזה פתרון חלקי, יש פתרון שלם רק בתהליך מדיני ובמשא-ומתן על שלום. אבל גם במציאות הזאת מטלת חובה על כל מי שרואה את עצמו שייך לאותן קבוצות הרגישות למה שקורה, שאכפת להן מה קורה — חובה היא עלינו ונמשך בה. האם זה שיתוף פעולה עם הגרועים שבאויבנו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

בחוץ-לארץ. כן.

קהל המצביעים שלכם, שהסיק מסקנה, שראה שזה לא עובד, שהאילוזה הזאת שהבטחתם, של חיים בצוותא, יקרה מדי, לא כדאית.

זה הורג אתכם, פשוט הורג אתכם שהאויב הוא לא אותו אויב, שהוא שינה את טעמו. אתם לא מסוגלים לחיות עם זה, ולכן אתם משתמשים בפחדים. זה כלי הנשק, זה אמצעי הלחימה האחרון שנותר בידיכם, להשתמש בפחדים ובטראומות ולהעתיק את כולם אל מעבר לקווי האויב, כך, בקלות כזאת.

על-פי זה, חבר הכנסת לנדאו, ממש על-פי זה, אתה יודע איזה שימוש הם עושים, אש"ף, בחכרי מפלגתך, באלי לנדאו, בשלמה להט? מי יותר אפקטיבי לשיטתם? אני לא שניתי את עמדותי, סיעתי לא, מפ"ם לא, שינוי לא, חברים רבים ממפלגת העבודה. הם עושים שימוש רב באלי לנדאו. אז מה, גם אותו אתה תעביר מעבר לקווי האויב? גם את שלמה להט אתה תעביר מעבר לקווי האויב ואתה תקבע לנו פה מי פטריוט?

אני אגיד לך בדיוק מה אמרתי כאשר "בצלם" קיבל את פרס זכויות האדם. אמרתי ואני חוזר וטוען, ואנחנו כולנו נחזור ונאמר, שהכיבוש מטבעו הוא בגידה בלקח שהיהודי צריך היה ללמוד ממלחמת העולם השנייה, מן השואה. היו שני לקחים, אינני צריך ללמוד אותך את זה. אחד מהם אני צריך ללמוד אותך ואחד אינני צריך ללמוד אותך. שני לקחים היו. אחד הפקנו, וקוראים לו: מדינת ישראל וצבא-ההגנה לישראל. זה לקח אחד. כן, והלקח השני הוא הכיבוש הוא בגידה, וזה הלקח המוסרי, ויישותו של הכיבוש, מהותו של הכיבוש, הן בגידה בלקח של הקורבן, וגם לקורבן יש לקח.

כבר אמר לך חבר הכנסת רמון שגם צריך היה לדבר על החוברת, על מה שכתוב בה, ואילו קראת את החוברת, היית רואה שאנחנו מקפידים לתעד, תעד היטב, את כל חיסול משתפי הפעולה, משום שזו הפרה בוטה של זכויות האדם, כי נפגעת פה הזכות היסודית ביותר, הזכות לחיים. זה מתועד, רשום, נבדק. אם תרצה את המספר המדויק, לך לחוברת "בצלם". שם המספר המדויק ביותר. אנב, השר הטעה אתכם היום, למשל, בקשר לשלושה בחודש האחרון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

השאלה היא לא מה מתועד, אלא — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש שני ציבורים. חלק מהציבור מקבל את הרושם שחבר הכנסת עוזי לנדאו ביטא, וחלק אחר מקבל רושם אחר. יש הרבה מאוד הכדלים יסודיים בין התיעוד הזה לבין תיעוד דברים אחרים, אבל אני רוצה לציין עכשיו את ההבדל הממשי האחד — זו הצרה שלי וזו הצרה שלהם. אני גם צריך לומר עכשיו, בהזדמנות חגיגית זו, מה הצרות של כל העולם? כל הנבלות של כל העולם? אני עוסק בעצמי קודם כול.

אריה אליאב (המערך):

"בצלם" מציל את שארית הכבוד הערכי של — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה יודע מה המזל הגדול, חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת ויינשטיין? — אתה אתה תשווה את דרך הפעולה של המשטרה ושל צה"ל בטיפול באינתיפאדה, המשטרה וזכאית לכל-כן הרבה שבחים. היא בהרבה מאוד דברים עובדת כל-כן טוב, שאני משוכנע שהם הולכים להתייחס לרוח הזה, ואנחנו יודעים שהם הולכים להתייחס לרוח הזה, אחרת לגמרי מן. הם כן לוקחים ברצינות את מה שנאמר שם. הם כן לוקחים

האידיאולוגיים, חבר הכנסת לנדאו, של כולכם — ובה הם אומרים: "החלטת לבצע פעולה יזומה" — הכוונה, כמוכן, נגד ערכים — "אשרף. עשה תרגול על יבש במקום הפעולה. אם לא הבחנת בשום סימן חשוד מצד הצבא או הערכים, תוכל לבצעה למחרת על רטוב". אלה הפטריוטים שלך. או אולי הסיקריקים? הם גדלו בערוגות שלנו, העשבים השוטים הללו? באילו ערוגות הם גדלו? מי השקה אותם? מי הפרה אותם? מי דישן אותם?

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היה לי קשה לשמוע אותך. עכשיו אתה מקשיב לי עד הסוף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת לנדאו, לא הפריעו לך עד הסוף, ואני מבקש ממך שלא להפריע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

או אולי הפטריוטים הם האשפה הפוליטית הזאת של הביטאון "מולדת"? אתה בוודאי ראתה אותה. שם נאמר — תקרא את זה. למה שאני אקרא את זה מעל הדוכן? אני בכלל לא רוצה שזה יהיה ב"דברי הכנסת". האשפה הפוליטית הזאת, אלה הם הפטריוטים שלך? ואני עוד אבקש את החתומת שלכם? לא רוצה ולא זוקר.

אני מוכן לומר לך, שהתזה הציונית שאתה מציג היא חדשה, ואני מפקפק בציוניותה, מפקפק בציונות שלך. בציונותך ובציוניות של הזרם שאתה מייצג. זה לא כל הליכוד, אני יודע, זה בפירוש לא כל הליכוד. ואתה, כאשר שמים לך מראה מול העיניים, מאוד קשה לך, כי גם אתה גדלת על ההדר הבית-רי הזה. ואני אומר לך: אני משוכנע במאת האחוזים, עוזי לנדאו, שאתה לא מסוגל לחיות עם האמת שהדוח הזה ש"בצלם" הראה לך, שגם לך זה קשה, משום שגם אתה מבין שאם כן המדינה שלך מחזיקה נערים — וכולם עדיין לא בעבריים, הם עוד לא הורשעו — גם אתה מרגיש שאתה נושא את הכתם הזה על עצמך. ואתה לא יוכל לחיות עם האמת ואתה עושה את התרגיל הילדותי, הלא-מבוגר, של ניפוץ המראה.

הרי אתם מספרים ברחבי הארץ, מקצה עד קצה אתם מסתובבים 23 שנה ואומרים שזה אפשרי, החיים המשופרים הללו, החיים בצוותא. וגם הדוח הזה מראה שהכול כוזב, הכול אילחיה. אפשר לחיות רק כסוס ורוכבו אם נחיה ביחד — רק כסוס ורוכבו.

ואני אומר לך, שכל הפטריוטים האלה שדיברתי עליהם קודם הם הילדים החוקיים היחידים של שיטתך הפוליטית, והם הולכים ומתרכים. אין ילדים אחרים, אין ולדות אחרים שייולדו בערוגות של התזה שאתה הצגת פה היום. והשימוש שאתה עושה בפחדים הללו, בטראומות — זה המפלט האחרון של הלאומן, להעביר אותנו מעבר לקווי האויב. אתה כאמת חושב שאתה יכול לקחת חצי העם הזה ולהעביר אותו אל מעבר לקווי האויב? חלקם בקואליציה היום.

למה אתה עושה את זה? למה אתם עושים את זה? זה לא רק אתה אישית. אינני רוצה להפוך את זה לעניין אישי. משום שכמעט כל התהליכים בשלוש השנים האחרונות, כמעט כולם, עובדים נגדכם, ואתם יודעים את זה ואתם מרגישים את זה, בקצות האצבעות ובמוחכם, כתבונה וכתחושה. ואתם יודעים שהכול עובד נגדכם, משום שאתם גם קוראים מה קורה בקרב

יש המאשימים את התקשורת ויש המאשימים את מחברי הדוח. האם הם משלימים עם המצב? האם הבעיה היא רק שזה לא יצא החוצה לציבור ולחקשורת? זה ביטוי לשפלות ולחוסר מצפון.

מכות הן התופעה הנפוצה ביותר. סטירות, אגרופים, בעיטות, משיכות בשיער, מכות כאלות, כמוטות ברזל, דחיפה אל הקיר. אחד מספר: "הוא הלביש עלי שק והתחיל לבעוט בי כשאני בתוך הצינוק".

התעללות המשטרה. נגד הקטינים היא בושה וחרפה.

שמענו מכבוד שר הביטחון היום, וגם מחבר הכנסת לנדאו, שמה שמאפיין את המצב כיום בשטחים הכבושים הוא רצח ערבים בידי ערבים. אבל מה עם מעשי כוחות הכיבוש? מה עם הרצח היומיומי עלידי כוחות הכיבוש? מה עם עשרות אלפי הפצועים והעצורים? ומה עם הפרובוקציה של המתנחלים נגד התושבים הערבים הפלשתינים, שניתנת להם לגיטימציה של משמר אזרחי? והכול נעשה בטענת שקר — לשמור על התושבים היהודים והערבים. מי ששומר על חיי בני אדם לא רוצח, לא פוצע, לא עוצר, לא מתעלל ולא כובש. למי מנסים למכור סחורה זו? כל העולם מאשים את מדינות הכיבוש. למה היא הביאה? האם נחלשה האינתיפאדה? — לא.

אני לא מדבר רק לטובת האינטרס של העם הפלשתיני אלא גם למען האינטרס של עם ישראל, ואני אזור במדינה הזאת. כמה ממשלות התחלפו וכמה שרי ביטחון התחלפו? וכל אחד עם השאיפות שלו, עם התקווה שלו ועם האגריה שלו, והכול לא עזר ולא יעזור. יש עם הנאבק למען חירותו ושחרורו מעול הכיבוש. משתתפים במאבק זה כולם, אנשים, נשים, זקנים וקטינים, בכל מקום, בכל אזור ומכל העדות. הם יאכזבו את גנדי ואת חבר הכנסת מיכאל איתן, שממתינים שהפלשתינים יעלו על משאיות הטרנספר. סופו של הכיבוש לסגת והעם בעל הזכות יישאר במולדתו ובמדינתו. רק דרך זו תביא לשלום צודק על בסיס של שתי מדינות לשני עמים.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת נפאע. אני קורא לשר המשטרה להשיב על ארבע ההצעות שהועלו.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות פרסום דוח "בצלם" הועלו על סדר-היום של הכנסת ארבע הצעות לדיון, וכל אחת מהן מאירה פן אחר של אותו דוח. תשובתי, אף שהיא מאגדת את כולן, תתייחס להצעות בנפרד, אחת לאחת.

ראשית, לחבר הכנסת עוזי לנדאו. משטרת ישראל טרם קיבלה תלונה מגורם כלשהו, ואין בידיה תוכן הדברים שנאמרו בחוץ-לארץ. אם נאמרו, למשטרה גם אין ידיעות מדיניות על המפגשים והשיחות עם אנשי אש"ף בשביה. אם יתברר כי יש באירועים אלה משום עבירה ותתקבלנה תלונות, אזי המשטרה תחקור, תגלה את העבריינים ותנהג בהם כנהוג במקרים אלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כבר שמענו אתמול אין המשטרה חוקרת את עצמה.

שר המשטרה ר' מילוא:

גם בנושא זה יהיה שינוי. אנשה כמיטב יכולתי.

אזכיר תוך הדגשה, כי הפרסום בעיתון — — —

ברצינות את התצהירים, את העדויות הקשות. המזל הגדול הוא שבמשטרה — וזה נכון גם לגבי הצבא — לא שומעים תמיד לדרג הפוליטי. משום שאם זה היה תלוי בדרג הפוליטי, מצב זכויות האדם פה היה קשה הרבה יותר מאשר אילו לא זה היה תלוי רק בדרג המקצועי.

לכן, חבר הכנסת לנדאו, לא זו בלבד שאני מציע לך לרדת מן ההגדרות הללו של מי הוא פטריוט, לא רק משום שאני לא זקוק ואני לא רוצה בהגדרות שלך, אלא משום שתקלע לצרות גם בתוך מפלגתך, וכל יום הצרות תהיינה לך יותר קשות. תבדוק את העמדות של חבריך. תורה.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צוקר. חבר הכנסת מוחמד נפאע — האחרון.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר עיינתי בדוח של "בצלם" בעניין אחזקת הקטינים והיחס אליהם בבית-המעצר בירושלים, כאשר קלטתי את הנתונים המוזעזעים כל כן אנוש, אני לא הודעתי. זאת לא מפני שאיבדתי את רגשות בני אנוש אלא מפני שלי היו ידועות עובדות אלו ואף עובדות קשות מהן.

לעומת זאת, אני חייב להודות, שהודעתי קשות דווקא כאשר ראיתי את סדר-היום של הכנסת ואת ההצעה שנוסחה כך: דוח "בצלם" והשתלבות ישראלים במסע ההסברה של אש"ף נגד המדינה.

אם לתרגם את הדברים לשפה המובנת, אזי דבריו של חבר הכנסת עוזי לנדאו אומרים כך בדיק: אם אתה בן-אדם, אם אתה כעל רגשות אנוש, אזי אתה בהכרח איש אש"ף, תומך בו ואתה חלק ממערכת ההסברה שלו. ובכן, חברי הכנסת, אני תומך במשא-ומתן עם אש"ף. אני תומך בקריאתו לזכות הגדרה עצמית לעם הפלשתיני בצד מדינת ישראל. אבל זה שאני בן-אדם, אוהב את החיים ואת בני האדם, זה לא בא לי עם הקמת אש"ף וגם לא עם התפתחותו. לכן אנא ממך, חבר הכנסת לנדאו, שמור את ההגדרות האלה לעצמך.

חברי הכנסת, להשמיע את זעקתם של המעונים והמדוכאים זהו צו אנוש מצפוני, חזק מכל צו אחר. זעקתם של הקטינים המעונים והמדוכאים היא היא הזעקה האמיתית. על כן זעקה זו אשמע ודרכי אשמיע את כאבם, את תביעותיהם אעלה, ולמענם איאבק.

אלימות כלפי קטינים במעצר משטרה: קיימת אלימות לא חוקית נגד קטינים בקנה מידה רחב. באיזה רוחב? — קשה לדעת. קיים מאמץ מתמיד מצד המשטרה לחסום ניסיונות לבדיקת תלונות או לעריכת ביקורים, ואין כל ערבות שהמצב ישתנה בעתיד.

ביקורתי לפני יותר מחודש בבית-המעצר שנקרא "מגרש הרוסים", לא אצל קטינים. אבל שמעתי את זעקת הקטינים, וניחשתי שיש שם ארוחה חמה של עיניים ואלימות. כיום אפשר לקרוא למעצר הזה מעצר האלימות המשטרית כלפי קטינים. איוו סתירה יש בין גוף הקטין, הילד, לבין מוטות ברזל בידו של שוטר. סתירה זו היא כסתירה בין הצדק לכיבוש. אין יסתדרו 39 קטינים ב-12 מוטות? איהו רגשות יש לקטין שמאיימים בפניו על משפחתו, על אמו, על אביו, על אחותו ואחיו? כ-50% מהקטינים העצורים היו חפים מפשע. על-פי איהו צו מחתימים את הקטין על הצהרה הכתובה בשפה שהוא לא יודע?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רק בשביל זה היה כדאי שהליכוד יהיה כממשלה. כשהיו כלי-כך הרכה שרים, שרי משטרה מהמערך — זה הביא את המשטרה עד לסיאוב, עד לעברי פ"פחת.

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת שריד, זה לא על סדר-היום. לכן לא אתייחס לזה עכשיו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הביאו את המשטרה לסיאוב.

שר הבריאות א' אולמרט:
מי הביא?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שרי המערך שהיו שרי המשטרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שריד, אני מבין שזו לא התגרות בשר מילוא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת חיים בר-לב עוד לא יודע מה היה, שלא לדבר על שרים אחרים.

שר המשטרה ר' מילוא:

ברצוני להדגיש, כי פרסום בעיתון אינו סיבה מספקת לפתוח בחקירה, וזאת אף שפקודת המשטרה מחייבת את המשטרה לפעול, לחקור ולגלות עבריינים וגם להביאם לדין. אך במקרה דנן, מחוסר פרטים אין המשטרה יכולה לעשות זאת, לפחות לא בשלב זה.

המשטרה תפעל לכיורו ולבדיקה של אמיתות הפרסום. לכשתמצא לנכון, היא תפתח בחקירה ותעביר את התיק ליועץ המשפטי לממשלה מייד עם סיומה.

לחברי הכנסת חיים אורון ודדי צוקר: אכן תנאי המעצר קשים כפי שפורסם, וזאת כעיקר עקב מעורבותם של קטינים רבים באינתיפאדה.

התייחסות החוקרים והסוהרים כלפי כל העצורים היא התייחסות הולמת. אם חוגש חלונה על חריגה כלשהי, היא תיחקר ביסודיות ותיבדק עד תום.

משטרת ישראל בונה כיום תוספת לכית המעצר בירושלים, מגדילה אותו ומרחיבה אותו, כדי שניתן יהיה להקטין את הצפיפות השוררת בכית המעצר כיום.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שבתשובתי יש התייחסות עניינית לחלוטין לכל הדברים שנאמרו כאן, גם לגבי תנאי המעצר וגם לגבי הערות אחרות. אני רוצה להציע לכל החברים שהגישו את ההצעות להסתפק בתשובתי. מי שלא יסתפק בתשובה, אני אבקש להסיר את הצעתו מסדר-יומה של הכנסת, מפני שאני סבור שהדברים שנאמרו כאן והוצגו הם אכן דברים שמקבלים מצד המשטרה את התייחסות ההולמת והמתאימה.

מאחר שהיושב-ראש התחלף, אני רוצה לחזור על ההצעה האחרונה שלי. אני מציע למגשי ההצעות כולם להסתפק בתשובתי. אם אחד החברים לא מסתפק בתשובה, אני אבקש להסיר את הצעותיהם של אלה שלא מסתפקים מסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עוזי לנדאו, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

עוזי לנדאו (הליכוד):
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים אורון, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד צוקר, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מוחמד נפאע, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

לחבר הכנסת אברהם בורג יש הצעה אחרת ולחבר הכנסת וירשובסקי יש הצעה אחרת. חבר הכנסת בורג, יש לך הצעה מהמקום. בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

אני מבקש להעביר את ההצעות, אם אפשר את כולן, ולא — את הצעתו של חבר הכנסת אורון, לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

את כל השלוש? חבר הכנסת בורג, לגבי חבר הכנסת דוד צוקר נרשם חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אתה יכול לבקש רק לגבי חבר הכנסת חיים אורון ומוחמד נפאע.

אברהם בורג (המערך):

אני מבקש להעביר את ההצעות האלה לוועדה. דומני שהנושא לא מצריך את התייחסות השטחית של השר אלא התייחסות רצינית יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה. אתה רואה, טוב שהחלפתי אותך. יש לך אפשרות להצעה אחרת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה, אדוני היושב-ראש. אני בעצם רציתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לנדאו. אבל מכיוון שהוא הסתפק בהודעת השר, אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר לוועדה.

אני חייב להגיד, מאז אני מכהן בתפקידי כסגן יושב-ראש הכנסת, לא הרגשתי כעס ומתח כזה כלפי נואם. אני ראיתי שקם אדם שזכה בפרס "נועם ההליכות" ובקול רווי משטמה מתנפל על נציגות שלמה ועל חלק גדול מאוד של עם ישראל וקורא לו אספסוף ורואה בו את האויב של מדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, יש לך הצעה אחרת, אבל אתה נכנס לנאום.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לציין שהנושא הזה שהועלה כאן עליידי חבר הכנסת לנדאו לא כנושא ענייני — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, זמנך תם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לכן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה כדי שיתמודדו עם הבעיה ולא יעסקו בשנאת חינום של ציבור שלם. אני חושב שאנחנו נברח מהאחריות שלנו אם אנחנו נסיר את הדברים האלה מסדר־היום, מפני שזוהי האמת. אני רוצה גם להגיד לחבר הכנסת עוזי לנדאו — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה לא יכול לנאום ללא הפסק. אני מבקש ממך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני כבר מפסיק.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש ממך להפסיק, אתה נואם נואם שלם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מפסיק. אני רק רוצה לומר, אני גאה להיות כמחנה ש"בצלם" עובד למענו.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר אמרת את זה פעם אחת. תודה רבה.

אני שואל את חבר הכנסת חיים אורון, האם אתה מסכים

שהצעתך תועבר לוועדה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד צוקר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן.

טז. הצעה לסדר־היום

הברחת תוצרת חקלאית מיהודה ומשומרון לתחומי "הקו הירוק"

עוסקים בעניין הזה יותר מ־1,000 איש, יהודים וערכים כאחד, מצד זה של הגבול, ומצד שני, מעבר ל"קו הירוק".

עמנואל זיסמן (המערך):

מה, יש "קו ירוק" אצלך?

גרשון שפט (התחיה):

הוא קיים אצלי והוא קיים אצל כולם, ומברחים סחורה מעבר ל"קו הירוק", תלמד. בצד הזה של "הקו הירוק" יש פיקוח, ובצד השני של "הקו הירוק" אין פיקוח. את המסקנות אנסה להבהיר לאחר מכן, חבר הכנסת זיסמן.

הסחורה הזאת מוברחת בעיקר מריכוזי החקלאות הגדולים ברצועת־עזה. רק חלק קטן מההברחות הללו נתפס על־ידי חוליות הפיקוח. שווי ההברחה הזאת הוא יותר ממיליון דולר לשבוע, וכל הברחת סחורה כזאת מקפחת את פרנסתם של החקלאים הישראלים, וכמובן — לא רק מורידה את המחירים, אלא גורמת לכך שחלק מהגידולים נזרק לפח האשפה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר־היום: הברחת תוצרת חקלאית מיהודה ומשומרון לתחומי "הקו הירוק", הצעה לסדר־היום מס' 3401. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט. בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני כא להתריע על מצב אבסורדי וקשה, שבו תוצרת חקלאית מיש"ע מגיעה באופן בלתי חוקי לשווקים. הדבר נעשה בשלוש דרכים. הדרך הראשונה — בהעברה של תוצרת חקלאית עם תעודות רשמיות, כשכביכול, הכול כשר וישר, מעזה ליהודה ולשומרון, וכדרך הסחורה הזו מגיעה לשווקים. הדרך השנייה — קיים שיתוף פעולה בין סוחרים למשווקים, אשר מעבירים את הסחורה דרך נתיבים משני צדי "הקו הירוק", וסוחרים אלה מעבירים אחר כך את הסחורה הזאת לשווקים בערים הגדולות. הדרך השלישית היא שימוש בתעודות רשמיות של מגדלים וחקלאים, בתעודות משלוח שלהם. התעודות האלה משמשות את מעבירי הסחורה, וכמובן, אותם אנשים שנותנים את התעודות עושים מזה כסף.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן קיימת בעיה של הברחת תוצרת חקלאית מתחומי יש"ע אל תחומי "הקו הירוק". ההברחה מתבצעת בדרכים שונות ומגוונות, ובעיקרה היא נעשית בשל עודף תוצרת חקלאית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הנתונים מורים על עודף של יותר מ-60,000 טונות ירקות בשנה באזורים אלה, עודף שנוצר כתוצאה מהעדר תכנון ומהעדר נורמות ומכסות ייצור מחייבות.

מניעת הברחות חקלאיות מיהודה, משומרון ומעזה אל תחומי "הקו הירוק", היא מתפקידה של מועצת הפירות והירקות. משרד הביטחון, המופקד על שטחי יהודה, ושומרון וחבל-עזה, הוא הנותן היתרים לתוצרת החקלאית, ומשרד החקלאות אחראי לרשות הפיקוח החקלאית בתחומי "הקו הירוק".

חלקה של המשטרה במאמץ הכולל למנוע הברחות מתמצה בהקצאת שוטרים הפועלים במשותף עם מועצת הפירות והירקות, שמציבה מחסומים בדרכים המוליכות מיהודה, משומרון ומעזה אל תוך תחומי של "הקו הירוק". מטרתם של המחסומים לתפוס מבריחים ולמנוע הברחות. המשך הטיפול נעשה על-ידי מועצת הירקות והפירות.

האחריות לנושא הנדון אינה בתחום המשטרה אלא בתחומיהם של משרד הביטחון ומשרד החקלאות.

בנושא זה, כפי שאמר בצדק חבר הכנסת שפט, הוגש בג"ץ על-ידי ארגון מגדלי הפירות והירקות נגד שר הביטחון ושר החקלאות, שיעשו למניעת הכנסת פירות וירקות ושיווקם בישראל. מועד הדיון נקבע ל-15 ביולי. לכן אני מציע לחבר הכנסת שפט להסתפק בהודעתו. נעקוב אחר תוצאות הדיון בבג"ץ. ואחר כך, אם יהיה צורך, נוכל לקיים דיון נוסף או להעלות הצעה נוספת, או כל טיפול אחר שיבקש חבר הכנסת שפט. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שפט, האם אתה מסכים להצעת השר?

גרשון שפט (התחיה):

בתנאי שתהיה אז אפשרות להעביר לוועדה בלי צורך בדיון נוסף. הייתי מציע להעביר זאת לוועדה ולחכות, ולא לדון בעניין עד לאחר הדיון בבג"ץ.

שר המשטרה ר' מילוא:
מקובל עלי.

היו"ר ש' דיין:

נצביע מי בעד ומי נגד. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 9
נגד	— אין
נמנעים	— 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה
נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

כרוב של תשעה, ללא התנגדות, ונמנע אחד, יועבר הנושא לוועדת הכלכלה, לפי הצעתו של חבר הכנסת שפט.

אביא שתי דוגמאות שסופרו על-ידי אנשים שנתפסו. אומר תושב אחד שנתפס: "אתמול יצאתי מעזה בשעה חמש בבוקר. נסעתי לכיוון חברון דרך קריית-גת. היו לי במשאית 182 ארגזי ירקות עם תעודות משלוח ממשרד החקלאות מעזה. בדרך אספתי בחור בשם שלמה מקריית-גת. נסעתי לכיוון חברון. אחרי נסע שמעון, השותף של שלמה, ב'פורד טרנויט'. התכוונתי למסור את הסחורה לשמעון ולשלמה, שהם שותפים לעסק. בין צומת-בית-גוברין לבין צומת-תרקומייה. הם לוקחים את הסחורה באוטו שלהם לקריית-גת". זו דוגמה אחת.

דוגמה שנייה, מפי תושב ח'אן-יונס שנתפס: "אני והשותף שלי, מוחמד, קנינו תוצרת חקלאית מעזה, הוצאנו רשיון של הממשל עבור התוצרת, כרמזורים בצומת-אשקלון הפועל שעובד אצל הסיטונאי 'מקור הפר' באשקלון הביא לנהג תלושים עבור התוצרת. הסחורה היתה מיועדת לשוק-הכרמל. השותף שלי הוא שהודיע לסיטונאי לשלוח את התלושים, משום שפחד מהשאלה מהו מקור התוצרת. סיכמנו עם הסיטונאי שנשלם לו שקל אחד עבור כל ארגז. היו לנו חמישה תלושים עבור התוצרת, כי אנחנו חמישה שותפים בתוצרת".

אלה שתי דוגמאות להברחת תוצרת חקלאית, שכמובן פוגעת קשה בחקלאים בארץ.

נוסף על כך ומעבר לזה, בארץ קיים תכנון חקלאי, וכל חקלאי שלא מקפיד על התכנון ועובר על מכסת הייצור שלו, נענש. לדוגמה, החקלאי ראובן דניאלי ממושב אשכול, שנתפס כיוון שלטענת הפקח גידל יותר ממה שהיה מותר לו, אומר: "אמרתי לפקח שזרעתי רק דונם וחצי והוא יכול לבדוק בעצמו, והוא אמר שכדי לרצות את המנהל שלו הוא חייב להחרים. אם יתברר לאחר מכן שצדקתי, הם יחזירו לי את הסחורה". לא משנה מה היתה ההתפתחות לאחר מכן. זו סחורה שמוחרמת מחקלאים בארץ בגלל טענה של חריגה ממכסת הייצור, ולעומת זאת הברחת תוצרת בקנה מידה עצום של מיליון דולר מעבר ל"קו הירוק".

מצב כזה לא יכול להימשך. הקנסות הקטנים המוטלים על אלו שנתפסים רק מעודדים את ההברחות. לפני סדרת קנסות ותשלומים עצומים ביותר.

צריך לתת יותר אמצעי פיקוח לרשות הפיקוח ול"סיירת הירוקה", יותר סמכות, להגדיל את העונשים לאלה שעוברים על החוק, וכמובן, חייבים לשמור על החוק וגם לאכוף אותו, ולא רק שיהיה כתוב בספר החוקים, כאשר החקלאים הישראליים ניזוקים.

היות שהעניין נמצא בבג"ץ, לא רציתי להביא פרטים נוספים הנוגעים לנושא, אלא רק לתאר באופן כללי את מה שהיה, כדי שתימסר הסמכות לידי משרד החקלאות או למי שיהיה מופקד על כך, שיהיה בה כדי למנוע את התופעה המבישה. בגלל פריעת החוק חקלאים ישראלים סובלים, וחלקם עלולים אפילו להיות מנושלים מאדמתם, היות שלא יהיה להם כסף לשלם את החובות.

אני מבין ששר המשטרה עומד להשיב על הצעתי. יכול להיות שזה גם עניין של שר החקלאות. אני פונה לשני המשרדים הללו, ואני מקווה שתסדירו את הבעיה וחקלאי ישראל לא יהיו ניזוקים.

היו"ר ש' דיין:

ישיב שר המשטרה. בבקשה.

יז. הצעה לסדר-היום

הפנסיה מגרמניה

היו"ר ש' דיין:

רבותי אנחנו עוברים לנושא הבא: הפנסיה מגרמניה — הצעה לסדר-היום מס' 3043 של חברת הכנסת עדנה סולודר. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בנובמבר 1978 נחתמה בין ישראל לגרמניה אמנה של ביטחון סוציאלי, ולפיה אורח של מדינה אחת יכול בנסיבות מסוימות ליהנות ממערכת הביטחון הסוציאלית של המדינה השנייה.

האמנה אושרה סופית ב-1980, והתאריך האחרון להרשמה נקבע ל-13 ביוני 1983. באפריל ומאי 1983 פורסם כי על-פי האמנה שנחתמה יוכל כל אורח ישראלי ליהנות מקצבה חודשית מהביטוח הלאומי הגרמני, תמורת תנאים והתחייבויות מסוימים.

בתוך שבועות מספר נרשמו למעלה מ-30,000 אזרחי ישראל לתוכנית. כ-80% מהם נרדפי הנאצים וניצולי השואה. כפועל רק מעטים מהנרשמים זכו לקבל את הקצבה, ובסכומים קטנים בהרבה מאלה שהובטחו ושולמו על-ידי הביטוח הסוציאלי הגרמני.

ניתן היה לטפל בנושא דרך המוסד לביטוח הלאומי שלנו או באופן פרטי. כיום מסתבר, שרוב הפונים שפנו לעורכי-דין פרטיים נפגעו, וקרו בוודאי שאלו טופל העניין דרך המוסד לביטוח הלאומי, שהוא בעצם ממונה באופן עקרוני על הביצוע הטכני של ההסכם. היו הדברים נראים אחרת.

במציאות, מעט ישראלים ידעו על האמנה, ואלמלא שני עורכי-דין תל-אביבים ממולחים, ששמו עליה ברגע האחרון ופרסמו מודעות גדולות על האפשרות הניתנת, ייתכן שלא הייתי עומדת כאן לגולל את מעשה הונאתם של אלפי אזרחים, שמרביתם כבר ידעו מנת סבל כבדה בחייהם ונתלו בתוכנית הזאת כבקש או כחבל הצלה אחרון, שיסייע בידם לסיים את חייהם בכבוד.

בפועל, מתוך עשרות מיליוני המרקים המועברים מדי שנה על-ידי ממשלת גרמניה לזכאי אותה פנסיה בישראל, רק חלק קטן מאוד מאותו כסף מגיע ליעודו. החלק הגדול, מרביתם של אותם מיליונים, מגיע אל כיסם של המתווכים, אותם עורכי-דין ממולחים שהקימו "ארגון למימוש האמנה על ביטחון סוציאלי ישראל — מערב-גרמניה" ולידו שתי חברות מניות.

במשך הזמן, בנובמבר 1986, הוקמו עוד שני גופים בחוץ-לארץ, באי זעיר ליד בריטניה, Isle of Man, שהוא בעל מעמד כלכלי מיוחד וכדאי לרשום בו חברות. שתי החברות — BGF — בי.ג'י. פינסנינג, ו-BGA — בי.ג'י. אסיסטנס — וראשי התיבות שלהן דומים באופן מפתיע לראשי התיבות של הביטוח הלאומי הגרמני — BFA — יש בהם כדי לבלבל לא מעט את הפונים התמימים, שבוודאי לא מבינים את השפה הגרמנית, ובקושי — את השפה העברית.

הגופים האלה היו אמורים להעניק את ההלוואות ההתחלתיות, מעין גופים למימון ביניים. אבל בעוד BGF היתה מקובלת ומוכרת במוסדות הגרמניים כנציגת המבוטחים, הרי איש איננו יודע מי היא BGA, שגם אצלה התחיימו את החותמים המבוטחים בריזמית. וכך, כאשר אדם חתם על

טופס, הוא בעצם חתם על התחייבות כפולה, אך הוא לא קיבל אפילו פעם אחת את הרנטה המגיעה לו.

למימון הביניים נחתם הסכם עם בנק גרמני בפרנקפורט: כביטחונות הוצעו לו התחייבויות הביטוח הלאומי בברלין. הציעו להעביר לו חלק מוסכם מהקצבה שלה וזאי האורח הישראלי, כפירעון להלוואה. במקרים של מוות יועבר לבנק ביטוח החיים של הלקוח. כפי שאמרתי, הטיפול הפרטני נעשה באמצעות BGF ובאמצעות עורך-דין גרמניה ששמו רפנהגן.

כדי לזכות בקצבה היה על הנרשמים לשלם סכום גדול עבור תקופה של 24 שנים, מ-1956 עד 1980, רטרואקטיבית, כאילו היו מבוטחים באותן שנים בקרן הביטוח הגרמנית, ואילו הפנסיה חשולם להם בגיל הפרישה או ההתאלמנות. ככל שיושקע יותר תהא הקצבה גדולה יותר. נכים זכאים לקצבה מוקדמת. כמות המבוטח יקבל בן-זוגו 60% מהפנסיה שהמבוטח היה זכאי לה.

לכאורה, כל המטפלים והמתווכים היו מרוצים מההסדר, ולא רק לכאורה — באופן אמיתי וממשי. אך לא כך מרבית המבוטחים. במשך הזמן הסתבר להם, שבמקרה הטוב אין הם מקבלים את מלוא הסכום שהובטח להם אלא חלק זעיר ממנו, ובמקרה הפחות-טוב אינם מקבלים אפילו מרק שחוק אחד בחודש.

אורח ישראלי שנרשם לתוכנית אמור היה לכסות בארבע שנות פנסיה את השקעתו, בממוצע 30,000 — 50,000 מרק בתשלום חד-פעמי, ולהמשיך לקבל פנסיה נכבדה לכל חייו, בממוצע 1,300 — 1,400 מרק לחודש.

הפונים להסדר ואלה שנוקקו להלוואות על-מנת להיכלל בו, מרביתם אנשים שאינם מתמצאים לא רק במאות המסמכים ובנוסחים המפולפלים, אלא אפילו בעברית, כפי שאמרתי קודם, שכן הם קשישים נרדפי הנאצים וניצולי השואה. הם יכלו להיעזר בעורכי-דין אך לא עשו זאת, אינני יודעת מדוע, וחתמו. רק המיעוט ששילם מסספו ולא נזקק להלוואות, והמעטים שעשו את ההסדר דרך המוסד לביטוח לאומי, אכן קיבלו את כספם.

לפי ההסכם שעליו חותמים המתקשרים, הם אינם יכולים גם להפסיק את ההתקשרות, מאחר שהם נתנו-חתמו על ייפוי כוח בלתי חוזר ובלתי ניתן לביטול חד-צדדי.

לא כל 38,000 הנרשמים בארגוני החיווך יקבלו את הקצבה, לא קיבלו ולא יקבלו. אלפים לא המשיכו בטיפול אחרי השלב הראשון, חלק כבר הלך לעולמו במשך שבע השנים שחלפו ממועד ההרשמה, כמה עשרות אלפים נשארו.

על גבם של הנרשמים נעשות עסקאות במיליונים, בעזרת שתי החברות BGF ו-BGA. וכפי שאמרתי, בעודם חותמים על הלוואה מחברה אחת, חתמו בריזמית על הלוואה באותו סכום מהחברה השנייה, וכך הוכפל הסכום אך לא הזכאות.

כבוד היושב-ראש, בידי עשרות סיפורים אישיים ומכתבים של חותמים שהוננו על-ידי הארגונים. יש לדעת, כי ברגע שהמבוטח מתחיל לקבל כביכול קצבה מהביטוח הגרמני, מפסיק הביטוח הלאומי שלנו להעניק לו השלמת הכנסה וזכויות ולוות, והחותם הממס, שמרבית קצבתו מועברת מהגרמנים לארגון הפרטי שאצלו חתם, נשאר קירח מכאן ומכאן.

כאשר נשדרים לאור השמש — שזעקתם זו לא תוכח כנכונה. הגיע הזמן, אחרי שבע שנים, לחשוף את התרמית הזאת ולנסות אולי לחקן את הדברים עליידי העברת אותם פונים תמימים, וההסדר שהם נפלו לו קורבן, לידיים של מערכת ציבורית ישראלית אמينة.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. ישיב השר רוני מילוא.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משטרת ישראל לא קיבלה לידיה עד לרגע זה כל תלונה בנושא הנדון. לכשתגיע תלונה, היא תיבדק, ואם נעברה עבירה על החוק, הנושא ייחקר עד תומו. אם התוצאות של החקירה יחייבו זאת, הרי האנשים שהוגו ייתבעו לדין.

מחלקת החקירות של משטרת ישראל מעריכה, שמדובר כנראה במקרים שבהם פנו אנשים לעורכי-דין ולמתווכים — כפי שתארה פה בצדק חברת הכנסת סולודר — ואלה החתימום על חוזים מיוחדים. מן הסתם, עורכי-דין ומתווכים אלה מקבלים לידיהם את הכסף אך לא מעבירים אותו, כנראה, לאנשים שהוא מיועד להם, או שהעברתו מתמהמהת. בדרך זו יש פה צבירת רווחים על חשבון קשישים ומבקשי פנסיה, שלא מקבלים את אשר הם צריכים לקבל.

אדוני היושב-ראש, הנושא הוא בהחלט חשוב, ואני רוצה להציע שהוא יועבר לוועדת הפנים של הכנסת. הוועדה תוכל לרדן בו. אם יהיה צורך, אמסור בוועדה דיווח על הטיפול בנושא.

נדמה לי שטוב תעשה חברת הכנסת סולודר אם תמליץ בפני אלה שפנו אליה להגיש תלונה על הנושא הזה במשטרה, כי אז אפשר יהיה לפתוח בהליכים המקובלים של חקירה במקרה כגון זה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

שר המשטרה ר' מילוא:
ברשות היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת סולודר, את רוצה לשמוע את ההערות שלי לנושא? את מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

עדנה סולודר (המערך):

אתה לא שמעת את דברי, אדוני היושב-ראש. אני רוצה להגיד לשר: א. מונחת לפני שאילתא של חבר הכנסת שבח וייס אליך מלפני חצי שנה, ואתה ענית עליה; ב. נאמר לי על-ידי האנשים שפנו אלי, שהם פנו למשטרה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני כפירוש הבאתי כאן, חברת הכנסת סולודר, את הדברים של אגף החקירות. כפי שצינתי, מדובר כאן על מקרים של החתמת אנשים על חוזים ועל העברת כספים לא תקינה, או שהכספים לא מועברים כפי שהם צריכים להיות מועברים; זה — לכאורה. וכאשר התייחסתי לשאילתא של חבר הכנסת וייס, בהחלט התייחסתי לאותה בדיקה שאני מתייחס אליה עכשיו.

לא הוגשה תלונה שעל-פיה ניתן היה לפתוח באופן פורמלי, כפי שצריך, בחקירה. לכן אני מציע שהתלונה הזאת

אני רוצה לקרוא בפניהם פסק-דין שניתן ב-5 בפברואר 1988 בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה, שמתאר סיפור אישי ואולי ממחיש את הנושא בצורה הטובה ביותר: "התובע, יליד 1920, עלה לפני שנים אחדות מרוסיה לישראל, ועד היום אין הוא שולט בשפה העברית ויודע רק גלגגם מלים אחדות בעברית. בשנת 1983 הופיעה מודעה בעיתון הרוסי 'ארצנו' על אפשרות להירשם ולהצטרף כחבר בארגון למימוש האמנה על ביטחון סוציאלי (ישראל — מערב-גרמניה). התובע שילם דמי הרשמה, מילא את הטפסים והבקשה להצטרף כנהנה מהאמנה הג'ל. בחודש נובמבר 1986 החמן למשרד הארצי ונאמר לו, כי לצורך אישור רנטה מגרמניה עליו להשקיע 42,000 מרקים גרמניים. כן הוסבר לו, כי הוא יכול לקבל באמצעות הארגון הלוואה לסכום הג'ל מקנדה, כאשר ההלוואה תוחזר מתוך כספי הפנסיה שלו, שיקבל מממשלת גרמניה המערבית".

קודם שכחתי לומר, שהמנהלים של אותן שתי חברות באי האנגלי יושבים בגרמניה, בליכטנשטיין ובטורונטו.

היו"ר ש' דיין:

את מתכוונת לקרוא את כל פסק-הדין? פשוט, מכסת זמנך תמה.

עדנה סולודר (המערך):

נדמה לי שיש לי 20 דקות, אבל אני אקצר.

היו"ר ש' דיין:

אם תספיקי ב-20 דקות, גם בדקה, אני מוכן לחת לך.

עדנה סולודר (המערך):

אני חושבת שזה פשוט מבהיר את הסיפור, שהוא סיפור יוצא דופן.

וכן נאמר בהמשך פסק-הדין: "התובע חתם על בקשת הלוואה ל-42,000 מרקים בשנת 1987. עיינו בהסכם הג'ל, אשר הינו תמורה, בלשון המעטה, ומתעורר אצלנו חשש, כי מדובר במעשה תרמית כלפי אנשים תמימים, שאינם מחמצאים באמנות מהסוג הזה".

משום שהזמן קצר, אעביר את המסמך לפרוטוקול.

היו"ר ש' דיין:

אי-אפשר להעביר לפרוטוקול. יש לך 38 רגעים.

עדנה סולודר (המערך):

הסיפור הזה הוא סיפור עצוב מאוד, ופסק-הדין מתאר בצורה הטובה והנאמנה ביותר את השתלשלות הדברים של סיפור אחד. מה שחשוב הוא מה שנאמר בסוף פסק-הדין: "לגופו של עניין, חשבוננו של התובע מזוכה בגרמניה מדי חודש בחודשו ברנטה חודשית בסכום של כ-800 מרקים גרמניים. אין חשיבות במקרה שלפנינו בעובדה, כי הרנטה הג'ל מועברת ישירות לחברה שנתנה לתובע את ההלוואה לרכישת הזכות לפנסיה מממשלת גרמניה המערבית. הקובע לענייננו הוא, שהתובע זוכה מדי חודש ברנטה, ולמעשה כיצד מבוזבז הכסף הג'ל אין זה עניינו של בית-הדין. המוסד לביטוח לאומי זכאי היה לצרף את הרנטה החודשית הג'ל לקצבת הזיקנה שמקבל התובע מהביטוח הלאומי, ושני הסכומים יחד שוללים את זכאותו לגמלת השלמת הכנסה". זה פשוט כדי לתאר את היותו של האיש קירח מכאן ומכאן.

ולסיכום — נדמה לי, כבוד השר, שהגיע הזמן לעסוק בנושא הזה: מצד אחד לחשוף את ההונאה והתרמית במיליונים, ומצד שני, מה שלגבי חשוב עוד יותר, אותם זקנים הוועקים שאין דין ואין דיין למי לפנות במדינת ישראל

שר המשטרה ר' מילוא:
אין לי התנגדות להעברת הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום בנושא הפנסיה הגרמנית לוועדה לענייני ביקורת המדינה. אפשר להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה לענייני ביקורת המדינה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לענייני

ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 11 קולות, נגד — אין, נמנעים — אין. הנושא יעבור, כאמור, לליכון בוועדה לענייני ביקורת המדינה. תודה רבה.

תוגש. פנה אלי בנושא הזה גם חבר הכנסת לשעבר אברהם מלמד, וגם לו אמרתי אותו דבר — שהוא עצמו, אם הוא רוצה, יגיש חלונה במשטרה כפי שצריך, ואז יוכל הנושא להיבדק ולהיחקר.

אני גם רוצה להציע, שהוועדה תעקוב אחרי הטיפול בנושא במסגרת טיפולה שלה בנושא. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת סולודר, האם את מסכימה להעביר את הנושא לוועדה, ואם כן — לאיזו ועדה?

ענדה סולודר (המערך):

לא אכפת לי, ועדה שתבדוק את הנושא.

היו"ר ד' תיכון:

אני יכול לומר לך, מניסיוני, שהנושא הזה נדון פעמים מספר בוועדה לענייני ביקורת המדינה. אבל — את מחליטה.

ענדה סולודר (המערך):

הוועדה שתחקור את הנושא בצורה היסודית ביותר — הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

יח. הצעת חוק איסור הפליית נכים בתעסוקה, התש"ן — 1990*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

לנכים. הדברים אינם עומדים בסתירה. ההצעות באות להשלים זו את זו ולא זו במקום זו.

אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת, הצעה זו גובשה לאחר שעסקנו בה תקופה ארוכה מאוד, לאחר שכינסנו את ארגוני הנכים וראשיהם על-פי הקבוצות וסוגי הנכות, לאחר עיון מאוד ארוך שערכנו בנושא הזה, ולאחר שלמדנו איך מתנהגים גם בעולם הנאור בנושא הזה. גיבשנו הצעת חוק, שעיקרה הוא איסור אפליית נכים כמצב שבו הם נמצאים שווים לשאינם נכים.

אני רק רוצה להדגיש, באנגליה קיים חוק כזה שנים רבות, והוא אפילו עודכן לפני שנתיים. שם נקבע שילובם של נכים שמסוגלים לעבוד, ואפילו קידום על פני אחרים. בגרמניה קיים חוק כזה, והוא קובע, שגם המעסיקים הפרטיים, ולא רק כפי שאנחנו מעלים כאן, מחויבים לקלוט 6% מן העובדים שבהם, וזה חל כמובן רק על מפעלים שבהם יש 16 עובדים ומעלה. בארצות-הברית קיימת חקיקה האוסרת אפליית נכים בתעסוקה, חקיקה דומה מאוד למה שאנחנו מציעים כאן.

ארוני היושב-ראש, במדינת ישראל יש כ-78,000 מקבלי קצבאות נכות. חלקם הנכבד מחוסרי עבודה. כשאני אומר נכבד, זה לא רובם. רובם, אני מקווה כך, עובדים. אבל אם אנחנו היום עומדים בפני מציאות קשה מאוד למובטלים ישראלים, בהיקף של כ-9.5%, מספר המובטלים הנוכח הוא לאין שיעור יותר גדול. ואם נביא בחשבון, שכמעט כל הנכים הם מחוסרי הכנסה אחרת, המשמעות של הפגיעה היא אנושה בהרבה, אפילו ביחס למצבם של מובטלים רגילים, שגם מצבם איננו טוב כלל וכלל.

רבותי חברי הכנסת, מהותה של הצעת החוק הזאת מתמקדת בכמה סוגיות שאותן אני רוצה למנות. ברשותכם,

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תקכ"ד, הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התש"ן — 1990, של קבוצת חברי הכנסת. ינמק מהמקום חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה מהמקום?

היו"ר ד' תיכון:

כתוב בלוח ההצעות לסדר-היום, ואני מצטט: "ינמק מהמקום חבר הכנסת רן כהן". ומעירים לי, שאם ההנמקה היא מהמקום ההצעה אינה על חשבון המכסה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השכוע לא ניצלנו את המכסה, זה בסדר.

היו"ר ד' תיכון:

הדבר לא הובא לידעתי. ואני אומר לך את אשר מעירים לי. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ארוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, אני מתכבד להעלות את הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התש"ן — 1990. לאמיתו של דבר, הצעת חוק זו עברה בקריאה טרומית בכנסת האחת-עשרה, אבל מאחר שתהליך החקיקה לא החל, היא מצריכה קבלה והצבעה מחדש בכנסת זו.

אני רוצה לומר מראש, שהצעת החוק הזאת באה להשלים הצעה אחרת, של השר קצב, שגם היא עוסקת בנושא של העסקת נכים, ועניינה העיקרי הוא הקצבת מקום אחד מתוך 100, או 1% מכלל העובדים, בכל מפעל בשירות הציבורי —

על כן מרכיבי ההצעה, בתמצית רבה, הם קודם כול לקבוע שלא תהיה אפליה בשום תחום במצב שבו נכה ובריא יכולים לעשות אותה עבודה — לא בקבלה לעבודה, לא בפיתורין, לא בקידום בעבודה, לא בהשתלמות, לא בשכר ובנלוות שכר. הווי אומר, צריך באמת ליצור נורמה אחת לעובדים נכים ולשאנים נכים.

דבר שני, הכוונה שלנו היא ליצור מציאות שבה מעסיקים, ובעיקר המעסיק הציבורי, יסייעו בידי נכים בכלים, באמצעים, בדרכי גישה, במכשור פשוט, ולכן יש די כלים גם פרטיים, ובעיקר ציבוריים, כדי לאפשר לנכים להשתלב בעבודה ולסייע בה.

עיקרו של החוק הוא, שוועדה ציבורית שיקים שר העבודה והרווחה, המורכבת מאנשי ציבור, נציגי נכים ואחרים, תממש את החוק הזה, שכאמור בא להשלים את הצעת החוק, הקובעת מכסה.

אני רוצה, ברשותכם, להודות לראשי ארגוני הנכים שעיצבו את העניין הזה יחד אתי ועם חברי, ולחברתי עדינה מרקס, שעזרה לי מאוד בגיבושו. ואני רוצה לסיים במשפט אחד.

אני משוכנע, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, אדוני היושב-ראש, שהחוק הזה, בצירוף הצעת החוק של השר קצב, יכולים לקדם את אוכלוסיית הנכים, את אוכלוסיית הבריאים, את החברה הישראלית למדרגת המתקונות ביותר בעולם, המקפידות על זכויות האדם והאזרח. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב השר דוד מגן, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התש"ן—1990, מהווה נרצח נוסף אשר בא להשלים, כפי שחבר הכנסת רן כהן הזכיר, את הצעת חוק תעסוקת נכים, התשמ"ח—1987, אשר הוגשה על-ידי משרד העבודה והרווחה עוד בכנסת האחת-עשרה, והוחלה עליה רציפות בכנסת זו. הצעת החוק הזאת כבר נמצאת בדיון בוועדת העבודה והרווחה.

חוק תעסוקת נכים בא להבטיח תעסוקה לאוכלוסייה הניתנת להשמה בעבודה בעקבות פעולות שיקום המבוצעות על-ידי רשויות שונות, בעיקר על-ידי אגף השיקום במשרד העבודה והרווחה, וכן נועד להגן על נכים מפני פיטורים שרירותיים.

כנגד זה, הצעת החוק המוגשת על-ידי חברי הכנסת, ובראשם רן כהן, באה להוסיף ולהעניק לאוכלוסיית הנכים תחושה של שוויוניות ולהגביר את יכולתם ליצור ולתרום למשק ולחברה. דגש מיוחד מושם בחוק בהתקנת דרכי גישה נוחות למקום העבודה ובהתאמת כלי עזר נוחים, שהיעדרם מונע לעתים את שילובו של הנכה במקום העבודה.

אגף השיקום במשרד העבודה והרווחה שוקד על פיתוחן של מסגרות שיקומיות בכל רחבי הארץ, שמטרתן להקנות לנכים ולמוגבלים ידע וכלים להתמודד עם עולם העבודה. האגף מפעיל 15 מרכזי שיקום, הכוללים יחידות לאבחון מקצועי-תעסוקתי ולהקניית הרגלי עבודה, תוכניות מגוונות להכשרה מקצועית ושרותי טיפול והשמה בשוק העבודה. למעלה מ-5,000 נכים ומוגבלים נהנים משרותים אלה מדי שנה. נוסף על כך מפעיל האגף תוכניות הכשרה מיוחדות

בקצרה. הדבר הראשון, ואני רוצה להדגיש אותו בראש ובראשונה, ההצעה באה לשחרר את הנכה ואת סביבתו ואת הבראים במקומות העבודה ומחוצה להם מהסטיגמה של נכה כאדם מסוג אחר, שונה מאזרח רגיל, מהסטיגמה של נכה כחסר יכולת לתרום תרומה, מהסטיגמה של נכה שכביכול הוא נטל. הנכה הוא אדם ככל אדם שיכול לתרום תרומה מלאה ומשמעותית, ואסור לנו לוותר על העניין הזה לא מהבחינה החברתית ולא מהבחינה הכלכלית והאחרת.

העיקרון השני — אנחנו באים לדבר רק על המקרים שבהם נכה יכול לבצע עבודה בדיוק כמו אדם אחר; לא אפליה לטובה, וכמובן לאסור אפליה לרעה. במקום שבו בריא ונכה יכולים לעשות אותה עבודה באותו מקום עבודה, יש לאפשר את קבלתם במידה וזה ולא להפלות בין זה לזה.

הייתי מעז לומר, ברשותכם, שבנקודה הזאת יש משום קביעת נורמה חברתית כוללת, שאם לא כן, המשמעות היא שהנכה מופלה אך ורק משום שהוא נכה. ועל כך, לרעתי, מן הראוי שהחקיקה במדינת ישראל תיתן את פסק-דינה החד-משמעי.

הייתי אומר במה ההצעה הזאת משלימה את הצעת השר קצב. הצעת השר קצב קבעה, כאמור, נורמה של 1% מבין העובדים בשירות הציבורי. אבל ההצעה הזאת לא יכולה לספק. היא גם יכולה ליצור כמה עיוותים. על כן השלמתה נחוצה לא רק לנכים, היא נחוצה לנכים כיוון שהם זקוקים לפרנסה ולמעמד. אבל היא נחוצה באותה מידה לבריאים. היא נחוצה באותה מידה לילדינו שלנו, שידעו להתייחס אל הנכה ואל הבריא כשוויון מוחלט, שהלוא באמת הנכים הם כוח יצירה ועבודה, ויכולתם להשתלב בחברה היא גם נכס כלכלי וגם חברתי, שאסור לוותר עליו.

במה, אם כן, הליקויים? הליקויים או חוסר השלמות של ההצעה, שתידון בזמן הקרוב בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ואני מקווה שזאת תצטרף אליה היום, הם ששם נאמר שהקליטה של 1% של נכים היא למי שיש לו נכות של 40% ומעלה. אלא שקליטה כזאת יכולה ליצור כמה וכמה תופעות מדאגות: אם מפעל מסוים או מקום עבודה מסוים יכול לקלוט יותר מ-1% בלי שייפגע, מדוע לקבוע שלא יקלוט יותר מ-1%? אני כבר שמעתי שיש מפעלים שבהם יש יותר מ-1% — אז הם ירגישו את עצמם חופשיים לשחרר את כל השאר ולהישאר עם 1%. לפיכך, אם נישאר בתחום ה-1% תהיה רגסיה.

יתר על כן, אולי כאן הנקודה המכאיבה אף יותר: אם נקבע 1% מקרב מי שנכותם היא 40% ומעלה — יכולה להיווצר תופעה מדאגה, שבה יתקבלו בעלי נכות של 40% או 50%, ואילו הבעיה הקשה שלנו היא דווקא לגבי בעלי אחוזי נכות מאוד גבוהים. דווקא אותם אנחנו רוצים לשלב, ובוודאי לא פחות מאת האחרים. לכן המכסה כשלעצמה איננה מספקת, וצריך להגדיל אותה.

אדוני היושב-ראש, אין כל כוונה בהצעת החוק הזאת ליצור מנגנון, או פיקוח מנופח, ולא להכביד בפקידים וברבירים אחרים. דווקא הצעה מן הסוג הזה, שאיננה צריכה ללכת לבלוש בכל מיני מקומות עבודה ולחפש אם ה-1% הזה ישנו או איננו, ואם הוא קצת יותר מ-1% או פחות מ-1%, אלא עצם טבעה הוא יצירת הנורמה של קבלת נכה ושאינו נכה באותה מידה — הציבור יהיה המפקח על הגשמתה של הצעת החוק הזאת, אני מקווה שבמשולב עם ההצעה הקודמת שאותה הזכרתי.

הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה ראשונה. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק איסור אפליית

נכים בתעסוקה, התש"ן—1990, לדיון

מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

הצעת החוק עוברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

לחירשים ולעיוורים, וכן מסייע לנכים בצידוד מיוחד הדרוש להם לצורך קליטתם בעבודה. אין ספק שגולת הכותרת של תוכניות אלה היא ההשמה בעבודה, הנעשית על-ידי פקידי השמה מיוחדים המופעלים על-ידי אותו אגף.

תקוותה היא כי שני חוקים אלה יסייעו לעושים במלאכת ההשמה ויפתחו בפני הנכים מסגרות עבודה ותעסוקה נוספות.

אני מבקש לחזק את ידי מציצי החוק. עם זאת אני מבקש לציין, כי הצעת החוק העומדת על הפרק טעונה שינויים רבים בסעיפים שונים, והפעלתו של החוק תהיה כרוכה, לדעת משרד העבודה והרווחה, בקשיים לא מעטים. אנו מקווים שוועדת העבודה והרווחה, שתדון בהצעת החוק, תיכנס כבוצי הקורה ותכנס בה את השינויים הדרושים. עם זאת, אין בכך כדי לפגוע בחשיבות החוק, ולכן אנחנו מסכימים להעבירו להכנה לקריאה ראשונה בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

הצעה נגשים להצבעה על ההצעה להעביר את

יט. הצעת חוק תעסוקת עובדים זרים, התש"ן—1990*

(הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עובדים לנושא הבא: הצעת חוק תקפ"ז, הצעת חוק תעסוקת עובדים זרים, התש"ן—1990, של חבר הכנסת ישראל קיסר. בבקשה, חבר הכנסת קיסר.

ישראל קיסר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כימים אלה אנחנו זוכים לעלייה גדולה לארץ, בממדים שלא ידענו כמותם; עלייה מבוכרת, אוהבת עבודה, כל עבודה, ובעלת רמה מקצועית וטכנולוגית גבוהה מן הממוצע במשק. אלפים רבים מעלייה זו מצטרפים ויצטרפו לשוק העבודה. לרבים מהם, לצערנו, טרם נראים מקורות תעסוקה באופן. עליהם יש להוסיף כ-140,000 בלתי מועסקים ודורשי עבודה.

באותו זמן, במציאות זו, אנו עדים לתופעה של עובדים זרים העובדים בישראל, ואינני מדבר על עובדים מן השטחים אלא על עובדים זרים, שרובם נמצאים בארץ ללא היתרים ורק מיעוטם נמצא כאן לפי היתר. על-פי הערכות זהירות מצויים בארץ כ-14,000 עובדים זרים, ושוב, לא מהשטחים. יש אפילו המעריכים כי המספר גבוה יותר. לרבים מהם, ואני אומר זאת בוודאות מלאה, יש והיו בעבר תחליפים. היום, באבטלה הנוראה הקיימת אצלנו, יש לרובם, אם לא לכולם כמעט, תחליפים, אנשים היכולים למלא את מקומם מקרב דורשי העבודה הישראלים, יהודים וערבים והעולים החדשים.

כדאי שהכנסת תדע מאין באים העובדים הזרים, והיום, לצערנו, הרשימה מגוונת: באים מפולין — כאמור, אינני מדבר על יהודים — מהונגריה, מפורטוגל, מטורקיה, מאנגליה, מתאילנד, מהפיליפינים.

חברים לא מביאים בחשבון את מה שקורה עכשיו באירופה. ובישראל, כמדינה קטנה, רק זה עוד חסר לנו. אצלנו תמיד מסתכלים על העובדים האלה רק מהאספקט הכלכלי. לפי דעתי, כדאי שהכנסת תשים לב לאספקט שלא שמם לב אליו, אבל ברבות הימים הוא הופך להיות בעיה קשה עוד יותר

מהאספקט הכלכלי, וזו הבעיה החברתית, הדתית והלאומית. לנו לא חסרות בעיות. לאט לאט אחד מביא את השני, השני את השלישי, ולאט לאט נוצרים מיעוטים נוספים, בהתחלה קטנים, שיש להם בעיות — גם דתיות, גם לאומיות, גם של נישואין, גם תרבותיות. לנו יש עדיין הצרות שלנו, ואנחנו מוסיפים עליהן.

באילו מקצועות עובדים המועסקים האלה, העובדים הזרים? אילו באו העובדים הזרים לענפים ולמקצועות שבהם אין לנו תחליף להם, או שבהם הם מוסיפים לתנופה של המשק — היתה זו נחמתו. מי שמסתכל כרשימה — היא מצויה בידי, ולא אעסיק בה את הכנסת — מופיעים בה מקצועות ועיסוקים, שזאת פשוט כושה שלמדינת ישראל יש עובדים זרים המועסקים בהם. למשל, אחיות. אומרים שיש אבטלה נוראה בקרב נשים. ובכן, גם אחיות מקצועיות וגם אחיות מעשיות, מאות במספרן, באות מאנגליה, מפולין וממקומות אחרים, והן מועסקות כאחיות. או מטפלות — דבר פשוט כל כך, מטפלת. אינני מבין אפילו באיזו שפה מדברים עם הנשים האלה, אם מדובר במבוגרים, בנכים או בילדים. או עובדי משרד — אומרים שיש יותר מדי פקידים, ובכל זאת מייבאים עובדי משרד. מביאים גם טבחים ועוזרי טבחים. מילא, יגיד משהו שצריך שף למלון "הילטון", אבל למה צריך עוזרי טבחים? עובדי תעשייה, פתחים, רתכים, חרטים. והרשימה ארוכה.

מי מביא את העובדים הזרים? כדאי שהכנסת תשמע. בזמן האחרון יש לנו תופעה של מה שקוראים קבלי עובדים, אני קורא להם סוחרים עובדים; לא סוחרים עובדים, אלא לפי אותו משקל — סוחרים עובדים. את העובדים הזרים הללו מביאות היום 120 חברות, שקמו לצורך הבאת עובדים זרים. יש בידי רשימה של 54, עוד לא הספקתי לאסוף את כולן, אבל אני מניח שהממשלה יכולה בקלות למצוא את הרשימה הזאת, מי הם אלה שמביאים עובדים זרים.

עכשיו, אדם יכול לשאול את עצמו: באמת החברות האלה שמביאות את העובדים הזרים, או סוחרים העובדים האלה, האם

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, זרים העובדים בארץ ללא היתר עבודה ובניגוד לחוק הכניסה לישראל ותקנותיו, לא זו כלבד שהם מפריי חוק וסדר, הם אף תורמים לאיבוד מקורות תעסוקה של אזרחים ישראלים, משבשים את מערכת השכר הקיימת, וגידול משקל בשוק העבודה עלול להוות גורם שלילי ומזיק במערכת המשקית החברתית והסוציאלית בישראל. כך שאני רואה את הדברים עין בעין עם חבר הכנסת ישראל קיסר.

חיים רמון (המערך):

השאלה, אם אתה רואה את זה חוק בחוק.

היו"ר ד' תיכון:

הו, כאן מתחילה הבעיה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

שירות התעסוקה מקפיד להמליץ על מתן היתר עבודה לפי קריטריונים, שעיקריהם הם שניים: א. מתן היתר או הגבלתו לעובדים זרים מומחים ומיומנים בהתאם לחיוניותם ולמקצועיותם, שאין להם תחליף בכוח העבודה המקומי, וחייב המעסיק בהכשרת עובד ישראלי ליד העובד הזר; ב. מתן היתר לעובדים זרים מסיבות הומניטריות — בקשר לחולים שאינם יכולים לשרת את עצמם וזקוקים לסיוע קבוע במשך 24 השעות של היממה. גם במקרים אלו ההמלצה ניתנת רק לאחר בדיקה, כי אכן אין אפשרות להפנות לעבודה המבוקשת ישראלים הרשומים כמובטלים בלשכות התעסוקה.

אוסף עוד בהקשר זה כי ההמלצה להיתר הניתנת כיום על-ידי שירות התעסוקה היא לתקופה שאינה עולה על שנה, ויש לחדשה לתקופה שלא עולה על שנה אחת בכל פעם. מכאן, העיקרון היסודי המונח ביסוד הצעת החוק של חבר הכנסת ישראל קיסר, שלפיו לא יועסקו זרים בענפי עבודה ומקצועות שיכולים לעבוד בהם דורשי עבודה ישראלים, נשמר בקפדנות על-ידי שירות התעסוקה גם היום, ולאחרונה אף הגביר שירות התעסוקה את הפיקוח על העסקת עובדים זרים.

בסוגיית העבירות והעונשים של עובדים זרים ללא היתר ועל מעסיקיהם הרשו לי להבהיר את המצב המשפטי דהיום. בהתאם לחוק העבירות המינהליות ותקנותיו, כל מעסיק ישראלי צפוי לקנס של 500 שקל על העסקת עובד, לרבות עובד זר, העובד ללא אישור שירות התעסוקה ובניגוד לחוק. משרד העבודה והרווחה מטפל כיום בהגדלת הקנס ל-1,000 שקל. אדוני חבר הכנסת קיסר, ואפשר לעשות את זה כל יום ועל כל עובד. סנקציה זו נראית בעינינו כהחלט מרחיבה. צריך לזכור כאן גם כי בהתאם לחוק מוטלת אף חובה על המעסיק לשלם את דמי ההסעה של העובד הזר חזרה לארצו.

נראה לי כי החוק הקיים, ההוראות והנהלים המתוקנים הם תשובה הולמת על הבעיה, ואין טעם לפותחם בדרך של חקיקה נוספת, העלולה רק לסרב את דרכי אכיפתו של החוק.

צדק חבר הכנסת ישראל קיסר. יש צורך דחוף לתאם בין כל הגורמים הפועלים בנושא זה, והכוונה היא להגביר את שיתוף הפעולה בין משרדי הפנים, המשטרה ושירות התעסוקה לאכיפת החוק נגד עובדים זרים ללא היתר עבודה, וזאת על מנת שנעשה כל אשר לאל ידיו במציאת מקורות תעסוקה למובטלים —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה את השר.

הם עושים את זה לשם שמם, בשביל טובת המשק, בשביל טובת המדינה? — הכול כדי להעשיר את כיסם, על חשבון מקומות עבודה של אחרים, וברוב המקרים ללא היתרים. ואני אומר: יותר משני-שלישים של העובדים כאן הם בלי היתר. זאת למה? כי אין חוק שמסדיר את העניין. בעבר, כשחוקקו את החוק הזה, לא העלו על הדעת כלל תופעה כזאת — שלא לדבר על עובדי השטחים — לא העלו על הדעת שלמדינת ישראל יבואו עובדים זרים; לא כמומחים או כאנשי מפתח או כהוראת-שעה לנושא מסוים, אלא כתופעה חברתית, שבאים אנשים ועובדים, ויש מי שמעורר את הבאתם, כי יש עליהם רווח. מחתימים את העובד בחוץ-לארץ, ומחתימים אותו לפעמים בעברית והוא לא יודע על מה הוא חותם אפילו. זו גנבת דעת.

מה המצב החוקי הקיים כיום? היום, את ההיתר לייבוא עובדים ניתן משרד הפנים. מה התמחותו של משרד הפנים בנושא עובדים ותעסוקה? בשביל זה מתאים משרד העבודה והרווחה. החוק שלנו משוכלל יותר מחוקים במדינות אחרות של אירופה, אבל דווקא בקטע הזה של עובדים זרים יש כאילו לקונה, יש הפקר, וברגע שמשרד הפנים נתן היתר, אחר כך לית דין ולית דיין. לכן אני בא להציע לכנסת להסדיר את הנושא הזה.

היו"ר ד' תיכון:

איה נושא — של היבואנים?

ישראל קיסר (המערך):

הלוא יש לי הצעת החוק, היא מונחת. זאת לא תורה שבעל-פה, זאת תורה שבכתב.

מה רוצה החוק הזה להסדיר? א. מה הם התנאים למתן היתר להעסקת עובדים זרים. קודם כול שזה ייכנס לתחום משרד העבודה והרווחה, כי הוא מתמחה בזה. כשם שהוא דואג לספק דורשי עבודה ישראלים ועובדי שטחים, הוא יטפל גם בעובדים הזרים; ב. מה יהיו תנאי העבודה שעל-פיהם מועסקים זרים במשק — גם זה לא מוסדר והם מקופחים — מה תנאי המגורים שלהם, מה התנאים הסביבתיים שלהם. הם בני-אדם גם-כן, אנחנו לא רוצים שיוציאו את דיבתנו רעה. כל איש כזה כותב אחר כך לחוץ-לארץ, ואם ניצל אותו קבל העובדים, הוא מוציא את דיבתנו רעה. הוא מרוויח עליהם הרבה כסף, הוא והמעסיק האמיתי שלו, כי קבלן העבודה הוא לא המעסיק האמיתי, הוא משמש רק כשירות התעסוקה; ג. פיקוח — מי יפקח עליהם. וההצעה שלנו היא, ששירות התעסוקה, כשם שהוא מפקח על שאר הנושאים בתחום הזה, יפקח גם על העובדים הזרים; ד. והדבר הכי חשוב — סנקציות, עונשים. אין היום עונשים לא על העובד הזר שבא בלא היתר ולא על המעסיק שמעסיקו בלא היתר. לכן ההצעה באה ואומרת, שהחוק מטיל עונשים על עובד זר שעובד בלי היתר, שידעו שאין הפקרות במדינת ישראל, ועל מעסיק שמעסיק ללא היתר. אפשר יהיה גם בעתיד להביא עובדים, אם הם נחוצים, אבל לא בהפקרות שקיימת היום, בעיקר כשיש לנו אבטלה גדולה.

לכן, הייתי מבקש מהכנסת ומכבוד השר שייסכימו להעביר את החוק בקריאה טרומית. אם צריך לשנות אותו, לשכלל אותו — ניתן לעשות זאת בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לחבר הכנסת ישראל קיסר. ישיב השר דוד מגן.

— הצעת חוק תעסוקת עובדים זרים;
— הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — השוואת גיל ביטוח אבטלה לנשים) —

הכלכלה של הכנסת ואולי בוועדות נוספות. אבל, בנושא הזה חשבנו שחקיקה נוספת חסרלב בסופו של דבר את דרך אכיפת החוק הקיים. והחוק הקיים, בתיקונים שכפי שאמרתי משרד העבודה והרווחה כבר יום אותם, כגון העלאת הקנסות מ-500 ל-1,000 שקל ותיאום מרבי בין שירות התעסוקה, משרד הפנים ומשרד המשטרה, כל זה יביא לכך שהתופעה הזאת תצומצם במידה ניכרת.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אני מציעה לשר לנהוג כפי שנהג השר הקודם רוני מילוא, שאמר: ועדת השרים החליטה מה שהחליטה, אבל הכנסת תחליט מה שתחליט.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אם מותר להתברר, הייתי אומר שזה ההבדל בין שר ותיק לשר חדש.

אורה נמיר (המערך):
אל תשכח שהיית חבר כנסת ועוד תהיה חבר כנסת.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת קיסר, האם ברצונך להשיב לשר?

ישראל קיסר (המערך):
אני מצטער, אני חושב שכבוד השר לא מבין את המטריה.

היו"ר ד' תיכון:
חודה, חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לדיון בוועדת העבודה והרווחה — בעד, נגד, נמנעים — אפשר להצביע, רבותי, זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 19

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 22

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

תעסוקת עובדים זרים, התש"ן-1990.

נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
בעד — 19, נגד — 22, נמנעים — אין; ההצעה לא עוברת.

כ. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — השוואת גיל ביטוח אבטלה לנשים), התש"ן-1990*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' תיכון:

של קבוצת חברי הכנסת, הרי זה רשום בסדר-היום. אבל אני יכול לפרט, שמדובר כאן בהצעת חוק של חברי הכנסת הבאים: שולמית אלוני, מרדכי וירשובסקי, רן כהן, דוד צוקר ויוסי שריד. בבקשה, אדוני שר העבודה והרווחה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר ששמעתי את דבריה של חברת הכנסת שולמית אלוני, ולאחר ששמר

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

— המתדפקים על שערי לשכות התעסוקה ונמנע הפרה של החוקים הקיימים.

לסיים, אדוני היושב-ראש, הממשלה גיבשה מערכות חוקיות וארגוניות שנועדו להסדיר ולמזער את עבירות הזרים, תוך כדי יצירת מערכות אכיפה וענישה של עובדים המועסקים בניגוד לחוק.

משרד העבודה והרווחה ימשיך לחתור להבטחת מקומות העבודה במשק לדורשי העבודה הישראלים באמצעים המתאימים לכך.

לאור הטיעונים הנ"ל, אני מציע כי הצעת החוק תוסר מסדר-היום.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, האם אני יכול לשאול את השר שאלה?

היו"ר ד' תיכון:
אדוני השר, לחבר הכנסת ראובן ריבלין יש שאלה. בבקשה, אבל בקיצור.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני חושב שזה נושא הראוי לדיון בוועדה. גם לפי דברי השר אפשר היה להבין, שיש דברים שיש טעם ליצור חקיקה לגביהם. אני מציע שנדון בדברים אלה בכבוד ראש בוועדה, ואיני חושב שבגלל נושאים פוליטיים כדאי להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. אני יודע את גישתו והשקפת עולמו של השר, והוא מגן עליה לא פחות מחבר הכנסת קיסר. אני חושב שמן הראוי שחברינו מסיעת הליכוד יוכלו לנהוג לפי מצפונם ולדון בנושא, כפי שאמרתי, בכבוד ראש, בין הקריאה הטרונית לקריאה הראשונה.

היו"ר ד' תיכון:
אדוני השר, נא להשיב לחבר הכנסת ריבלין.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני רוצה להבהיר, כי ועדת השרים לענייני חוקה ואכיפת החוק נתנה את הדעת והעמיקה חשוב בעניין הזה, ודחתה הצעת חוק דומה, של חבר הכנסת יעקב שמאי, בנושא של ביטוח עובדים, כאשר המטרה בשורה התחתונה היתה גם היא למנוע את הבאתם של העובדים הזרים.

חבר הכנסת קיסר הגיש הצעת חוק, אילו היה מגיש הצעה לסדר-היום, האמן לי שחוקה על משרד העבודה והרווחה שהיינו תומכים בהצעה לרן בנושא הזה גם בוועדת העבודה והרווחה, גם בוועדת העלייה והקליטה, גם בוועדת

היו"ר ד' תיכון:

אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תקמ"ז, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — השוואת גיל ביטוח אבטלה לנשים), התש"ן-1990. נשמע עתה את תשובת השר, ולאחר מכן נצביע.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, של מי ההצעה?

העבודה והרווחה המליץ לדחות את ההצעה, ביקשנו לערוך בדיקה נוספת, אך בסופו של דבר החלטנו בכל זאת לדחות את ההצעה.

ההצעה שהוגשה באה לחקן את חוק הביטוח הלאומי באופן שאשה תהיה זכאית לדמי אבטלה עד גיל 65, כפי שנקבע לגבי הגבר. כיום זכאית אשה לדמי אבטלה עד גיל 60 בלבד.

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי התיקון נדרש בעקבות קבלת חוק גיל פרישה שווה לעובד ולעובדת, התשמ"ז — 1987, על-מנת שאשה שפוטר מעבודתה לאחר גיל 60 תהיה זכאית גם היא לדמי אבטלה.

חוק גיל פרישה שווה לעובד ולעובדת, התשמ"ז — 1987, לא יצר שוויון מלא בנושא זה בין נשים לגברים, אלא נקבע בו כי אשה רשאית לפרוש בין הגילים 60 ל-65 לפי רצונה, אם כן, אף חוק זה שמר על הבחנה בין גבר לאשה לעניין גיל הפרישה מעבודה.

בחוק הביטוח הלאומי קיימת, עקרונית, הבחנה בין גיל הפרישה לגבר ובין גיל הפרישה לאשה. לעניין הגמלאות נקבע גיל הפרישה לאשה 60 ולגבר 65. כך הרבר גם לגבי הזכות לקצבת זיקנה, לגמלת סיעוד וכיוצא באלה.

בהתחשב בעיקרון הבסיסי בחוק הביטוח הלאומי ובזכות הגמישה שניתנה לאשה לעניין גיל הפרישה, לא שונו הוראות חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968, בכל הנוגע לגמלאות השונות המושלמות על-פיו.

אני מבקש להדגיש בפני חברי הכנסת, שלא הרצון להפלות את האשה לרעה עומד בבסיס הקביעה לגבי גיל זכאות שונה לדמי אבטלה לגבר ולאשה, אלא הראייה הכוללת של זכויות נשים וגברים לגמלאות מאת המוסד לביטוח לאומי, זכות הבחירה שניתנה לאשה לבחור לה את גיל הפרישה בין 60 ל-65. אשה שפוטר מעבודתה לאחר גיל 60 תהיה זכאית לקצבת זיקנה מרגע שחדלה לעבוד.

תשלום דמי אבטלה לנשים בטווח הגילים שבין 60 ל-65 יגדיל את ההוצאה שתידרש למימון גמלה זו. בהתחשב בהיות האשה זכאית בגיל זה לקצבת זיקנה ולקצבת פרישה ממקום עבודתה, ספק רב אם יש להוצאה נוספת זו הצדקה. במיוחד בימים אלה, שבהם אנו מצווים לנהוג יתר זהירות כבואנו לבקש הגדלת גובה ההוצאות של הקופה הציבורית.

אדוני היושב-ראש, לאור הטיעונים הללו אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש מן שחשכים — — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רוצה לומר משהו? הואל בטובך לגשת למיקרופון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אני מבקש שחשכים לדחות את ההצעה לישיבה אחרת. יש לי כמה סיבות, אבל הייתי מבקש לאפשר להביא בפניך עוד כמה דברים — — —

אורה נמיר (המערך):

הוא שכח שהוא גם חבר כנסת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת מגן לא שכח שהוא חבר כנסת, והוא גם לא שכח שהוא חבר ועמית.

אני מבקש מהשר שיסכים לדחות את ההצעה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, מה תשובתך?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

הייתי עונה לחבר הכנסת וירשובסקי, כי דברי התשובה וההצבעה נדחו משום שרצינו לערוך דיון מחדש, ומבחינתנו יש מקום לחשוב על רפורמה. אפשר לחשוב אפילו כיחד בעניין הזה. לגבי הצעת החוק הקונקרטית, שהצבעה לגביה נדחתה, אני מבקש לסכם את הדיון היום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רוצה לומר עוד משהו קצרצר?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
פשוט היתה כאן תקלה. הרי מותר לנו להשיב אם השר רוצה להוריד את הצעת החוק, וכיוון שחברת הכנסת שולמית אלוני, שהעלתה את הצעת החוק, לא חזרה ארצה בתאריך שקיוונו שהיא תחזור בו, אני מבקש לדחות את ההצבעה לשבוע הבא. הרוכ מצד הממשלה בעד הורדת הצעת החוק הזאת מובטח גם בשבוע הבא.

היו"ר ד' תיכון:

אתה שמעת את תשובת השר. תודה לחבר הכנסת וירשובסקי.

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — השוואת גיל ביטוח אבטלה לנשים), התש"ן — 1990. יש הצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה, ויש הצעה להסיר את הצעת החוק. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 12

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 22

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

הביטוח הלאומי (תיקון — השוואת גיל

ביטוח אבטלה לנשים), התש"ן — 1990.

נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 12, נגד — 22. הצעת חוק אינה עוברת לוועדה.

כא. שאלות בעל-פה

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו עוברים לסעיף הכא. שר החינוך והתרבות
ישיב על שאלת בעל-פה מאת חבר הכנסת שלמה דיין.
בנושא: מציאת קברים בממילא. בבקשה, חבר הכנסת דיין.

308. מציאת קברים בממילא

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני השר, ראשית כול, תרשה נא לי לברך אותך לרגל
התמנותך כשר החינוך והתרבות. אני בטוח שאתה תצליח
ותעשה רבות במשרד הזה.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, עתה, לאחר שרשות
העתיקות הכריזה על הימצאות קברים בממילא — שקיומם
הוכחש בעבר — דומה שעל משרד החינוך והתרבות לקבוע
כללים ברורים כיצד לאפשר את המשך העבודות.

רצוני לשאול:

1. כמה קברים נמצאו באתר ממילא?
2. האם ידוע, או יש השערה, לגבי מהות הקברים?
3. כיצד יימשכו העבודות ללא פגיעה בקברים? תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אדוני השר, בבקשה. חוקי החירום לא חלים על
המקום הזה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מודיע לך שאלה למעלה מ-200 יחידות דיור.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

1. נמצאו שישה קברים. העצמות מהקברים שנחשפו
באתר ממילא נמסרו לקבורה למשרד לענייני דתות, על-פי
הסדר קבוע בין רשות העתיקות לבין המשרד לענייני דתות.
2. הקברים הם מתקופת בית-ראשון ובית-שני.

3. כפי שאמר כבוד הרב דיין, חבר הכנסת השואל, כיוון
שנמצאו הקברים, מחייב הדבר יותר רגישות ויותר זהירות.
שלא לפגוע בקברים אחרים, אם הם נמצאים, ויחס כבוד
לעניין, ואני אפנה את תשומת לבם של הרשות לנושא זה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת שלמה דיין, יש לך שאלה נוספת?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תשובתו של השר מספקת אותי.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחרי
— לחבר הכנסת עובדיה עלי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנכבדים,
הייתי מבקש לשאול את השר שאלה רטורית: האם ידוע לו
שירושלים קיימת כבר כ-17,000 שנה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לנו סימוכין על היסטוריה של למעלה מ-17,000 שנה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

העולם לא קיים 17,000 שנה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מתכוון לאותן שנים שאינן מנויות לפי מניינו, אלא
17,000 שנה לפי מנינים, יש ממצאים ארכיאולוגיים על
ירושלים מהתקופה של האלף ה-17 לפני הספירה, חבר הכנסת
צוקר, אם אתה לא יודע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ראובן ריבלין (הליכוד):

למעשה אנחנו נמצאים בירושלים בכל אתר ואתר, גם
במקומות שעלולים להיות, חלילה וחס, מקומות קבורה
בתקופה כלשהי, ובעיקר באותן תקופות שבהן זכינו שדוד מלך
ישראל כבש את ירושלים והפך אותה לבירת ישראל. בהחלט
צריך לנהוג מידה של זהירות, אבל עם זאת צריך להבין ממילא,
שבעיר כמו ירושלים לא חזיה בנייה אם אנחנו נקפיד על
שאלות כפי ששואל אותך, עם כל הכבוד וההערכה, חבר הכנסת
הרב שלמה דיין.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני השר, האם ידוע לך שמונח על שולחנה של ועדת
הפנים של הכנסת חוק הליכי תכנון ובנייה (הוראת שעה), ולפיו
כאשר בונים 200 דירות ומעלה זה עובר לוועדה מיוחדת,
המורכבת בדרך כלל מגורמים שאינם נמנה עמם, ולך אין שם
כל נגיעה וכל דריסת רגל? בהודמנות זו אני מבקש לשאול:
האם אתה יכול להבטיח שתופעות של בנייה באתרים שיש בהם
עתיקות לא יגרמו נזק-בלתי הפיך? לפי המצב הנוכחי, כשאין
כל אפשרות לשמור על הערכים האלה ועל המקומות
המקודשים, ייתכן מצב של בכייה לדורות, ואני מבקש לדעת
אם באיזה מקום נתתם את דעתכם על הכטחת הנושאים האלה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. כבוד השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, בלי להיכנס לאורך חייה של העיר
ירושלים, ברור שהיא קיימת שנים רבות מאוד, ויש בוודאי
קברים במקומות רבים, מכל מקום בירושלים שמחוץ לחומות
וגם במקומות אחרים. כאן לא מדובר על 17,000 שנה, אלא על
בית-ראשון ועל בית-שני, לפי הזהיו של האנשים.

בנייה, חפירת עתיקות או ארכיאולוגיה מול קברים אינה
סוגיה חדשה. אני חושב שצריכה להיות רגישות לשני הדברים.
מצד אחד, אנחנו רוצים לחפור את ארץ-ישראל ולגלות בה
דברים וגם לבנות את ארץ-ישראל כדי שאנשים יוכלו לחיות
בה, ומצד אחר, צריך גם להזהר בכבוד המת, ואנשים חיים גם
נוהרים בו. אם רוצים, אפשר למצוא דרכים להתמודד עם כל
הדברים האלה מתוך רגישות ובצורה נכונה. אני יודע שלא
תמיד אפשר להצליח בכך. אני עצמי התנסיתי בכך בקדנציה
הקודמת בנושא מסוים, והדברים רגישים מאוד, ואני אומר
לכם, שבמקומות האלה צריך לפעול ברגישות הדדית, בזהירות
וכדומה, ואז אולי אפשר יהיה לפתור את העניין בצורה נכונה.

שאלתו של חבר הכנסת ריבלין היתה רטורית, ואני רטורית
עניתי.

אשר לשאלה השנייה של חבר הכנסת עובדיה עלי, לא הייתי מודע לכך שאין לנו מה לומר — — —
עובדיה עלי (הליכוד):
הגיע הזמן שתלמד לקרוא לי עלי.

היו"ר ש' דיין:
עלי הכהן.

שר החינוך והתכנון ז' המר:
סליחה, עלי.

אני אומר, חבר הכנסת עובדיה עלי, שמעל 200 בתים אין שום זכות למישהו להתערב — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
זה עדיין לא חוקק. זה עבר קריאה ראשונה.

כב. שאילתות ותשובות

שר החינוך והתכנון ז' המר:
ברצון.

2286. העברת מידע ממשרד החינוך לצה"ל

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתכנון ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

בעיתונות פורסם, כי משרד החינוך מתנגד להעברת מידע רפואי רגיש, בעיקר פסיכולוגי, לצה"ל. המידע הוא על תלמידים שקיבלו טיפול נפשי לפני גיוסם. הנושא, כך נראה, רגיש מאוד על רקע פרשות ההתאבדות הרכות שהיו בצבא בעת האחרונה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם מעביר משרדך ביוזמתו את המידע לרשויות הצבא או שמא נעשה הדבר על-פי יוזמת הצבא?

3. מה הם דרכי העברת מידע בריאותי-פסיכולוגי ממשרד החינוך לצבא?

4. האם ידועים מקרים שבו משרדך — מחנכים, פסיכולוגים או הורים הסתירו מידע מצה"ל, כדי שלא לפגוע בקריירה הצבאית של ילדיהם?

שר החינוך והתכנון ז' המר:
1. התשובה שלילית.

2. מידע רלבנטי מועבר לצה"ל הן על-פי יוזמתו של צה"ל והן ביוזמות אנשי מקצוע אורחיים.

3. הנהלים לדרכי העברת מידע בריאותי-פסיכולוגי נמצאים עתה בדיון בין משרד החינוך לצה"ל. אני מוסיף, שגם משרד המשפטים מעורב באיזה אופן בעניין.

4. התשובה שלילית. צה"ל בנה מערך חדש של מידע כדי לעודד הורים למסור אינפורמציה.

היו"ר ש' דיין:
האם יש שאלה נוספת? — אין.

2287. תנאי הלימודים בבית-ספר בירוחם

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

היו"ר ש' דיין:
אני מזמין את שר החינוך להשיב על שאילתות של חברי הכנסת.

2276. לימודים במכון לחקר הקבלה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר החינוך והתכנון ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

המכון לחקר הקבלה מאפשר לימודי קבלה לציבור הרחב. הלימודים מתאפשרים גם לילדים בגיל צעיר ביותר, ולדברי המכון אין מניעה לגביהם להעביר קורסים לילדים בגיל צעיר מעשר שנים. תורת הקבלה ידועה כמי שעלולה להיות בעלת השפעה ניכרת על העוסקים בה בשל השאלות והנושאים שהיא עוסקת בהם, ולכן לימודה עלול לגרום לנזקים למי שרגישים במיוחד כנפשם.

ברצוני לשאול:

1. האם המכון הנ"ל מוכר על-ידי משרדך?

2. האם קיימות הוראות מסוימות לגבי מכונים כאלו המחייבות אותם לנפות מועמדים שאינם מתאימים מסיבות של חולשה כלשהי? אם לא — האם מוכן אתה לשקול התקנתן?

3. האם קימת הגבלה כלשהי בקשר לגיל שבו ניתן להתחיל לעסוק בקבלה?

4. האם יש נתונים בדבר השפעה מזיקה, או לפחות מערערת, על נפשו של ילד רך בלימודי הקבלה בגיל כה צעיר?

5. האם מוכן אתה לשקול הגבלת גיל העוסקים בלימוד הקבלה?

שר החינוך והתכנון ז' המר:
על כל השאלות: המכון לחקר הקבלה אינו מוכר על-ידי משרד החינוך והתכנון ואין לו כל קשר עם המשרד.

בעקבות השאלה, אבקש ברצון ללמוד את הנושא ולבדוק את השאלות שהעלית, ועל-פי זה לראות אם ומה צריך וניתן לי, כשר החינוך, או לרשות אחרת, לפעול בעניין.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת צוקר, האם יש לך שאלה נוספת?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רק מבקש שתעדכן אותי.

3. אם כן — כמה מקומות לימוד משפטים ייתוספו?
4. מן העיתונים עולים נתונים על שכר-לימוד במכללות אלה שהוא גבוה בהרבה מזה הנגבה על-ידי האוניברסיטאות — על סמך מה נקבע שכר-הלימוד?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

לכל השאלות: מוסדות הלימוד הפרטיים למשפטים אינם מוסדות להשכלה גבוהה, וכיוון שאין מדובר במערכת אקדמית, אין פתיחתם כאחריות המועצה להשכלה גבוהה, אם כי יש עוררין בנושא במועצה להשכלה גבוהה, ואפילו בימים אלה מטפלים בזה. לפיכך, גם שיעור שכר הלימוד שייגבה ייקבע על-ידי מי שיהיה אחראי למוסדות הללו, ולנו אין שום יכולת פיקוח. זהו מעין מוסד פרטי, שגם לא מעניק תארים רשמיים.

2301. השלכת מסמכים של משרד החינוך

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

בעיתון "כל העיר" מיום שישי, ח' בסיוון התש"ן, 1 ביוני 1990, פורסם כי משרד החינוך הפקיר אלפי תיקים ומסמכים ברחוב לאחר שמחלקות המשרד עזבו את הבית ברחוב ממילא. בין המסמכים — תיקים אישיים של פקידים, מתכני פטורים ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם נעשתה פעולה מייד, בעקבות הפרסום, לאיסוף התיקים והמסמכים?
2. מי אחראי להשלכתם לרחוב ללא השגחה?
3. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

חשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. התשובה חיובית. בכדיקה התברר כי המסמכים לא הושלכו לרחוב אלא היו בתוך הבניין. מאחר שהבניין נפרץ, ניתן היה לקחת מהמסמכים. המסמכים לא כללו תיקים אישיים אלא העתקי מכתבים בלבד, ואלה נאספו והועברו לחברת "אמניר", או הושמדו על-ידי שרפה.

3. המשרד ירענן את ההוראות הקיימות לגבי פינוי מבנה, שאין להשליך חומר ארכיוני. כמרכז יחולקו ליחידות, המפנות מבנה, שקים לאיסוף המסמכים המיותרים, ואלה יישלחו לחברת "אמניר" או יושמדו.

2317. ביטול פטור משכר-לימוד

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

נודע לי כי מנכ"ל האגודה לקידום החינוך הודיע על ביטול הפטור משכר-לימוד לחיילים משוחררים הבוחרים ללמוד בנגב ולקשור את חייהם באזור זה של הארץ. בהודעת המנכ"ל נאמר, כי "עקב קיצוצים בתקציב המיועד למכונות לחיילים משוחררים, תבוטל העדפתם של הנגב והגליל".

ברצוני לשאול:

1. האם נערכו קיצוצים אלו?
2. אם כן — מה היא הסיבה לקיצוצים?
3. מדוע נפגעים מקיצוצים אלה דווקא אזורי הפיתוח בארץ, שלהם חשיבות לאומית בימים אלה?

בעיתון "הארץ" מתאריך 28 במאי 1990 התפרסמה כתבה המתארת ליקויים מסוכנים בתחזוקה ובתברואה של בית-הספר הממלכתי המאוחד בירוחם, שנמצאו בבדיקת שערך משרד החינוך. נטען שם עוד, כי פנייה למשרד החינוך לא הביאה כל תגובה. טענה נוספת הועלתה בעניין הגדלת מספר התלמידים בכל כיתה ל-40, בניגוד למגמה ההפוכה בערי הפיתוח.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון כי צוות ביקורת בדק את נושא התברואה והתחזוקה בבית-הספר? מי הרכיב את הצוות?
2. האם הממצאים בדבר הליקויים נכונים?
3. מדוע לא ענה משרד החינוך על פניות ההורים?
4. האם הנושא של בית-הספר נמצא כיום בטיפול? אם כן — מה נעשה בעניין? ואם לא — מדוע?

5. האם קיימת מדיניות לגבי מספר התלמידים בכיתה בבית-הספר היסודיים, והאם שונה המדיניות באזורי פיתוח לעומת המגמה הארצית?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

1 — 4. נושא האחזקה והתברואה של בית-הספר המאוחד בירוחם, כמו של כל בית-הספר האחרים, הוא בתחום האחריות של הרשות המקומית.

הנושאים שבית-הספר הושבת בגינם על-ידי ועד ההורים היו: צמצום הכיתות בשנת הלימודים הבאה על-ידי משרד החינוך והתרבות; מצב בטיחותי ותברואי חמור בבית-הספר על-פי מסקנות משרד הכריאות; התחייבויות הרשות שטרם קוימו — מקררים, ציוד כלי אש וכו'.

משרד החינוך והתרבות קיים פגישה עם ההורים ובה הובהר להם עניין התקן הארצי ומקור השעות הנוספות שירוחם קיבלה בהתש"ן. זה היה איזה מקור שלא בדרך הרגילה של מתן שעות, וממנו אושרו כיתות מפוצלות. לא ניתנו להורים התחייבויות אלא לפעול לפי התקנים והשעות הרגילים.

המועצה המקומית קיימה דיונים עם ועד ההורים וההיכיה להיענות לתביעות בנושא אחזקה, שירותים, מקררים וכו'.

5. אין מדיניות שונה במשרד החינוך לגבי תקן תלמידים לפי אזורים גיאוגרפיים או ערי פיתוח. לכל הכיתות באותה דרגת כיתה מוקצב תקן אחיד, עד 40 תלמידים בכיתה.

2289. מכללות ללימודי משפטים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ה' בתמוז התש"ן (28 ביוני 1990):

בכנס החורף קיבלה הכנסת חוקן לשכת עורכי-הדין, שמטרתו לאפשר פתיחת מכללות לא-אקדמיות למשפטים, זאת בשעה שמאות ישראלים נוסעים ללמוד משפטים בחוץ-לארץ ורבים לא חוזרים. פורסם, כי בעיות רבות מונעות את פתיחת המכללות בשנה הקרובה. קיים חשש שהפתרון יתעכב לזמן לא ידוע.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הבעיות המעכבות את פתיחת המכללות או חלקן?
2. האם קיימות מכללות שיפתחו בשנה הקרובה?

5. האם למשרד החינוך יש הנחיות בנושא זה לבתי-הספר?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. התשובה שלילית. התלמידה לא השתתפה בטיול השנתי בכיתה ט', לגליל, ובכיתה י', למדבר יהודה, כשל התנגדות הוריה, אף שהם ידעו שהטיול הוא חובה.

ההורים התבקשו לבחור בין שלוש אפשרויות: א. לבצע את הטיול על-ידי גוף אחר — החברה להגנת הטבע, רשות שמורות הטבע, תנועת הנוער וכדומה; ב. התלמידה תמשיך ללמוד בבית-הספר, אולם לא תשתתף בפעילות מחוץ לכותלי בית-הספר, מאחר שאין להוריה אמון בסדרי הבטיחות של בית-הספר; ג. לעבור לבית-ספר אחר. ההורים בחרו באפשרות השלישית, והעבירו את בתם לבית-הספר מקיף ג', שבו לומד אחיה.

לא היתה כל תלונה מצד ההורים למחוז, לפיקוח או לעירייה, אלא לאחר שנה, באמצעות העיתון.

3. הטיול, לסוגיו השונים, הוא חלק בלתי נפרד מהמעשה החינוכי. הוא משמש מכשיר ללימוד ארץ-ישראל בויקה למקצועות שונים, כגון מקרא, תורה שבעל-פה, גיאוגרפיה, היסטוריה, טבע ומצוות התלויות בארץ.

4. מאחר שהתלמידה לא סולקה מבית-הספר אינני רואה מקום לפעול.

5. התשובה חיובית. פורסם חוזר מנכ"ל מיוחד, ג', התשמ"ט, בנושא "טיולים במערכת החינוך".

אני מוסיף על כך, שאין לפגוע בתלמיד שהוריו מחקשים להחיר לו להשתתף בטיול מפני חרדה או כסף, ויש לטפל בכך בדרך השפעה וחינוך.

ביקשתי לבדוק מחדש את התפתחות הדברים.

2350. גנבת שאלוני בחינות באמצעות פקסימיליה

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בסיון התש"ן (21 ביוני 1990):

פורסם על עזרה שקיבלו תלמידים בבית-ספר באזור השרון כאשר חבריהם מאוסטרליה ומהמזרח הרחוק שלחו להם שאלונים של בחינות הבגרות שעות ספורות לפני המבחן, באמצעות מכשיר הפקסימיליה.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא למד משרד החינוך מלקחי העבר ולא תיקן את הפרצה?

2. מה בדעת משרד החינוך לעשות כדי למנוע תופעה זו?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

1. ייתכן שהיתה הדלפה כזאת. לפי המידע שנמסר לי, זה היה מארצות-הברית או מאירופה. אני מתכוון לחשוד שהיה דבר כזה. בכל מקרה, אם היתה — היא בוצעה, לפי הידע שיש בידינו כרגע, לא כל-כך בשל הפער בזמני הבחינות בחוץ-לארץ ובארץ, אלא מחשש שקיים במשרד החינוך, שלפיו משהו הוציא מן הכספת את מעטפת הבחינות לפני המועד המותר ובכך אפשר לעבור את העכירה ואולי עבר אותה.

מכל מקום, המשרד פנה קודם כול למשטרה בבקשה שתפתח בחקירה בנושא הזה.

4. דווקא האוכלוסייה המגיעה לנגב וחיה בו היא האוכלוסייה הזקוקה לסיוע זה. האין בכך פגיעה נוספת בשכבות החלשות בארץ?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תקציב המכניות הקדם-אקדמיות קוצץ ב-5 מיליוני שקל.

2. הקיצוץ נעשה במסגרת שמשרד החינוך והתרבות נדרש לה על-ידי האוצר.

3. מתוך רצון לעודד את המכניות המצויות בגליל, בנגב ובמכללת יהודה ושומרון ולמשוך אליהן צעירים משוחררי צה"ל, הוענק עד כה פטור משכר-לימוד לכל החיילים המשוחררים שלמדו במכניות אלה.

4. בשל הקיצוץ בתקציב מחד גיסא, והגידול הצפוי בשנתון המשתחררים מאידך גיסא, ניאליץ להגביל את הפטור רק לאוכלוסייה הנוקטת. מכאן שלא תהיה כל פגיעה בשכבות החלשות. חיילים משוחררים שלא יעמדו בקריטריוני הזכאות הסוציאל-אקונומיים יידרשו לשלם שכר-לימוד כנהוג בכל שאר המכניות בארץ.

2318. תעמולה פוליטית בפסטיבל ישראל

חבר הכנסת ז' שובל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בסיון התש"ן (21 ביוני 1990):

כמעט מדי שנה מסתננים לתוכניות פסטיבל ישראל כמה אנשים או מופעים המפיצים תעמולה פוליטית.

ברצוני לשאול:

האם יש כלים בידי משרדו למנוע תופעות מעין אלה בעתיד?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד החינוך והתרבות אינו מתערב כהחלטות האמנותיות והרפרטואריות של מוסדות התרבות במדינה. אלה נקבעות על-ידי המנהל האמנותי של המוסד, באחריות המנהל ציבורית. עם זאת, לא מוכרת למינהל התרבות תופעה המצויה בשאלתא, לגבי פסטיבל ישראל 1990. מכל מקום, העברנו את תוכן השאלתא לידיעת יושב-ראש ההנהלה הציבורית של הפסטיבל.

2319. סילוק מבית-הספר

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בסיון התש"ן (21 ביוני 1990):

פורסם כי תלמידת כיתה י"א מבית-ספר עירוני בבאר-שבע סולקה מבית-הספר לאחר שהוריה לא התירו לה לצאת לטיול ממניעים ביטחוניים ("ידיעות אחרונות" — 5 ביוני 1990).

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — הייתכן שתלמידה תסולק בגלל אי-השתתפות בטיול?

3. מה היא המדיניות של משרד החינוך במקרים כאלה?

4. מה יש בדעת השר לעשות בעניין זה?

פנו אלי כמה סטודנטים הגרים בערי פיתוח אשר למדו במכניות לאחר שחרורם מצה"ל וסיפרו כי נדרשו לשלם את מלוא שכר-הלימוד — 4,500 ש"ח, וזאת נוסף על הוצאות אחרות. לטענתם, אין הם זוכים לשום הטבה בגין היותם גרים בערי פיתוח או עקב היותם חיילים משוחררים.

ברצוני לשאול:

1. האם חייבים חיילים משוחררים הלומדים במכניות לשלם את מלוא שכר-הלימוד בלי לזכות בהנחה כלשהי?

2. מדוע גבוה שכר-הלימוד במכניות משכר-הלימוד באוניברסיטאות?

3. האם זכאים תלמידים מערי פיתוח, שמצבם הכלכלי טוב, להנחה כלשהי בשכר-הלימוד במכניות במרכז הארץ? אם לא — מדוע?

4. כמה תלמידי מכניות קיבלו מלגות משכר-לימוד או מלגות קיום בשנת הלימודים החולפת?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית. חיילים משוחררים הלומדים במכניות ועומדים בקריטריונים הסוציאלי-אקדמיים המוכרים זכאים לפטור מלא משכר-לימוד ואף נהנים ממלגות קיום. חיילים משוחררים, שלא נמצאו זכאים, אכן מחויבים לשלם את מלוא שכר-הלימוד.

2. כעיקרון, שכר-הלימוד הנגבה מתלמידים, שלא נמצאו זכאים לפטור, זהה לשכר-הלימוד באוניברסיטה. המכניות זכאיות לגבות תוספת רק בגין שיעורים מוגברים או עבור חודשי לימוד נוספים על שנת הלימודים הרגילה. תקציב המכניה הוא סגור, ואין המועצה להשכלה גבוהה מסבסדת את הוצאות הלימוד במכניה, שלא כמקובל בלימודים באוניברסיטה.

3. בהתש"ן, תלמידים מערי הפיתוח שמצבם הכלכלי טוב והם בוחרים ללמוד במרכז הארץ — דינם כדין שאר התלמידים. כנגד זה, פתוחה בפניהם האפשרות ללמוד בתנאים נוחים — עד פטור מלא משכר-לימוד — אם יבחרו ללמוד באחת המכניות הנמצאות באזורי הפיתוח בגליל, כנגב וביהודה ובשומרון. לצערנו, כשל מצוקת התקציב לא ניתן להבטיח הסדר זה בהתשנ"א. לא יכולנו להחיל בהתש"ן הקלה זו גם על מרכז הארץ מסיבות תקציביות.

4. בהתש"ן זכו למלגות קיום 3,208 תלמידים וכ-3,700 נהנו מפטור — חלקי או מלא — משכר-לימוד. בסך הכול למדו בהתש"ן כ-6,200 חיילים משוחררים כ-32 מכניות ברחבי הארץ, מהם כ-4,300 נמצאו "ראויים לקידום" וזכו להעדרה בקבלה למכניה, אך כאמור לא כולם נמצאו זכאים לפטור משכר-לימוד.

2. המשרד דואג לחבר שאלונים מיוחדים לחוף-לארץ, במקצועות שבהם מספר הנבחנים עולה על עשרה. חיבור שאלונים נוספים הוא מעמסה קשה כאמת גם מבחינה תקציבית, וגם מבחינת עומס העבודה המוטל על הצוות הממוצם שקיים ומטפל בנושאים.

מכל מקום, המשרד מחכה לתוצאות חקירת המשטרה, ולפי זה הוא יפיק את הלקחים. חוץ מזה, הוריתי לנוגעים בעניין להיעזר מכל הבחינות למניעת הישנות מקרים כאלה בעתיד. ביקשתי מהמנכ"ל להודיע לי מהן התקנות שתיקבענה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. שאלה נוספת — אין.

2351. חקירת כעת מפגש בין בתי-ספר

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

מפניות שהגיעו לידי עולה, כי ביום 17 במאי 1990, במפגש שנערך בין שני בתי-הספר — אברגוש ואבן-העזר, במסגרת "סל תרבות" של "אמנות לעם" והמחלקה לחינוך של המועצה האזורית מטה-היהודה, אירעה תקרית מילולית בין המשתתפים. במהלך המפגש שנערך ב"מרכז סוזן דלאל" שבנווה-צדק אמרו מורות בית-הספר אבן-העזר לתלמידי בית-הספר אברגוש דברים פוגעים.

ברצוני לשאול:

1. האם נערך המפגש כיוזמת משרד החינוך? אם לא — האם היה משרדך מודע למפגש זה?

2. האם ידוע לך תוכן הדברים שנאמרו על-ידי מורות בית-הספר אבן-העזר והופנו אל תלמידי בית-הספר אברגוש?

3. אם לא — האם אתה מוכן לבדוק את פרטי הארוע?

4. אם יימצא כי הפרטים לעיל נכונים, האם תשקול נקיטת צעדים כלשהם?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. התשובה שלילית.

3. ביקשתי ממנהל היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום לבדוק: מי יזם את המפגש, מה היתה המטרה, כיצד הוכנו התלמידים, אם בכלל, וכן פרטי האירוע.

4. לאור תוצאות הבדיקה יתורכרו הגורמים שיזמו את המפגש כיצד יש לנהוג בהכנת אירועים כאלה בעתיד.

2369. שכר-הלימוד במכניות קדם-אקדמיות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בתמוז התש"ן (27 ביוני 1990):

כג. הצעה לסדרהיום

גמלאי אוניברסיטת תל-אביב

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החינוך והתרבות, ראשית, זוהי הפעם הראשונה שאני מעלה הצעה לסדרהיום אחרי שנחמתני כשר החינוך והתרבות, ואני מברכת

היו"ר ש' דיין:

אנו ניגשים כעת לדיון בהצעה לסדרהיום מס' 3407 שעניינה: גמלאי אוניברסיטת תל-אביב — של חברת הכנסת נאוה ארד.

רצונם ללמוד שלא על-מנת לקבל פרס. זאת אומרת ללא הקדמה להכשרה מקצועית או להשגת תואר אקדמי. לשון אחר, אין האוניברסיטה רוצה בלומד תורה לשמה. יש לדרוש בכל תוקף את ביטול הגזירה.

אני חושבת שהדברים האלה מדברים בעד עצמם. אני לא רוצה להאריך בדיבור. אני חושבת שאוניברסיטת תל-אביב צריכה להתבייש. כפי שאנחנו, חברי כנסת, מנענו מצב שבו חייבו אנשים לשלם בעבור כניסה לספריית האוניברסיטה בירושלים, כך אנחנו יכולים לפחות לנהוג לגבי אותם גמלאים, והם לא רבים.

רבותי חברי הכנסת, לצערי הרב אני יודעת, שחבון ה-180,000 שאינם יודעים קרוא וכתוב גדול חלקם של הגמלאים, כי הם לא זכו ללמוד בגלל חייהם ובגלל תולדות העם היהודי. אבל אלה שרוצים ללמוד, אלה שאנחנו יודעים מה שיעור הפנסיה שלהם ומה שיעור קצבת הביטוח שלהם, האם בפני אלה נסגור שערים?

אני מאמינה שיש בכוחה של הכנסת למנוע את הגזירה הזאת. אני מאמינה שיש בכוחה של הכנסת לבוא לאוניברסיטת תל-אביב, שמקבלת כספי ציבור ומספרי מדינת ישראל, ולומר לה: היהרי בכבוד הגמלאים, ואל תגידי "גמלאים הביתה". אם נעשה את זה, זו תהיה תרומה צנועה, אבל חשובה מאוד, לאלה שהלימודים גם נותנים להם דעת, אבל, תאמינו לי, גם מגדילים את תוחלת החיים שלהם. תודה.

היור' ש' דיין:
תודה רבה. אף שלא מקובל שיושבי-ראש הישיבה מתערב בנושא הצעה לסדר-היום, בכל אופן, אני חייב להביע את מורת-רוחי מהנושא הזה. אני מתפלא מאוד שאנשים אחראים באוניברסיטת תל-אביב, אנשים אקדמיים, אינם יודעים לכבד את הגמלאים הללו בערוב ימיהם. אני באמת מצטער על כך.

ישיב שר החינוך והתרבות. בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני מסכים עם כבוד חברת הכנסת נאווה ארד, שהעלתה את הנושא. ראוי שהחברה הישראלית תסמיע לגמלאים להרחיב את השכלתם וגם לשהות במקומות שבהם קונים חוכמה ודעת.

אני מוכרח לומר, שאני יודע כי בשנים האחרונות הדבר הולך ומתגבר, יותר ויותר גמלאים משתתפים בתוכניות מאורגנות ולא-מאורגנות. באוניברסיטאות יש תוכניות מאורגנות של לימודים לאנשים מבוגרים. כמפגשים עם סטודנטים צעירים יותר אני שומע איך הם נהנים מחוכמת הזקנים שנמצאים יחד איתם. יש בזה משהו מאוד יפה של לימוד בצוותא.

ואומנם קיימות מסגרות רבות ומגוונות, אקדמיות ולא-אקדמיות, המציעות לאוכלוסיות השונות, ביניהן גם הגמלאים, לרכוש דעת.

אני צריך לומר, שפורמלית, חוקית, על-פי הנהוג, יש אומנם לאוניברסיטאות מה שאנחנו קוראים חופש פעולה אקדמי ומינהלי. שנותן להן את האפשרות להפעיל שיקול דעת בלעדי. שר החינוך אינו יכול להורות להן איך לפעול ואיך לנהל את ענייניהן כראוי להן מבחינה אקדמית, מינהלית ומשקית.

מה אומרת אוניברסיטת תל-אביב, באופן יותר מנומס מאשר את הצגת בתשובה? אני ביקשתי את התשובה כדי להשיב לך ולכנסת, כמובן. במשך השנים האחרונות — אומרת

אותך. אני יודעת שאתה תמשיך את מה שהפסקת אולי לעשות בעבר.

אני נוטה להאמין שהנושא שאעלה היום על סדר-היום יזכה למלוא תשומת הלב גם בוועדות הכנסת וגם במשרד החינוך והתרבות. אני מעלה היום הצעה בעצב רב. אוניברסיטת תל-אביב, שבימים אלה התבשרנו על-ידי מבקרת המדינה על מה שקורה בה, מצאה לה, לצערי הרב, מקור הכנסה חדש. מקור ההכנסה הזה הם גמלאים שבאו אל האוניברסיטה, למדו, מי מהם בהרצאה כזאת או בהרצאה אחרת, מי מהם פעם אחת בשבוע ומי יותר. והנה באה האוניברסיטה ואמרה באופן חד-משמעי: אתם לא יכולים עוד לשמוע הרצאות, אתם חייבים לשלם, אתם חייבים לבחור רק שלושה קורסים. לא נותנים להם אפילו את ההזדמנות שנותנים לסטודנטים, לשבת שבועיים ולבחור איזה קורסים הם רוצים לשמוע. העמידו סדרנים בפתח; והסדרנים, בלי שהודיעו לגמלאים האלה קודם, לא נתנו להם להיכנס.

ניסיתי לעשות חשבון כמה תקבל האוניברסיטה. אנחנו יודעים שיש לאוניברסיטאות גירעונות בעשרות מיליונים. הגעתי ל-120,000 שקלים בערך.

ברם, יש כאן דבר חמור יותר. אנחנו פנינו לדובר אוניברסיטת תל-אביב, שסירב להיענות לפניות של עיתונאים, אבל נענה לפחות לפנייה של חברי כנסת. התשובה שלו הייתה כזאת, וזה לגבי גמלאים: הכעיה שלנו היא של משאבים. אנחנו במצב של תת-כנייה. כל אחד שבה מכבד. יש מקומות בעולם שבהם לבוא ולהיכנס לשיעור זו הסגת גבול. גם לכיתה א' בכית-ספר עירוני לא באים בלי לשלם. וגם אמרו לי: אוניברסיטה זו לא כנסת. זו תשובה של דובר אוניברסיטת תל-אביב.

בעיתונות פורסמו דברים. בעיתונות פורסם סיפורם של זוג, המייצג אולי חלק גדול מאותם גמלאים שאני מדברת עליהם: שלמה קמינר בן 78 ואשתו מרים בת 75, שהיו נוסעים מן המושב ללמוד. אומר שלמה קמינר: כאשר יצאנו לפנסיה החלטנו, שבמקום לטפל כל היום בגינה, נשלים את מה שלא הספקנו בגלל היטל. לאותו זוג שהלימודים באוניברסיטה מגמלאים את כל חייו בתורן, לאותו זוג גמלאים לא נותנים היום לבחור, גם אם הם ישלמו משהו, מה הם רוצים ללמוד. אומרת האשה: אני נכנסתי להרצאה על סין, היא לא מצאה חן בעיני, ואני רוצה ללמוד דבר אחר. היום אין להם אפילו שבועיים לבדוק מה הם רוצים ללמוד, ואומרים להם: אתם תלמדו רק שלושה קורסים. אמר לי גמלאי מחולון: בשביל שעה אחת אני אסע מחולון ואחזור?

חברי הכנסת, אני עוסקת בנושא הזה בוקר, צהריים וערב. לגמלאים יש כבוד. רבים מהם רוצים לבוא וללמוד. אבל ברגע שמבקשים מהם כספים, הם פשוט לא יבואו.

אני רוצה לציין בחיוב אוניברסיטאות כמו אוניברסיטת בראילן ואחרות, שמצאו פתרונות. מה שקורה כרגע באוניברסיטת תל-אביב — אי-אפשר לעבור עליו לסדר-היום. אולי ביטא זאת טוב יותר ממני פרופסור ישעיהו ליכוביץ. אני רוצה לקרוא מה שהוא כתב: "ועתה הגדילה אוניברסיטת תל-אביב לעשות מעין זה, והפעם לא בתחום הקריאה אלא בתחום הלימוד עצמו. הנהגת תשלום לשומעים חופשיים, זאת אומרת, שלא נתקבלו כתלמידים מבחינה פורמלית ולא שילמו שכר לימוד בשיעורי מורי האוניברסיטה; זאת אומרת צמצום זכותם של בני-אדם לטעום ולהינות מחיי הרוח שהם מעוניינים בהם. האוניברסיטה רוצה לחייב בני-אדם ליתן פרס על סיפוק

בשיעורים. זה לא מוגבל לגמלאים, יכולים לבוא גם סטודנטים אחרים שלא מן המניין.

מכל מקום, אני הצגתי את הטענה, ואומר את הרגשתי, כפי שאמר היושב־ראש, שרצוי מאוד ששערי הבינה ייפתחו לכל העם, שיוסיפו ספסלים בכית־המדרש, שלא יצטרכו לשבת כמו הלל בשלג ולראות מהחלון, אלא שיאפשרו ללמוד. זה היה באמת דבר גדול בימים שפתחו את כית־המדרש.

אני מציע שוועדת החינוך והתרבות של הכנסת תדון בנושא ותוכל להיכנס לעומק הדברים ולהציע הצעות מעשיות בעניין.

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת נאוה ארד, האם את מסכימה להעברת הצעתך לוועדת החינוך והתרבות?

נאוה ארד (המערך):
כן.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו ניגשים להצבעה מהירה. זו הצבעה מס' 17.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

— 7

הנושא לוועדה

— אין

נגד

— אין

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך

והתרבות נתקבלה.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לצרף את קולי להצבעה בעד.

היו"ר ש' דיין:

אני מצרף את קולו של סגן השר הרב עזון.

כד. הצעה לסדר־היום

עתידו של בית־הספר הדתי בגבעת־עדה

בשבוע שעבר התקיימה בגבעת־עדה הלוויה. כהלוויה השתתפו מאות מתושבי המקום, ואליהם הצטרפו רבים, שעמדו בצדי הדרכים ומחו דמעה מעיניהם. את ארון המתים נשאו ילדים קטנים, שזו להם הפעם הראשונה שהם חווים חוויה כזו. זו לא היתה הלוויה רגילה. בתוך ארון המתים לא היתה גופה. בתוך הארון היו מונחים עתידם וחינוכם הדתי של ילדי גבעת־עדה.

ביישוב זה קיים בית־ספר דתי יחיד, בית־ספר שצמחו בו מחזורים רבים של בני היישוב, ועתה הוא עומד בפני סכנת סגירה, וזאת בעקבות החלטת שהתקבלה במשרד החינוך לפני כמה חודשים, הקובעת שיש לסגור בית־ספר זה.

החלטה חמורה זו, המונעת מתושבים רבים ביישוב לשלוח את ילדיהם לחינוך דתי כרצונם, עלולה להעמיד אותם בפני מצב שבו לא תהיה להם ברירה כי אם לשלוח את ילדיהם לבית־ספר חילוני.

סגירת בית־ספר זה תקטע מסורת יפה של 25 שנים, של חינוך שורשי ואמיתי. אסור להחזיר אותו לתקופה המכוערת

אוניברסיטת תל־אביב — גבר זרם האנשים המעוניינים לשמוע הרצאות באוניברסיטה, על אף המסגרות הרבות, האחרות, שהלימודים בחלק ניכר מהן הם בתשלום. רבים העדיפו לבוא לאוניברסיטה לשמוע הרצאות ברמה של אוניברסיטה, וכפי שאמרת, עם יכולת בחירה מגוונת מאוד, וללא תשלום. התופעה היתה בתחילתה שולית, לדבריהם, ולכן הם התעלמו ממנה ולא ביקשו דבר. אבל כאשר גבר הביקוש, המצב, לפי דבריהם, הכביד על הפקולטה, וגרם לכך שהכיתות התמלאו באנשים שלא מן המניין, וסטודנטים מן המניין אפילו התלוננו שלא היו להם מקומות ישיבה. ייתכן שמבוגרים באים קודם, ובפני ישיבה תקום, כמובן. לא היו להם מקומות ישיבה בשיעורים אף־על־פי שהם שילמו שכר לימוד מלא לאוניברסיטה. בשיעורים אחרים, שאותם קשה לפעמים לנהל כקהל רב, שהם סמינריונים או שיעורים יותר מצומצמים, הדבר אפילו הכביד על המרצים. אני אומר מה שהאוניברסיטה השיבה, כי אני לא הייתי נוכח במקום. כלומר, צריך להבין שזו לא סתם רשעות.

לכן החליטה הנהלת האוניברסיטה למסד את ההשתתפות של המעוניינים בקורסים האלה תמורת תשלום. הם קבעו תשלום מסוים לכל אחד המשתתף בשיעורים האלה, מחיר לכל שיעור. הם נתנו לי פירוט מסוים. יכול להיות, ואני חושב על זה עכשיו, שכנסת שדנה בכך צריכה לדון על מחיר מיוחד לגמלאים שאינם נהנים מקרנות וחבות ידיים. על־ידי כך התכוונה האוניברסיטה במידה מסוימת לא רק לכסות הוצאות, אלא קצת לווסת את זרם המשתתפים בשיעורים, היינו, שמי שרוצה ללמוד יתבקש לשלם את התשלום, ועל־ידי כך יווסתו את התנועה של המשתתפים.

כפי שהאוניברסיטה אומרת, וגם זה צריך בדיקה, חלק ניכר מן המשתתפים — הם אומרים: אפילו רוב — שמח על האפשרות שניתנה לו להגדיר את המעמד שלו, וכן שנוצרו להם תנאים יותר טובים ללימודים. מכל מקום, האוניברסיטה אומרת, שקשה לה לחזור ולהפעיל תוכנית רגילה כתנאים שבהם גמלאים, או אחרים, באים ומשתתפים באופן חופשי

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר־היום, הצעה לסדר־היום מס' 3396: עתידו של בית־הספר הדתי בגבעת־עדה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב־ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, עם עלייתם של יהודי תימן ארצה והתיישבותם בגבעת־עדה הם תבעו מהרשויות השונות חינוך דתי לילדיהם. יהודי תימן חינוכו את ילדיהם על כרכי התורה והמצוות במסירות נפש במשך דורות רבים. אולם, לתדהמתם, דווקא בארץ הקודש הם עמדו בפני חומה אטומה של הממסד, אשר רצה להעביר אותם על דתם ולהכניס את ילדיהם לחינוך חילוני.

יחיא מנצור, מוותיקי היישוב, שעלה ארצה כ"מרכז הקסמים", מספר על ההפגנה הגדולה שעשו למען חינוך דתי לילדיהם. הוא ועוד כמה מפגינים הושלכו לכלא. ואומנם, לאחר מאבקים רבים הוקם סוף סוף בית־ספר דתי בגבעת־עדה, והוא חינוך ילדים רבים על ברכי היהדות.

שלושה מתוך 17 התלמידים תושבי גבעת-עדה עומדים לעזוב את היישוב לקראת שנת התשנ"א. זה מפחית עוד יותר את העניין. שני תלמידים נוספים אובחנו כזקוקים לחינוך מיוחד. 40 תלמידים באים מהמוסד הארצי, ומתוך ה-17 עוזבים שלושה, כך שנשארים 14, ומהם, כאמור, שני תלמידים נוספים יש להעביר לחינוך מיוחד, וגם זה לא תורם לבית-הספר הזה.

הנימוקים שהובילו להחלטה הזאת, כפי שנמסר לי, לא היו כלכליים, כאילו בית-הספר קטן כל כך ולכן צריך לסגור אותו, וגם נימוקים כאלה מביאים בחשבון. נכונה הטענה האומרת, שבכל יישוב יהיה בית-ספר דתי אחד, אם יש ציבור שצריך לו. הנימוקים הם בעיקר פדגוגיים.

השנים האחרונות אינן דומות לשנים שבהן לחמו כדי להקים את בית-הספר. שהקף מספר קטן כל כך של תלמידים. הפעלתו מסוכנת ביותר, בשל העירוב שבין ילדים מהמוסד הקשה לילדים מקומיים. בתנאים אלה היה קשה לטפח את בית-הספר, בגלל האינטגרציה "השלילית" שהיתה בו, ובגלל תקן השעות החסר. כשל מספר התלמידים המצומצם. לבית-הספר היה קשה מאוד לתפקד כראוי כבית-ספר בכיתות כל כך לא מאוכלסות. לכן תיאמו את זה עם הרשות המקומית והאגף לחינוך דתי. כולם הבטיחו כמובן הסעות לתלמידים, עם הקשיים הכרוכים בכך להורים ולילדים.

כשנכנסתי לתפקיד ופנו אלי שלחתי שוב, אפילו לא על דעת האגף לחינוך דתי, את מי שהיה בעבר ראש האגף לחינוך דתי מר יעקב הדני. אמרתי לו: סע. דיברתי גם עם ד"ר גולדשטיין, שהוא הממונה על המחוז. הוא אמר לי: אחת יודע מה, שלח עוד פעם, תבדוק ותגיד לי אם אפשר, אם לכם, כלומר למי שרוצה בחינוך הדתי, כדאי להחזיק בית-ספר במקום. שלחתי לשם את יעקב הדני. הוא חזר ואמר לי: נראה לי קצת מייאש להחזיק בית-ספר כזה.

אם כן, באמת לא היתה פה כוונה מרושעת. יש מציאות קיימת, אני אומר את זה בכאב, ויש ספקות אם צריך להחזיק בית-ספר בעייתי כל כך. אם ביישוב רוצים בית-ספר, צריכים לחשוב מה לעשות, אולי בכיוונים אחרים. כל השנים דוחים ואומרים: בשנה הבאה יהיה, בשנה הבאה יהיה, אבל הסימנים שיש — שני ילדים בכיתה א' — מראים שזה לא בדיוק בעל עתיד. אגב, אולי זה בגלל רמת בית-הספר. יש פה מעגל קסמים: אם יודעים שבית-הספר הוא כזה, הרי הורים מסורתיים לא בהכרח שולחים אליו את ילדיהם, אם יש כמה בתי-ספר ממלכתיים ברמה גבוהה יותר. לכן ראו פה ייאוש בקיום בית-ספר כזה.

אני לא מתנגד לכך שהנושא יידון בוועדה. אני לא רוצה להסיר הצעה כזאת. אם רוצים לבחון את ההצעה עוד פעם אחת בכנסת, אני מסכים. אם הרב גמליאל רוצה שנדון בהצעה בוועדת החינוך, אני לא מתנגד לכך. אם אתה מסתפק בדברי, הצגתי את הבעייתיות שבעניין. תודה רבה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסתפק בדברי השר.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

של העבר. שבה נאבקו למען חינוך דתי. קיימים ביישוב גורמים הפועלים ללא ליאות במטרה להקטין את מספר התלמידים ולגרום לסגירתו של בית-הספר. על משרד החינוך להיאבק בגורמים אלה ולא לתת להם, חס ושלום, פרס. אדרבה, על משרד החינוך לעשות את כל המאמצים כדי לעזור להגדלת בית-הספר ולהפרכתו. במיוחד, שהוא בית-ספר דתי יחיד ביישוב, וידוע לי על בתי-ספר ממלכתיים שמספר התלמידים בהם הוא קטן ומשרד החינוך לא סוגר אותם, אף שיש באותו יישוב עוד כמה בתי-ספר ממלכתיים.

צריך להבין שלא ייתכן שיהיה יישוב שבו אין בית-ספר דתי. במקום שאין בו חינוך דתי אסור ליהודי לגור, ולפני שמתכוונים לסגור את בית-הספר צריך לדאוג לדיוור לחושבים הרתיים במקום אחר.

אני מאמין ששר החינוך יעשה ככל יכולתו כדי לפתור בעיה כזו, ואין לי ספק שאכן יצליח במשימה זו. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב שר החינוך והתכרות.

שר החינוך והתכרות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אומר לכבוד חבר הכנסת הרב גמליאל, שהעלה בכאב את שאלת סגירת בית-הספר: חשכתי בתחילת דבריו, שאם כל המשתתפים שהיו בהלוויה היו שולחים את ילדיהם לאותו בית-ספר, הוא לא היה בסכנת סגירה.

כשהגעתי למשרד החינוך כבר היתה בעצם החלטה במשרד לסגור את בית-הספר הממלכתי-דתי. מכיוון שהוא מנה 57 תלמידים בלבד בשש כיתות, א' — ו'; כלומר, פחות מעשרה תלמידים בממוצע בכיתה. וזה בקשיים גדולים אף יותר, שכן מ-57 התלמידים, 40 תלמידים שייכים למוסד מסוים, שילדיו באים ממשפחות שאינן קשורות בגבעת-עדה, אלא הם נמצאים במוסד פנימייתי ארצי, ילדים ממשפחות קשות. שמבחינה חינוכית היה נוח לפזר אותם בכמה מקומות, מפאת הקושי של חינוך הילדים, ולא להשאיר אותם בבית-ספר אחד.

ההצטרבות הזאת, גם של תפקוד בתנאים קשים, וגם של מספר תלמידים קטן, גרמה לכך שבית-הספר הזה מצוי בסכנת סגירה, וכל פעם דוחים את הסגירה בטענה-תקווה, שמספר התלמידים אומנם יגדל.

בשנת הלימודים התש"ן נרשמו לכיתה א' שלושה תלמידים בלבד. אני אומר זאת כדי להראות את מגמת הרישום. לשנת התשנ"א נרשמו שני תלמידים בלבד. אז הוחלט, בהסכמת האגף לחינוך דתי — וכך נאמר לי כשבאתי לברר את העניין, לאחר שפנו אלי פעילים מקומיים, כיוון שהיה לי חשוב שבית-הספר באופן עקרוני לא ייסגר — שבדרך-כלל לוחם שלא לסגור בתי-ספר משלו, שאין ברירה אלא להסיע אותם לתלמידים לבנימינה, לפרדס-חנה ולמקומות אחרים, בידיעה שחלק מההורים אולי לא ישלח למרחק אלא ישלח את הילדים לבית-ספר ממלכתי, וזה אולי חלק מהדאגה שהרב גמליאל העלה כאן.

עליפי הרישום במועצה, נמסרה לי עובדה נוספת —

כה. הצעה לסדרהיום מערכת החינוך בארץ ועלות הלימודים

ומה במגזר הערבי? הוחלט על יום לימודים ארוך ב־545 כתיספר, ורק בשני כתיספר במגזר הערבי — בכפר שעב ובכפר עוספיה. הייתי בעוספיה לפני שבועיים, ויושב־ראש המועצה טען, שלמעשה זה רק על הנייר.

חסרים 1,216 חדרי לימוד, מהם 716 חדרים לא מתאימים ללימודים. 200 חדרים בצריפים, 55 חדרים בסכנת התמוטטות, ו־500 חדרים חסרים לגמרי. שני כתיספר נסגרו — בעכברה ובדחי — ויש צורך ב־114 חדרי לימוד לשנה.

צפיפות: 33 בכיתה בסקטור הערבי, 26 בסקטור היהודי. בארצות רבות בעולם המספר הוא 20, מקסימום 25.

בסקטור היהודי יש מורה לכל 20 תלמידים, ובסקטור הערבי — מורה לכל 26 תלמידים. אין יועצים פסיכולוגיים וכו'.

20% מהתלמידים בסקטור הערבי נושרים לפני כיתה ח', 50% נושרים לפני כיתה י"ב.

תוכנית הלימודים ישנה. ספרי הלימוד ישנים, לא מתאימים לתקופה, במיוחד שיעורי היסטוריה, לשון ערבית וכו'.

ולא נדבר על מחלת הסמים בקרב תלמידי תיכון בארץ, יהודים וערבים.

אין לי די זמן לדבר על ההשכלה הגבוהה. תלמידי תיכון ברמת־גן קראו בהפגנה בירושלים: השכלה גבוהה לא רק לגאונים.

יש אפליה גם נגד עדות המזרח. שיעור הסטודנטים מבני ארצות אסיה ואפריקה מגיע כיום ל־27.4%.

אדוני היושב־ראש, שאלה חיונית ובעיה קשה צריכה מדיניות אחרת, יותר משאבים, אפילו כדי לחזור לרמה שהיתה לפני עשר שנים. אני לא יודע על מקום אחר בעולם שבו צועדים אחורה בתחום החינוך.

מדיניות של שלום ושוויון והעלאת חלקו של תקציב החינוך בתקציב המדינה הן הפתרון. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני רוצה להודות לחבר הכנסת מוחמד נפאע על העלאת הנושא ועל הלשון הספרותית היפה והגבוהה, שבה הוא הציג אותה. לא שאני מסכים בדיוק לתיאור מצב החינוך שלנו, ואומר על זה משהו, אבל הדאגה אכן צריכה ללוות אותנו, וגם הרצון לשפר ולהיטיב ולתקן במקומות שצריך תיקון, ויש כאלה.

אני בוודאי מאמין בחשיבות החינוך ובמרכזיות שלו במדינת ישראל ובחברה הישראלית. אני מצטער מאוד על שעות הלימוד שהורידו במשך השנים, תוך כדי קיצוצים ואילוצים כאלה ואחרים. נכון שהחובות של מדינת ישראל, בגלל כל המשימות המוטלות עליה, ובגלל צורכי הביטחון — כי עדיין צריכים אנו להתגונן על נפשנו — אינם מאפשרים לנו להקדיש יותר לחינוך, ובכל זאת צריך לזכור שני דברים, אחד ודאי והשני גם הוא נכון: האחד, הוודאי, שאחרי תקציב

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדרהיום, מס' 3376: מערכת החינוך בארץ ועלות הלימודים — מאת חבר הכנסת מוחמד נפאע. בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ושוויון):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מדובר על כמיליון וחצי תלמידים בכל המגמות. מדובר על הכנת אדם הצועד למאה ה־21, על התקוות והבעיות הכרוכות בה. האם לחנך את התלמידים להיות רובוטים צרי אופק, או לחנך על ערכי אנוש ורגשי אנוש, ערכי כבוד אנושי, שוויון, שלום ודמוקרטיה?

לצער הרב, קראתי היום בעיתון "חדשות" ריאיון עם חבר הכנסת מיכאל איתן, והוא אומר: "אני מסכים עם גנדי שזה יותר הומני לגרש מאשר להרביץ. אבל כדי שאפשר יהיה לגרש, נצטרך לא רק להכות אלא גם לפצוע ולהרוג כדי שהם יעלו על המשאיות". עמדות כאלה ודומות להן נוגדות את ערכי הכבוד האנושי.

בישראל 180,000 יהודים אנאלפביתים, בהם 60,000 ילידי הארץ. בעשר השנים האחרונות קוצצו 10% משעות הלימוד בכתיספר יסודיים, 20% בחטיבות־ביניים ו־10% בכתיספר תיכוניים. לכן 20% מתלמידי כיתות ו' בבית־שאן מתקשים בקריאה, 11% לא מגיעים לכתיספר תיכון, 50% לא לומדים לכנרת, ורק 30% מתלמידי י"ב הצליחו בכחיתות הבגרות. נתונים אלה פורסמו בעיתון "דבר" ב־17 בספטמבר 1989.

יש ירידה חדה ברמת החינוך למרות כל ההצעות, למרות כל השמות — יום לימודים ארוך, שבוע לימודים קצר וכו'.

אני מצטט את שר החינוך הקודם, שאמר: אין מדינה נאורה בעולם שאין בה חינוך חינו. המדינה מקדישה 50% מתקציבה להחזר חובותיה הלאומיים, ו־40% ממה שנשאר מהתקציב — לביטחון. לכן יש חינוך חינו רק בשם.

פגשתי הבוקר משפחה ירושלמית. בשביל ילדה בכיתה ו' היא שלמה השנה: 320 שקל — חינוך אפור; 32 שקל — ביטוח ערייה; 150 שקל — מוזיאון ודמי שימוש; 150 שקל — טיול שנתי + תמונה; 50 שקל — חקלאות; 60 שקל — ספרים; 15 שקל — הצגת סוף השנה. בסך הכול 777 שקלים. זה אינו מקרה חריג אלא מקרה המשקף מצב חריף מאוד.

ומה הוסיפו בלימוד אפור? — אנגלית, חשבון, מחשבים, מלאכה. לא נותנים העשרה אלא מחזקים את המערכת החינוכית או מוסיפים מלאכה, למשל, דבר שהיה בעבר.

חינוך אפור מעמיק את הפער. המובטלים לא יכולים לקנות חינוך לילדיהם, במיוחד כשיש כיום 660,000 נפש, או 180,000 משפחות, מתחת לקו העוני, כפי שציין מנכ"ל משרד העבודה והרווחה שמואל סלאבין, גידול של 50%, מהם לא עובדים 50%. מנכ"ל הביטוח הלאומי, מרדכי צפורי, מציין שבשנה האחרונה גדל מספר מקבלי הבטחת הכנסה ב־17%.

בגלל הקיצוצים פחת מספר המורים ב־500, אף ש־14,000 תלמידים נוספו בשנת 1989, ובכל שנה יש בין 95,000 ל־100,000 תלמידים חדשים בכיתות א'.

בשבוע שעבר היתה עלייה של 17% במחירי ספרי הלימוד.

ממנה אפשר לבצע מיד — אם אתה מדבר על תוכניות לימודים חדשות, הכשרות של מורים לנושאים מסוימים וכדומה. אבל, בינוי צריך לקחת יותר זמן בגלל האמצעים שאין בהם כדי לספק את הצרכים. אבל, אנו הולכים לעשות תוכנית של כמה שנים על מנת לנסות להדביק את הפערים. אני מקווה שאוכל להציג אותה בקרוב, כדי לומר שמתכוונים לדברים ברצינות; כלומר, לנסות לחקן, והכול, כמובן, במסגרת המשאבים המוגבלים שיש לנו, אבל במסגרת משאבים אלה נשתדל לפעול כדי לפתור בעיות ולחקן דברים.

אמרת קודם שהמערכת ניוונה בהצלחותיה לא רק מתקציביה. זאת אומרת, יש גם גורמים אחרים — איך החברה פועלת, איך עושים מאמץ רציני יותר בתחומים מסוימים, ולגבי כל הדברים האלה, אני מבקש לנצל את הזכות של שר חדש על מנת לבחון מחדש, אבל במהירות, כמה דברים ולנווט בהם קדימה את מערכת החינוך, וכפי שאמר משהו: לעשות יותר טוב בפחות כסף. נשתדל לעשות זאת.

לכן אני חוזר ואומר: מצב מערכת החינוך בישראל רחוק מאוד מהתמוטטות. צריך הנהגה, צריך יוזה, צריך מאמצים, לתקן במקומות שבהם צריך לתקן, לקדם כמה תוכניות — לדוגמה, קליטת מאות אלפי תלמידים עולים, גם היא מחייבת היערכות מיוחדת של מערכת החינוך, ואנו עומדים לעשות זאת באופן רציני.

לכן אני אומר: טוב שהעלית את הנושא, וטוב שאני הארתי בקיצור את הדברים בכיוון האחר. אבל, מבחינתי אפשר לדון בנושא. אם חבר הכנסת נפאע מסתפק בתשובה, טוב; אם לא, אני מסכים שוועדת החינוך תדון בנושא. יש דברים שאי אפשר להתנגד להם. מצב מערכת החינוך בארץ, עלות הלימודים והרצון לתקן — זה נושא שתמיד טוב לדון בו ולקדם בו. איך שתרצה, אם אתה מעדיף שדון בזה בוועדת החינוך של הכנסת, אני מסכים.

הי"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת נפאע, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החינוך והתרבות?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן, כבוד היושב-ראש.

הי"ר ש' דיין:

רבותי, אנו ניגשים להצבעה מהירה על ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 7

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

הי"ר ש' דיין:

שבעה קולות בעד, נגד אין, נמנעים אין, ובכן, הנושא יועבר לוועדת החינוך והתרבות.

קריאה:

אני מבקש לצרף את קולי בעד.

הביטחון — ותמיד היה כך — מדינת ישראל השתדלה לתת לחינוך את התקציב הגבוה ביותר שהיא יכולה; גם בשנות הקיצוצים בתקציב, עדיין נשאר תקציב החינוך התקציב הגדול אחרי תקציב הביטחון. ומובן שאין להשוות מדינות שמאות שנים לא סבלו ממלחמה למדינה הנמצאת במצב מלחמה.

הדבר השני — אני בשום אופן אינני מסכים לקביעה שמערכת החינוך הישראלית, כפי שאמרת או כתבת בהצגת ההצעה לסדר-היום, נמצאת בפני התמוטטות, או משהו מעין זה. המצב רחוק מזה. אני יודע שצריך לעשות המון כדי לשפר, ויש לנו מטרות של מצינויות ושל ערכיות ושל חברתיות, ועוד נושאים אחרים שהמערכת צריכה להתמודד אתם. אבל עדיין מדינת ישראל נחשבת — ולפי דעתי בצדק — לאחת המדינות הטובות בעולם במערכות החינוך שלה, ורבים בעולם באים ללמוד מהנעשה כאן בתחומים רבים.

גם אין זה נכון, לפי עניות דעתי, שהחינוך חינם אינו חינם, גם היסודי — והיתה לי הזכות לתרום לכך שהוא יהיה חינם גם בתיכון, בתקופת כהונתי הקודמת כשר חינוך. אילו צריך, היה לשלם באופן ריאלי, היה עול אדיר מוטל על הורי התלמידים. ואחרי, חבר הכנסת נפאע, היית צריך להוסיף אפס למספר שצינית, והיינו להעלות אותו עשרת מונים, להעלות אותו במאה שיערים. נכון הוא — ונדהם לי שכן בכל העולם, בכל אופן במדינות כמו שלנו, שיש להן בעיות נוספות רבות — שאנשים משלמים בעד חלק מהדברים. אין זה מן ההכרח, שאם תלמיד לומד חינם — והלימוד חינם עשרות שעות בשבוע הוא עניין של עשרות אלפי שקלים — אין זה מן ההכרח, שבאופן אוטומטי הוא יקבל גם ספרים חינם, או טיול חינם וכדומה. אני יודע שדברים אלה מקשים, אני, למשל, לא הסכמתי השנה, שיענישו תלמידים באי-קבלת תעודה משום שהוריהם לא יכלו לשלם את חובותיהם בשל הדברים הנלווים האלה. אנחנו מגבילים את ההיתרים לגבי הגבייה לצרכים אלה.

אנחנו גם לוחמים בחינוך האפור. למשל, השלב הראשון בקביעת יום חינוך ארוך, שיחליל במקומות הקשים יותר — ואגיד משהו על המגזר הערבי — הוא מלחמה בחינוך האפור. זאת אומרת, שהמדינה משתתפת במימון שיעורי ההעשרה במקומות הקשים יותר, שלא יכולים להתמודד באופן עצמי עם תוספת השעות, בקו העימות ובעיירות פיתוח ובכתי"ס ספר ש-35% ומעלה מתלמידיהם הם מה שאנחנו קוראים, לפי מדרגים מסוימים, טעונית-טיפוח. וכל זה מכון בפירוש להיאבק מול יתרונו שיש לבעלי כסף, לעומת אלה שאין להם, כדי שהילד יוכל ללמוד, שכן נאמר "היהירו בכני עניים, שמהם תצא תורה", כלומר, לא לתת רק למי שיש להוריו כספים ליהנות מיתרונות בחינוך. זה מאמץ מתמשך של מדינת ישראל. כמובן, צריך לעשות יותר, ויש לעשות יותר, ולא תמיד זה עניין של כסף בלבד; גם כסף, אבל לא רק כסף.

במגזר הערבי, נכון, אני יודע — יש חסר ניכר בכמה תחומים. אני זוכר שלפני שנים, בתקופת כהונתי הקודמת בתפקיד זה, עשיתי תוכנית של כמה שנים כדי להדביק פערים בתחום הבנייה כמו בתחומים אחרים, במגזר הדרוזי ובמגזר המוסלמי. אני יודע שיש פערים, גם משום שהגידול הטבעי הוא גדול יותר, וגם משום שהפערים נסחבים, כי אין לך אמצעים לבנות מספיק חדרים גם במגזר היהודי וגם במגזר הערבי.

מכל מקום, אטמול כינסתי את כל אנשי המשרד בפעם הראשונה, ואנחנו מכנסים בשבוע הבא את המפקחים של המגזרים הערבי והדרוזי, כדי לדון על תוכנית-חומש, שחלקים

היו"ר ש' דיין:
שמונה בעד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני מבקש לצרף את קולי בעד.

היו"ר ש' דיין:
תשעה בעד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש לצרף גם את קולי, שיהיו עשרה בעד.

היו"ר ש' דיין:
שיהיו עשרה, אני מצרף גם את קולך, חבר הכנסת רן כהן.
זה חשוב, כוהן בעשירייה.

כו. הצעה לסדרהיום

עמדת שר האוצר כלפי הסיוע לרשויות המקומיות

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 3376:
עמדת שר האוצר כלפי הסיוע לרשויות המקומיות — של חבר
הכנסת מיכה חריש. בבקשה, חבר הכנסת חריש.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הניסוח של כותרת
ההצעה הרחופה לסדרהיום מבקש הסבר מסוים. מדובר פה
בפרשה ואמללה, הנוגעת לרשויות המקומיות החלשות ביותר,
אלה שנתונות במצוקה הגדולה ביותר. והפרשה האמללה
הזאת נמשכת כבר הרבה זמן, אבל מאז אוגוסט 1989 יש כאילו
טיפול עם פתרון כולל לבעיית החובות של הרשויות
המקומיות. במאמץ משותף של מי שהיה שר האוצר
וממלא-מקום ראש הממשלה שמעון פרס ושל שר הפנים אריה
דרעי הגיעו האוצר ומשרד הפנים והרשויות המקומיות להסדר
החובות שלהן. הסדר בהיקף שהגיע אז, נדמה לי, לכ-400
מיליון שקלים.

כפי שזה קורה לעתים, ההסדר פעל, כתיאום עם הבנקים,
לגבי רשויות חזקות יותר. מאחר שההסדר הביא ליריד טיפול
אינדיבידואלי בהלוואות על-ידי הבנקים, באמצעות ההסדר של
האוצר ומשרד הפנים, הרשויות שהוכיחו שהן יכולות להחזיר
את ההלוואות — טיפלו להן בהלוואות. כ-60 רשויות חלשות
נקלעו למצב של סתירה, שהבנקים, לאחר שבדקו אותן, הודיעו
שהם לא יכולים להיות בטוחים בהחזרת החובות, ולפיכך בלי
ערכות מדינה לא רצו לבצע את ההסדר.

ואז בא הסדר נוסף, שוב בין שמעון פרס לאריה דרעי,
שנתן תשובה לאותן 60 רשויות חלשות, וסוכם להעביר להן
כ-70 מיליון שקל באמצעות משרד הפנים, ולהסדיר את
החובות שלהן. מתוך כ-150 מיליון שקלים, 80 מיליון נוספים
היו צריכים להיות מגויסים על-ידי משרד הפנים ממקורות
אחרים.

אנחנו כבר עוברים את חודש דצמבר, עוברים הלאה,
נכנסים לשנה האזרחית הנוכחית, ל-1990. ופה המלחמות
הביורוקרטיות מתחילות לעשות את שלהן, והרשויות האלה,
אחרי שהבטיחו להן והן יודעות שההסדר כבר בא — בא
המשכר הממשלתי. כרגע לא נעסוק בפוליטיקה גבוהה כדי
לעסוק בנושא הזה. הגיעה ממשלת המעבר, שר האוצר הוא
ראש הממשלה יצחק שמיר. הוא ממנה ממונה על האוצר, את
השר רן מרידור, והמצוקה הולכת וגוברת.

שני ראשי רשויות, ראש מועצת שדרות דוד בוסקילה, וכדי
לאזן את זה — בצפון הרחוק ראש מועצת חצור-הגלילית, יוסי
אלול, שובתים שביתת רעב. כולנו נזעקים. מתכנסת ועדת
הכספים, מתכנסת הממשלה, בא שר האוצר, ולפני כמה

שבועות התקיימה ישיבה בוועדת הכספים, כשיש הודעה
משותפת, הודעה של השר רן מרידור בשם שר האוצר יצחק
שמיר והשר אריה דרעי. הם מופיעים יחד בישיבת ועדת
הכספים, והנה כולנו יוצאים בהרגשה שהעניין הוסדר. הישיבה
היתה ביום חמישי בתל-אביב. כעבור ימים אחדים היינו
צריכים לבוא — עוד היה ויכוח: יום ראשון או יום שני —
לירושלים לוועדת הכספים כדי שתהיה הודעה רשמית שאומנם
הדבר מתבצע.

והנה עבר שבוע, עברו שבועיים, עבר כערך חודש ימים,
אנחנו מגיעים לשבוע שעבר. בינתיים קמה הממשלה הנוכחית.
שר האוצר מתחלף, נכנס שר האוצר מודעי, ופה אני מגיע
להצעתי הקונקרטי.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
קם מלך חדש שלא ידע את יוסף — — —

מיכאל חריש (המערך):

אנחנו כרגע בפרק הנוכחי, עם שר האוצר הנוכחי, ואז יש
בתקשורת הודעה, שהוא איננו עומד מאחורי ההודעה הקודמת
וההסכם הקודם.

ועדת הכספים התכנסה ביום חמישי שעבר כדי לדון
מחדש בנושא הזה, ואז הביא השר מודעי הצעה מסוימת.
באותה ישיבה שאלתי: האם זה על דעת שר הפנים אריה דרעי?
נכון לאותה ישיבה, לא היתה הסכמה בין שני המשרדים. אני
מבין שהיתה התפתחות מסוימת, שעליה נשמע היום, המציעה
פתרון שונה מהפתרון הקודם, אבל בינתיים הזמן עובר והנושא
הזה חייב לקבל את טיפולו, כשאחר כך שני המשרדים צריכים
להסדיר ביניהם את העניין.

אתמול קיבלתי הודעה, ואני רוצה כבר לומר אותה
במליאת הכנסת, כאילו יש הסכמה, והיום ביררתי גם עם סגן
שר האוצר האם אומנם יש התקרבות, ואני מבין שנשמע את
הפרטים של הנושא הזה.

אדוני היושב-ראש, לאור העובדה שהסיפור הזה נמשך
כפי שהוא נמשך מאז אוגוסט ושנאנחנו עוסקים ביישובים בעלי
המצוקה הגדולה ביותר, אני רואה חשיבות גדולה מאוד,
שהכנסת — א. תקבל הודעה מוסמכת, על דעת שני המשרדים,
על הפתרון של הבעיה; ב. תנהל מעקב כדי לוודא שאומנם
הדבר הזה יתבצע הפעם הזאת, על-פי אותו סיכום שאנחנו
מקבלים בפני מליאת הכנסת. כי עם מלוא הרצון שלא להפוך
את זה לנושא פוליטי, התחושה היא שיש פה תהליך ביורוקרטי
שבו נשחקים היישובים החלשים ביותר, אלה שאחר כך גם
גוררים ריבית מצטברת, והבעיה הולכת ומסתכנת. לאור
התחושה הזאת, אני חושש שהגיע הזמן שהכנסת תהיה זאת
הנותנת גושפנקה לוחצת שאומנם ההסדר יתבצע. תודה.

היור"ר ש' דיין:

סגן שר במשרד האוצר י' עזרן:
יש. יש 750 מיליון שקלים — לידיעתך, אדוני
היושבי-ראש.

תודה רבה לחבר הכנסת מיכה חריש. אני רוצה לציין את
חבר הכנסת מיכה חריש, ולהודות לך על הצורה היפה שבה
העלית את הנושא.

ישיב סגן שר האוצר, הרב עזרן. בבקשה.

מיכאל חריש (המעריך):

חברי הכנסת, לא בוטלה שום תוכנית סיוע לרשויות
המקומיות, ולפיכך איני יודע מדוע הוגשה הצעה דחופה זו. לו
טרם חבר הכנסת מיכה חריש, בכל הכבוד, לבדוק את העניין.
היה נמנע בוודאי מלהגיש את הצעתו. מה עוד שיושבי-ראש
ועדת הכספים יכול היה לעדכן את חבר הכנסת חריש, שנושא
זה כבר הובא לדיון בוועדת הכספים, ושם הושג הסיכום. ששני
השרים יפנו במשותף לבנקים, כדי להביא לסיום טוב של
ההסדר עם הרשויות המקומיות.

לאור העובדה שהופעתי לפני סגן שר האוצר, אני רוצה
לברך אותו על כך שיצא לי להיות זה שמקבל ראשון את
ההודעה מטעמו.

היור"ר ש' דיין:

אני גם כן מצטרף לכרכות. זו הופעת בכורה של סגן שר
האוצר. אני מקווה שהרב עזרן יביא רוח חדשה וטובה למשרד
האוצר, ואולי על רגליך יבורך משרד האוצר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

היות שהנושא כבר נדון בוועדת הכספים, אני מציע
להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכה חריש לוועדת
הכספים להמשך הדיון. תודה.

אני מקווה. בכל זאת בצל החוכמה ובצל הכסף אולי.

היור"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת חריש, האם אתה מסכים להעביר
את הנושא לוועדת הכספים?

מיכאל חריש (המעריך):

לפניכן אני רוצה להבהיר, שבדיון שהיה בוועדת הכספים,
ההסדר עדיין לא היה על דעת שר הפנים. וגם היום ההסדר —

היור"ר ש' דיין:

— — — לא כל כך ברור.

מיכאל חריש (המעריך):

לא, אני אולי אבהיר לסגן שר האוצר. שר הפנים מקבל את
זה כהסדר ביניים, אבל הוא לא חושב שיש לו הרחבה, והבטח
על-ידי שר האוצר לשר הפנים להשלים את הסכום הזה בשלב
מאוחר יותר מתקציב הרחבה של משרד האוצר.

היור"ר ש' דיין:

בכל אופן, כעת אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת
הכספים?

מיכאל חריש (המעריך):

כן.

היור"ר ש' דיין:

תודה. אם כך, ניגש להצבעה. זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע

בכד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	7 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים	
נתקבלה.	

כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להעמיד עובדות
על דיוקן. עלי לומר לחבר הכנסת מיכה חריש, כי היתה הבנה
בין שר האוצר לבין שר הפנים בדבר הסכם הסיוע לרשויות
המקומיות, ולכן שר האוצר הנוכחי לא ביטל שום הסכם באופן
שרירותי. אולי גם אוסיף, ששר האוצר נמצא כשבועיים
בתפקידו, והביאו לו את החשבון לשלם. כך שהנושא נמשך,
וכואב מאוד שהדבר נמשך ולא כוצע. אם כן, לא על שר האוצר
הנוכחי תלונותיכם.

סוכם בין שר האוצר הקודם לבין שר הפנים, שהבנקים
ייתנו הלוואות לרשויות המקומיות שבהן מדובר, ובשום
אופן לא דובר ולא סוכם על מענקים. הסכם זה עדיין
בתוקפו, ושר האוצר ושר הפנים הגיעו לאחרונה להסכמה
ביניהם, שהם יפנו יחד לבנקים כדי להביא לידי סיום ההסדר
עם הבנקים.

שר האוצר הסכים ששר הפנים יוכל להעביר עד 70 מיליון
שקל מתוך המענק הקיים בתקציב משרד הפנים לאיזון הכללי
לסיוע לרשויות המקומיות. אולם שר האוצר מתנגד למשוך את
הסכום הנ"ל מהרחבה הכללית של משרד האוצר.

דומני שאין צורך להסביר, שהרחבה הכללית חייבת
להישמר כדי לממן את קליטת העלייה. מספר העולים שהגיעו
מתחילת השנה הנוכחית ועד יוני 1990 כבר עבר את התחזית
שצוינה בתקציב 1990, דהיינו 40,000 עולים. לפיכך, משרד
האוצר מועיד את כל הרחבה הכספית בעיקר לנושא קליטת
העלייה.

היור"ר ש' דיין:

סליחה, לא הבנתי, אדוני סגן השר. מנין יבואו 70 מיליון
השקלים?

סגן שר במשרד האוצר י' עזרן:
מהרחבה של משרד הפנים.

היור"ר ש' דיין:

יש רחבה כזאת?

כז. הצעה לסדרהיום

האוצר מעכב העברת 14 מיליון ש"ח שאושרו למשרד העבודה והרווחה

שצריך להוציא את הילדים האלה לפנימיות. מדינת ישראל אינה מסוגלת לקיים את הצווים של בית-המשפט, מכיוון שאין תקנים בפנימיות. התקציב הזה יועד לכך, לאותם מקרים קשים, להחזיר את אותם 500 תלמידים ולאיים אותם באותם ילדים שצריכים לצאת מהבית על-פי צווי בית-המשפט. האוצר לא מעביר את הכסף.

אעבור, ברשותך, לנושא המפגרים. היום יש 900 ילדים מפגרים שמחכים לטיפול במסגרת יומית, ו-860 במסגרת פנימית. יש שני סוגי פיגורים. יש ילדים, מפגרים שיכולים להישאר בבית, ועל כן המסגרת בשבילים היא מסגרת יום והם חוזרים הביתה. יש ילדים שיש סכנה ממשית בכך שהם נשארים בבית, כי הפיגור שלהם קשה מאוד. ההורים ובני המשפחה אינם יכולים להתגבר על הקושי הזה, ולפעמים יש גם סכנת אלימות ממש. סיפר לי מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, שהשבוע, במגדל-העמק, דקר ילד מפגר את הוריו בסכין, כאשר הוא קיבל איזה התקף.

ובכן, אדוני סגן השר, הסכום שאנחנו מדברים עליו נועד לפתור את הבעיות של מסגרת היום, והוא נועד לפתור 120 מתוך 860 הבעיות. הווי אומר, גם אחרי שמשרד האוצר יעביר את הכסף, גם אחרי שהוא יעביר את התקציב הנ"ל, עוד יישארו למעלה מ-700 ילדים מפגרים ללא סידור. ומדובר על מפגרים קשים.

ניקח את הנכים. יש היום רשימה של 180 נכים שצריכים לצאת מן הבית, לאשפוז או למסודות. מדובר בנכים שהמשפחות אינן יכולות לטפל בהם, נכים שאינם שולטים על סוגריהם, שאינם יכולים לתפקד בשום עניין. הנכים האלה חייבים לצאת מהבית. מדובר כאן בהרס בתים ממש. השבוע, בתוכנית "יש עם מי לדבר" בגלי צה"ל, שבה אורחים מתקשרים ומדברים, אורח בשם יעקב קינן סיפר את המקרה שלו. בתו שגית סובלת מפגור ומנכות של 100%, והמשפחה נהרסת. הוא אינו יכול להחזיק את הילדה בבית, עם כל אהבתו אליה. ואיני יודע כמה חודשים הוא כבר פונה ופונה, ואין כלל מענה. לא שאומרים לו שבעוד כמה חודשים יהיה מקום, אלא אומרים לו: אין מקום, לטווח של שנים, מכיוון שאין מקום. זו מצוקה שאנחנו הולכים ומגדילים אותה על-ידי זה שנשים לא יוצאות לעבודה, גברים לא יוצאים לעבודה, אחים ואחיות יוצאים מן הבית בגלל הילד הנכה והמפגר. זו בעיה שהפתרון היחיד שלה הוא בהוצאת הילד מהבית.

הסעיף האחרון הוא נושא האלימות כלפי ילדים, או ילדים בסיכון. כבוד סגן השר יודע, הנתונים האלה כבר נאמרו כמה וכמה פעמים. רק השנה, 1990, כבר הוגשו 1,600 תביעות במשטרה על הנושא של התעללות מינית בילדים. אנחנו משערים שמדובר רק ב-10% מהמקרים שמגיעים לתביעה, ו-90% לא מגיעים לתביעה. אם כן, בארץ יש קרוב לוודאי, כ-15,000 ילדים כאלה. הם זקוקים לטיפול, הם זקוקים למקלט, הם זקוקים לתקנים נוספים של פקדי סעד, כדי שיגנו עליהם ויטפלו בהם.

ומשרד האוצר אינו מוכן להעביר 14 מיליון שקלים. מה הם 14 מיליון שקלים, אדוני סגן השר? האם באמת ראוי לעכב את 14 מיליון השקלים האלה? אפשר פה לפתור בעיות של הרבה מאוד משפחות, של הרבה מאוד ילדים. האם אני צריך להביא דוגמאות להקצבות שונות, בהיקפים אפילו יותר

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 3419: האוצר מעכב העברת 14 מיליון ש"ח שאושרו למשרד העבודה והרווחה — הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, נמצא בידי מכתב מתאריך כ"ח באייר תש"ן, יום מיוחד במינו. נאמר בו: "לכבוד מר י" שמיר, ראש הממשלה ושר האוצר. הנדון: החלטת הוועדה לחלוקת הרווחה המיוחדת לבריאות ורווחה. הנני מתכבד להודיע כי בישיבת הוועדה הנ"ל היום הוחלט לחלק את הסכום של 31.5 מיליון ש"ח ברורה המיוחדת לבריאות ורווחה כלהלן — — — — — אני אתייחס רק לסעיף הרווחה: "משרד העבודה והרווחה: סידור ילדים בפנימיות — 4.7 מיליון ש"ח; פנימיות ומוסדות יום למפגרים — 4 מיליון ש"ח; פנימיות לנכים — 2.3 מיליון ש"ח; ילדים בסיכון — 3 מיליון ש"ח. סך-הכול — 14 מיליון ש"ח. בכבוד רב, חבר הכנסת אברהם שוחט, יושב-ראש ועדת הכספים".

ההחלטה הזאת היא החלטה של ועדת הכספים, שהתקבלה בתיאום עם משרד האוצר בעת הדיון על התקציב השנה. כולנו יודעים וכולנו זוכרים שהיה סעיף שהיה אמור להיות סעיף ייחודיים כסכום מסוים. ברצת האחרון הורירו ממנו אחוזים מסוימים והחליטו להעביר את הכסף הזה לנושאי רווחה. עד כמה שידוע לי, נכון להיום, והיום שוחחתי עם מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, הסכום הזה לא הועבר למשרד העבודה והרווחה. ולא רק שלא הועבר, אלא כנראה לא מתכווננים להעביר אותו בהקדם. וזה מה שמדאיג. כי אם משרד האוצר היה מודיע שהסכום הזה יועבר בקרוב, כבוד סגן השר מבין שלא היינו מעלים הצעה בעניין הזה. אלא נראה שאין כוונה להעביר אותו. אני רוצה לשאול: הרי יש פה החלטה של ועדת הכספים, וההחלטה הזאת הייתה מתואמת עם משרד האוצר, והדברים היו מוסכמים. מדוע לא להעביר את הסכום הזה?

אני רוצה להביא כמה פרטים לגבי הצורך בכסף הזה. אעשה זאת בקיצור רב. לה אלאה את הכנסת. קודם כול, יש לדעת ש-14 מיליון אלה הם רק אפס קצה של הצרכים של משרד העבודה והרווחה לגבי אותם מגזרים שמניתי.

הנושא של ילדים בפנימיות הוא, כידוע, נושא שמאות ואולי אלפי ילדים נזקקים לו. מפני שהם פשוט צריכים לצאת מן הבית. כשנתיים האחרונות היה קיצוץ תקציבי של 500 מקומות בפנימיות. הסכום המוצע כאן בא להחזיר אותם 500 מקומות. הוא לא בא להגדיל את מכסת המקומות בפנימיות, אלא פשוט להחזיר את מה שנקצו בשנתיים האחרונות. כשנתיים האחרונות גם עליית הנוער קיצצה כאלפי תלמידים. הווי אומר, יש אלפי ילדים שהיו בפנימיות, או שנוקקו לפנימיות, והיום הם אינם יכולים לחזור אליהן.

משרד העבודה והרווחה עשה רשימה של המקרים הרחופים, קרי ילדים שצריכים לצאת מהבית בתוקף צווים של בית-משפט. לא מדובר כאן במוותרות, לא מדובר כאן בילדים שההורים רוצים להוציא אותם מן הבית. מדובר בילדים שצריכים לצאת בתוקף צווים של בית-משפט, או משום שהם נתונים לאלימות קשה של ההורים, או משום שהם נתונים להתעללות מינית, בבית או בסביבה. יש צווים של בית-משפט

גדולים, שנעשות בהינף-יד, אבל לצרכים אנושיים כל כך ורחופים כל כך משרד האוצר מעכב את הסכום הזה?

אני פונה לסגן שר האוצר, ואגב זה אני רוצה לברך אותו עם היכנסו לתפקיד. רציתי לעשות זאת בתחילת דברי, אבל הדברים בערו ביולא נזכרתי בכך. אני בטוח שיש לו לב לשמוע את הדברים שאנחנו אומרים, והוא בוודאי יסייע. ובכן, אני פונה לסגן שר האוצר, שיתחיל בתפקידו במצווה גדולה, בשחרור 14 מיליון השקלים האלה, כדי שנוכל באמת לסייע למאות ילדים ולמאות משפחות, ולא לעכב יותר את התקציב הזה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת הרב יצחק לוי פרס לפנינו יריעה עגומה מאוד של מצוקה אמיתית. שכולנו רגישים ומודעים לה. אולי בסוף דברי אתייחס לפרטים שהוזכרו, מכיוון שהם אינם, ישירות, נושא ההצעה.

משרד העבודה והרווחה עושה עבודה חשובה מאוד וחיונית בהתמודדותו עם בעיית ציבור המפגרים, והוא ראוי, בלי ספק, למלוא התמיכה ממשרד האוצר. בעיית הילדים המפגרים במדינת ישראל מטופלת על-ידי גורמים אחדים, לא רק על-ידי משרד העבודה והרווחה. גם משרד החינוך שותף לטיפולם על-ידי הצוותים החינוכיים ועל-ידי מערכת הלימודים אשר הוא מקציב ממשאכיו. אומנם נכון, הנטל העיקרי רובן על כתפי משרד העבודה והרווחה. משנת התקציב 1989 אישר משרד האוצר תוספת קבועה לבסיס התקציב של 2.5 מיליוני שקל, כדי לסייע למשרד העבודה והרווחה לפתור את בעייתם של הילדים המפגרים. אני יודע שתוספת זו אין בה כדי לספק את צורכי הילדים המפגרים.

חברי הכנסת, הממשלה החליטה על קיצוץ של 550 מיליון שקל מתקציבה למטרה לאומית חיונית ביותר, שהיא קליטת העלייה הברוכה השוטפת אותנו, אך טרם החליטה מה יהיו תוכני הקיצוץ, ובמצב כזה קשה להיענות לכל בקשות הסיוע המגיעות למשרד האוצר מממשלה השונים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
זו החלטה, זו לא בקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

ועדת הכספים אין לה הסמכות לתקצב. היא יכולה לאשר ולאשרר את מה שהאוצר מסכים לו. כאן היה תקצוב, עם כל הכבוד, של ועדה, ויש כאן סדר עדיפויות, שצריך לדאוג לו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זה במסגרת התקציב שאושר. ועדת הכספים לא חרגה מכך.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
בוודאי.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא אמרתי שהיתה חריגה, גברתי. הכוונה שלי היתה —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

האוצר מעכב את המעברה של הכספים הללו.

היו"ר ש' דיין:

הרבה דברים, אני חושב, משרד האוצר מעכב.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא, אני לא מקבל את זה, אדוני היושב-ראש.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
עובדה.

היו"ר ש' דיין:

אני מתכוון שיש עדיפויות, כפי שאתה אמרת.

סגן שר האוצר י' עזרן:

בהחלט.

היו"ר ש' דיין:

זאת אומרת, שכרגע מעכבים את הנושא הזה, כי יש עדיפות אחרת.

סגן שר האוצר י' עזרן:

יש כאן ריאורגניזציה ורביזיה שלמה בכל החלוקה. ברוח זו צריך להבין את הנושא.

הממשלה החליטה על קיצוץ של 550 מיליון שקל מתקציבה למטרה לאומית חיונית ביותר, שהיא קליטת העלייה הברוכה השוטפת אותנו, אך טרם החליטה מה יהיו תוכני הקיצוץ, ובמצב כזה קשה להיענות לכל בקשות הסיוע המגיעות למשרד האוצר ממשרדי הממשלה השונים. כל המשרדים חייבים להירתם למאמץ של קליטת העלייה ולקבוע סדרי עדיפויות כאלה, שהתקציבים המיועדים לעיקרי הפעילויות של המשרדים יקבלו עדיפות ראשונה, והקיצוץ יתבצע בפעילות הפחות-חשובה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הראשונים בקיצוץ, אדוני השר, יהיו המפגרים?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
זה חמיד כך.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
שערווייה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני לא אמרתי את זה. הדגשתי שאני משאיר את הסמכות ואת שיקול הדעת לכל משרד רלבנטי, שהוא ידאג. אני עוד לא אמרתי שהקיצוץ אכן סופי, אני מדבר על העיקרון של הקיצוץ הגדול לטובת העלייה והקליטה, שעליו החליטה הממשלה. בכל אופן נצטרך לקצץ ממקום כלשהו. איך, כמה מכל סעיף — על כל משרד לדאוג לכך. יש לו סדרי עדיפויות שהוא אחראי להם, יש לו הסמכות, ואנחנו נותנים בו את מלוא האמון שיגיע למסקנה הנכונה.

אשר לכוונת האוצר להיערך לקראת תקציב הקליטה המתחייב מן המצב: חברי הכנסת, הן ידוע לכם כי כל תוכנית קיצוץ חייבת לבוא לאישורכם. כאשר משרד האוצר יגיש את תוכנית הקיצוץ, תוכל הכנסת להתייחס עניינית ולדון בעניין. אשר על כן, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ש' דיין:

אדוני סגן השר, חבר הכנסת יצחק לוי רוצה להציג לך שאלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצעה אחרת.

היו"ר ש' דיין:

רק רגע. האם אדוני מוכן לענות על השאלה?

סגן שר האוצר י' עזרן:
מוכן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
זה חלק מהתקציב, אבל זאת היתה החלטת ועדת הכספים.
ועדת הכספים היא זו שהחליטה לתת לרווחה.

היו"ר ש' דיין:
רבותי, לא שר האוצר נמצא כאן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
קרה כאן דבר נורא: ועדת הכספים היא זו שהחליטה
פה אחד, אופוזיציה וקואליציה, ימין ושמאל, לתת לרווחה מה
שחשבו שראוי לתת לה; כל המשרדים ביקשו, ונתנו רק
לרווחה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. זה כבר נאום ארוך.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
הורדנו מהכספים שהיו מיועדים לייחודיים ונתנו
לרווחה.

היו"ר ש' דיין:
רבותי, הדברים הובנו.

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערך):
שאלה.

היו"ר ש' דיין:
שאלה קצרה, אני מבקש.

סגן שר במשרד האוצר י' עזרן:
אני מוכן לענות לכולם, זה תלוי כך, אדוני היושב-ראש.

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערך):
אני מאחלת לך הצלחה בתפקיד.

לפי מה שנאמר לכנסת אז, במסגרת הדיון על הייחודיים,
ניתנה סמכות לוועדת המשנה בוועדת הכספים לחלק 32
מיליון. במשרד הבריאות קיבלו את הכסף. נשאלת השאלה,
מדוע אותם 14 מיליון שהוקצו באותו זמן ובאותו סכום
מתעכבים והם יהיו הראשונים לקיצוץ, ולמה? — לקליטת
העלייה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת פורת, דומני שיש לך שאלה. פשוט לא שמענו
אותך ואני לא רוצה לעשות איפה ואיפה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אני שמעתי את חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
קודם כול, עלי להעיר, שמה שאמר כאן חבר הכנסת
ויינשטיין לגבי ועדת הכספים איננו מדויק. אפשר היה
להתרשם מדבריו כאילו ועדת הכספים החליטה להוסיף תקציב
לאוצר ולהעביר אותו. מה שהיה הוא, שאנחנו החלטנו יחדיו,
לרבות כל הסיעות הדתיות, לקצץ מהתקציב של הייחודיים
ולהעביר אותו כייחודי לנושא של הבריאות, מתוך הערכה שגם
זו מצווה דתית לא פחותה מאשר תקציב לשיבות. זה היה
הסיכום בשעתו כינינו. לא ייתכן שלגבי הכספים הייחודיים
יישאו הדברים בעינם, ורווקא הכספים המיועדים לאומללים
האלה יקוצצו. זה פשוט דבר שלא יעלה על הדעת גם מנקודת
מבט יהודית.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. אדוני סגן השר, עכשיו אתן לך להשיב כאוות
נפשך.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
יש לי שאלה לפני שעומדים להעביר לוועדה: אני מבין
שהממשלה צריכה לתכנן קיצוץ. אני לא מעלה על דעתי שסעיף
כזה יקוצץ ב-100%. תבוא הממשלה ותגיד שהיא תקצץ
ב-20%, ב-50% — צריך לדון, אבל לפחות שהאוצר יעביר
עכשיו 50% מהכסף. האם יעלה על הדעת שמשרד האוצר יבוא
לקצץ את כל התקציב הזה?

היו"ר ש' דיין:
ב-14 מיליון שקל.

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערך):
המפגרים יהיו הראשונים שיתרמו לקליטת העלייה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני שואל אם האוצר מוכן להקציב עכשיו לפחות 50%.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
עוד שאלה.

היו"ר ש' דיין:
יש עוד שאלה, אדוני סגן השר. אתה מוכן להשיב
לכולם?

סגן שר האוצר י' עזרן:
כן, בהחלט.

היו"ר ש' דיין:
בבקשה, חבר הכנסת רן כהן. אני מבין שיש לך הצעה
אחרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני סגן השר, קודם כול, אני רוצה לברך אותך עם
כניסתך לתפקיד. אני רוצה לספר לך, שיש החלטה במשרדך
לקצץ את כל 14 מיליון השקל.

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערך):
הוא אמר את זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מעביר לך אינפורמציה מתוך המשרד שלך.

שנית, 14 מיליון אלה מצצנו אותם כליל התקציב, בשעות
הקטנות של הלילה, כמו להוציא אני לא יודע מה, מתוך תקציב
נחוץ, בסיסי, של 30 מיליון. 30 מיליון שקל היו נחוצים כמו
אוויר לנשימה, ואמרנו: הנה מוציאים משהו. זה כבר פחות
מחצי. אני מציע לקבל כל הצעה שאתם רוצים, אבל שאתה
בתוך המשרד תמנע את הקיצוץ הזה באופן מיידי, אם עלי-ידי
דיון במליאה אם עלי-ידי דיון בוועדה, אין שאתה רוצה,
אדוני.

היו"ר ש' דיין:
בבקשה, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
האם לכבוד סגן השר, שאני מכבד אותו, ידוע שהקיצוץ
הזה הוא לא ענייני אלא בא כפועלות תגמול על מעשה של ועדת
הכספים, שהעזה להחליט החלטה בעצמה, ושזו לא החלטה
ממשלה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
זה חלק מהתקציב.

סגן שר האוצר י' עזרן:
אני מודה ומעריך.

רבותי, אתם פשוט יוצאים בהחלטה במקום שר האוצר ומשרד האוצר.

חבר הכנסת רן כהן, אינני יודע בדיוק מהיכן לקחת את המסקנה שהבאת כאן. אני מודיע לך, שכעת, נכון לעכשיו אין שום החלטה בדבר פרטי הקיצוץ. אני השבתי בדברי באריכות בעניין זה, שכאשר ידונו בכל נושא הקיצוץ יובא הנושא לכנסת, ואתם תוכלו להתנגד ולדון עניינית בכל דבר. אין בינתיים החלטה סופית.

מה שהציע חברי, חבר הכנסת יצחק לוי, הרי זה לא מקובל שאנחנו ננהל פה משא-ומתן אם 50% או 100%. ברור שאני לא יכול להיענות, זה גם לא מקובל ואין תקדים שאני איננה לזה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

סגן שר האוצר י' עזרן:

גם את זה אינני יכול לעשות. לא מקובל שאנחנו נפתח כאן כמשא-ומתן.

אשר לדברי חבר הכנסת ויינשטיין, אני לא חושב שיש כאן פעולת תגמול. האם יעלה על הדעת שהאוצר לא כואב את המצב העגום, האמיתי והאובייקטיבי? אין ספק בזה. אבל יש כאן אילוצים, ויש כאן נושא של פיקוח-נפש שהוא נושא העלייה.

חבר הכנסת חנן פורת, אם אתה מדבר על מצווה, אני מודיע לך שקליטת העלייה היא בוודאי גם בעיניך פיקוח-נפש ממדרגה ראשונה, וחייבים לקצץ. איך לקצץ? את התכנים האלה לעולם לא מגלים הממשלה והאוצר. בכל אופן, הדברים יובאו לאישור כאן.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא מפרעים לנאום בכורה של סגן שר.

היו"ר ש' דיין:

רבותי, היתה לכם הזדמנות מספקת לשאול שאלות מעל ומעבר. אני מבקש לתת לסגן השר להשיב.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

— — —

כח. הצעה לסדר-היום

פיתוח רפואה לייצוא — מימוש היתרון היחסי שלנו על רקע מצב התעסוקה במשק

גדליה גל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאוחר יותר ייערך כאן דיון בעקבות השביתה בכתי-החולים. בהצעתי אני מבקש לדון כפן אחר של הרפואה, בפיתוח רפואה לייצוא. הרעיון אינו חדש, אבל העובדה שלא נעשה עד כה דבר רציני, אסור שתהיה את ידינו.

ארצנו מבורכת ברופאים ורמת הרפואה טובה מאוד. יש בארץ 2.8 רופאים לכל 1,000 נפש, לעומת אנגליה, לדוגמה,

היו"ר ש' דיין:

אנו ניגשים להצעה לסדר-היום מס' 3309: פיתוח רפואה לייצוא — מימוש היתרון היחסי שלנו על רקע מצב התעסוקה במשק, מאת חבר הכנסת גדליה גל, בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):
אדוני היושב-ראש, מי יענה?

עדנה סולודר (המערך):
איפה שר הבריאות?

סגן שר האוצר י' עזרן:
אני מרגיש נוח גם בצד שלך וגם בצד הזה. אנחנו לא משני עברי המתסר, ידידי חנן.

אילו כבר היתה החלטה סופית, אני לא הייתי מבקש ומציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים ולהמשיך את הדיון שם. תודה.

היו"ר ש' דיין:

על זה באמת נאמר: "בצל החכמה — בצל הכסף". למרות כל השאלות וההערות וכל הדברים שנאמרו כאן, עמד סגן שר האוצר בכבוד והשיב על הכול.

סגן שר האוצר י' עזרן:

הייתי רוצה רק להוסיף, שאנו נמצאים כעת בכל זאת בתחילת שנת התקציב ויש קצת אוויר לנשימה למשרד העבודה והרווחה. עם כל הכבוד לנימוקים שאמרת, אפשר יהיה לדון בהם בוועדה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ובכן, מה הציע אדוני, להעביר את הנושא לוועדת הכספים?

סגן שר האוצר י' עזרן:

כן.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכספים כהצעת השר?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

כן.

היו"ר ש' דיין:

תודה. אנו ניגשים להצבעה מהירה, בבקשה. זו הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

ההצעה נתקבלה פה-אחד, בעד — 10, מניין, נגד — אין, נמנעים — אין. הנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים.

היור' מ' וירשובסקי:

קיבלנו אינפורמציה. אני מקווה שאתה לא עברת על חוקי התנועה.

שר הבריאות א' אולמרט:

כדי להימנע מהפרובלמטיקה הזאת אני משאיר את הנהיגה לנהגי, כך שאני משוחרר מהמשא.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הנושא שהעלה חבר הכנסת גל ראוי לדיון כולל ומעמיק בכל הקשור לקליטת רופאים ועובדים רפואיים מבין העולים החדשים הצפויים להגיע בעתיד הקרוב למדינה.

בהתאם לנתונים הקיימים עתה בידי משרד, יש אומנם 250–200 משרות פנויות של רופאים במערכת הבריאות הציבורית, בבתי-החולים השונים, ובתחומי רפואה מסוימים אשר נחשבים למבוקשים פחות בקרב הרופאים, אך יש לנו גם נתונים של שירות התעסוקה, המורים על כ-200 רופאים מובטלים, ולכן, בסך-הכול, קשה להצביע על מחסור ברור ברופאים במדינת ישראל כיום.

יש ארבעה בתי-ספר לרפואה, בחיפה, בתל-אביב, בירושלים ובבאר-שבע, ומדי שנה מסיימים את לימודיהם כ-300 רופאים. לכן, בהתחשב במספר זה, במספר הרופאים העולים ובמספר הרופאים החוזרים, קשה לשער שהיינו צפויים לנחיתות בכל הקשור לכוחות הרפואה הנמצאים בישראל, גם כלי העלייה.

כמהלך החודשים האחרונים עלו לישראל כ-600 רופאים, והתחזית הצפויה היא שיעלו כ-2,500 רופאים, אם יעלו כ-150,000 עולים חדשים. ברור שבמתכונת הנוכחית אין מדינת ישראל ערוכה לתת תשובה על בעיית התעסוקה של מספר כזה של עולים: מצד אחד, הרי לא יעלה על הדעת שיעלו כל העולים הללו ואנחנו לא ניערך למתן תשובות לתעסוקה עבורם בתחומים המקצועיים שלהם.

בשלב הראשון המגמה, שכבר הוסכמה על דעת משרדי הממשלה השונים, היא לאפשר לכל אחד מהרופאים העולים לעבור הכשרה מקצועית, שתאפשר להם לעמוד בהצלחה בבחינות הרישוי הנהוגות בישראל, וזאת על-מנת שאותם אנשים עולים שלמדו רפואה ואולי גם עסקו שנים רבות ברפואה בארצות מוצאם לא יהיו במצב שבגלל העדר תעסוקה בשלב הזה הם מקפחים את יכולתם לעסוק אי-פעם בעתיד בתחומים הללו.

אני אומר את כל הדברים האלה רק כדי להדגיש, שהנתון הבסיסי והחשוב ביותר כמה שקשור להצעה שהעלה חבר הכנסת גל הוא, שיש לנו כוחות רפואה, ויהיו לנו במספר כזה, שאנחנו צריכים למצוא אפיקים לא שגורתיים כדי לתת תשובה גם על הבעיה שלהם. לכאורה זו בעיה, ואולי בנתונים רגילים היינו צריכים בעצם לומר, שיש לנו יתרון גדול בכך שלמדינה שלנו יש כוחות בשפע כזה בתחומים כה חיוניים.

אגב, אני חייב לומר, אדוני היושב-ראש, שמרבית העולים הרופאים מארצות מזרח-אירופה הם כהחלט כרמה נאותה מבחינה מקצועית. בניגוד לדימוי בעבר, שההכשרה שעוברים הרופאים בארצות מזרח-אירופה איננה מספיקה, מתברר שההכשרה שלהם היא כהחלט נאותה, ואלה מהם שעברו בחינות ההכשרה ולרישוי בארץ עשו זאת בדרך כלל בשיעורי הצלחה שאינם נופלים מאלה של הבאים מארצות מערביות.

שבה יש רופא אחד לכל 1,000 נפש, וכדרך אלינו עוד רופאים רבים מכרית-המוצות.

בהנמקת הסיכור לאישור פתיחת בתי-חולים פרטיים אנו מוצאים, בין השאר, שיש בארץ עודף בתי-חולים. נתונים אלה מצביעים על כך, שכרפואה יש לנו יתרון יחסי, אך אנו איננו מנצלים אותו.

הנושא סקרן אותי והתחלתי להתעניין בו. שאלתי, מדוע אנו מרדשדים במקום ומדוע איננו הופכים את ישראל למרכז רפואי, כזה שיתן תעסוקה לרופאים שחלקם נאלץ לחפש את פרנסתו בחוץ-לארץ, וכמו כן גם לטכנאים, לאנשי אחזקה, לבתי-חרושת לתרופות, לבתי-מלון ועוד.

כאשר התחלתי להתעניין בנושא, מייד ניסו לצנן אותי. אולם מצב המשק, היקף העלייה וההכרח לפתח תעשייה ושירותים לייצוא דרכנו אותי להמשיך וללמוד את הנושא. ומה למדתי? למדתי שמטוריקה, מיוון ומקפריסין יוצאים חולים רבים לטיפול מחוץ לארצם. רק מיעוטם מגיע ארצה. בהיקף של 5 עד 6 מיליוני דולר לשנה. רובם מעדיפים את אנגליה וארצות נוספות. התברר לי גם, שעלות טיפול רפואי באנגליה וזולה כ-10% עד 40% מן העלות אצלנו.

לאלה העוסקים היום בנושא אין ספק, שאם נצליח להוריד את העלויות, נוכל להכפיל, לשלש ואף יותר את מספר הבאים אלינו לטיפול. די אם נשווה את הרפואה לייצוא לענף החיירות, בהחזר המע"מ לתייר הבא לריפוי וככך שנעניק לבתי-החולים את ביטוח השער, והפכנו את הרפואה בארץ לבתי-חרות.

היום חולה המגיע לטיפול רפואי במרכז הרפואי בהרצליה, למשל, משלם מע"מ. לעומתו, תייר המגיע למלון "השרון" הסמוך ושוהה בו, מקבל את המע"מ בחזרה. בית-החולים אינו מקבל ביטוח שער עבור הדולרים שהוא מכיא למדינה, ואילו בית-המלון מקבל זאת. תצרפו את שני אלה, ויש לכם אחוז ניכר מההוצאות של מי שבא להתרפא כאן.

השאלה איננה רק, מדוע מופלה לרעה בית-החולים לעומת בית-המלון. השאלה היא, כיצד יכול בית-החולים בארץ להתמודד עם בית-החולים באנגליה, שם אין התייר הבא להתרפא משלם מע"מ, ואילו אצלנו כן. בארצות השוק המשותף אין מע"מ על שירותי בריאות למיניהם, בין שזה בדרך של שיעור מס אפס ובין שזה בדרך של פטור.

רבתי, המשק בקיפאון, לפנינו פוטנציאל יוצא מן הכלל לפרנסה שהכנסה נאה בצדה. במקום להתחרות על החולה בארץ, נצא לחוץ-לארץ ונביא אנשים לטיפול. ניתן לענף הרפואה את התנאים הדרושים ונסייע בקידום המכירות, ואז לא תאחר התוצאה לכוא.

היות שמדובר כמע"מ ובביטוח שער, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת הכספים. תודה.

היור' מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גל, אתה יכול רק להציע לקיים דיון במליאה. להעביר את הנושא לדיון בוועדה יכול השר להציע.

הנה בדיוק הגיע השר. זה תכנון בלתי רגיל, אדוני, ואתה יכול מייד לעלות לדוכן ולהשיב.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל, אבל היעדרותי היתה מתואמת עם המציע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, יש תחומים שהם מצטיינים בהם? פשוט מעניין לדעת אם יש תחומי רפואה שהם מצטיינים בהם.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני לא יכול להצביע על כך. אין לי נתונים כאן ואיני רוצה לומר דבר בלתי זהיר, אבל אני מעריך שיש תחומים ספציפיים שבהם ההכשרה שם טובה יותר באופן יחסי, אם כי אני מתקשה להניח שיש איזה תחום מיוחד שבו הרפואה שם מתקדמת יותר מהממוצע המקובל בארצות המערב. אני מניח שלא, אבל כסך-הכול הרמה טובה, וכמובן, זה גורם מעודד. ובכן על-פי הנתון הבסיסי הזה יש בהחלט מקום לשקול גם דרכים בלתי שגרתיות.

אני מוכרח לומר, שזה משתלב במגמה נוספת, שאני אישית מחייב אותה, והצבעתי עליה לאחרונה לא אחת. אולי גם נזרק לעניין הזה כאשר נדון במשבר הרפואה ובשכירתה, שהם הנושא הבא בסדר-היום. אני אחד מאלה החושבים שרפואה פרטית איננה פסולה, ואפשר לקיים רפואה פרטית בלי לקפח את התשתית הבסיסית, שהיא הרפואה הציבורית. במדינת ישראל הרפואה הציבורית היא התשתית, ואני לא חושב שיכולה להיות תשתית אחרת, אבל בצד התשתית הזאת אפשר גם לפתח שירותים פרטיים, במגמה שעליה מצביע חבר הכנסת גל, במיוחד שירותים שנועדו מעיקרם לספק צרכים של אוכלוסיות שאינן חלק אינטגרלי מהחברה הישראלית.

אין זה סוד שעל בסיס יותר ספורדי מגיעים לכאן חולים מהארצות השכנות — כאלה שמקיימות אתנו יחסים דיפלומטיים וכאלה שאינן מקיימות. אלה חולים שנוקקים למומחיות המיוחדת שמדינת ישראל יכולה להציע ואין להם אמצעים או תשובה על בעיותיהם במסגרת מדינותיהם. בגלל הנתונים המיוחדים שלנו, לרבות העלויות הקטנות יותר בארץ, כדאי להם לבוא לקבל את הטיפול כאן בתנאים טובים, ברמה מקצועית גבוהה ובאופן שיכול גם לספק את הצרכים או את האפשרויות הכלכליות שלנו.

מכל הטעמים הללו אני מקבל את הגישה העקרונית שמעלה כאן חבר הכנסת גל. איני חושב שזה דבר פשוט לבצע בקנה-מידה של מדיניות לאומית, כי זה מחייב כל מיני

הסדרים נוספים עם גופים, עם משרדים אחרים, בעיות של מס וכדומה, וגם אין לשלב את זה במסגרת תשתית הרפואה מבחינה ארגונית; אבל כל הבעיות הללו הן בעיות שניתן לפתור אותן אם רוצים ללכת בכיוון זה ואם מבינים שזה יכול להיות גם הודמנות לפתרון חלק מהבעיות של תעסוקת עולים ורופאים, שיגיעו לארץ במספרים גדולים בזמן הקרוב.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מברך את היוזם על הצעתו. אני חושב שהמגמה נכונה, ואני מציע שוועדת הכנסת במקרה זה תדון בנושא, בעיקר משום שהבעיה כאן עוסקת פחות בצד המקצועי ויותר בצד הארגוני-הפיננסי. הצעתי היא אפוא שוועדת הכספים היא שתדון בנושא ותמליץ בפנינו על מסקנות ועל דרכי פעולה. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש בעצם הצעה אחת. חבר הכנסת גל, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדת הכספים?

גדליה גל (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. כאמור, יש רק הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כהצעת שר הבריאות. זו הצבעה מס' 21.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה

— 8

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, ללא התנגדות וללא הימנעות, עברה ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גל לוועדת הכספים.

כט. הצעות לסדר-היום

שכיתת הרופאים

מחאתי על כי נושא כה חשוב נקבע כסעיף אחרון בסדר-היום. לדעתי, זה ביטוי לחוסר הרגישות ולחוסר התחושה של הכנסת לגבי המתרחש כימים אלה כמערכת הבריאות. אני בטוחה שכל המציעים מצטרפים למחאה זו.

שכיתת הרופאים נכנסת ליומה הרביעי. מושבתים 23 בתי-חולים של קופת-חולים ובתי-חולים ממשלתיים, 1,300 מרפאות של קופת-חולים, וגם כ-26,000 עובדי מינהל ומשק הצטרפו היום לשכיתתה.

ההסתדרות הרפואית החליטה להמשיך במאבק ולהשביח לסירוגין בתי-חולים באזורי הארץ, והכנסת שקטה ושלווה כאשר מתחוללת סערה בחוץ.

ברצוני "לברך" את שר הבריאות, ידידי מר אולמרט, על כך שהוא הצליח לאחד את כל הרופאים במדינת ישראל, רופאי קופת-חולים, רופאי בתי-חולים הממשלתיים, רופאי

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא האחרון על סדר-היום, אף הוא כענייני בריאות: שכיתת הרופאים — הצעות לסדר-היום מס' 3387, 3406, 3412, 3413, 3414 ו-3417.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, לצורך אינפורמציה, אפשר לדעת כמה מציעים נותרו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

שניים הסירו את הצעתם על-פי המחיקה כאן בלוח. הראשונה בין המציעים היא חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלנו, ואחריה — חברי הכנסת אריאל ויינשטיין, רן כהן, מוחמד נפאע, חנן פורת ומשה גפני.

שושנה ארכלי-אלמזלנו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, רצוני להביע את

בצנתורים ובניתוחי-לב אשר דחייתם לזמן ממושך מסכנת את חיי החולים. ועדת השרים הגיעה למסקנה, שאסור להמשיך כמצב הקיים ויש לנצל את חורי הניתוח והציור המשוכלל שקיים גם במשמרת השנייה, לקצר את התורים ולהקטין את הסבל של כל החולים הממתינים לניתוח.

נכון, היה ויכוח על גובה התמורה, שר האוצר דאז ידע על הסכם קופת-חולים עם הרופאים והשלים אתו, אך התנגד שאותו דין יהיה גם לבתי-החולים הממשלתיים, ועל כך בוכה הנביא.

היה סוד גלוי, שנוסף על הצורך לקצר את התורים ולקצר את משך ההמתנה לניתוח. המטרה, שכולם יודעים אותה, איש לא יכול להסתיר זאת, היתה להגדיל את הכנסה של הרופאים, לתקן במידה מסוימת את העיוות של שכר הרופאים ולמנוע עבודה נוספת של הרופאים מחוץ לכותלי בתי-החולים.

ההסדר מילא את היעדים מעל ומעבר לציפיות. אם ב-1988 בוצעו בבתי-החולים של קופת-חולים 50,000 ניתוחים, הרי בשנת 1989 הגיע מספרם ל-85,000, דהיינו תוספת של 35,000 ניתוחים. כיום הגענו למצב, שהזקוק לצנתור בבתי-החולים "בילינסון", למשל, אינו מחכה יותר משבועיים ימים, וכעבר הוא חיכה יותר משנה ושנה וחצי. זה היה צעד חשוב לשיפור שירותי האשפוז. זו היתה החלטה שהביאה לשקט תעשייתי במערכת הבריאות של קופת-חולים. אך יש להצטער, שההסדר שנקבע לגבי רופאי בתי-החולים של קופת-חולים לא חל באותה מידה על בתי-החולים הממשלתיים, דבר שיצר הרגשת קיפוח ומוקד של מרידות.

אדוני השר, בהופעתך באמצעי התקשורת גילית יחס פוגע ומעליב כלפי קופת-חולים, כאשר הגדרת את המוסד כמוסד שנמצא בגירעון, התובע כל הזמן מהממשלה תמיכה כספית כדי שיוכל לשלם לעובדיו. איזה חסר עשתה הממשלה כאשר הקציבה 80 מיליון שקל לקופת-חולים, שתקציבה הכולל הוא 3.1 מיליארדי שקל? השתתפות הממשלה היא למעשה 2%. זאת כאשר בשנת 1978, בתקופת כהונתו של שר האוצר דאז, מר ארליך, זיכרוננו לברכה, היתה השתתפות הממשלה 29.8%. בשנת 1981/82 — ההשתתפות היתה 14.2%. בשנת 1984/85 — ההשתתפות היתה 11.2%. בשנת 1988/89 היא ירדה ל-2%.

האם נמנעה ממך הידיעה שקופת-חולים נותנת שירותים ל-82% מהאוכלוסייה? ל-3.5 מיליוני תושבים ממטולה בצפון ועד אילת בדרום, ביישובי הספר, ביישובי העימות, לקשישים, לעולים חדשים, גם למקבלי הטבה סוציאלית, כ-140,000 יחידות, ללא סלקציה בקבלת מבוסחים כפי שנהוג בקופת-חולים אחרות?

האם ידוע לך, שסך כל התמיכה של הממשלה בקופת-חולים מסתכמת ב-2 שקלים ו-3 אגורות לכל נפש המקבלת שירותי בריאות בקופת-חולים, במרפאות ובבתי-החולים? זאת כאשר נוסף על כך מעמיסה על עצמה קופת-חולים תפקידים ממלכתיים בתחום הבריאות, תפקידים שהמדינה היתה חייבת לשאת במלוא ההוצאות שלהם, המסתכמות בסכום של כ-400 מיליון שקל.

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, מערכת הבריאות מתדרדרת למשבר חמור, והלוואי שלא נחזור למצב שהיה ב-1983, כאשר חכרן לסיעה, מר שוסטק, היה שר הבריאות. משבר שפצעיו טרם הגלירו עד היום, והשפעתו אכן מורגשת.

קופת-חולים "מכבי", "לאומית" ו"מאוחדת" נגד משרד הבריאות. הרופאים נוקטים עיצומים כביטוי להתנגדותם לצעדים שנקטו שר הבריאות והאוצר, הרוצים להכניע את הרופאים על-ידי בית-משפט. שר הבריאות, במקום לדאוג למערכת הבריאות ולשירותי הבריאות לחולים, הפך למכשיר בידי שר האוצר ופקידיו הבכירים נגד הרופאים והרפואה הציבורית.

שר הבריאות אינו רק נושא באחריות לפנייה לבית-המשפט להוצאת צווי מניעה נגד קופת-חולים, בתביעה לבטל תוספת הכנסה שניתנה לרופאים בעקבות ההסכם לקיצור תורים לניתוחים וכיטול קידום עובדים בדרגות הנמוכות ביותר, ששכרם של חלק מהם הוא אפילו מתחת לשכר המינימום, והם מקבלים השלמת הכנסה בדרגה אחת או שתיים. זה דבר שלא היה לו אף ורע במערכת יחסי העבודה במדינה. ועמם של הרופאים נגד שר הבריאות הוא גם על כך שהוא לא מצא לנכון להסתייג מדברי העלכון הצורבים של מר דנון, הממונה על השכר במשרד האוצר, שאמר: לא היו תורים ואין תורים, אלא התורים הם מפוברקים, היו מפוברקים. זוהי אשמה מחוסרת כל יסוד, מעליכה ופוגעת בכבודם של הרופאים. כשר הבריאות, מתפקידן היה לדחות דברי לעז אלה, הפוגעים ברופאים הממלאים את תפקידם באמנות, בכשרון ובאחריות.

רופאי ישראל, המופקדים על בריאות העם, העומס המוטל עליהם הוא מעבר לנורמה המקובלת במדינות המערב, גם כתוצאה מהמצב הביטחוני שנחונה בו מדינת ישראל. רמתם המקצועית אינה נופלת, ואפילו עולה לפעמים, בהשוואה למדינות המערב. אך שכרם לפעמים הוא אפילו נמוך מהמקובל במזרח.

להט שולך להשתמש בבתי-משפט ולנסות לפתור בעיות של יחסי עבודה בצווים מוכיח או חוסר ניסיון במערכת יחסי עבודה, או כביטוי להשקפת עולם מוטעית מיסודה.

הצעד שעשית, לחייב את קופת-חולים באמצעות בית-המשפט לבטל הסכם שחתמה עם רופאי בתי-החולים, בידיעתו של שר האוצר דאז מר משה נסים, הוא מעשה שקומם, ובצדק, את הרופאים, והאש מתפשטת והיא תקיף את כל עובדי מערכת הבריאות.

לדעתי, המניע שלך, אדוני השר, לצעד זה — ואני אומרת זאת בכל החברות והידידות — הוא רצונך: א. לפגוע בקופת-חולים, לסכסך בין ההנהלה לבין העובדים ועל-ידי כך לפגוע בכסן הרכה של ההסתדרות; ב. למנוע מרופאי בתי-החולים הממשלתיים להשיג את תביעתם הצודקת לחלוטין להשוואת שכרם לשכר עמיתיהם בבתי-החולים של קופת-חולים על בסיס העיקרון של שכר שווה עבור עבודה שווה. על כך נאבקתי כשהייתי שרת הבריאות ועל כך אני ממשיכה להיאבק, עד שהעול הזה יתקן: ג. לפגוע ברפואה הציבורית כדי לפלס דרך לרפואה הפרטית, שאתה כל-כך דוגל בה. גם פרסום המכרז של מכירת בתי-חולים גדול במרכז הארץ מבטא מגמה זו.

אדוני היושב-ראש, ההסדר שנקבע על-ידי מרכז קופת-חולים ביולי 1988, לאחר משא-ומתן ממושך עם משרד האוצר ועם משרד הבריאות, בא בעקבות החלטת ועדת השרים בראשותו של ראש הממשלה. זו הוקמה על-פי בקשתי כשרת הבריאות, כדי לקבוע הסדר לקיצור תורים לניתוחים נוכח המצוקה שנוצרה, כשרכבות חולים נאלצו לחכות שנה ויותר לניתוח. ומדובר לא רק בניתוחי הרניה וקטרקט, אלא גם

הנהלה זו התחייבה יותר מפעם אחת לבצע תוכנית הבראה כתמורה לקבלת מיליוני שקלים ממשל המסים. לא זו בלבד שהנהלה לא קיימה את הבטחותיה, אלא היא המשיכה מאז ניתנו הבטחותיה בניהול הבזבזני. היא הכניסה ומכניסה את משלם המסים, שכולנו מייצגים אותו, להתחייבויות נוספות.

לא נגד הציבור אנחנו רוצים לשבות, אלא נגד ההנהלה — למנוע ממנה שירותים מינהליים עד שתתפטר ותפנה את מקומה לטובה ממנה.

אני מבקש לקבוע, שהשביטות הן נגד הכנסת וחוקיה. כאשר שר הבריאות או כאשר הממשלה פונה לבית-המשפט, היא פונה משום שיש, כנראה, ויכוח או מחלוקת על פרשנות לחוק. לבית-המשפט פונים כדי לקבל את הצדק לפי חוק. ואת החוק הזה חוקקה הכנסת, שגם קודמתי, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוני, חברה בה. וזוהי הדמוקרטיה.

ומה אני קורא בעיתון? — שמזכיר ההסתדרות טוען, שבית-המשפט לא היה מוסמך לבטל את הסכם 1987, משום שקופת-חולים איננה גוף שנתמך על-ידי הממשלה. הרי החוק אומר שכל גוף שנתמך על-ידי הממשלה, כשהוא מעלה שטר, צריך לקבל את אישורה של הממשלה משום שהממשלה מתגמלת אותו. ומה אומר מזכיר ההסתדרות, חבר הכנסת הנכבד, ישראל קיסר? הוא מפרש את בית-המשפט. בית-המשפט לא היה מוסמך לפרש. משום שקופת-חולים איננה גוף מוסמך לבטל את הסכם 1987, איננה גוף שנתמך על-ידי הממשלה? שנתמך על-ידי הממשלה. איננה גוף שנתמך על-ידי הממשלה? או, באישון לילה, בשעה 23:00 מביאים לוועדת הכספים נייר ואומרים: תשלמו. רוצים דיון, תשלמו 80 מיליון.

שושנה ארבל-אלמולוני (המעריך):
מה יש?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה יש? בלי דיון. כאשר מנכ"ל האוצר, הסמכות הכי גבוהה באוצר, הממונה על החקיקים אומר לעיתונות ולוועדת הכספים, בתשובה על השאלות: התחייב, והנהלה לא מקיימת את ההתחייבות.

שושנה ארבל-אלמולוני (המעריך):
80 מיליון שקל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

את מגינה על משלמי המסים, ובצדק. מה הם 80 מיליון שקל? כמה אשדוד, אופקים ונתיבות משלמים מסים? כמה הם יכולים לשלם? קטלא קניא, 80 מיליון שקל באישון לילה?

שושנה ארבל-אלמולוני (המעריך):
באישון לילה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן. אני תבעתי לשמוע אם מילאו את ההתחייבות ואומרים: לא, נחליט עכשיו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה נתיבות משלמת?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני קשור לעצירות האלה. תראה איזה חינוך יש שם. יש שם אבטלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כמה היא מקבלת בשביל טיפול רפואי. תבדוק בבקשה כמה נתיבות ואופקים משלמות.

אני רוצה לקוות, שערעור קופת-חולים יתקבל, והצו יבוטל. הם ערערו לפני בית-המשפט העליון. אך אני מיעצת לך, אדוני השר, בכל הידירות, אל תמתין לתוצאות הערעור בבית-המשפט. בהתחשב באחריות המוטלת עליך לבריאות העם, היה נציג נאמן של עובדי מערכת הבריאות והחולים גם יחד, ותזיוס דחיית יישום הצו עד לחתימת הסכם כולל עם ההסתדרות הרפואית, הסכם שיביא בחשבון את המצב הקיים ויקבע פעם אחת ולתמיד השוואת תנאי השכר של כל העובדים במערכת הבריאות, בהתאם לתפקידם וללא הבדל הנובע ממקום עבודתם.

ברצוני להזהיר, מתוך הכרת המצב והניסיון שרכשתי, שאם תמשיך ללכת בדרך שבחרת בה — להתנשא מעל לעובדי מערכת הבריאות, ובראש ובראשונה הרופאים, תדבר את דרך בתי-המשפט ואמצעי התקשורת הממלכתיים, תוך הטלת דופי בנאמנותם לתפקיד, ותנסה מתוך חשבונות פוליטיים לפגוע בקופת-חולים או ברפואה הציבורית, תישא אתה באחריות להתמוטטות מערכת הבריאות ולסבל שייגרם כתוצאה מכך לרכבות נזקים לשירותים אלה יום יום, החרדים לבריאותם ולחיייהם.

אני דורשת משר הבריאות ומהאוצר להחזיר את המצב לקדמותו ולפתוח מיד במשא-ומתן עם הרופאים לקביעת הסכם אחיד, שיבטיח שכר שווה עבור עבודה שווה הן במערכת הממשלתית והן במערכת של קופת-חולים. ומוטב שעה אחת קודם.

יש להמשיך בהפעלת משמרת שנייה בכתי-החולים ובמרפאות חוץ, וזאת כדי לקצר את משך ההמתנה לניתוח, לשפר את השירות ולהפוך אותו לזמין יותר; לנצל את הציוד היקר הקיים בבתי-החולים, לא אחת נאמר מעל במה זו על-ידי חברי הכנסת וכתקופות שונות, שחייבים לנצל את הציוד הפועל רק במשמרת אחת. כאשר יש כוח-אדם ויש ציוד יקר, מדוע שהחולים לא ייהנו מכך. זה גם כלכלי, זה גם טוב לרופאים ומוסיף להם הכנסה, וזה גם טוב לחולים, שכן הוא מונע מהם סבל.

אני רוצה לפנות מעל במה זו לציבור הרופאים ולציבור העובדים של מערכת הבריאות כולה. אני מלאה הערכה והוקרה לעבודה האחראית שאתם עושים, לשירות הטוב והמעולה שאתם נותנים לחולים. אבל, אנא מכם, תנהגו בזהירות כדי שהמאבק המקצועי הצורך שלכם אכן לא יפגע בחולים ולא יגביר את הסבל שלהם.

מי ייתן והמאבק יוכתר בהצלחה ונגיע למצב שאכן מערכת הבריאות תשקוט ותגיע אל המנוחה ואל הנחלה פעם אחת ולתמיד. לכן אני מציעה, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון במליאה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע שכולנו נתאחד כאן היום, ונצא בקריאה לכל השובתים והמתכננים המשך השיבושים, לחזור מיד לעבודה. הפסקת השביתה והשיבושים חשובה לא רק משום שרופאי קופת-חולים ימנעו בחזירתם לעבודה את הסבל הקיים — אלא גם משום שרופאי קופת-חולים יוכלו מיד לאחר חזרתם לאשפו את הנהלת קופת-חולים, שהיא עצמה חולה אנושה, וזקוקה לקיצור התור בכהונתה.

אבל שר האוצר סירב לחתום על הגשת משפט נגד חברת החשמל, למרות המלצת הפרקליטות. ידוע לכם שהמלצת הפרקליטות באה לאחר חקירה.

שואלים אותי, למה היום השרים מגישים משפט. אני יכול להודיע לכם, חברי הכנסת, שאם היום שר הבריאות ושר האוצר היו מאותה מערכת פוליטית, היה שקט, לא היו שביתות ולא היו ועזועים, אבל אחר כך היו מביאים הצעה לגביית מסים, הצעה לגביית איגרות חובה מהציבור, והיו אומרים שאין כסף לזוגות צעירים, מזילים דמעות, ואפילו לא היינו חושבים שאלה דמעות תנין. כך זה עובד.

מנסים לאחו את עיני הציבור. מספרים לנו ככל מיני "איזמים", שאנחנו מגינים על העובדים ודואגים להם — והורסים את העובדים, אנחנו, המערכת שמגינה, כשם שהמערכת הזאת הרסה את ההסתדרות, את חברת העובדים, את "כור" ואת קופת-חולים.

האיגוד המקצועי, מזכיר ההסתדרות, את מי אתם מתקיפים? מתקיפים פקיד הממלא את חובתו נאמנה. הוא האשם, הוא הרע, הממונה על השכר. אנחנו, האיגוד המקצועי, תפקידנו להגן על עובדים. אנחנו סוציאליסטים. העובדים — קדוש. אבל כשעובד רוצה למלא אחר החוק שאת חוקת אותו, מתקיפים אותו ונותנים דרור בכלי התקשורת להתקפות על אותו פקיד מסכן. הוא לא כל כך מסכן כי הוא מגן עליכם.

שושנה ארבל-אלמזולני (המערך):

שנתיים זה פועל. שנתיים ההסכם פועל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

דיברנו על כך לפני שבועיים וגם היום — — —

שושנה ארבל-אלמזולני (המערך):

עכשיו נזכרו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברות וחברי הכנסת, יהיו התוצאות של הדיון הזה אשר יהיו, מלחמת העולם הבין-מעצמתית בין הממשלה לקופת-חולים, ומלחמת קופת-חולים בממשלה, אסור שתפגע בחולים. העובדה היא, שהציבור ברובו הגדול חש שהמלחמה הזאת היא מעל ראשו, ואחרי שנתיים של שקט תעשייתי כמעט מלא, ואולי אפילו מלא במערכת הרפואית ככלל ובקופת-חולים בפרט, עובדה היא שהמערכת מתחילה להודעו, והראשונים שנופלים קורבן הם החולים. יסלח לי חברי חבר הכנסת ויינשטיין: אני יכול לאהוב או לא לאהוב את המערך, אבל עובדה היא ששר במערך לא הלך למשפט נגד הרופאים.

אם מחפשים מי יום, מי קידם ומי הלך, צריך לחפש גם בכיוון הזה, והאמן לי שאני ידעתי, אני יודע ואמשיך לדעת לבקר את הנהלת קופת-חולים על המבנה שלה, על הביורוקרטיה שלה, על הבזבוזים שלה, על הצפצוף על הציבור שלה, על המגלומניה שלה, יותר מכל אחד אחר. אבל, עם כל הכבוד, צריך לדעת לומר כמה מלים נכונות וישרות לגבי העניין הזה.

שר הבריאות א' אולמרט:

מי ששומע אותך יכול לחשוב שאותם שרים ואישים הם אישים פוליטיים. זה יכול להיות?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תראה את המחשבים בכתיסהספר. תראה את הצנחנים והטייסים שיוצאים מעיירות הפיתוח ולא יצאו לפני 20 שנה. לא הכול כל כך שחור במדינה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, הרי בעוד כמה דקות תוכל להתייחס לדברים של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נתגאה במדינה ובמה שקורה בה. אבל לבוא הנה ולומר שזה לא גוף נתמך?

ומה אומרים רופאי המדינה? אנחנו רוצים להשוות את תנאינו לקופת-חולים. בבקשה. כך-הממשלה מנסה לעשות. למה אתם שוכתים?

ישבתי הבוקר, ולא רק היום, עם רופאים ושאלתי אותם. אני שמעתי את שר הבריאות אהוד אולמרט אומר הבוקר: אל תשבתו, לא הולכים עוד למכור בית-חולים. הם אומרים לי: כן, משרד הבריאות לא קובע. אתה יודע שהאוצר קובע. זה נכון. האוצר קובע. אמרתי להם: אתם יודעים שהאוצר רצה למכור את כ"ל וועדת הכספים התנגדה. אנחנו רואים את המראות הנוראים האלה בטלוויזיה, וצריך להראות אותם ללא הפוגה. לפני שמשביתים, אולי באים להכריז בוועדת הכספים ואומרים: אל תיתנו למכור. אולי שואלים. יש הצהרה של שר הבריאות. הוא תומך בעמדה שצריך להיות הליך. משביתים, ואחוזים כנשק השכיחה, כאשר מקבלים ירכיבו מההסתדרות וממהזכיר ומחברים כאן בכנסת. כי צריך להגן. על מה אתם מגינים? על מי אתם מגינים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על החולים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אומרים לי: אנחנו מסכימים שצריך להבריא. אומרים הרופאים: אנחנו מסכימים שצריך להבריא את קופת-חולים. יפה. אם צריך להבריא ואם התחייבו להבריאה, ואחרי ההתחייבות האוצר מגיש לנו נייר בוועדת הכספים, האומר: ההתחייבויות הקודמות, לאחר ההזרמה באישון לילה, לא מולאו. הוסיפו תקנים, הוסיפו הוצאות, אחרי אותו אישון לילה, פעם שנייה.

קודם יצא דוד כועז בהכרזה שהם לא קיימו את ההתחייבות. נתנו 80 מיליון. אחרי זה ביקשנו דוח, ויש לנו דוח שחור על גבי לבן של האוצר, של פקידים. תחת שלטונו של פרס יצאו פקדי האוצר עם ההודעה הזאת. אתם יודעים כמה הפקידים לויאליים, והם צריכים להיות לויאליים. אבל כאן הם לויאליים לאמת. הם אומרים לנו וכותבים לנו בנייר, שעד היום לא הוכחש — הוכחש כן, לא החם, ויש הבדל בין הכחשה להזמה — ואנחנו קוראים את הדוחות האלה על קופת-חולים, על הולול, ואחרי עלייה ריאלית של 10% גם שוכתים, ואנחנו יושבים ומגינים ותוקפים.

אומרים לי עוד משהו, מדוע חיכו כל כך הרבה זמן ולא הגישו משפט עד היום? למה, זה פוליטי. אמרתי: זה לא נכון. לפני שלושה חודשים פניתי לשר האוצר שמעון פרס, כי ידעתי שפרקליטות המדינה ממליצה להעמיד לדין את הנהלת חברת החשמל בגלל חריגות שכר, והוא — חבר הכנסת ליכא — עיכב את החתימה. אנחנו אנשים פוליטיים. יש חוקים. אנחנו אומרים לא להעלות שכר. אנחנו יודעים שמי שישלם את העלאת השכר הוא אותו עובד מסכן שאני מייצג אותו.

שכר מאוד נמוך. בצמרת יש כאלה שמשחקים, ואפשר לומר מרוויחים, יפה מאוד, ואפילו מעבר לזה, אבל זה לא נכון לגבי הציבור הענק של הרופאים.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה לומר דבר שמבחינתי הוא חשוב מאוד. אני חושב שהמאבק הזה, מבחינת כלל הרופאים הוא מאבק צודק. אני חושב שאם הם נוקטים צעד של יום שבתה אחר או עיצומים כיום אחד, המאבק נסבל. אבל מי שזוכר את הטררגדיה של המאבק של שנת 1983, מי שזוכר כמה אנשים מתו ולא העזו לדבר על זה, כמה חולים ניזוקו נזק בלתי הפיך, וזה קרה, מי שזוכר את כל אלה לא יכול להרשות שיפתח כאן סכסוך עבודה על גבם של החולים.

בעניין הזה אני פונה ומבקש, אני לא יודע מה לעשות, אני מבקש מן הממשלה שתחזור בה מהצעים שגרמו למהלכים האלה ושייפתח דף חדש של משא ומתן.

אבל כאותה נשימה אני רוצה לפנות להר"י — ההסתדרות הרפואית בישראל — ולהנהלת קופת-חולים, ולומר להם דבר אחד: גם אם נתונה לכם התמיכה במאבקם הזה, מי שיש לו רגישות חברתית ורפואית בארץ הזאת, אל יקיים סכסוך עם הממשלה על גב החולים, אלא יצא למאבק משותף עם החולים נגד הממשלה, אם אתם בטוחים שאתם צודקים. אפשר למצוא דרכים רבות לעשות זאת בלי להשכיח בתי-חולים ולהעמיד חולים כבני ערובה במאבק הזה. הטילו חרם על הממשלה, הטילו חרם על משרדי הממשלה, אל תדברו עם השרים, אל תשלמו מסים, אני לא יודע מה, כל זה קודם לתמותה של חולים.

שר הבריאות א' אולמרט:
"אל תשלמו מסים" — זו עבירה פלילית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האמן לי, אדוני השר, שלא לשלם מסים באופן זמני, הרי בסוף הם ישלמו — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האמן לי, שהכלל הראשון במדינה דמוקרטית, אנושית וחוקית הוא, שחיי בני אדם בה לא יהיו קורבן. לכן זה עדיף, לכן זה קודם. אני בא לומר לך למצוא כל מיני דרכים אחרות, ובסך-הכול, הסיכון הוא שלהם, ובלבד שלא יסכנו חיי חולים. נדמה לי שבעניין הזה אתה יכול להיות אתי גם אם אתה קואליציה ואני אופוזיציה.

אבל מה שלא עולה על הדעת, חברי הכנסת — — —

שושנה ארכליאלמוזילנו (המערך):
אבל שבע שנים כבר עברו. שבע שנים הם נאבקים, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חברת הכנסת שושנה ארכליאלמוזילנו, את הרי יודעת שמבחינת המטרה הברינה בינינו קטן, אבל האמצעים גם הם חשובים. עם כל הכבוד, את באמת משלימה עם זה שלפני שהם הפגינו, לפני שהם עלו עם הסינרים שלהם אל מול משרדי הממשלה, כשהם עדיין לא עלו עם החולים ביחד אל מול משרדי הממשלה ואל מול הכנסת, הדבר הראשון שעושים — הולכים לשביתה ולא נותנים טיפול לחולים? כמי שמקדש את נשק השביתה, אני חושב שמי שמקדש אותו צריך גם לדעת שלא לפגוע בו ולא לשחוק אותו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יכול להיות.

אני חושב שזה חלק מן התכונה הפוליטית והציבורית, לדעת מתי להגיע לסכסוך במערכת על גבם של חולים ומתי לא. עם כל הכבוד, אדוני השר, אני רוצה לומר לך: לנו יכול להיות פרצוף בכנסת לבוא ולהחליט מה יחסנו לשכר הרופאים, לאחר שכנסת הזאת היו חברי כנסת, חסלח לי, שבלא כושה העבירו כאן את חוק העיסוק הנוסף, כי משכורתם, בסדר גודל בסיסי של 7,000 שקל, לא הספיקה להם, אבל רופאים שעובדים תמורת 1,500 — 1,600 שקל — לבוא היום ובעזות מצח לומר מכאן, שמותר ללכת למערכת כזאת ולסכסוך אותה, גם כאשר יודעים שהקורבן יהיה בסיכומו של דבר החולים — אני חושב שזה לא חכם וזו פוליטיקה.

כולנו כאן אנשים פוליטיים, בעלי השקפות פוליטיות. אומר דבר נוסף. עם כל הכבוד, אני יכול להכות את הנהלת קופת-חולים בשוטים ובעקרבים. אבל אפשר לבוא לכאן ולדבר בשם נתיבות ואופקים? נתיבות ואופקים מספקות לקופת-חולים תשלום ריאלי בעד השירותים שקופת-חולים מעבירה להן? זוהי הקופה היחידה, עם כל הכבוד, שמסבסדת בכספי צפון תל-אביב את נתיבות. כאשר קופת-חולים "מכבי" עובדת ברמת-השרון ובגבעתיים, היא לא צריכה לסכסד לא את אשדוד ולא את קריית-שמונה. קופת-חולים עושה את זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
האוצר עושה את זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
קופת-חולים עושה את זה. חיכך אומר לך משהו על האוצר. גם אני לא אוהב לשמוע את הטיעונים ואת כבי התמרוקים של קופת-חולים, על שהתמיכה ירדה פלאים. התמיכה ירדה פלאים במקביל לגידול במס המקביל, ושלא יאחזו את העיניים. אגב, בעניין זה יש לי השקפה, ואומר לך אותה אף שאנחנו חלוקים עליה, חבר הכנסת ויינשטיין, אני סבור שבמקום שבו ממשלה יוצאת כליל מסכסוך שירותים ציבוריים, באותו מקום היא גם מפסיקה לשלם. היא לא שולטת עוד לא על רמת השירותים, לא על דרך הניהול, לא על היכולת לקבוע מה ייעשה בשירותים כלפי האזרחים. ודאי ודאי כאשר מדובר על שירות רפואי, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר על שירות רפואי שניתן לרוב ענק של העם.

לכן, הפתרון של מס מקביל מבחינתי איננו מספיק. אני לא מוכן להסתיר את זה. אני חושב שזה יהיה כוזב להסתיר את זה. אבל אני גם לא מוכן לבוא ולתקוע לידך שאם ממשלת ישראל מעניקה מתקציבה 2.5% — 2.75% מתקציב קופת-חולים, יש לה יכולת לומר: אני רוצה גם לקבוע מה ייעשה שם.

אגב, למדנו לעשות את זה עם עגבניות, למדנו לעשות את זה עם החלב, משום שרצינו לא רק לסכסד את המצרבים האלה כלפי האזרחים, אלא גם רצינו לשלוט בהם כמדינה שרוצה לקבוע קריטריונים ונורמות בשירותים הניתנים.

לפי השקפתי, שירותים ציבוריים מרכזיים מן הסוג הזה של רפואה, שהוא אולי המרכזי שבהם, חייבים להיכלל בשיקול הזה — באיזו מידה אנחנו עוסקים בהם.

לעניות דעתי, בית-המשפט היה הזירה האחרונה — זירה שקיימת, זירה שישנה, היא ודאי קיימת במדינת חוק — שבה משתמשים כאשר הולכים לסכסוך כזה. היא האחרונה הבאה בחשבון כאשר מדובר על שכרם של רופאים, שרובם הגדול, רובם הענק, רבותי, אתם יודעים את זה טוב כמוני, משתכרים

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר.

אבל כ-12 השנים האחרונות פחתה השתתפות הממשלה עד ל-2%—3% מתקציב קופת-חולים, במקום 30% בסוף שנות ה-70. זו הבעיה העיקרית.

רפואה ציבורית איכותית, המעניקה שירות לכול, היא המענה על הצרכים החברתיים והלאומיים, והיא לא צריכה להיות בהכרח ביורוקרטית, בזכונית, פחות איכותית ויקרה. יש הרבה מה לשפר בקופת-חולים, אבל צריך להזהיר מכל ניסיון לפגוע ברפואה הציבורית, בקופת-חולים.

התוצאות של שביבת הרופאים לגבי כל מערכת הבריאות הן באחריותה של הממשלה, שנסוגה מהסכמים ומהבטחות ושחלקה במימון הולך ונמס, ממשלה המראה קמצנות מדהימה כלפי מערכת הבריאות וכוונות שלא בתום-לב נגד הרפואה הציבורית, ומגלה נדיבות בתחומים אחרים, שלא זו בלבד שהם לא חיוניים, אלא הם מסוכנים ומזיקים.

דרישות הרופאים צודקות. הבעיה היא בחלוקת תקציב המדינה ובקיפוח שירותי הבריאות, החינוך וכדומה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת נפאע. אני קורא לחבר הכנסת חנן פורת, ואם חבר הכנסת גפני לא יתייצב, הוא יהיה האחרון.

שושנה ארכלי-אמולז'ניו (המערך):
איפה חברי הכנסת האחרים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

שני חברי הכנסת הורידו את הצעותיהם, והם נמחקו מהרשימה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הבריאות, אני רוצה לפתוח בהערות-אגב: הדיון כאן בסוגיה זו, שמדינת ישראל כולה עולה ויורדת בה, הוא עדות לעליבות של הכית הזה. לו רק היה מתקיים הדיון הזה, כפי שביקשנו, בראשית היום ולא בסיומו, כסדר עורף, ייתכן שהיה כזה תיקון-מה. העובדה שהדיון הזה מתקיים בשלהי היום, בנוכחות מספר כל כך מצומצם של חברי הכנסת — — —

שר הבריאות א' אולמרט:

גם אם הדיון מתקיים בסוף היום, זה לא תירוץ למישהו להיעדר.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני כולל את הדברים יחד. אבל אינני רוצה להקדיש לסוגיה זו את עיקר הדברים. אני רק מבטא את תסכולי על שהדיון בסוגיה כל כך קריטית מתקיים בצורה כל כך עלובה.

חמור מכך, אני עצמי מרגיש אישית תסכול, וכמעט נימה של ייאוש. בכנסת הזאת, אני הגשתי כחבר הכנסת צעיר הצעת חוק ראשונה בסוגיה הזאת של השכיתות במערכת הבריאות, ואז, באותם ימים, הביאו השכיתות, על-פי עדויות של הרופאים עצמם, לאובדן חיי אדם, והיו נתונים ושמות ומספרים, לא רק של דברים שבאו מכללא, אלא דברים שאפשר היה להצביע עליהם בבירור ולומר: פלוני, אלמוני ופלוני מתו כתוצאה משכיתת במערכת הבריאות.

על כן אני חייב לפתוח ולומר: אני אינני מבין איך יכולה להיות שכיתת במערכת הבריאות. אם מבינים שלא יכולה

נשק השכיתתה, שמשמעותה אי-טיפול בחולים — זה יכול להיות צעד אחרון שבאחרונים, כשכלו כל הקצין, לא ראשון בראשונים. תודה רבה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
כל הכבוד על הסיפא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. אני קורא לחבר הכנסת מוחמד נפאע, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 23 בתי-חולים מושבתים היום, עובדי המשק של קופת-חולים מצטרפים לשביתה. לא מזמן היתה שביתה כי היתה בעיה והיו דרישות, וגם היום יש שביתה, כי לא היה פתרון לבעיה ולא היתה היענות לדרישות הצדקות.

יותר מ-1,000 ניתוחים נדחו, חלקם לחולים שהמתינו חודשים רבים בתור. התור החדש לחולים נקבע לעוד שלושה חודשים ומעלה.

חולים ממתינים עם הכאבים וחיים עם המחלות ולאוצר לא אכפת.

קראתי שבגרמניה האזרח יכול לחייב את המדינה ואת מערכת הבריאות לשלם כעד ניתוח בחוץ-לארץ על משך המתנה בלתי סביר, כי זכות האזרח לבריאות עוגנה בחוקה.

רופא בעל ותק של 20 שנה הציג את תלוש משכורתו, ולפיו שכר היסוד שלו 1,500 שקל. רופא חדש משתכר כ-1,000 שקל, וכבוד שר הבריאות אולמרט מצהיר שהממשלה לא תקיים משא-ומתן עם הרופאים השוכחים.

הבעיה המרכזית היא, האם במדינת ישראל בריאות תהיה פונקציה של כסף, של אמצעים כלכליים?

הסכנה המחריפה לקיומה של מערכת הבריאות הציבורית היא הנקודה המרכזית.

בקשר לסכסוך הנוכחי: נתחם הסכם בין הממשלה לקופת-חולים ב-1988, "מבצע קיצור תורים", ל-12 חודשים. התוצאה היתה גידול של 40% במספר הניתוחים ב-1989 לעומת 1988. אך באותו הסכם גם דובר שעל הצדדים לדון בשינויים במערכת השכר של הרופאים. הממשלה התחמקה, והיא בעלת יכולת וניסיון בהתחמקות.

הממשלה דרשה מההסתדרות התחייבות, שלא יהיו דרישות שכר של סקטורים אחרים, והיתה פנייה לבית-המשפט המחוזי, שצריך להקיע פנייה זו.

בהסכם מ-9 במרס הובטחו לקופת-חולים 115 מיליון שקל, ונתקבלו רק 45 מיליון שקל. ראש הממשלה שמיר, כשר האוצר, חתם על 40 מיליון שקל נוספים, ועד עכשיו האוצר לא העביר אותם.

אדוני היושב-ראש, ההוצאה לבריאות עלתה בעשור האחרון כרוב מדינות המערב. בשנים 1975—1987, לדוגמה, גדלה ההוצאה לבריאות, בארצות-הברית מ-8.8% ל-11.5%; בקנדה מ-7.3% ל-8.7%; באוסטריה מ-7.2% ל-8.4%; בהולנד מ-7.1% ל-8.5%. בישראל נשמרה יציבות ברמה בינונית מאוד, בין 7% ל-7.3%.

שר הבריאות א' אולמרט:

7.7%.

למסקנות מרחיקות לכת: מסקנות מרחיקות לכת, שהראשונה בהן היא — חוק ביטוח בריאות ממלכתי, איחודן של כל קופות-החולים, ביטול ההצמדה המחרה והמעוותה הזאת — ואני אומר זאת כחבר הפועל המזרחי, שגם הוא נהנה מכך כעקיפין — שבין קופות-חולים לבין המפלגה, האבסורד המוחלט הזה, שאדם שזקוק לשירותי בריאות, אגב כך הוא צריך לממן כל מיני מערכות מפלגתיות-פוליטיות, או אפילו תנועות כשרות למהדרין, אני אומר זאת על יסוד המבנה הזה, שכבר הפך להיות חלק ממוסד מחיינו. אבל כל זה באמת יידון, ואני מבין שיובא למסקנות במסגרת אותה ועדת חקירה ממלכתית.

נכון לעכשיו, אני רוצה להציע לשר הבריאות:

1. לקרוא לרופאים לשוב מייד לעבודה.
2. לקבוע כניסה למשא-ומתן מזורז ביותר, תוך אי-שינוי במעמד בשלב הזה, ובמשך שבועיים-שלושה שבועות ניתן יהיה להגיע לסיכומים על הסכמי השכר, על מעמד הרופא, על נושא המשמרת השנייה וכדומה.
3. אם לא יגיעו להסכמה — להטיל, כדי שלא להתחיל כעת בהקמת מסגרת חדשה, על אותה ועדת חקירה ממלכתית להיות היא עצמה ועדת-הבוררות המחייבת, שמסקנותיה יחייבו הן את האוצר והן את הרופאים; להפקיע את המשא-ומתן הזה, אם לא יגיעו להבנה הדדית, מידי המערכת שכל אחד בה אינטרסנט לעצמו, ולהשתית את הדברים על איזו ראייה אובייקטיבית.

יכול להיות שבדברי שנשמעים נאיביים. יכול להיות שהם יהיו כקול קורא במדבר. אבל אני מוכרח לומר לכם: אילו אני רופא, הייתי מפר שביתה. ואני משתדל לומר לכל רופא שאני רואה — בעיקר לרופא ירא-שמים: אל תשמע למערכת הרופאים. אמרתי להם את זה היום בפגישה שהיתה לי עמם: הפרו שביתה, על תעמדו על גבם של החולים, על תעמדו על דם רינן — —

קריאה:

יש רופאי בתי-חולים שלא מקיימים את השביתה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני יודע, בית-חולים "לינאדו" באמת מקדש שם שמים, ויש עוד ועוד המקדשים שם שמים, להראות שמי שיש יראת אלוקים בלבבו, יש גם יראת קדושת אדם בלבבו.

אני יודע, אני אומר פה את הדברים, ואתה אומר את זה לכנסת ריקה, ואתה יודע שבדרך-אופן אינם נשמעים החוצה ואתה יודע שבחזון מפרפרים חולים.

אבל אולי, אדוני השר, הגיע הזמן באמת לבוא ולומר באופן רדיקלי: הפסיקו שביתה, ניכנס אתכם למשא-ומתן מידי, ואם זה לא יסתדר בתוך פרק זמן קצר, נביא את זה למערכת בורות ממלכתית מחייבת, ששני הצדדים יצטרכו להיענות לה. ואני מודיע לך, מתוך שיחה שלי עם נציגי הרופאים, אני בטוח שגם בנושא זה תמצא אזור קשבת. כמעט אפשר לומר, כמו שאנחנו מספידים: ומחה השם דמעה מעל כל פנים ולא יוסיפו לדאבה עוד — כי זה המצב, לאסוננו. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני רואה שחבר הכנסת גפני איננו, ולכן אני מבקש משר הבריאות להשיב על ההצעות.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת פורת, נכון שאולי הנושא הזה היה צריך לפתוח את הדיון, בגלל חשיבותו. אבל, אני

להיות שביתה בצבא על שכר, שביתה במשטרה על שכר, איך זה שבמדינה שחיי אדם יקרים לה, איך זה שבמדינה שהמורשת היהודית היא נר לרגליה — והמורשת היהודית קובעת: פיקוח-נפש דוחה שבת — פיקוח-נפש דוחה שבת, אבל לא דוחה שביתה? אני אומר: הדבר הזה נגשג מכינת.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הבעיה שהרופאים — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

תרשה לי, אני מייד אגיע לכך. בעניין זה אני אינני מחויב לשום צד, אני מחויב למצפון שלי, אני מחויב לתפקידי כשליח ציבור, להציע מה שנראה לי שבו ניתן לעשות. אבל אני אומר א-פרוורי: יש לאסור שביתה במערכת הבריאות. נפסיק עם הפרה הקדושה הזאת ששמה שביתה בשעה שנוגעים הדברים לחיי אדם.

נכון, השאלה הגדולה העומדת במציאות כזאת, שבה הרופאים אינם יכולים לאחוז בנשק השביתה, אחרי שהם ימצו את ההצעות שמציע להם חבר הכנסת רן כהן, ויעלו לכנסת וימחו בכגדים שחורים לפני משרדי המשלה, שהם לעתים אטומים, מה הם יעשו אז, אם אתה נוטל מהם את הנשק הזה?

יש לך, מורי ורבותי, תשובה פשוטה אחת: בורות חובה במערכת הבריאות. הווי אומר — קביעה, שלא שרירות לבו של האוצר, אם אכן שרירות לב קיימת, היא שתקבע את שכרו של הרופא ואת מעמדו, אלא מערכת אובייקטיבית, שיש בה שופט, שיש בה אנשי ציבור, שבה השיקולים הבלעדיים לא יהיו הצמדה של הרופא לשכרו של פלוני או אלמוני, אלא הדברים יבחנו גם לגופם.

זו היתה בתמצית ההצעה שהעליתי בשעתי, בהצעת החוק הראשונה שלי כחבר הכנסת. הבאתי אותה אז לשרת הבריאות לשעבר, חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. לצערי הרב, חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו, אני מוכרח לומר, שחרף דאגתן למערכת הבריאות — בגלל השקפת העולם שלך, בגלל יחסך לשביתה כאל דבר שבקדושה — לא היית נכונה לגלגל את הצעת החוק הזאת.

הבאתי אותה לפני אותה ועדה ממלכתית שנועדה להציע תוכנית רדיקלית לשינוי מערכת הבריאות, והדברים שם, אני מקווה, נפלו על אוזניים קשובות. אבל טחנות הצדק טחנות לאט. אני מקווה שבמים הקרובים נתבשר סוף סוף על מסקנותיה של ועדה זו. אבל, בינתיים, איך אומר המדרש, "בין כך ובין כך נפחה את נשמתה אותה עלובה".

הרופאים, לפי מיטב הכחתי, צודקים ואינם צודקים. הם צודקים ביסוד התביעה שלהם להעלאת השכר, צודקים ביסוד התביעה שלהם, שלא לבטל את העניין של המשמרת השנייה, גם אם התורים קוצרו במידת-מה, כדי שלא לחזור ולהגיע מחדש לאותו מצב של פקק. וכל אדם במדינה הזאת, אדוני שר הבריאות, שכאיוז מקום נגע במערכת הזאת יודע, שאלמלא קיצור התורים, לא כמבצע אלא כתפיסה כוללת, היו חולים צריכים לחכות לעתים שנה ושנתיים, וגם כך היו חיי אדם תלויים מנגד. הם צודקים בכך, הרופאים. הם אינם צודקים — ואני עוד חריף בדברי מחבר הכנסת רן כהן, אף על-פי ששמעתי אותו בקשב רב, והזדהיתי בעיקר עם הסיפא של דבריו — הם אינם צודקים בכך, שמוחר בסטואציה כלשהי לאחוז בנשק השביתה.

אינני רוצה להרחיב דברים על המעגל הכולל. אני מקווה, שוועדת החקירה הממלכתית, שמונתה לעניין זה, תגיע

הציבורית. אני לא יודע למה כשמישהו אחר, שר אחר, אומר שמותר גם לקיים רפואה פרטית, כבר מייחסים לו רצון להרוס את הרפואה הציבורית.

כד כבד עם קבלת ההחלטה הזאת, ב־5 ביוני 1988, הקימה הממשלה ועדת שרים מיוחדת כראשות ראש הממשלה, ובהשתתפות ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ, שר האוצר ושרת הבריאות, שתפקידה יהיה לבדוק את המצב ולקבל החלטות בנושאים חיוניים למערכת הבריאות.

הוועדה הזאת ישבה, וקיבלה ב־10 ביולי 1988 החלטה על מבצע לקיצור תורים. חשוב לדעת, ההחלטה הזאת היא המפתח להבנת כל התהליך, ועדת השרים הזאת קיבלה את ההחלטה. מקובל שהממשלה מסמיכה לעתים ועדות שרים לקבל החלטות כהחלטות ממשלה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
ההחלטה היתה למבצע?

שר הבריאות א' אולמרט:

מבצע קיצור תורים לניתוחים אלקטיביים ופעולות מינחרות. ההחלטה הזאת הגדירה את תחומי המסגרת של המבצע הזה. בסעיף ד' נאמר: המבצע יסתיים בתוך תשעה חודשים. היה ברור שהמבצע הזה הוא מבצע חד־פעמי לזמן מוגבל. שרת הבריאות היתה חברת הוועדה. היא היתה חלק מההחלטה.

נאמר שהיקף המבצע יהיה 15,000 ניתוחים, 7,500 פעולות חודרניות ועוד כנהו וכהנה, לא אלאה את הציבור המעוניין היושב כאן, שאינו רחב, בכל פרטי העניין. חשוב להדגיש שהיה מדובר רק על פעילות מעבר לשעות העבודה הרגילות, שהיה מדובר במבצע קבלני חד־פעמי, שלא ייווצרו יחסי עובד ומעביד בכתיחולים עקב הפעולות הללו. הווי אומר, אפילו נזוהר בהיבט המשפטי שזה ייחשב לתוספת שכר. ולא עוד, אלא שכדי למנוע את האפשרות הזאת, הוקם גוף מיוחד, אשר באמצעותו היו צריכים לקבל את התשלום.

עוד נאמר, בסעיף י"א: הסדר זה נועד לענות על צורך חד־פעמי, ולא יהווה תקדים במערכת יחסי עבודה. למה צורך חד־פעמי?

שושנה ארבל־אלמזולינו (המערך):

אולי תצטט, אדוני השר, את סעיף 12?

שר הבריאות א' אולמרט:

מה רע בסעיף 12? זה סעיף מצוין. סעיף 12 מדבר על גיבוש תוכנית לשיפור השירותים הרפואיים. מה זה שייך למבצע קיצור תורים?

שושנה ארבל־אלמזולינו (המערך):

שייך. זה היה חלק.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תרשה לי להעיר הערה?

שר הבריאות א' אולמרט:

לא, לא. יש לי נוהג. כך אני נוהג.

שושנה ארבל־אלמזולינו (המערך):

רק למען הדין.

שר הבריאות א' אולמרט:

סליחה, אני לא הפרעתי לך וגם לא לכם. אני לא שולל שתשאלו אותי שאלות. קודם תקשיבו. ככל שתיפרס מערכת העובדות, תרצי לשאול יותר שאלות. תמתיני לטוף.

חושב שיום דיון בכנסת, אין לו התחלה ואין לו סוף. כל עוד סדר-היום ישנו, צריכים להיות חברי כנסת, צריכה להיות עיתונות, צריכים להיות שרים וצריך להיות דיון. ואנחנו כל שבוע חוזרים על זה. נושא מסוים חייב בסופו של דבר להיות האחרון.

שושנה ארבל־אלמזולינו (המערך):

למה תמיד צריך לפתוח באינתיפאדה ובנושא אחר?

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמזולינו, אני מבטיח לך, שאילו העמידו נושא הקשור באינתיפאדה בנושא אחרון, היו אומרים אנשים: שנתיים־וחצי מתמודדת המדינה עם האינתיפאדה, ושמים את הנושא הזה בסוף היום. אני לא מקבל את המושג הזה. סוף היום. סוף היום הוא הסוף של הדיון. אבל הערתי את ההערה הזאת, כי אני חלק מכס, אני חי בכניין הזה ואני שומע את זה הרבה שנים. בסופו של דבר, החובה שלנו היא להיות פה ולהשתתף בדיונים.

אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, ראשית, יש לי בקשה. אפשר לקיים דיון כזה, והוא דיון חשוב, אבל, אין לסנוט להסיט אותו לכיוון של האשמות ושיקולים זרים. אני לא חושב שזה הוגן שחבר כנסת יעלה כאן, יש לו כבר אינכנטר של שיקולים שהוא יודע שמנחים את השר לגבי האינטרסים הפוליטיים והמפלגתיים שהוא רוצה להשיג בשביתה כזאת או אחרת. אני מציע שבעניין הזה ננהג על בסיס של הדדיות. אני לא אשאל מי מייצג אינטרס של קופה זו או אחרת, וחבר הכנסת יתייחס לעמדות שאני מביע על־פי תוכנן ולא על־פי כל מיני מוטיבציות שהוא מנסה לייחס לשר, שאין להן שחר.

לגופו של עניין, אדוני היושב־ראש, אני חושב שמה שחשוב לדעת בראש ובראשונה אלה העובדות. אני מבקש לפרוס בפני חברי הכנסת בקצרה את העובדות העיקריות החשובות לדיונו.

ובכן, עוד בשנת 1987 בא יושב־ראש הנהלת קופת־חולים הכללית דאז, פרופסור דורון, והציע הסכם מאוד מפורט, שמטרתו היתה לאפשר לרופאים בבתי־החולים של קופת־חולים לקיים מסגרת של מה שהוא קרא ניתוחים אלקטיביים נוספים, והוא הציע תמורה מאוד מפורטת לפי סוגי הפעילויות הללו, שהיתה צריכה להיות חלק מן ההסכם. הממשלה שללה את העניין הזה, וכתוצאה מכך ההסכם לא בוצע. הוא אמור היה להתקיים במשך 20 חודש, מפברואר 1988 ועד סוף דצמבר 1989.

אבל, היה משבר במערכת הבריאות, כפי שידועת זאת בוודאי חברת הכנסת הגברת שושנה ארבל־אלמזולינו, שכינה אז כשרת הבריאות. ובסופו של דבר, ב־5 ביוני 1988 קיבלה הממשלה החלטה חשובה, שבמהותה מינתה ועדת חקירה, על־פי חוק ועדות חקירה, לבדוק את תפקודה ויעילותה של מערכת הבריאות בישראל. אני לא רוצה להיכנס לכל הסמכויות שהוקנו לוועדה.

אגב, אני רוצה להוסיף, שדווקא בתקופה שבה הגברת ארבל־אלמזולינו היתה שרת הבריאות התקבלה, בין היתר, הנחיה לוועדה, שהפעילות שלה תהיה בהתחשב בצורך לקיים שירותי רפואה ציבורית ברמה סבירה לכול, כלי לפגוע באפשרות לקבלת שירותי בריאות בצריכה פרטית. אני לא זוכר שמישהו האשים אותה שהיא באה להרוס את הרפואה

את קופת-חולים: רבותי, אם תחרגו מן ההסכם הזה ותנסו להפוך אותו למה שהוא איננו, ראו הוזהרתם, זה לא זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא חשב שמי שעכשיו מקבל עוד 600 שקלים והגיע ל-1,500 שקלים, יורידו אותו ל-900 שקלים? זה באמת —

שר הבריאות א' אולמרט:
מדובר היה על מבצע חד-פעמי מעבר לשעות העבודה.

הלאה. ספטמבר 1988 — "להלן פרוטוקול ישיבה שהתקיימה בעניין תוכנית הממשלה לקיצור התורים בבתי-החולים". פרוטוקול של נציגי חטיבת רופאי בתי-החולים של קופת-חולים, נציגי ארגון עובדי קופת-חולים ונציגי הנהלת קופת-חולים. כל הגורמים מוכנים ליישם ללא דיחוי את תוכנית הממשלה לקיצור התורים בבתי-החולים.

אלך הלאה. אינני רוצה להתווכח עכשיו על שכן הרופאים. נגיע לשכן הרופאים. קופת-חולים הודיעה ליעקב דנון, הממונה על השכר, זה שכל כך קל לפגוע בכבודו. כשחט וחלילה מתקפחת זכותו של איזה פועל, חעלה כאן הגברת ארבלי-אלמוזילנו, ובמלים חוצכות להבה תגן על זכותו. אבל עובר בכיר של שירות המדינה, העושה את מלאכתו נאמנה, בתנאים קשים — מותר לעלות על במת הכנסת וכך לפגוע בו. למה? מה, האם הוא דואג לענייני הפרטי, לתנאיו המקצועיים, או שהוא שומר על הכיס הלאומי שלנו? מה הקלות הזאת שבה פוגעים בעובדי מדינה?

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):
אני לא פגעת בו. הוא פגע ברופאים.

שר הבריאות א' אולמרט:
את כן פגעת בו.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):
חסלה לי, לא פגעת בו.

שר הבריאות א' אולמרט:
כן פגעת בו. מה הדיבור הזה על פקיד בכיר כזה, שאומרים עליו: זה סטלין. הוא מעז להתווכח עם קופת-חולים, אז זה סטלין?

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):
מי אמר את זה?

שר הבריאות א' אולמרט:
מי אמר את זה? מנכ"ל קופת-חולים אמר את זה עליו. כן.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):
אז מה זה שייך לי?

שר הבריאות א' אולמרט:
רוק שלשום הוא הוציא הודעה מטעם קופת-חולים, שדבריו הם טמטום. זה סגנון של ויכוח? זאת מגינה על זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם גורבצ'וב אמר שזה סטלין.

שר הבריאות א' אולמרט:
בסדר. הוא יודע למה. אבל פסה לא.

ב-22 בספטמבר 1988 הודיע מר פסה למר יעקב דנון: אני מבאי ליריעתך את הנכונות של נציגי חטיבת רופאי בתי-החולים של קופת-חולים לגשת ללא דיחוי ליישם את תוכנית הממשלה לקיצור תורים בבתי-החולים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא אתנגד אם בסוף הדברים של השר ישאלו אותו שאלות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא רוצה לשאול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא. לא. בסוף הדברים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מבקש לשאול. רציתי לומר, שהכוונה היתה להגדיל את שכר הרופאים.

שר הבריאות א' אולמרט:

ב-15 ביולי 1988 התקיימה ישיבה בעניין המבצע לקיצור תורים לניתוחים אלקטיביים ופעולות מיוחדות מטעם משרד האוצר. נכחו בה שר האוצר, מנכ"ל וכל יתר הפקידות מטעם משרד הבריאות נכחה שרת הבריאות. מטעם ההסתדרות הכללית היו מזכ"ל ההסתדרות, יושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי, יושב-ראש קופת-חולים וכו'.

מה סוכם שם? סוכם על דעת ההסתדרות המבצע כפי שאושר בממשלה במתכונת שאושרה בממשלה, עם כל ההגבלות וכל הפירוטים, ונאמר שבתוך חקופת המבצע גם תיבדק הדרך לשיפור השירותים, אותו סעיף 12. נכון, שבעניין הזה יכולתי לשאול את הגברת ארבלי-אלמוזילנו מה היא עשתה. אבל למה לי לשאול אותה. אני יודע שאין לה תשובה מספקת.

ב-17 באוגוסט 1988 התקיים דיון בהשתתפות ישראל קיסר, נחום פסה, ראש הממשלה, סגנו וממלא-מקומו מר פרס, שרת הבריאות שושנה ארבלי-אלמוזילנו, ומשה נסים, שר האוצר, ומה החליטו שם? החליטו שם לאמץ. על דעת ראשי קופת-חולים ומזכיר ההסתדרות, את התוכנית כפי שקיבלה את תוקפה בממשלה, כלומר קיצור התורים על-פי החלטת הממשלה.

באותה עת נודע לממשלה ולפקידיה הבכירים, שלמרות הסיכומים הללו, שעוד לא יושמו אז, כי רופאי המדינה היססו לקבל אותם — קופת-חולים עומדת לחתום הסכמים שהם מנוגדים להחלטה הזאת. ואז כותבים למנכ"ל קופת-חולים כללית, מר פסה, מכתבים מטעם הממשלה ומוזהירים אותו: אדוני, אנו ננקוט את כל הצעדים העומדים לרשותנו אם הנהלת קופת-חולים תגיע לסיכומים כלשהם עם רופאים אחרים. מכתב אחד, ועוד מכתב.

וכשכא חבר הכנסת רן כהן ואומר: זו היתה העלאת שכן מוסוית, הסכמתם לתוספת שכר קבועה, והגברת ארבלי-אלמוזילנו אומרת מה שאומרת — אז אני צריך להזכיר מכתב שנשלח על-ידי דוד בועז עוד באוגוסט 1988, עם העתק לגברת ארבלי-אלמוזילנו: "לא נתתי הסכמתי לשינוי הסכמי שכר כלשהם בקופת-חולים כללית. ההסדר היחיד שניתן יהיה להפעילו בעתיד הוא מבצע חד-פעמי לקיצור תורים, בהתאם להחלטת הממשלה בנושא זה". ועוד כהנה וכהנה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל זה האוצר, אדוני.

שר הבריאות א' אולמרט:

סליחה, האוצר הודיע לקופת-חולים: זו החלטת האוצר. האוצר הוא הגוף המוסמך, זה ההסכם שבו מדובר, והוא מזהיר

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
האם אפשר לשאול שאלה?

שר הבריאות א' אולמרט:

לא, ביקשתי. אני אינני משיב על שאלות בזמן נאומו.
כשאגמור, בבקשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורת, אני לא אתנגד שתשאל שאלות ברגע
שהשר יגמור.

שר הבריאות א' אולמרט:

ובכן, היתה פה הפרת חוק בוטה ופשטה.

קופת-חולים יכולה להשתחרר מכל החלות הנוראה הזאת
בתנאים של המדינה. היא צריכה פשוט מאוד להחליט שהיא
לא גוף נתמך, וחסל סדר תכתיבים. חיתנו משכורות כמה שאתם
רוצים. אבל לתת את המשכורות האלה באופן חד-צדדי,
להגדיל את השכר, ליצור ספירלה, מעגל קסמים של עליות
שכר במשק, להשפיע על כל תהליכי השכר במשק, ולאחר מכן
לבוא לממשלה ולהגיד: תנו לי את הכסף לשלם את זה —
מניין?

עכשיו אומרת חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו — היא
בחרה תאריך מעניין, 1978 — שהתמיכה ב-1978 היתה 29%.
מעניין מה היה אם היא היתה בודקת את שנת 1976, למשל.
יכול להיות שאז היה 40%. באמת, קרה משהו ב-1977,
וטוב שקרה. ובעקבות זה אנחנו חושבים, אינני מסתיר את זה

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

קרה משהו, ואנחנו רואים לאן הגענו.

שר הבריאות א' אולמרט:

אנחנו רואים. את וחברייך הייתם כמה שנים שרי בריאות,
או בכקשה, קצת צניעות. ובכן, התמיכה קטנה.

עכשיו אני אומר לקופת-חולים: אני לא מאמין בקיומה
של רפואה כמדינת ישראל ללא רפואה ציבורית וללא
קופת-חולים הכללית. אינני מאמין בזה, ואינני זקוק לשום
זיכויים ולא להרשעות מהגברת ארכלי-אלמוזלינו. את יכולה
להגיד מה שאת רוצה על כוונותיך.

אבל, האם אני יכול להתעלם מהגירעון המצטבר של
הקופה, שנמדד במאות רבות של מיליונים? האם אני לא צריך
להיות חרד מהשאלה, איזו קופה תשלם את זה? מה זה? האם
זה ככה, כלאחר יד? אני אומר היום לחולים ואני אומר
לרופאים: גם ב"כור" עשו שכיתות, ואתם הגנתם על השכיתות
האלה. ועכשיו כולם זוחלים לקופת המדינה, כדי שאנחנו
נשלם את מחיר ההפקרות שהיתה אז. כך את רוצה שיהיה עם
קופת-חולים, ואחרי זה נקיים דיונים בכנסת על הפירוק? ומי
ישלם את הפירוק?

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

זה לא אותו דבר. זה לא דומה.

שר הבריאות א' אולמרט:

לא אותו דבר? ודאי שלא דומה. שום דבר לא דומה. מה
שדומה זה שצריך לדרוש ולבוא לממשלה ולהטיף לה מוסר.
רוצים שלא יהיו תכתיבים ממשלתיים? בכקשה, גם ללא
תמיכה. בכקשה.

את אומרת 80 מיליון? תשאלו את מי שהיו המנהלים של
משרד הבריאות בתקופתך כמה זה. רק הסדרי האשפוז, אילו

כפגישה בלשכת שר האוצר, ב-4 באוקטובר 1988,
בהשתתפות שר האוצר, שרת הבריאות, מזכ"ל ההסתדרות
והנהלת קופת-חולים, סוכם — על דעתך, גברתי — כי
החלטת ועדת השרים לקיצור התורים היא ההצעה היחידה
שעל-פיה נכונה הממשלה לבצע את הנושא של קיצור התורים
על כל סעיפיו. החלטת ועדת השרים מוצעת כתוכנית אחידה
לקיצור התורים, הן לרופאי קופת-חולים והן לרופאי המדינה
ולעובדים האחרים במערכת הבריאות.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
כן.

שר הבריאות א' אולמרט:

מה אמרה התוכנית הזאת, אנחנו כבר יודעים: הגבלה
בזמן, חשעה חודשים, כמות מוגבלת של ניתוחים, כמות
מוגבלת של פעילויות. נאמר פה: כפגישה רשמו בפניהם
המשתתפים בחיוב את הסכמת רופאי קופת-חולים להפעיל את
תוכנית קיצור התורים על-פי החלטת ועדת השרים לענייני
הבריאות, והלאה, הם אומרים שהם מקווים שרופאי המדינה
יסכימו להצטרף לכך.

מה קרה בפועל? קופת-חולים התחילה להפעיל הסכם
לקיצור תורים. רופאי המדינה לא. קופת-חולים הפעילה הסכם,
אבל לא את ההסכם של הממשלה. ומאותו רגע לא חדלו
להתריע בפני קופת-חולים על כך שהיא עוברת על החוק.

אני רוצה להביא עוד ציטוט אחד. לא אביא עוד ציטוטים,
כי באמת, הרי אפשר להביא ציטוטים בלי סוף. יש לנו חיקים
מלאים. ב-25 או ב-26 באוקטובר הודיע דן אופנהיים, מנהל
האגף למינהל רפואי, משאבי אנוש רפואיים בקופת-חולים,
ליעקב דנון: הודענו לבתי-החולים של קופת-חולים, בהקשר
של ההסכם בדבר המבצע לקיצור התורים לניתוחים
אלקטיביים ולפעולות חודרניות, על-פי העקרונות שאושרו
על-ידי ועדת השרים למערכת הבריאות — — — הוא אומר
למה זה מתייחס: למסכות של 15,000 ניתוחים, 7,500 פעולות
חודרניות, 45,000 אבחונים (המסגרת הכוללת של תוכנית
המבצע).

בדצמבר 1988 נתמנה שר בריאות חדש. הוא הגיע להסדר
עם רופאי המדינה. רק בספטמבר 1989 הם הצטרפו למבצע
הזה, שהיה אמור להסתיים במרס 1990.

מה קרה? רופאי המדינה פעלו על-פי מתכונת מסוימת,
שבה הם באמת קיבלו על עצמם את ההתחייבות בהתאם
לתוכנית הממשלה. קופת-חולים ניהלה תוכנית אחרת, תוך
הפרה בוטה של כל ההתחייבויות שלה. ואת היית הראשונה
שהיית צריכה להתריע על כך, מסיבה אחת: כי את היית חתומה
על ההחלטות.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אבל למה לא ביצעו את סעיף 12?

שר הבריאות א' אולמרט:

מה זה רלבנטי בכלל? כל הזמן את זורקת את סעיף 12.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

ודאי, זה מאוד רלבנטי.

שר הבריאות א' אולמרט:

מה זה קשור בכלל? יש פה התחייבות מפורשת. סעיף 12
וועדת החקירה.

אני רוצה לומר כמה מלים על התמיכה בקופת-חולים.

שר הבריאות א' אולמרט:
אין להם שום סיבה בעולם לשבות. ההסדר אתם נתקיים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
הוא לא נגמר?

שר הבריאות א' אולמרט:
אנחנו הארכנו אותו והודענו להם שהוא יוארך.

באנו לרופאי קופת-חולים בסוף השבוע, עוד לפני ששבתו, ואמרנו: תראו, פסיקת המשפט היא צעד הכרחי לחיקון הפרת החוק. אינני מבין איך מישוהו יכול לבוא בטענה, ניאח, אילו פנינו לבית-משפט ובית-המשפט היה מסרב לתת צו ביניים, היינו אומרים: טוב, בית-המשפט לא נתן איזה גיבוי, הכול בסדר. אבל מה משמעות הדבר שבית-המשפט נתן צו ביניים כעניין שכר, רבותי? פירושו של דבר, שעל פני הדברים הוא כנראה התרשם שיש עילה כזאת למדינה, שיש כאן הפרת חוק שהוא לא יכול להשלים עם קיומה אפילו לפני שהתברר כל העניין. מה, זה דבר קל ערך? זו איזו הצטעצעות במשחקי מלים?

אבל מה? היות שהבנתי את רגישות הרופאים, זימנתי אלי את מנכ"ל קופת-חולים כיום שישו וישבתי אתו שעות ארוכות, עד לפני כניסת השבת, באופן שהייתי משוכנע שהוא יספיק לחזור לביתו בלי לחלל את השבת, ואמרתי לו: אדוני, על דעת שר האוצר — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני רואה שלסגן השר יש השפעה.

שר הבריאות א' אולמרט:
השפעה גדולה, אני חייב לומר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
השפעה מדהימה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אגב, אם היית צריך להיכנס לשבת כדי לפתור את זה, היית צריך להיכנס לשבת.

שר הבריאות א' אולמרט:
יכול להיות, אבל יכולנו להימנע מזה. ואם אתה חושב שזו השפעתו של סגן השר, ראשית — אני לא יכול להכחיש את זה, שנית — על כך צריך להשתבח.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בהחלט, ציינתי את זה לשבח.

שר הבריאות א' אולמרט:
אמרתי: אני מבין את הרגישות, ולכן הנה, כבר על דעת משרד האוצר אני מציע לכם שיהיה אותו הסדר בדיוק — שוויון, גברתי. אותו הסדר בדיוק שיש עם רופאי המדינה יהיה גם עם הרופאים שלכם עד סוף חודש יולי — זה היה 30 בינוי — ובנתיים מייד נמשיך את המשא-ומתן באמצעות ההסתדרות הרפואית ונגמור אותו עד סוף החודש.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
יפה מאוד.

שר הבריאות א' אולמרט:
מאוד יפה, אבל מה לעשות, גברתי, ששכחת לשאול את שולחייך? הם אמרו לי שזו הצעה טובה, והם חזרו על כך גם היום.

עדיפויות, אילו יתרונות, אילו פערים בין השימוש בפועל ובין התשלום בפועל, עוד בכמה עשרות מיליונים זה מסתכם מדי שנה. נוח להגיד 80 מיליון. צורכים כך וכך ימי אשפוז מהמדינה, מבתי-החולים של המדינה, אבל משלמים פחות, כי יש הסדרים, ואחרי זה באים לכאן ואומרים: מה רוצים בכלל?

עכשיו אני רוצה שתבינו: עיני אינה צרה בקופת-חולים, אני לא מציע שאנחנו נתעלם מצורכי קופת-חולים. אני מדגיש שנית, חברי הכנסת: אינני מאמין בקיום רפואה כמדינת ישראל שקופת-חולים הכללית לא תהיה מרכיב חיוני שלה. אבל, כל זמן שהיא גוף נתמך אנחנו נוותר על חובתנו לפקח ולהגביל?

עכשיו אני רוצה לסכם: אנחנו הודענו לקופת-חולים, שאנחנו נגיש תביעה על הפרת החוק אם ההפרות הללו לא תתוקנה. עם כל הכבוד, אני אינני יודע למה שרים קורמים לא עשו את זה, ואני גם אינני נושא באחריות. לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו אולי יש דרכי תקשורת יותר טובות, ישירות אתם, כדי לברר את זה, אבל אנחנו הודענו על כך, ואז באו אלי רופאי המדינה, ולאחר מכן נציגי ההסתדרות הרפואית, ואמרנו: אנחנו צריכים להבין מה פירוש הדבר שתגישו נגדם תביעות. אמרנו: פירוש הדבר הוא, שאנחנו רוצים להיכנס למשא-ומתן כולל עם ההסתדרות הרפואית על הסכמי שכר חדשים. ואף הוספנו שיתכן מאוד, שבהסכמי השכר הללו נשלם לרופאי המדינה את כל מה שהם קיבלו, כי זה משא-ומתן. איננו מתחייבים, אבל הכול יכול להיות.

לדבר אחד לא נסכים: לכך שמישהו יעלה שכר באופן חד-צדדי. אחרי זה יבוא אלינו אגף אחר ויגיד: תראה, קודם כול תן לנו את מה שאלה מקבלים, אחרי שתיתן לנו את מה שאלה מקבלים: נתחיל לדון אתך על העתיד, וכך תמיד נהיה במצב שאנחנו רצים אחרי הונכ של ההסכם הקודם, ללא סוף.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
תשווה להם.

שר הבריאות א' אולמרט:
גברתי, הדבר הכי גרוע הוא שקוראים קריאת ביניים על חצי משפט, ולא יודעים מה נאמר בחצי הראשון. אני לא משיב לך, כי לא שמעת את ההתחלה.

ובכן, ישבנו עם ההסתדרות הרפואית, וההסתדרות הרפואית שמעה מאתנו שאנחנו איננו מוותרים על זכותנו להגיש את התביעות, וכך ננהג. ובעקבות השיחה הזאת נפתח משא-ומתן, כשהם יודעים מראש, ממני, שתביעות תוגשנה. ולמרות הכול, ההסתדרות הרפואית התחילה את המשא-ומתן. לכן הטענה שמישהו השמיע, כאילו פעלנו, כביכול, בהיחבא — שקר וכזב.

מוזכיר ההסתדרות ומר פסה פנו אלי ואל מי שהיה ממלא-מקום שר האוצר, דן מרדור, בקול שכר וזעקה. קיימנו שיחה רצינית מאוד, ומעולם לא הבטחנו להם שלא תוגשנה תביעות משפטיות. ולאחר מכן, כשהייתה ידיעה בעיתונות שמישהו פירש את עצם המגעים ככנוונות לוותר, הודענו: לא כך יהיה, אנחנו נגיש תביעות.

מה הצענו לרופאי המדינה ולרופאי קופת-חולים? לרופאי המדינה יש הסדר קיצור תורים, יש משא-ומתן אתם במסגרת ההסתדרות הרפואית.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
הוא נגמר, לא?

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
כן.

שר הבריאות א' אולמרט:

כן. את רואה, את לא מתאמת עד הסוף. הם הודיעו היום באופן פומבי, מר פסה הודיע, שהצעתי נראית לו.

עכשיו אני שואל: במצב דברים כזה איזו זכות מוסרית יש למישהו להשכיח כבר ארבעה ימים את מערכת הבריאות במדינת ישראל, כשההצעה הזאת מונחת על השולחן מיום שיש? למי יש זכות לבוא ולומר שהמשלה עושה צעדים לפגוע, להרוס, לא לנהל משא-ומתן? משא-ומתן התקיים, נוהל בצורה עניינית, התביעות היו ידועות מראש, הזהרנו את כל הגורמים שנגיש אותן, התרענו בפני קופת-חולים שלא תמשיך להפר את החוק.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
הרופאים הסכימו?

שר הבריאות א' אולמרט:

לאחר שקופת-חולים סירבה להיענות לדרישותינו פעם אחת ועוד פעם ועוד ועוד פעם הגשנו את התביעות, ובמקביל הצענו לקופת-חולים הסדר מכוון לגבי תשלום קיצור תורים עד סוף חודש יולי, לרופאים שלה כמו ליתר רופאי המדינה. על סמך מה שובתים? מהי האצבע הזריזה הזאת על הדק השכיחה, שמנוצלת חדרות לבקרים, כל פעם בטענות אחרות?

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

הרופאים מסכימים שתוריד להם את השכר? משמעות ההצעה שלך — להוריד להם ולהשוות לרופאי המדינה.

שר הבריאות א' אולמרט:

גברת ארבלי-אלמוזלינו, הדבר הטוב ביותר שאני יכול לומר לך כדי שלא להשיב באופן ענייני על השאלות שלך, זה שאת לא מבינה את מה שאני אומר.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

מה זה אני לא מבינה?

שר הבריאות א' אולמרט:

את לא מבינה, מה אני יכול לעשות?

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אתה מבין הכול?

שר הבריאות א' אולמרט:

אני לא מבין את הכול, רק את מה שאני אומר. את זה אני מבין, תאמיני לי.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

מה משמעות ההצעה שלך? — להוריד להם.

שר הבריאות א' אולמרט:

תבדקי עם מר פסה, שאמר שזאת הצעה טובה, מה המשמעות.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

לא פסה שובת.

שר הבריאות א' אולמרט:

הרי בשמו את מברכות פה כל הזמן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, הייתי מבקש — — —

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
אל תצחק עלי.

שר הבריאות א' אולמרט:

אני צועק, ואת תואילי להקשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר — — —

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

עלי אתה לא תצחק.

שר הבריאות א' אולמרט:

גברתי, אל תפריעי לי. אני לא הפרעתי לך.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

על חבר כנסת לא תצחק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, נא לא להפריע.

שר הבריאות א' אולמרט:

אִי־אפשר כך. תסלחי לי, אין לך שום פריבילגיה שאין לחבר כנסת אחר.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

צועק עלי, מה, אני עובדת שלך?

שר הבריאות א' אולמרט:

לא, אני גם לא עובד שלך. יש לי חדרות בשבילך: אני גם לא עובד שלך. אל תפריעי לי. שמעתי אותך בסכלנות, שמעתי שאת מאשימה אותי בשיקולים פוליטיים, שמעתי שאת מאשימה אותי בניסיון להרוס את קופת-חולים, ולא הפרעתי לך.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

כן.

שר הבריאות א' אולמרט:

אבל אני לא אקפח את זכותי להשיב לך כגמולך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבל אני הייתי מבקש, אדוני השר, לא לצעוק.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

מותר לי לבקש בהדרת על מה שאתה אומר.

שר הבריאות א' אולמרט:

לא מותר לך שום דבר שהיושבי-ראש לא מרשה.

לכן, אדוני היושבי-ראש, לפי דעתי, המשך השכיחה הזאת, בנתונים הללו, הוא פגיעה חמורה ביותר בציבור החולים והנוקשים במדינת ישראל.

אני רוצה לומר יותר מזה: מי שאחראי לטיפול בחולים הם רופאים, והם ורק הם אחראים לנוז ולסבל שנגרם לאלפי אנשים במדינה ברגע זה. אני מציע לכולם לנהל מאבקים נגד הממשלה, בבקשה, לא על חשבון החולים, ולהפסיק עם הדמגוגיה הזולה הזאת ועם ההסתה הזאת, שגורמים פוליטיים נוהגים כדי לעשות חשבון עם הממשלה. תנהלו מאבק עם הממשלה, אל תעודדו גורמים לנקוט צעד חפוז כזה כל שני וחמישי.

קראו בעיתון ידיעה שרוצים לסגור בית-חולים — צ'יק-צ'ק שביחה בכל מערכת הבריאות. פניתי ואמרתי: רבותי, לא תהיה שום מכירה ללא ישיבה והתייעצות אתכם ושיחות עם כל הגורמים, אבל זה לא עניין אותם — שכיחה.

צריך לעשות בשירותי הבריאות הרבה מאוד רפורמות, ואני מקווה שלאחר שיוגש דוח ועדת החקירה אפשר יהיה לעשותן. בינתיים יש דרישות לגיטימיות של כל ציבור. אני לא מגיב עכשיו לגבי רמת השכר של הרופאים, כמו גם לא לגבי רמת שכר במגזרים אחרים, גם כמשק הבריאות, שאינם משתכרים כמו הרופאים, לא בממוצע ולא בדרגות הנמוכות והגבוהות, ואני לא חושב שבגלל זה יש להם זכות להכתוב ללא משאומתן מציאות חדשה.

לכן, מה אני אומר? הרי התחיל משאומתן, ניתן לו להיגמר. עד לסיומו הצענו לרופאי קופת-חולים הסדר חוקי. לא אנחנו הצענו להם ישירות, כי אני לא מנהל אתם משאומתן, הם לא עובדי. אבל הצענו להנהלת קופת-חולים שאנחנו, הממשלה, בתוקף סמכותנו, נאשר הסכם אם הם יעשו כמו שמותר להם לעשות, שנהוג גם לגבי רופאי המדינה. התוצאה הכספית של ההסכם הזה, אני אומר בלי לפרט, היא מספקת ביותר. לכן גם מבחינה זו אין עילה לשכיחה, ומעבר לכך נדון בוועדה כאשר הנושא יועבר אליה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלינו, את מסכימה שהנושא יעבור לוועדה?

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המערכ):

כן, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, האם אתה מסכים?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ככבוד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מוחמד נפאע?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חנן פורת?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד: להעביר את כל ההצעות בנושא שכירת הרופאים לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת שר הבריאות. נא להצביע. זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

עכשיו, עם רופאי המדינה יש הסדר קיצור תורים. אין להם שום תביעה בנושא הזה. מתנהל משאומתן, שיגישו את תביעותיהם. אבל לא — שכיחה, סוגרים בתי-חולים, פותחים בתי-חולים, משחקים באנשים, ועוד יש חוצפה לכוא לכאן ולהאשים את הממשלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אז מה, כל הרופאים רשעים?

שר הבריאות א' אולמרט:

לא, לא אמרתי זאת.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שיש כאן התנהגות בלתי אחראית. בנתונים שאותם פרסתי לפניכם לא יכולה, לדעתי, להישמע טענה נוספת על קיפוח שנוהגים ברופאים, לא באלה ולא באלה.

אני חוזר ואומר, כדי שלא תישמע טענה על-ידי מי מכס: אין לממשלה הזאת ולמשרד הבריאות, שאני השר הממונה עליו, שום מדיניות לפגוע ברפואה הציבורית ובקופת-חולים כלשהי. אבל, סדר יהיה ורפורמות תהיינה. ומי שיתנהג כאילו קופת הציבור היא הפקר ואפשר לנהוג בה ללא שום אחריות, אנחנו נצטרך להפעיל את האמצעים שהחוק נותן לנו והאחריות נותנת לנו כדי לעשות סדר.

אדוני היושב-ראש, אני מסכים שהנושא יידון בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ועדת העבודה והרווחה, אני מבין.

שר הבריאות א' אולמרט:

הוועדה המתאימה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, אתה הסכמת שבתום דבריו תישאלנה שאלות, ואני אתן רשות אך ורק לשאלות ענייניות.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני אסכים לשאלה אחת בלבד, לא יותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

גם אם אני מקבל את כל מה שאתה אומר, גם אם מבצע קיצור התורים הצליח, האם אתה יכול לומר עם יד על הלב, שהיום לא נחוצה משמרת שנייה? האם אתה יכול לומר עם יד על הלב, שמשכורות הרופאים היום הולמות את הצרכים? אולי יש מקום שהדבר הזה יידון ויבחנו מתוך המציאות הנתונה, ולא תוך כדי השכיחה?

שר הבריאות א' אולמרט:

קודם כול, אני לא רוצה להסביר את הרקע של מה שנקרא בעבר מבצע קיצור תורים ולהתייחס ברצינות לכל המספרים הנשלים כלאחר יד, כאלו בשנה אחת עשו 50,000 ניתוחים ואחרי זה עשו 80,000 ניתוחים. צריך לבדוק איזו שנה זו הייתה, כמה חודשים שבחו באותה שנה, למה הייתה תפוקה נמוכה בהשוואה לשנים אחרות. ולכן התייחס הממונה על השכר באוצר כשאמר: אומרים שבשנה אחת היו 50,000 ניתוחים, ואחרי זה היו 80,000 ניתוחים. כלומר, המבצע היה חיובי. כי תראה כמה יותר ניתוחים עשו. אבל שוכחים שבאותה שנה שאלה משווים התפוקה הייתה נמוכה ב-40% מזו של השנים הקודמות בגלל שביתות.

חברי הכנסת, בזה חס סדר־היום, ואני עומד לנעול את

הישיבה. הישיבה הבאה חתקיים ביום ב', ט"ז בתמוז התש"ן, 9
ביולי 1990, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של עשרה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברו
ההצעות לוועדת העבודה והרווחה. אני מקווה שהשביתה
תסתיים עד מהרה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:55.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קצ"ד — קצ"ו

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. דיון על הודעת הממשלה על מינויים של סגני שרים (על-פי בקשת 30 חברי הכנסת)
- ד. הודעת הממשלה על החלטתה להעביר לראש הממשלה סמכויות הנתונות לשר התקשורת על-פי הוראת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990.
- ה. הצעת חוק הליכי תכנון ובנייה, התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת ועדת הכנסת להסיר מסדר-היום את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (הזמנת עדים לוועדות).
- ז. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה, התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ח. היערכות הממשלה לקליטת העלייה.
- ט. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 9), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 10), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחר ציבור), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק שירות המדינה (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק הרופאים הווטרנרים, התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 5), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 22), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כב. הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- כד. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת — הצעת חבר הכנסת י' צידון.
- כה. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- כו. עבריינותם של ערבים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- כז. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- כח. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כט. רצח חושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, צ' הנגבי, יצ' לוי וש' דיין.
- ל. התקפות יהודים על ערבים ועל נבחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ת' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי, ע' דראושה.
- לא. תנאי העבודה במפעל "סקסטיל-דימונה" — הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
- לב. הדרוזים בישראל — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
- לג. מוסדות להשכלה גבוהה — הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- לד. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- לה. תביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל — הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
- לו. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 34), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- לז. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קצ"ד וקצ"ו

627. הפסקת הדיאלוג בין ארצות-הברית לאש"ף — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
629. החלטת ארצות-הברית להשעות את הדיאלוג עם אש"ף — הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי.
628. ההתפתחויות המדיניות האחרונות כגון השעיית השיחות בין ארצות-הברית לבין אש"ף ופניית נשיא ארצות-

641. הברחת תוצרת חקלאית מיהודה ושומרון לתחומי "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת ג' שפט.
642. גמלאי אוניברסיטת תל-אביב — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
643. עתידו של בית-הספר הדתי בגבעת-עדה — הצעת חבר הכנסת א' גמליאל.
644. מערכת החינוך בארץ ועלות הלימודים — הצעת חבר הכנסת מ' נפאע.
645. עמדת שר האוצר כלפי הסיוע לרשויות המקומיות — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
646. האוצר מעכב העברת 14 מיליון ש"ח שאושרו למשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
647. פיתוח רפואה לייצוא — מימוש היתרון היחסי שלנו על רקע מצב התעסוקה במשק — הצעת חבר הכנסת ג' גל.
- 648 — 652. שביתת הרופאים — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, א' ויינשטיין, רן כהן, מ' נפאע וח' פורת.
630. תהליך השלום והעלייה — הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
631. ארצות-הברית מוכרת נשק לסעודיה — הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן.
- 632 — 633. יהודי ג'רבה — הצעות חברי הכנסת מ' פרוש וא' בורג.
634. האינתיפאדה — הצעת חבר הכנסת חגי מירום.
635. מורות חיילות בבתי-ספר שדה — הצעת חבר הכנסת מ' גודלמן.
636. מניעת ביצוע הריסות בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
637. דוח "בצלם" והשתלבות ישראלים במסע הסברה של אש"ף נגד המדינה — הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו.
- 638 — 640. היחס לעצירים קטינים בכית-המעצר בירושלים על-פי דוח "בצלם" — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, ד' צוקר ומ' נפאע.

ג. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון), התש"ן — 1989

(הצעת חבר הכנסת ד' ליכאי)

1. החלפת סעיף 65 במקום סעיף 65 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955, יבוא:
- "65. התעללות
- (א) חייל שהתעלל בחייל אחר דינו מאסר שלוש שנים.
- (ב) חייל שהכה אדם הנמצא במשמורת שהחייל מופקד עליה, הכה חייל הנמוך ממנו בדרגה, או שהתעלל בהם בדרך אחרת, דינו מאסר חמש שנים.
- (ג) התאבד קורבן ההתעללות בעקבותיה ובסמוך לה, דין המתעלל 20 שנות מאסר."

דברי הסבר

נוכח מקרים חוזרים ונשנים של התעללות בצה"ל, מוצע לתקן את הגדרת עבירת ההתעללות בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו — 1955: ראשית, לא רק מפקד או אדם המופקד על המשמורת ייתנו את הדין על התעללות, אלא כל חייל, תהיה

ד. הצעת חוק "מקורות" (פטור מארנונה כללית), התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת פ' גרופר)

1. פטור לא תחוב "מקורות" חברת מים בע"מ, כל זמן שהיא רשות מים ארצית לפי סעיף 46 לחוק המים, התשי"ט — 1959,
2. תחולה תחולתו של חוק זה משנת הכספים 1990 ואילך.

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 166.

דברי הסבר

חברת "מקורות" היא חברה לאומית להספקת מים, הממששת רשות המים הארצית. "מקורות" מתפעלת את מפעל המים הארצי, המוליך מים מצפון המדינה לדרומה, ומספקת כ-70% מכמות המים במדינה. מאגרי המים שלה, מתקני השאיבה וההספקה וקווי ההולכה של המים שהיא מספקת, פרוסים בכל הארץ.

לפיכך מוצע לפטור את חברת "מקורות" מחובת תשלום ארנונה על נכסים המשמשים להפקת מים, הספקתם, הובלתם וחלוקתם.

תשלומי הארנונה שמטילות הרשויות המקומיות על מתקני ההפקה, ההספקה, ההובלה והחלוקה של חברת "מקורות", הם גבוהים ומעלים ללא הצדקה את עלות המים כאמור.

ה. הצעת חוק כלי הירייה (תיקון מס' 7) (חובת אכשרה), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

(ב) שר הפנים יתקין תקנות בדבר תוכנית האכשרה הנדרשת לפי סעיף קטן (א). והוא רשאי לקבוע תנאים למתן פטור מחובה זו.

1. הוספת סעיף 35
אחרי סעיף 34. לחוק כלי הירייה, התשמ"ט — 1949 יבוא:

"(א) אכשרה מוקדמת למתן רשיון

לא יינתן רשיון להחזקת כלי ירייה, אלא לאחר שמפקח כמשמעותו בסעיף 37. אישר כי מבקש הרשיון —

(1) עבר אכשרה מתאימה ללימוד השימוש בכלי ירייה מסוג הכלי שאותו מבקש הוא לרכוש;

(2) הפעיל במטווח כלי ירייה מסוג הכלי שאותו מבקש הוא לרכוש בהתאם להוראות סעיף 37;
א7

¹ ס"ח התשמ"ט עמ' 143.

דברי הסבר

ההצעה אינה כרוכה בהגדלת המנגנון העוסק בהוצאת רשיונות לכלי ירייה, אם הפעלתו של החוק תחייב שינויים ארגוניים הכרוכים בעלות כספית, יוכל השר, בהתאם לסמכותו על-פי סעיף 21(ג) לחוק, להגדיל את האגרות לרישוי כלי נשק, בהתייעצות עם שר האוצר.

מחזיקים רבים של כלי ירייה אינם בקיאים בשימוש והפעלה של הנשק שברשותם, וכתוצאה מכך נגרמים אסונות מחד גיסא, ואי-ידיעה של השימוש בנשק, בשעת הצורך. מאידך גיסא.

ההצעה באה להבטיח, כי הרוכש כלי ירייה יהיה בעל ידיעה מינימלית בהכרת הנשק ובהפעלתו.

ו. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון — פרסום הסכמים), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת א' בורג)

הממשלה ערכ כינונה יפורסמו בריב, דרך הפרסום תקבע בתקנות שיתקין שר המשפטים לעניין זה."

1. אחרי סעיף 15 לחוק-יסוד: הממשלה יבוא:

"15א. פרסום הסכמים

כל ההסכמים שנעשו בין הסיעות המרכיבות את

דברי הסבר

הממשלה. כרוז זו פסק לאחרונה בית-המשפט העליון, ומן הראוי שחובה זו תעוגן במעשה חקיקה.

מן הראוי לעגן בחקיקה את החובה לפרסם בריב הסכמים קואליציוניים שנעשו בין הסיעות המרכיבות את

ז. הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — תקופת צינון) (הצעת חבר הכנסת י' שמאי)

חמש שנים מלקחת חלק בפעילות פוליטית, מלעמוד בראש מפלגה או לכהן מטעמה בכל תפקיד ברשות מקומית, בכנסת או בממשלה."

1. הוספת סעיף 17

אחרי סעיף 17 לחוק-יסוד: נשיא המדינה יבוא:

"17א. תקופת צינון

נשיא המדינה שסיים כהונתו, יהיה מנוע במשך

¹ ס"ח התשכ"ד, עמ' 118.

דברי הסבר

הצעת התיקון נועדה בין היתר למנוע מצב שבו נשיא המדינה המתכנן לשוב מייד בתום כהונתו לחיים הפוליטיים, ינהג משוא פנים כלפי המפלגה שבה הוא מתכנן להשתלב, בעת הכרעות גורליות הנוגעות למפלגות, כמו למשל בעת החלטה על מי להטיל מלאכת הרכבת הממשלה.

על-פי החוק הקיים, יכול נשיא המדינה מייד עם סיום כהונתו, להיכנס לזירת החיים הפוליטיים, להשתלב במפלגה כלשהי ולנסות לכהן מטעמה בתפקידים שונים, תוך ניצול הילת התפקיד הממלכתי הראשון במעלה שבו כיהן.

יש בכך כדי לפגוע בכבוד מוסד הנשיאות ובמה שהוא מסמל, מבחינת היותו גורם מאחד, בעם, שאמור להיות משוחרר משיקולים מפלגתיים כלשהם.

ח. הצעת חוק איסור הפליית נכים בתעסוקה, התש"ן — 1990

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגדרות

בחוק זה —

נכה — אדם שלו פגימה פיסית או נפשית ארעית או קבועה המגבילה את אפשרות פעולתו היומיומית.

נגישות — אפשרות גישה לנכה למקום עבודתו כמפורט בחוק התכנון והבנייה התשכ"ה — 1965¹ (להלן — חוק התכנון והבנייה).

מעסיק — מעסיק ציבורי שהינו גוף מבוקר כמשמעותו בחוק מבקר המדינה התשי"ח — 1958².

סיכון סביבתי — עבודתו של נכה העלולה לגרום להחמרת מצבו הרפואי או הנפשי או לגרום נזקים פיסיים לעובדים בסביבתו עקב אירועים בלתי צפויים.

2. איסור הפליה

(א) לא יפלה מעסיק בין דורשי עבודה או בין עובדיו מחמת נכותם בכל אחד מאלה:

(1) קבלה לעבודה;

(2) תנאי עבודה;

(3) קידום בעבודה;

(4) השתלמות מקצועית;

(5) תשלום שכר ונלוות לשכר;

(6) פיטורים או פיצויי פיטורים.

(ב) אין רואים הפליה לפי סעיף זה כאשר היא מתחייבת מאופיו או מהותו של התפקיד, המשרה, או לגבי מועמד לעבודה העשוי להיות סיכון סביבתי.

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

דברי הסבר

הנכים הכשירים לעבודה זקוקים לסעדים אשר רק החוק יכול להקנות, וזאת בשל העדר נורמה ציבורית הקובעת הליכה לקראת הנכה ושילובו כשווה זכויות בחברה.

ציבור הנכים, נכי צה"ל, נכי תאונות דרכים, נכי תאונות עבודה, נכים מלידה ואחרים — נדחים כיום על-ידי שוק העבודה לא בשל אי-כשירותם לעבודה אלא בשל אי-רצונם של המעסיקים להתמודד עם הבעיות המיוחדות של הנכים.

ט. הצעת חוק תעסוקת עובדים זרים, התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

1. הגדרות

בחוק זה —

(2) הוגשה לשר בקשה להעסקת עובדים זרים על-ידי מעביד מסוים או ארגון מעבידים שלדעת השר נוגע בדבר;

(3) לדעת השר קיימים סידורים סבירים שהובטחו על-ידי המעביד או קבלן כוח האדם לעובד הזר ולבני משפחתו הנמצאים עמו בישראל למשך כל תקופת ההיתר בעניינים אלה;

(א) מקום מגורים סביר בישראל;

(ב) ביטוח רפואי או טיפול רפואי, לרבות אשפוז;

(ג) ערכויות ממשיות להבטחת עזיבתם את הארץ של העובד הזר ובני משפחתו הנמצאים עמו בישראל כתום תקופת ההיתר;

(ב) באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת רשאי השר להוסיף תנאים למתן היתר העסקת עובדים זרים;

(ג) היתר העסקת עובדים זרים לפי סעיף זה יהיה לתקופה שלא תעלה על שנה אחת, וניתן יהיה לחדשו לתקופה שלא תעלה על שנה אחת בכל פעם.

5. תנאי עבודה של עובדים זרים

(א) הוראות הסכם קיבוצי החלות על עובדים המועסקים במקום עבודה שבו עובדים גם עובדים זרים שהעסקתם הותרה בהתאם להוראות חוק זה, יחולו, לפי העניין גם על העובדים הזרים.

(ב) חלים על עובד זר כאמור יותר מהסכם קיבוצי אחד, ינהגו לפי ההוראה שהיא לטובת העובד.

(ג) זכותו של עובד זר המוקנית לו לפי הוראות חוק זה אינה ניתנת לווייתור.

6. תיאומים

(א) באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת רשאי השר לקבוע הוראות כלליות בדבר דרכי החלת הוראות הסכם קיבוצי על עובדים זרים כאמור בסעיף 5 לחוק זה, המועסקים על-פי היתר כללי, ולקבוע במידת הצורך הסדרים חלופיים לעניין הביטוח הסוציאלי של העובדים הזרים.

(ב) השר רשאי לתת הוראות בדבר דרכי החלת הוראות הסכם קיבוצי על עובדים זרים כאמור בסעיף 5 לחוק זה, המועסקים לפי היתר מיוחד.

7. פיקוח

מי שהוסמך לפקח על קיום חובת הזיקה ללשכת שירות התעסוקה, כאמור בסעיף 73 לחוק שירות התעסוקה,

"עובד זר" — עובד שאינו תושב קבוע או תושב ארצי בישראל, למעט עובד שהינו אזרח ישראלי;

"הסכם קיבוצי" — כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957¹, לרבות צו הרחבה כמשמעותו בחוק האמור ולרבות הסדר קיבוצי;

"שירות התעסוקה" — כמשמעותו בחוק שירות התעסוקה, התשי"ט-1959²;

"השר" — שר העבודה והרווחה;

"ארגון העובדים" — ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה;

"ארגון מעבידים" — ארגון מעבידים ארצי;

"קבלן כוח עבודה" — כמשמעותו בפרק הרביעי לחוק שירות התעסוקה, התשי"ט-1959.

2. איסור העסקת עובדים זרים

(א) לא יעסיק מעביד עובד זר, ולא יעבוד עובד זר אצל זולתו, אלא אם ניתן לכך היתר העסקת עובדים זרים על-פי חוק זה.

(ב) לא יעסוק קבלן כוח אדם במתן שירותי כוח אדם של עובדים זרים ולא יעסיק עובדים זרים אלא אם ניתן לכך היתר העסקת עובדים זרים לפי חוק זה.

3. היתר העסקת עובדים זרים

(א) השר רשאי להתיר העסקת עובדים זרים ולקבוע תנאים להעסקתם לאחר שהתייעץ עם ארגון העובדים וארגון המעבידים הנוגע בדבר;

(ב) היתר להעסקת עובדים זרים יכול להיות היתר כללי לענף או למקצוע, או היתר מיוחד למקום עבודה או לתפקיד מסוים.

(ג) היתר כללי להעסקת עובדים זרים יפורסם ברשומות ויקבע את ענפי העבודה או המקצועות שהעסקת עובדים זרים הותרה בהם, את מספר העובדים הזרים שהעסקתם הותרה ואת התנאים שנקבעו בהיתר להעסקתם כאמור.

4. תנאים למתן היתר להעסקת עובדים זרים

(א) השר לא יתיר העסקת עובדים זרים אלא אם נתקיימו תנאים אלה:

(1) שירות התעסוקה אישר, כי אין בישראל דורשי עבודה היכולים לעבוד בענפים, במקצועות, במקום העבודה או בתפקיד המסוים שבגינו מתבקש ההיתר להעסקת עובדים זרים.

¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 63.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 32.

התשי"ט - 1959, יהיה מוסמך גם לפקח על קיומן של הוראות חוק זה.

8. סייג לתחולה

הוראות חוק זה לא יחולו על:

- (א) תעסוקה חד-פעמית של עובד זר;
- (ב) תעסוקה ללא תמורה של עובד זר;
- (ג) תעסוקת עובד זר שהינו תושב יהודה, שומרון, וחבל-עזה;
- (ד) כאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת רשאי שר העבודה לקבוע סוגי עובדים, או סוגי עבודות שהוראות חוק זה לא יחולו עליהם.

9. עבירות ועונשים

- (א) עובד זר החייב בהיתר שעבד בישראל ללא היתר, או שהפר את תנאי ההיתר - דינו מאסר עד שישה חודשים.
- (ב) מי שהעביר בניגוד לחוק זה, או תוך הפרת הוראותיו - דינו מאסר עד שנים-עשר חודשים או קנס חמישים ש"ח בגין כל עובד זר שהועסק כאמור, או שני העונשים כאחד.

10. אחריות מנהלים

חברה, עמותה, אגודה שיתופית או כל חבר אנשים אחר, שהעבירו בניגוד לחוק זה או שלא בהתאם לתקנות או להיתר העסקת עובדים זרים שניתן לפיו, רואים כאחראי לעבירה גם כל חבר הנהלה, מנהל או פקיד של אותו חבר אנשים, ואפשר להביאו לדין ולהענישו כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו, או שנקט את כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שהוראות חוק זה בקשר לעבירה הנדונה יקוימו.

11. דין המדינה כמעביד

לעניין חוק זה, דין המדינה כדין כל מעביד אחר.

12. ביצוע ותקנות

- (א) השר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו;
- (ב) לא ישתמש השר בסמכויותיו על-פי סעיף קטן (א), אלא לאחר התייעצות עם ארגון העובדים ועם ארגוני מעבידים שלפי דעת השר נוגעים בדבר.

13. תחילה

תחילתו של חוק זה בתום שישה חודשים מיום פרסומו.